

# Gids Productfiscaliteiten

2016



## Woord vooraf



Elk jaar verandert de belastingwetgeving per 1 januari. Om uw adviespraktijk te ondersteunen, brengen wij daarom elk jaar de Reaal Belastingbox uit. Dit jaar alweer voor de tiende keer! De Belastingbox is in die tien jaar uitgegroeid tot hét naslagwerk over de fiscale regelgeving voor verzekerings- en bancaire producten.

Onderdeel van de Belastingbox is de Gids Productfiscaliteiten. In deze nieuwe editie leest u weer de meest recente belastingwijzigingen. Zoals het vervallen van de minimum waarderingsregel voor lijfrente en de herintroductie van de pensioenknip. Ook de wijzigingen voor de SEW, BEW en kapitaalverzekering en het aangescherpte gebruikelijkheidscriterium voor de werkkostenregeling komen aan de orde.

Naast de Gids Productfiscaliteiten bieden wij ook de Minigids Productfiscaliteiten aan als onderdeel van de Reaal Belastingbox. In dit handzame pocketboekje vindt u naast de actuele fiscale kerncijfers diverse stroomschema's, tabellen en overzichten. Op [reaal.nl/minigids](http://reaal.nl/minigids) kunt u de minigids digitaal bekijken of downloaden als app.

De Reaal Belastingbox is door de reikwijdte en de diepgang een praktische fiscale wegwijzer voor financieel adviseurs. Zeker in een tijd waarin steeds hogere eisen worden gesteld aan uw professionaliteit. Deze uitgave is bovendien een onmisbaar instrument bij uw dagelijkse advisering over de producten van Reaal; als naslagwerk, als vraagbaak én als inspiratiebron.

Utrecht, februari 2016

Mr. Nancy Struve  
Bedrijfshoofd Fiscale Zaken Productfiscaliteit



# Hoofdmenu

EXTRA BIJ VOLLEDIGE SCHERMWEERGAVE

[1 Cijfers en uitgangspunten](#)[5 Gouden handdruk](#)[9 Sparen en beleggen](#)[2 Eigen woning](#)[6 Pensioen](#)[10 Schenk- en erfbelasting](#)[3 Kapitaalverzekeringen](#)[7 Arbeidsongeschiktheid](#)[Afkortingen](#)[4 Lijfrente](#)[8 Levensloop en spaarloon](#)

## Over Reaal

Bij Reaal helpen we onze klanten weloverwogen keuzes te maken in hun financiële situatie. Keuzes die hen nu verder helpen, maar ook straks. Zodat ze hun leven kunnen leven zoals zij dat willen. Door in te spelen op veranderende klantwensen en te denken in kansen en mogelijkheden. We zoeken naar eenvoud, we maken complexe financiële situaties behapbaar en inzichtelijk. Reaal heeft vestigingen in Utrecht, Assen, Alkmaar, Amstelveen, Rotterdam en Zoetermeer en maakt deel uit van VIVAT Verzekeringen. Het hoofdkantoor staat in Utrecht. Meer informatie vindt u op [reaal.nl](http://reaal.nl).

De Gids Productfiscaliteiten verschijnt onder redactie van: mr. Nancy Struve en drs. Kees van Oostwaard.

## Auteurs:

Hans van den Berg, mr. Jasper Commandeur, mr. Martijn Ras, drs. Kees van Oostwaard en mr. Nancy Struve. Allen werkzaam bij Fiscale Zaken Vivat N.V.

© Reaal N.V. 2016

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Reaal N.V.

De Gids Productfiscaliteiten is met uiterste zorgvuldigheid samengesteld. Wij kunnen echter geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele onjuistheden of onvolledigheden hierin. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen dan ook geen rechten worden ontleend.



# Cijfers en uitgangspunten

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 1





- 1.1 [Boxenstelsel](#)
- 1.2 [Persoonsgebonden aftrek](#)
- 1.3 [Heffingskorting](#)
- 1.4 [Bepaling van het verzamelinkomen](#)
- 1.5 [Fiscale partners](#)
- 1.6 [Toerekening van inkomsten en vermogen van minderjarige kinderen](#)
- 1.7 [Binnenlandse en buitenlandse belastingplicht](#)
- 1.8 [Overzicht fiscale en sociale cijfers](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

In de Wet IB 2001 is het boxenstelsel ingevoerd. Inkomens zijn ondergebracht in drie boxen. Deze boxen hebben eigen aftrekmogelijkheden en een eigen belastingtarief. In dit hoofdstuk leggen we de werking van het boxenstelsel uit. We bespreken de drie boxen, de bijbehorende (schijven)tarieven, de heffingskortingen en de persoonsgebonden aftrek. Tevens lichten wij het fiscaal partnerbegrip en de belastingheffing bij minderjarige kinderen toe. Heel kort behandelen we de begrippen binnenlandse en buitenlandse belastingplicht. Als laatste hebben we een overzicht van de belangrijkste fiscale en sociale cijfers opgenomen.





## 1.1 Boxenstelsel

Voor de inkomstenbelasting kun je drie soorten belastbare boxen onderscheiden met eigen regels, belastbaar inkomen, aftrekposten en tariefstructuur.

De heffing van inkomstenbelasting volgens de Wet IB 2001 is in onderstaand schema weergegeven:

Box 1 Belastbaar inkomen uit werk en woning	Box 2 Belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang	Box 3 Belastbaar inkomen uit sparen en beleggen
<b>Inkomstenbronnen</b>	<b>Inkomstenbronnen</b>	<b>Inkomstenbronnen</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>winst uit onderneming</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>reguliere voordelen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>forfaitair rendement = 4% van (bezittingen minus schulden minus heffingvrij vermogen)</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>inkomsten uit arbeid (loon)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>vervreemdingsvoordelen</li> </ul>	
<ul style="list-style-type: none"> <li>resultaat uit overige werkzaamheden</li> </ul>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>periodieke uitkeringen en verstrekkingen</li> </ul>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>inkomsten uit eigen woning</li> </ul>		
<ul style="list-style-type: none"> <li>negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen</li> </ul>		
<b>Aftrekposten</b>	<b>Aftrekposten</b>	<b>Aftrekposten:</b>
<ul style="list-style-type: none"> <li>uitgaven voor inkomensvoorzieningen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>aftrekbare kosten</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>kosten zijn in deze box niet aftrekbaar</li> </ul>
<ul style="list-style-type: none"> <li>persoonsgebonden aftrek</li> </ul>		
<b>Tarief</b>	<b>Tarief</b>	<b>Tarief:</b>
Progressief (maximaal 52%) (zie tabel hierna)	25%	30%
<b>Verliesverrekening</b>	<b>Verliesverrekening</b>	<b>Verliesverrekening:</b>
Alleen voor box 1-verliezen mogelijk	Alleen voor box 2-verliezen mogelijk	Verliesverrekening is niet mogelijk



## 1.1.1 Box 1: belastbaar inkomen uit werk en woning

Onderstaande inkomensbestanddelen worden aan box 1 toegerekend:

- de belastbare winst uit onderneming;
- het belastbare loon;
- het belastbare resultaat uit overige werkzaamheden, zoals freelance-werkzaamheden;
- de belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen, zoals lijfrentetermijnen;
- de belastbare inkomsten uit eigen woning (hoofdverblijf);
- positieve en negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen, zoals aftrekbare lijfrentepremies.

Dit inkomen kan worden verminderd met de persoonsgebonden aftrek, dan wel worden vermeerderd met de negatieve persoonsgebonden aftrekposten. De persoonsgebonden aftrek komt in [paragraaf 1.2](#) aan de orde. De heffing in box 1 geschiedt volgens een progressief tarief. Naarmate het totale inkomen van box 1 hoger is, neemt het belastingpercentage toe tot maximaal 52%.

### Schijventarief box 1 (jonger dan AOW-leeftijd) <sup>1</sup>

Als het belastbaar inkomen ligt tussen		dan bedraagt het belasting-tarief	en de premies volks-verzekeringen	Het totaal IB en Pwv bedraagt	Heffing over totaal van de schijven
-	€ 19.922	8,40%	28,15%	36,55%	€ 7.281
€ 19.922	€ 33.715	12,25%	28,15%	40,40%	€ 12.853
€ 33.715	€ 66.421	40,40%	-	40,40%	€ 26.066
€ 66.421	-	52,00% <sup>2</sup>	-	52,00% <sup>2</sup>	-

### Schijventarief box 1 (AOW-ers geboren vanaf 1946) <sup>1</sup>

Als het belastbaar inkomen ligt tussen		dan bedraagt het belasting-tarief	en de premies volks-verzekeringen	Het totaal IB en Pwv bedraagt	Heffing over totaal van de schijven
-	€ 19.922	8,40%	10,25%	18,65%	€ 3.715
€ 19.922	€ 33.715	12,25%	10,25%	22,50%	€ 6.818
€ 33.715	€ 66.421	40,40%	-	40,40%	€ 20.031
€ 66.421	-	52,00%	-	52,00% <sup>2</sup>	-



## Schijventarief box 1 (AOW-ers geboren vóór 1946)

Als het belastbaar inkomen ligt tussen		dan bedraagt het belastingtarief	en de premies volksverzekeringen	Het totaal IB en Pvv bedraagt	Heffing over totaal van de schijven
-	€ 19.922	8,40%	10,25%	18,65%	€ 3.715
€ 19.922	€ 34.027	12,25%	10,25%	22,50%	€ 6.888
€ 34.027	€ 66.421	40,40%	-	40,40%	€ 19.975
€ 66.421	-	52,00%	-	52,00% <sup>2</sup>	-

<sup>1</sup> *Houdbaarheidsbijdrage*  
Sinds 2011 wordt van mensen die geboren zijn vanaf 1 januari 1946 een houdbaarheidsbijdrage gevraagd. De houdbaarheidsbijdrage wordt gerealiseerd door de grens tussen de 2e en 3e tariefschijf niet meer te indexeren. Door deze maatregel wordt de tweede schijf jaarlijks nog maar met 75% van de inflatiecorrectie aangepast. Hiervoor wordt per saldo de tweede schijf kleiner en valt men eerder in de derde (hogere) schijf. Voor mensen geboren vóór 1 januari 1946 loopt de indexatie van de grens tussen de 2e en 3e schijf wel door.

<sup>2</sup> *Aftrek kosten eigen woning*  
De aftrekbare kosten met betrekking tot een eigen woning zijn in 2016 maximaal aftrekbaar tegen 50,5% (zie hoofdstuk 2.5.4)

### 1.1.2 Box 2: belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang

We spreken van een aanmerkelijk belang als iemand (eventueel samen met een partner) 5% of meer van de geplaatste aandelen in een bedrijf (meestal een BV) bezit. Hiertoe kunnen ook koopopties en winstbewijzen worden gerekend. Deze aandeelhouders worden voor de voordelen uit het aanmerkelijk belang - zoals dividend en vervreemdingsvoordelen - belast. Het tarief bedraagt 25%.

### 1.1.3 Box 3: belastbaar inkomen uit sparen en beleggen

De werkelijke inkomsten uit vermogen zoals rente, dividend of huur, spelen geen rol. Ook met de aftrekbare kosten wordt geen rekening gehouden. In plaats van de werkelijke inkomsten wordt een forfaitair rendement gehanteerd. Dit rendement is vastgesteld op 4% van de waarde van het nettovermogen. Voor de forfaitaire inkomsten uit sparen en beleggen geldt een belastingtarief van 30%. In combinatie met het forfaitair vastgesteld rendement van 4% leidt dit vaste tarief tot een belastingdruk van 1,2% over het vermogen. Per persoon is een bedrag van € 24.437 heffingvrij. Partners kunnen de gezamenlijke rendementsgrondslag in elke gewenste verhouding tussen elkaar verdelen.

Het forfaitair rendement kent vanaf 1 januari 2011 maar één peildatum, namelijk 1 januari van het kalenderjaar. Voor 1 januari 2011 kende het forfaitaire rendement twee peildata: namelijk 1 januari en 31 december.





Vanaf 2011 wordt bij overlijden ook 1 januari als peildatum gehanteerd. Er vindt dan geen verrekening van vermogensrendementsheffing plaats. Uitgangspunt voor de heffing is de waarde van het vermogen (bezittingen minus schulden) per 1 januari. Van de waarde wordt het heffingvrij vermogen afgetrokken. Ook een aantal bezittingen is vrijgesteld van heffing. Dit komt aan de orde in [hoofdstuk 9.4 Vrijgesteld vermogen in box 3](#).

## 1.2 Persoonsgebonden aftrek

De persoonsgebonden aftrek is in beginsel niet aan een box gekoppeld.

### Verrekening van de persoonsgebonden aftrek

De persoonsgebonden aftrek komt eerst in mindering op het inkomen van box 1. Vervolgens vindt verrekening plaats met het inkomen van box 3. Uiteindelijk verlaagt de aftrek ook het inkomen uit aanmerkelijk belang in box 2. De inkomens uit box 1, 2 en 3 kunnen niet verder dalen dan tot nihil. Wordt in een jaar een gedeelte van de persoonsgebonden aftrek niet in aanmerking genomen, dan kan dit in de volgende jaren gebeuren.

## 1.3 Heffingskorting

De heffingskorting is een korting op de te betalen belasting over het inkomen van alle boxen. Deze korting is onafhankelijk van het belastingtarief.

De standaardheffingskorting bestaat uit een algemene heffingskorting en eventuele aanvullende kortingen. De hoogte van de aanvullende kortingen is afhankelijk van de persoonlijke situatie.

Het totaal van de standaardheffingskorting wordt verdeeld over de verschuldigde inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen. Het totaal van de verdeelde heffingskortingen wordt ook wel de gecombineerde heffingskorting genoemd. Het bedrag van deze gecombineerde heffingskorting bedraagt maximaal het bedrag van de gecombineerde inkomensheffing. Anders gezegd: de totale heffingskorting bedraagt niet meer dan de te betalen totale inkomstenbelasting. Voor AOW-gerechtigden zijn de heffingskortingen lager.

### De standaardheffingskorting is het gezamenlijke bedrag van de volgende heffingskortingen:

- algemene heffingskorting
- arbeidskorting
- werkbonus
- inkomensafhankelijke combinatiekorting
- ouderenkorting
- alleenstaande ouderenkorting
- jonggehandicaptenkorting
- korting voor groene beleggingen





In de volgende paragrafen zijn de kortingen uitgewerkt met de bedragen van het jaar 2016.

### 1.3.1 Algemene heffingskorting

Iedere belastingplichtige heeft recht op deze korting. De toegekende heffingskorting is persoonlijk: zij kan niet worden overgedragen aan de meestverdienende partner.

De algemene heffingskorting bedraagt € 2.242 (vanaf AOW leeftijd € 1.145). Vanaf een inkomen van € 19.922 wordt de algemene heffingskorting lager naarmate het inkomen uit werk en woning stijgt. Vanaf dit bedrag wordt de algemene heffingskorting afgebouwd met 4,822%.

### Regeling voor minstverdienende partner

Voor mensen met weinig of geen inkomen, maar die wel meer dan zes maanden een fiscale partner met inkomen hebben, geldt een speciale regeling. Zij krijgen een zelfstandig recht op de gecombineerde heffingskorting.

Voorwaarde is dat de meestverdienende partner ten minste hetzelfde bedrag aan belasting betaalt. Het bedrag van de heffingskorting kan namelijk niet hoger zijn dan de verschuldigde belasting van de partner nadat rekening is gehouden met zijn eigen heffingskortingen.

De toegekende gecombineerde heffingskorting van de niet-verdienende of minstverdienende partner betaalt de Belastingdienst rechtstreeks uit op het bankrekeningnummer van de partner die geen of weinig inkomen heeft.

Deze regeling wordt in 15 jaar tijd afgebouwd met 6,67% per jaar. De afbouw is gestart in 2009. Per 2024 vervalt de uitbetaling van de gecombineerde heffingskorting aan de minstverdienende partner. Dit betekent dat er in 2016 ten hoogste 46,67% of € 1.047 van de gecombineerde heffingskorting wordt uitbetaald aan de minstverdienende partner. Dit geldt niet voor belastingplichtigen die zijn geboren vóór 01-01-1963. Voor deze groep blijft, mits ook aan de andere voorwaarden is voldaan, de uitbetaling voor 100% gehandhaafd.





### 1.3.2 Arbeidskorting

De arbeidskorting is van toepassing op de belastingplichtige die met tegenwoordige arbeid inkomen geniet uit:

- winst uit onderneming;
- loon;
- resultaat uit overige werkzaamheden.

De hoogte van de arbeidskorting is afhankelijk van het gezamenlijk bedrag van het arbeidsinkomen en het maximum van de arbeidskorting.

#### Arbeidskorting

De arbeidskorting voor lagere inkomens wordt van 2014 tot en met 2017 stapsgewijs verhoogd.

### 1.3.3 Korting voor groene beleggingen

Met ingang van januari 2013 is de korting voor directe beleggingen in durfkapitaal, culturele beleggingen en sociaal-ethisch beleggen vervallen. Er is uitsluitend nog de heffingskorting voor groene beleggingen.

Dat zijn beleggingen in een groen fonds dat zich hoofdzakelijk bezighoudt met het direct of indirect verstrekken van kredieten ten behoeve van projecten in het belang van de bescherming van het milieu, waaronder natuur en bos, of het direct of indirect beleggen van vermogen in projecten voor milieubescherming. De korting bedraagt 0,7% van het vrijgestelde bedrag in box 3.

### 1.3.4 Werkbonus

De werkbonus geldt voor de belastingplichtige met een arbeidsinkomen en die op 1 januari 2016 de leeftijd van 62 of 63 jaar heeft. Voor de werkbonus geldt een drempelbedrag en een maximum.

## 1.4 Bepaling van het verzamelinkomen

Voor de bepaling van de hoogte van de te betalen inkomstenbelasting is het verzamelinkomen nodig.

In dit onderdeel zetten we uiteen hoe het verzamelinkomen wordt berekend. Vervolgens bespreken we de rangorderegeling. Als laatste behandelen we de verliesregeling.

### 1.4.1 Het verzamelinkomen

Het totaal van de boxen 1, 2 en 3 is het verzamelinkomen. Het totaal van de in box 1, 2 en 3 berekende inkomstenbelasting en de in box 1 berekende premies volksverzekeringen noemen we de gecombineerde inkomensheffing. De gecombineerde inkomensheffing wordt verminderd met de heffingskortingen die in de wet zijn genoemd. Uiteindelijk blijft een bedrag aan te betalen, terug te ontvangen of een nihil aanslag inkomstenbelasting/premieheffing volksverzekeringen over.

### 1.4.2 Rangorderegeling van de boxen

De wet bepaalt dat ieder inkomensbestanddeel slechts in één box kan worden belast. De hoofdregel is dat inkomensbestanddelen die binnen box 1 of box 2 inkomen kunnen opleveren, niet in box 3 worden belast. Dit geldt voor bezittingen, maar ook voor schulden. Dit voorkomt dubbele heffing of dubbele aftrek.





Hierna beschrijven we wanneer - als uitzondering op de hoofdregel - wel dubbele heffing wordt toegepast.

## Boxhoppen

Een bezitting kan in de loop van het jaar van box 3 overgaan naar box 1 of 2. Het is mogelijk om een bezitting net vóór de peildatum over te hevelen. Hierdoor betaalt de belastingplichtige minder vermogensrendementsheffing in box 3. Denk bijvoorbeeld aan het tijdelijk overboeken van privévermogen - box 3 - naar het ondernemingsvermogen - box 1 - of het uitlenen van privévermogen aan de eigen BV - box 2. In de wet Wet IB 2001 is een regeling opgenomen waarmee de Belastingdienst dit 'boxhoppen' kan bestrijden.

Als bezittingen voor een periode korter dan drie maanden naar een andere box overgaan, worden de overgedragen vermogensbestanddelen zowel in box 1 of 2 als in box 3 belast. Het gaat erom dat een vermogensbestanddeel minder dan drie maanden uit box 3 weg is en de peildatum (1 januari) voor box 3 in deze periode is gelegen. Bij overheveling van het vermogen voor een periode tussen de drie en zes maanden van box 3 naar box 1 of 2, wordt dit vermogen ook fictief aan box 3 toegerekend. Als de belastingplichtige kan bewijzen dat de overdracht heeft plaatsgevonden om niet-fiscale redenen, blijft de heffing in box 3 achterwege.

## Voorbeeld 1

Jan boekt op 15 december 2015 een bedrag over van zijn privérekening naar de ondernemingsrekening. Op 16 januari 2016 boekt Jan het geld weer terug naar de privérekening. Het bedrag wordt zowel in box 1 als in box 3 meegenomen voor de bepaling van de heffing.

## Voorbeeld 2

Jan brengt op 30 november 2015 vermogensbestanddelen over van box 3 naar box 1. Hij boekt een bedrag over van privérekening naar zijn ondernemingsrekening. Op 15 april 2016 stort hij het geld terug op zijn privérekening. Hoe verloopt de belastingheffing?

Over de periode 30 november 2015 tot 15 april 2016 wordt over de overgebrachte vermogensbestanddelen belasting geheven in box 1. De overgebrachte vermogensbestanddelen worden ook in aanmerking genomen in box 3 bij het bepalen van de rendementsgrondslag op de peildatum 1 januari 2016. Als Jan aannemelijk maakt dat hij de overheveling om zakelijke redenen heeft uitgevoerd, worden de bestanddelen niet meegenomen in box 3.





### 1.4.3 Verliesverrekening

Als het totale inkomen van een bepaalde box negatief is, spreken we van een verlies. Dit verlies kan niet worden verrekend met positief inkomen van een andere box.

Een uitzondering geldt voor een belastingplichtige die een verlies in box 2 nog niet heeft kunnen verrekenen en het aanmerkelijk belang beëindigt. Op verzoek van de belastingplichtige kan het verlies in box 2 in dit geval worden omgezet in een belastingkorting. De belastingkorting bedraagt 25% van het nog niet verrekend box 2 verlies. De belastingkorting voor verlies uit box 2 wordt in mindering gebracht op de inkomstenbelasting op het inkomen in box 1 in volgende (daaropvolgende) jaren.

Verliesverrekening binnen box 1 of box 2 kan wel: een verlies kan worden gecompenseerd met positief inkomen uit dezelfde box. Verliesverrekening is niet mogelijk bij box 3.

Verliesverrekening binnen box 1 of box 2 vindt op de volgende twee manieren plaats:

#### Carry back

- Box 1: positieve inkomens van maximaal drie jaar geleden kunnen worden verrekend met het verlies in het huidige jaar in dezelfde inkomensbox.
- Box 2: positieve inkomens uit aanmerkelijk belang van het voorafgaande kalenderjaar kan worden verrekend met het verlies in het huidige jaar in dezelfde inkomensbox.

#### Carry forward

- het verlies in het huidige jaar kan met toekomstige positieve inkomens uit de volgende negen jaar uit dezelfde box worden verrekend.

#### Voorbeeld

Hanneke heeft een groentezaak en is zelfstandig ondernemer. De fiscale winst uit onderneming in het jaar 2016 bedraagt € 10.000. Het overige inkomen in box 1 bestaat uit het inkomen uit eigen woning. Het saldo van het eigenwoningforfait en de betaalde hypotheekrente is € 12.000 negatief. Hanneke heeft geen andere inkomsten in box 1, waardoor het inkomen in box 1 uit 2016 per saldo € 2.000 negatief is. Hanneke zal over 2016 geen belasting betalen over het box 1-inkomen. Het verlies uit box 1 mag ze niet verrekenen met een eventueel positief belastbaar inkomen in box 2 of box 3.

Het verlies in box 1 uit 2016 mag ze verrekenen met het positieve inkomen in box 1 uit 2015, 2014, 2013. Stel dat Hanneke in 2012 een positief belastbaar inkomen in box 1 had van € 13.000.





Ze heeft daarover destijds belasting betaald. Het verlies van het jaar 2016 wordt nu ‘teruggewenteld’ naar het inkomen van 2013: na verliesverrekening bedraagt het belastbaar inkomen in 2013 dus € 11.000. De aanslag inkomstenbelasting 2013 wordt herzien. Het verschil tussen de destijds betaalde belasting en het nieuw vastgestelde belastingbedrag keert de Belastingdienst uit aan Hanneke.

## 1.5 Fiscale partners

Per 1 januari 2011 is het fiscale partnerbegrip gewijzigd. Voor de inkomstenbelasting zijn echtgenoten en geregistreerde partners fiscaal partner. Samenwonenden die op het zelfde woonadres in de Basisregistratie Personen (voorheen: Gemeentelijke Basis Administratie) zijn ingeschreven, zijn fiscaal partner als zij daarnaast aan een van de volgende voorwaarden voldoen:

- een notarieel samenlevingscontract hebben gesloten;
- samen een kind hebben;
- een kind van een van de partners hebben dat door beiden partners is erkend;
- samenwonen met een minderjarig kind van één van beiden, tenzij zij een schriftelijke huurovereenkomst hebben afgesloten;
- als partners zijn aangemeld voor een pensioenregeling;
- beiden eigenaar zijn van de woning die het hoofdverblijf is;
- vorig jaar ook fiscaal partner waren.

Op de voorwaarde dat de partners op hetzelfde woonadres moeten zijn ingeschreven bestaat een uitzondering. Dat is het geval bij opname in een verpleeghuis of verzorgingshuis vanwege medische redenen of ouderdom. De uitzondering geldt alleen zolang na het einde van die inschrijving op hetzelfde woonadres ten aanzien van geen van beide partners een derde persoon als partner wordt aangemerkt.





### Overzicht wel of geen fiscale partnerschap in 2016

Persoonlijke situatie	Fiscale partners
Gehuwden	Ja
Geregistreerde partners	Ja
Samenwonenden (volgens de BRP) met een notarieel verleden samenlevingscontract	Ja
Samenwonenden (volgens de BRP) met een samenlevingscontract, dat niet bij een notaris is afgesloten en er is geen gezamenlijk kind of geen eigen woning of geen aanmelding als partner in een pensioenregeling van de ander	Nee
Samenwonenden (volgens de BRP) en samen een kind of erkenning van het kind van de een door de ander	Ja
Samenwonenden (volgens de BRP) en samen een eigen woning	Ja
Samenwonenden (volgens de BRP) en één van beiden is aangemeld als partner in de pensioenregeling van de ander	Ja
Een of beide samenwonenden zijn minderjarig en op hetzelfde woonadres ingeschreven in de BRP met een minderjarig kind dat op hetzelfde adres staat ingeschreven	Nee
Beide samenwonenden zijn meerderjarig en op hetzelfde woonadres ingeschreven in de BRP met een minderjarig kind dat op hetzelfde adres staat ingeschreven	Ja
Samenwonenden' die vorig jaar fiscaal partner waren	Ja
Partners die een verzoek tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed hebben ingediend en niet meer op hetzelfde woonadres in de BRP ingeschreven zijn	Nee





Bij een pensioenregeling volgens het onbepaald partnersysteem is dit niet voldoende om (automatisch) aangemerkt te worden als fiscaal partner. Pas als er een partner met NAW-gegevens wordt aangemeld, is er sprake van fiscaal partnerschap. Voorwaarde is dus dat de partner bij de pensioenuitvoerder als partner staat geregistreerd.

Gehuwden en geregistreerd partners worden niet als fiscaal partner aangemerkt in de volgende situaties:

- als personen van tafel en bed gescheiden zijn,
- als een verzoek tot echtscheiding of een scheiding van tafel en bed is ingediend en de personen niet meer op hetzelfde woonadres staan ingeschreven.

Voor de Wet IB 2001 is de uitsluiting van het fiscale partnerbegrip uitgebreid. Voor de inkomstenbelasting wordt iemand niet als fiscaal partner beschouwd in de situatie dat:

- een persoon fiscaal geen inwoner is van Nederland,
- er sprake is van een bloedverwant in de eerste graad van de belastingplichtige (kinderen), tenzij beiden bij aanvang van het kalenderjaar 27 jaar zijn.

Als twee ongehuwde samenwoners op enig moment in een jaar worden aangemerkt als fiscaal partner van elkaar, dan geldt het fiscaal partnerschap voor het gehele jaar. Ook al voldoen zij op een bepaald moment in dat jaar nog niet of niet meer aan één of meer voorwaarden.

Ongehuwd samenwonenden zijn ook verplicht partner als zij in het voorafgaande jaar als fiscaal partners kwalificeerden en nog steeds in de BRP op hetzelfde woonadres staan ingeschreven.

De belangrijkste fiscale gevolgen van het fiscale partnerschap zijn:

- gemeenschappelijke inkomensbestanddelen mogen naar keuze worden toegerekend aan de verschillende fiscale partners (zie hierna);
- slechts één woning kan als gezamenlijk hoofdverblijf in aanmerking komen;
- gezamenlijk aandelenbezit telt voor de aanwezigheid van een aanmerkelijk belang;
- uitsluiting van renteaftrek bij sommige geldleningen tussen fiscale partners;
- meetellen van het partnerinkomen voor berekening van drempels.







## Gemeenschappelijk inkomen (inclusief bestanddelen box 3)

De hoofdregel is dat inkomensbestanddelen van de belastingplichtige en zijn partner worden belast of in aftrek komen bij degene die de bestanddelen geniet. De Wet IB 2001 gaat uit van een individuele heffing. Voor fiscale partners geldt een uitzondering. Zij mogen bij gemeenschappelijke inkomensbestanddelen jaarlijks kiezen bij welke partner deze inkomsten en aftrekposten in aanmerking worden genomen. Vanaf 1 januari 2010 is een verdeling tussen fiscale partners van de vermogensbestanddelen die tot box 3 behoren, alleen mogelijk voor de gezamenlijke grondslag sparen en beleggen.

Gemeenschappelijke inkomensbestanddelen zijn bijvoorbeeld:

- belastbare inkomsten uit de eigen woning, te weten het eigenwoningforfait, de renteaftrek en het voordeel uit kapitaalverzekering en/of spaarrekening eigen woning en/of beleggingsrekening eigen woning;
- inkomsten uit aanmerkelijk belang;
- persoonsgebonden aftrek;
- box 3-bestanddelen.

Als de fiscale partners een inkomensbestanddeel niet aangeven of als het aangegeven totaal niet 100% bedraagt, zal de Belastingdienst dat inkomensbestanddeel aan beide fiscale partners ieder voor de helft toerekenen.

## Wijziging van de toegerekende gezamenlijke inkomensbestanddelen tussen fiscale partners

Het is mogelijk om de verhouding van gezamenlijke inkomstenbestanddelen tussen fiscale partners na indiening van de aangifte te wijzigen.

Dit kan in de volgende situaties:

- de aanslag inkomstenbelasting voor beide fiscale partners is nog niet definitief; of
- als de aanslag bij één van de fiscale partners definitief is opgelegd. De andere fiscale partner kan de verhouding aanpassen in zijn aangifte. De fiscale partner voor wie de aangifte definitief is vastgesteld, krijgt wel een navorderingsaanslag als de aangifte te laag is vastgesteld.

Dit verzoek kan worden ingediend bij de Belastingdienst totdat beide aanslagen definitief zijn opgelegd. Voor personen die in de loop van het jaar Nederland verlaten of juist binnenkomen, is een vrije toerekening niet mogelijk. Voor deze situaties wordt voor de toerekening in box 3 altijd uitgegaan van de juridische eigendom.





## 1.6 Toerekening van inkomsten en vermogen van minderjarige kinderen

Minderjarigen zijn zelfstandig belastingplichtig. Kinderen betalen dus zelf belasting over hun inkomen. Maar ook hier gelden uitzonderingen. Sommige inkomsten van minderjarige kinderen worden toegerekend aan de ouder die het gezag over het kind uitoefent. Als meer dan één ouder het gezag uitoefent, worden de toegerekende inkomsten en vermogensbestanddelen voor de helft aan beide ouders toegerekend.

De volgende inkomsten worden aan de ouders toegerekend:

- belastbare inkomsten uit eigen woning;
- belastbaar resultaat uit het ter beschikking stellen van vermogen aan onderneming, werkzaamheid of aanmerkelijk belangvennootschap;
- belastbaar inkomen uit box 2;
- belastbaar inkomen uit box 3.

### Voorbeeld

De moeder van Sander is overleden. Sander (17 jaar) en zijn vader ontvangen ieder periodieke uitkeringen uit de nabestaandenlijfrente. De uitkeringen van Sander worden toegerekend aan Sander. Hij betaalt zelf belasting over dit inkomen.

## 1.7 Binnenlandse en buitenlandse belastingplicht

In de voorgaande paragrafen is ingegaan op de regelgeving voor binnenlandse belastingplichtigen. Voor belastingplichtigen die in het buitenland wonen en inkomen uit Nederland genieten, gelden andere regels. In deze uitgave gaan we hier niet verder op in.





## 1.8 Fiscale en sociale cijfers

### Inkomstenbelasting

#### Ondernemersaftrek

Zelfstandigenaftrek	€ 7.280
Zelfstandigenaftrek, voorwaardelijke verhoging	€ 2.123
Zelfstandigenaftrek na AOW - leeftijd	€ 3.640
Zelfstandigenaftrek, voorw. verhoging na AOW - leeftijd	€ 1.062
Startersaftrek, maximaal	€ 2.123
Startersaftrek bij arbeidsongeschiktheid, maximaal	€ 12.000
Aftrek speur - en ontwikkelingswerk (S&O)	€ 12.484
Aftrek S&O, voorwaardelijke verhoging	€ 6.245
Stakingsvrijstelling	€ 3.630

#### Oudedagsreserve

Maximum dotatie oudedagsreserve als % van de winst	9,80%
Dotatie oudedagsreserve, nominaal maximum	€ 8.774

#### MKB-winstvrijstelling

MKB - winstvrijstelling (na toepassing van de ondernemersaftrek) als % van de winst	14,00%
---	--------





### Vrijstellingen box 3

Heffingvrij vermogen (p.p.)	€	24.437
Drempelbedrag schulden (p.p.)	€	3.000
Kap.verz.bestaad op 14-09-1999	€	123.428
Begrafenisverzekering, drempel	€	6.956
Contant geld, kadobon etc. (p.p.)	€	520
Nettopensioen en -lijfrente	saldo	
Groenfonds en groene beleggingen (p.p.)	€	57.213

### Heffingskortingen

	tot AOW-lft	boven AOW-lft
Algemeen	€ 2.242	€ 1.145
Arbeidskorting	€ 3.103	€ 1.585
Werkbonus 62-64	€ 1.119	-
Combikorting	€ 2.769	€ 1.413
Jong - ao korting	€ 719	-
Ouderenkorting	-	€ 1.187
Ouderenkorting +	-	€ 70
Alleenst.ouderenk.	-	€ 436
Groene belegging	0,70%	0,70%
Levensloopverlof	€ 209	-



**Eigen woningforfait**

WOZ waarde is gelegen tussen	Forfait
- en € 12.500	-
€ 12.500 en € 25.000	0,30%
€ 25.000 en € 50.000	0,45%
€ 50.000 en € 75.000	0,60%
€ 75.000 en € 1.050.000	0,75%
€ 1.050.000 en hoger	€ 7.875 + 2,35% over waarde boven € 1.050.000

**Kapitaalverzekering eigen woning (KEW, SEW, BEW)**

Vrijstelling na 20 jaar premiebetaling	€ 162.000
Vrijstelling na 15 jaar premiebetaling	€ 36.800

**Lijfrentebedragen**

Jaar- en reserveringsruimte

Jaarruimteformule:  $13,8\% \times \text{Premiegrondslag} - 6,5A - \text{FOR}$ 

AOW - franchise	€ 11.996
Maximale premiegrondslag	€ 89.523
Maximale jaarruimte	€ 12.355
Maximale reserveringsruimte	€ 7.088
Max. reserveringsruimte 10 jaar voor de AOW - leeftijd	€ 13.997

**Stakingslijfrente en uitkeringsgrenzen**

Ondernemer ouder dan AOW - lft - 5 jr	€ 449.283
Ondernemer ouder dan AOW - lft - 15 jr	€ 224.649
Ondernemer in overige situaties	€ 112.330
Max. tijdelijke oudedagslijfrente per jaar	€ 21.248
Max. overbruggingslijfrente per jaar	€ 63.288
Afkoopgrens lijfrente a.o. ondernemer	€ 40.000
Afkoopgrens kleine lijfrente	€ 4.303



# Cijfers en uitgangspunten

EXTRA BIJ VOLLEDIGE SCHERMWEERGAVE

## Loon- en vennootschapsbelasting

### Tarief vennootschapsbelasting

Belast bedrag tot en met € 200.000	20%
Belast bedrag boven € 200.000	25%

### Gebruikelijk loon DGA

Loon art. 12a, lid 1, ond. c, Wet LB € 44.000

### Maximum pensioengevend loon

Maximum pensioengevend loon 2016 € 101.519

## Minimale AOW-franchise

Soort regeling	Opbouw% per dienstjaar tussen	Franchise minimaal	Berekening franchise
Middelloon	0% en 1,701%	€ 10.343	100 / 75 x AOW gehuwd
Middelloon	1,701% en 1,788%	€ 11.675	100 / 75 x AOW gehuwd
Middelloon	1,788% en 1,875%	€ 12.953	100 / 75 x AOW gehuwd
Eindloon	0% en 1,483%	€ 11.704	100 / 66,28 x AOW gehuwd
Eindloon	1,483% en 1,570%	€ 13.211	100 / 66,28 x AOW gehuwd
Eindloon	1,570% en 1,657%	€ 14.657	100 / 66,28 x AOW gehuwd
Eindloon	1,570% en 1,657%	€ 21.441	100 / 66,28 x AOW ongehuwd (deels) eigen beheer

### Bijzondere franchisebedragen

Minimale franchise 'pre - Witteveen 2015'	€ 13.878	100 / 70 x AOW - gehuwd
Minimale franchise 'pre - Witteveen 2015'	€ 20.302	100 / 70 x AOW - ongehuwd



## Schenk- en erfbelasting

### Tarief

Belaste verkrijging	Tariefgroep IA (partner, kinderen)	Tariefgroep IB (kleinkinderen)	Tariefgroep II (overige verkrijgers)
tot € 121.903	10%	18%	30%
€ 121.903 en hoger	20%	36%	40%

### Vrijstellingen erfbelasting

Partners	€ 636.180
Na imputatie minimaal resterend	€ 164.348
Kinderen en kleinkinderen	€ 20.148
Bepaalde zieke / gehandicapte kinderen	€ 60.439
Ouders	€ 47.715
Overige verkrijgers	€ 2.122

### Vrijstellingen schenkbelasting

Kinderen	€ 5.304
Kinderen (18 - 40 jaar, eenmalig)	€ 25.449
Kinderen (18 - 40 jaar, eenmalig) voor eigen woning of studie	€ 53.016
Overige verkrijgers	€ 2.122



## Sociale cijfers

### AOW-bedragen

	Per maand	Vak.toeslag	Per jaar *)
Gehuwd / samenwonend zelfstandig	€ 758,39	€ 51,12	€ 9.714
Gehuwd / samenwonend max.	€ 1.516,78	€ 102,24	€ 19.428
Alleenstaande **)	€ 1.112,67	€ 71,56	€ 14.211
Max.toeslag AOW voor 01-02-1994	€ 404,11	€ 30,68	€ 5.217
Max.toeslag AOW na 01-02-1994	€ 758,39	€ 51,12	€ 9.714

### Anw-bedragen

	Per maand	Vak.toeslag	Per jaar *)
Nabestaandenuitkering	€ 1.150,91	€ 85,55	€ 14.838
Verzorgingsuitkering	€ 737,26	€ 61,11	€ 9.580
Wezenuitkering kind < 10 jaar	€ 368,29	€ 27,38	€ 4.748
Wezenuitkering kind 10-16 jaar	€ 552,44	€ 41,06	€ 7.122
Wezenuitkering 1 kind 16-21 / 27 jaar	€ 736,58	€ 54,75	€ 9.496

\*) afgeronde bedragen

\*\*) is gelijk aan AOW gehuwd/samenwonend voor 01-02-1994





## Premie% volksverzekeringen

	Wg	Wn
AOW	-	17,90
Anw	-	0,60
WLZ	-	9,65

## Premie% wn-verzekeringen

	Wg	Wn
WAO/WIA (Aof)	5,88	-
WGA (whk)	1,12	-
Awf	2,44	-
ZVW wg-heffing	6,75	-
ZVW verlaagd	5,50	-

## Diverse bedragen

Max. dagloon (grens waarover uitkering)	€	202,17
Aantal meetellende dagen per jaar		261
Max. jaarloon werknemersverzekeringen	€	52.766,37
Max. premieloon (grens waarover premie)	€	202,93
Aantal meetellende dagen per jaar		260
Max. premieloon per jaar	€	52.763,00

## Wettelijk minimumloon

Werknemer 23 jaar en ouder, per maand	€	1.524,60
Werknemer 23 jaar en ouder, per week	€	351,85
Werknemer 23 jaar en ouder, per dag	€	70,37

## Transitievergoeding

Max. wettelijke vergoeding (BW 7:673)	€	76.000
---------------------------------------	---	--------



# Eigen woning

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 2





- [2.1 Definitie eigen woning](#)
- [2.2 Inkomsten uit eigen woning](#)
- [2.3 Eigenwoningschuld](#)
- [2.4 Overgangsrecht: bestaande eigenwoningschuld](#)
- [2.5 Eigenwoningschuld vanaf 1 januari 2013](#)
- [2.6 Bijzondere bepalingen met betrekking tot een eigenwoningschuld](#)
- [2.7 Aftrekbare kosten](#)
- [2.8 Partners en de eigen woning](#)
- [2.9 Bijleenregeling](#)
- [2.10 Aftrek wegens geen of lage eigenwoningschuld \(Wet Hillen\)](#)
- [2.11 Bijzondere situaties](#)
- [2.12 Overdrachtsbelasting](#)
- [2.13 Tijdelijke btw-regeling eigen woning](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

Veel Nederlanders hebben in de afgelopen decennia een eigen woning kunnen kopen, geholpen door de hypotheekrenteaftrek. De regeling kost de schatkist intussen zoveel geld dat het onbeperkt aftrekbaar houden van de hypotheekrente niet langer verantwoord is. Daarom zijn de regels op 1 januari 2013 veranderd. Vanaf 1 januari 2014 gaat het tarief van de hypotheekrenteaftrek stapsgewijs omlaag. In dit hoofdstuk behandelen we alle fiscale aspecten van de eigen woning en de eigenwoningschuld, inclusief de recente wetwijzigingen.





## 2.1 Definitie eigen woning

Het is van groot belang om te weten of een woning als eigen woning in de zin van de Wet IB 2001 kan worden aangemerkt. Alleen dan is namelijk renteaftrek in box 1 mogelijk. Daarvoor gelden vier voorwaarden, aan welke allemaal dient te worden voldaan. Er moet worden gekeken naar:

- de aard van de woning. Er moet sprake zijn van een gebouw, een woonboot of een woonwagen;
- het gebruik van de woning. De woning moet anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staan;
- de juridische verhouding van de woning. Er moet sprake zijn van eigendom of een aangewezen recht;
- de economische verhouding van de woning. Waardeverandering van de woning moet de belastingplichtige grotendeels aangaan.

### Gebouw

De eigen woning is een gebouw met de daartoe behorende zaken, bijvoorbeeld de tuin en de garage. Ook een gedeelte van een

gebouw, een woonboot of een woonwagen met vaste aansluiting kan als eigen woning gelden. Een woonboot of woonwagen moet wel duurzaam verbonden zijn aan één plaats. Anders is namelijk geen sprake van een vaste verblijfplaats.

### Hoofdverblijf

De woning moet het hoofdverblijf zijn voor de belastingplichtige of personen die tot zijn huishouden behoren. Met hoofdverblijf wordt een woning bedoeld, die de belastingplichtige anders dan tijdelijk voor eigen gebruik ter beschikking staat. Een woning geldt als hoofdverblijf als deze de centrale levensplaats van de belastingplichtige is. Heeft de belastingplichtige meer woningen, dan moeten feiten uitwijzen welke woning het hoofdverblijf is. Voorbeelden van feiten die van belang zijn: wat is de verblijfplaats van het gezin, waar wordt de post bezorgd, waar staat de belastingplichtige ingeschreven. Er worden geen eisen gesteld aan de minimale tijdsduur die in de woning moet worden doorgebracht.

Een belastingplichtige die meer woningen in eigendom heeft, kan slechts één woning als eigen woning in de zin van de Wet IB 2001 aanmerken. Die woning zal de belastingplichtige dan - anders dan tijdelijk - als hoofdverblijf ter beschikking moeten staan. Op deze hoofdregel geldt een aantal uitzonderingen, de zogenaamde fictiebepalingen. Deze worden verderop behandeld in [paragraaf 2.1.1](#).

### Tweede woning, vakantiewoning

De woning die de belastingplichtige slechts tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staat, bijvoorbeeld gedurende de vakantie of het weekend, geldt fiscaal niet als hoofdverblijf. Het criterium 'anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staan' moet de eigen woning kunnen onderscheiden van andere woningen, zoals de vakantiewoning.

Sommige mensen wonen permanent in een vakantiewoning. Als deze woning fiscaal als hoofdverblijf kan worden aangemerkt, kan dit fiscale voordelen bieden. De rente op de lening is dan - onder voorwaarden - aftrekbaar.





### Voorbeeld

Debbie woont in een vakantiewoning met een WOZ-waarde van € 150.000. Ze heeft hierop een eigenwoningsschuld van € 100.000 (rente 6%). Het belastingtarief dat van toepassing is in box 1, is 42%.

Wat zijn de fiscale consequenties van plaatsing in box 1 of box 3?

Box 1: het eigenwoningforfait bedraagt 0,75% van € 150.000 is € 1.125. De rente bedraagt € 6.000. De belastingteruggave is 42% van (€ 6.000 - € 1.125) is € 2.048.

Box 3: de belastingheffing bedraagt 1,2% van (€ 150.000 - € 100.000) is € 600 (drempel voor schulden en de vrijstellingen zijn buiten beschouwing gelaten). Box 1 levert ten opzichte van box 3 een voordeel op van € 2.648 per jaar.

Vaak is het niet mogelijk een recreatiewoning als hoofdverblijf aan te merken, omdat de gemeente permanente bewoning niet toestaat. Als de gemeente hierom verzoekt, zal de Belastingdienst aan de gemeente doorgeven of de recreatiewoning als hoofdverblijf geregistreerd staat en hypotheek-renteaftrek wordt verleend. Als een recreatiewoning hoofdverblijf is voor de inkomstenbelasting, hoeft dit overigens nog niet te betekenen dat de woning permanent mag worden bewoond. De gemeente kan onderzoeken of sprake is van verboden permanente bewoning.

### Eigendom

De woning moet in eigendom zijn. Hieronder wordt ook verstaan het economisch eigendom, een recht van lidmaatschap van een coöperatie of een appartementsrecht.

Er is sprake van eigendom als de belastingplichtige of zijn partner:

- de voordelen uit de woning geniet;
- de kosten en lasten van de woning op hen drukken;
- de waardeverandering hen voor ten minste 50% aangaat.

### Appartementsrecht en lidmaatschap Vereniging van Eigenaren

Als een belastingplichtige eigenaar is van een appartementsrecht, kan diegene lid zijn van de Vereniging van Eigenaren (VvE). De belastingplichtige betaalt maandelijks een bedrag aan servicekosten aan de VvE. Een deel daarvan wordt niet direct besteed maar pas op een later moment. Dat deel wordt toegevoegd aan het eigen vermogen van de VvE. Deze waarde in het vermogen in de VvE moet de belastingplichtige voor zijn aandeel jaarlijks in box 3 opnemen in de aangifte inkomstenbelasting.





## Recht van erfpacht

Een woning die de belastingplichtige economisch toebehoort maar die is gebouwd op grond die in erfpacht is uitgegeven, komt in aanmerking voor de eigenwoningregeling. Wanneer niet op de grond, maar op de woning een recht van erfpacht is gevestigd, is in wezen sprake van een gehuurde woning. In dat geval kan de eigenwoningregeling niet worden toegepast. Als de canon op de opstal eeuwigdurend is afgekocht, is voor de eigenwoningregeling sprake van economisch eigendom van de opstal en de grond. Een woning die door een recht van opstal op die grond het eigendom van de belastingplichtige is, komt in aanmerking voor de eigenwoningregeling.

## Gebruiksrecht

Er is ook sprake van een eigen woning als de belastingplichtige een recht van vruchtgebruik heeft, een recht van bewoning of een recht van gebruik dat hij krachtens erfrecht heeft verkregen. Als eis wordt daarbij wel gesteld dat hij de voordelen uit de woning geniet en de kosten op hem drukken.

## 2.1.1 Fictiebepalingen

Op de regel dat slechts één woning als hoofdverblijf kan worden aangemerkt, zijn uitzonderingen. Deze uitzonderingssituaties doen zich voor bij verhuizing, echtscheiding, verblijf in een AWBZ-instelling en uitzending. Deze fictiebepalingen worden hierna behandeld.

### 2.1.1.1 Fictiebepaling 1: Verhuisregeling: Leegstand bij aankoop en aanbouw

Een nieuwe woning die wordt verbouwd of een woning in aanbouw kan onder voorwaarden al worden aangemerkt als eigen woning. Een van de voorwaarden is dat de woning moet leegstaan. Een woning waar een zogenoemde kraakwacht verblijft, wordt ook als leegstaand aangemerkt. Een tweede voorwaarde is dat zij in het kalenderjaar of in één van de drie volgende kalenderjaren als eigen woning moet gaan dienen. Discussie kan ontstaan wanneer de bouw van de woning start en daarmee de driejaarstermijn. Er is sprake van een woning in aanbouw als er voldoende concrete stappen zijn gezet op grond waarvan

naar redelijke verwachting valt aan te nemen dat de bouwkundige werkzaamheden binnen afzienbare tijd gaan beginnen.

Bij besluit is als volgt ingevuld:

- Ingeval van nieuwbouw is sprake van een woning in aanbouw vanaf het moment van sluiten van de koop-/aannemings-overeenkomst
- Bij een bouwkaavel gaat het om een weging van de feiten en omstandigheden in het individuele geval. Als de belastingplichtige een bouwkaavel heeft en de bouwkundige werkzaamheden zijn begonnen, dan geldt het volgende. In die situatie kan worden aangenomen dat in ieder geval vanaf zes maanden voorafgaand aan de start van de feitelijke bouwwerkzaamheden, sprake is van een woning in aanbouw.





De met deze woning samenhangende (hypotheek)rente is gedurende de driejaarsperiode aftrekbaar. Bovendien is het eigenwoningforfait voor de nieuwe woning nihil, zolang de woning niet door de belastingplichtige wordt bewoond.

De driejaarsperiode kan in zijn uitwerking langer zijn dan een periode van 36 maanden. De regeling betreft de woning die in het kalenderjaar (jaar 1) of in een van de daaropvolgende drie kalenderjaren (jaren 2, 3 en 4) als eigen woning zal dienen. De verhuisregeling kan dus gedurende maximaal 48 maanden gelden. Hoe eerder de woning in jaar 1 wordt verkregen, des te langer de termijn voor de verhuisregeling. Het verschil tussen 36 en 48 maanden is het gevolg van de ruwe werking van de regeling.

### Voorbeeld (woning in aanbouw)

Maarten en Petra hebben besloten een huis te laten bouwen. In 2016 wordt met de bouw gestart. Al snel wordt duidelijk dat de oplevering pas in 2020 zal plaatsvinden. De rente van de hypothecaire lening is dan in 2016 niet aftrekbaar, maar pas in 2017. De nieuwe woning dient dan in 2017 als eigen woning met 2018, 2019 en 2020 als de drie opvolgende kalenderjaren.

### 2.1.1.2 Fictiebepaling 2: Verhuisregeling: Leegstand bij verkoop

De verhuisregeling geldt ook voor een leegstaande woning die te koop staat en in het kalenderjaar of in één van de drie voorafgaande jaren een eigen woning is geweest van belastingplichtige. De woning moet het hoofdverblijf zijn geweest, leegstaan en te koop worden aangeboden.

### Woning te koop en tijdelijke verhuur

Er is ook een regeling voor tijdelijke verhuur. Wordt de woning in de driejaarsperiode tijdelijk verhuurd, dan wordt na de periode van verhuur de woning weer aangemerkt als een eigen woning. De rente is dan weer aftrekbaar gedurende de resterende termijn van de driejaarsperiode. Voorwaarde is wel dat de driejaarsperiode nog niet is geëindigd. De woning valt in de periode van verhuur dan ook in box 3.

De betaalde rente over de eigenwoningschuld is gedurende de periode van verhuur niet aftrekbaar. Daar staat tegenover dat de huurinkomsten onbelast zijn.

In tegenstelling tot reguliere verhuur is de bijleenregeling hier niet van toepassing. Er hoeft dus nog geen rekening te worden gehouden met de overwaarde van de verhuurde woning ([zie paragraaf 2.9](#) voor de bijleenregeling).





### Voorbeeld (leegstand bij koop)

Hans en Paula hebben een woning gekocht in Den Bosch en zijn daar op 11 januari 2013 gaan wonen. Voor de aankoop is een lening gesloten. De oude woning in Vught staat leeg en wordt te koop aangeboden. Voor Hans en Paula wordt het nieuwe huis in Den Bosch vanaf 11 januari 2013 aangemerkt als eigen woning in box 1. Het eigenwoningforfait voor die woning wordt dus belast en de rente die over de lening wordt betaald, is aftrekbaar in box 1. Het eigenwoningforfait wordt toegepast vanaf het moment van bewoning.

Voor het oude pand in Vught geldt het volgende. Tot de verkoop van het pand in Vught is de rente aftrekbaar in box 1 indien de woning in het lopende kalenderjaar (2016) of in de drie voorafgaande kalenderjaren (2013, 2014 of 2015) als eigen woning ter beschikking heeft gestaan. Het eigenwoningforfait wordt vanaf het moment van vertrek op nihil gesteld. Vanaf 1 juli 2013 wordt

de woning in Vught verhuurd. Vanaf dat moment valt de woning in box 3 en is de rente niet meer aftrekbaar. De huurinkomsten zijn onbelast. In tegenstelling tot reguliere verhuur is de bijleenregeling hier niet van toepassing. Er hoeft dus nog geen rekening te worden gehouden met de overwaarde van de verhuurde woning.

De tijdelijke verhuurregeling geldt tot 1 januari 2017. Als de woning op 1 januari 2017 nog wordt verhuurd, is

op dat moment de bijleenregeling van toepassing. De eigenwoningschuld van de woning in Den Bosch wordt verlaagd als de waarde van de woning in Vught hoger is dan de eigenwoningschuld die op deze woning rust. De renteaftrek van de woning in Vught kan na beëindiging van de verhuur niet meer herleven.

Indien de tijdelijke verhuur vóór 1 januari 2017 eindigt, dan herleeft de renteaftrek van de woning in Vught tot en met uiterlijk 31 december 2016.

## Let op!

Als tussen de verkoop van de oude woning en de aankoop van de nieuwe woning een huis wordt gehuurd, wordt de verkoopopbrengst van de oude woning (na aftrek van de lening) meestal tijdelijk op een spaarrekening geplaatst. Bij de aanschaf van een nieuwe woning kan dit geld weer worden benut. Het saldo dat tijdelijk op een bankrekening staat, wordt in box 3 belast als dit bedrag op 1 januari (peildatum) op de rekening staat.







### Woning te koop of in aanbouw in het buitenland

Als een belastingplichtige een woning te koop heeft staan of een woning laat bouwen in het buitenland, kan de eigenwoningregeling ook gelden. De verhuisregeling geldt zowel voor de in Nederland wonende binnenlandse belastingplichtige als voor de 'kwalificerende buitenlandse belastingplichtige'. Om als 'kwalificerende buitenlandse belastingplichtige' te kunnen worden aangemerkt gelden de volgende voorwaarden:

- Belastingplichtige woont in een EU-land, in Liechtenstein, Noorwegen, IJsland, Zwitserland, op Bonaire, Sint Eustatius of Saba;
- Het inkomen van de belastingplichtige is voor ten minste 90% in Nederland onderworpen aan loon- of inkomstenbelasting;
- Belastingplichtige kan een inkomensverklaring overleggen van de Belastingdienst van zijn woonland.

### Voorbeeld

Pete woont in het buitenland en heeft daar een eigen woning die hem als hoofdverblijf ter beschikking staat. De woning is aangeschaft met een hypothecaire geldlening. In 2014 immigreert Pete naar Nederland en betreft hij hier een huurwoning. Vanaf dat moment staat de woning in het buitenland leeg en probeert hij deze te verkopen. Na de verhuizing naar Nederland is Pete binnenlands belastingplichtig geworden en gelden voor hem de fiscaal wettelijke regelingen rondom de eigen woning. De woning in het buitenland wordt nog steeds als eigen woning aangemerkt, als deze Pete als eigen woning ter beschikking heeft gestaan en sindsdien leegstaat en bestemd is voor de verkoop. Daarbij is niet van belang waar de woning ligt. De in het buitenland gelegen woning van Pete voldoet aan alle voorwaarden en wordt vanaf het moment van immigratie behandeld als eigen woning. De hypotheekrente is vanaf dat moment aftrekbaar. Dit geldt uiterlijk tot en met het derde kalenderjaar volgend op het kalenderjaar waarin hij de eigen woning heeft verlaten of tot het eerdere moment dat de woning is verkocht of niet meer leegstaat.



#### Let op!

Een van de elementen van de eigenwoningregeling is dat de eigenaar-bewoner de waardeverandering van de eigen woning voor ten minste 50% aangaat. Bij verkoop van de woning blijft de verkoper na het ondertekenen van de voorlopige koopovereenkomst tot de juridische eigendomsoverdracht nog tijdelijk in de woning wonen. In die periode heeft de eigenaar-bewoner geen belang bij de waardeontwikkeling van de woning. Als deze periode niet langer dan de driejaarsperiode duurt, blijft de eigenwoningregeling echter onveranderd van toepassing.





### 2.1.1.3 Fictiebepaling 3: Scheidingsregeling

Bij scheiding hoeft niet aan alle vier de voorwaarden (genoemd in [paragraaf 2.1](#)) te worden voldaan om een woning te kunnen aanmerken als eigen woning.

#### Scheidingsregeling

Normaal gesproken kan de vertrekkende partner een woning niet meer als eigen woning aanmerken, zodra hij deze verlaat. De woning staat hem namelijk niet meer als hoofdverblijf ter beschikking. Toch kan de eigenwoningregeling van toepassing zijn via de scheidingsregeling.

Voor de behandeling van de eigen woning na scheiding moet onderscheid worden gemaakt tussen:

- partners die de woning gemeenschappelijk in eigendom hebben;
- partners van wie één van beiden het eigendom van de woning heeft.

#### Gemeenschappelijk eigendom

Vaak zijn partners ieder voor 50% eigenaar van de eigen woning. Denk hierbij aan partners die een woning gezamenlijk hebben aangekocht of die gehuwd zijn in gemeenschap van goederen. Gedurende maximaal twee jaar kan de woning voor de vertrekkende partner nog worden aangemerkt als eigen woning. Voorwaarde is wel dat de ex-partner deze woning anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking heeft gestaan. In het volgende voorbeeld is uitgewerkt wat er met de renteaftrek van de eigen woning gebeurt nadat één van de partners vertrekt.

#### Voorbeeld

Joop en Corrie, getrouwd in gemeenschap van goederen, hebben een eigen woning. Op 1 juli 2013 gaan zij duurzaam gescheiden leven en verlaat Joop de woning. Corrie blijft in de woning wonen en hoeft daarvoor geen vergoeding aan Joop te betalen. Zij blijven ieder de helft van de hypotheekrente betalen.

De scheiding wordt op 1 september 2016 uitgesproken. De woning en de hypotheekschuld worden per die datum toegedeeld aan Corrie.

#### Wat zijn de fiscale gevolgen voor Joop?

Door toepassing van de fictiebepaling kan de woning toch nog worden aangemerkt als eigen woning, ook al heeft Joop de woning verlaten. Deze fictiebepaling duurt twee jaar en gaat in op het moment van vertrek. De termijn van twee jaar is gaan lopen op 1 juli 2013. De rente over de periode tot 1 juli 2015 kan dus als eigenwoningrente in aftrek worden gebracht. Joop geeft over de periode tot 1 juli 2015 het eigenwoningforfait aan over zijn deel. Dit deel kan hij vervolgens als betaalde alimentatie aftrekken. Vanaf 1 juli 2015 wordt zowel het aandeel in de eigen woning als het aandeel van de hypotheekschuld van Joop in aanmerking genomen in box 3 en is de rente dus niet meer aftrekbaar.





Joop realiseert op dat moment (eventueel) een eigenwoningreserve. (Zie hiervoor [paragraaf 2.9.6](#)) Bij aankoop van een nieuwe eigen woning wordt Joop mogelijk (gedeeltelijk) geconfronteerd met de nieuwe eigenwoningregels (zie hiervoor [paragraaf 2.5](#) en [paragraaf 2.8](#)).

### Wat zijn de fiscale gevolgen voor Corrie?

Over de periode na 1 juli 2013 geeft Corrie over haar (onverdeelde) helft het eigenwoningforfait aan en trekt zij de hypotheekrente van haar (onverdeelde) aandeel in de schuld af. Per 1 september 2016 wordt de woning volledig aangemerkt als een eigen woning van Corrie. Voor een gedeelte van de eigenwoningschuld moet Corrie voldoen aan de nieuwe eigenwoningregels per 1 januari 2013 (zie [paragraaf 2.5](#) en [paragraaf 2.8](#)). Ze dient het volledige eigenwoningforfait aan te geven. In de periode vanaf 1 juli 2013 tot 1 september 2016 geeft zij het deel van het eigenwoningforfait dat betrekking heeft op het aandeel van Joop als ontvangen alimentatie aan.

### Eén eigenaar

Als partners getrouwd zijn op huwelijkse voorwaarden is de woning vaak geheel in eigendom van één van de partners. Als de vertrekkende partner 100% eigenaar van de eigen woning is, kan hij bij vertrek de woning voor een periode van twee jaar nog beschouwen als eigen woning. Deze periode gaat in op het moment van weggaan. De hypotheekrente kan als inkomsten uit eigen woning in aftrek worden gebracht. Het eigenwoningforfait wordt meestal aangemerkt als betaalde alimentatie. Hiervan is geen sprake als de blijvende partner een vergoeding moet betalen aan de vertrekkende partner voor het gebruik van zijn woning. De tweejaarsperiode geldt alleen voor de rente en kosten van de geldlening. Als de achterblijvende partner geen vergoeding verschuldigd is hoeft alleen het eigenwoningforfait als ontvangen alimentatie op te worden gegeven.

Als de vertrekkende partner geen eigenaar van de woning is, verandert er niets. Voor de achterblijvende partner blijft de woning aangemerkt als eigen woning.

### Combinatie scheidingsregeling en verhuisregeling

De scheidingsregeling geldt voor de eigenaar van de eigen woning zolang de ex-partner (niet eigenaar) de woning als hoofdverblijf heeft. Dit kan gedurende maximaal twee jaar. Verlaat de ex-partner binnen twee jaar de woning, dan kan op basis van een goedkeuring van de staatssecretaris ook de verhuisregeling nog gelden.

### Voorbeeld

Klaas en Sylvia zijn op 1 juli 2013 duurzaam gescheiden gaan leven. De woning is eigendom van Klaas en hij verhuist. Sylvia blijft tot 1 maart 2016 in de woning wonen. Na haar verhuizing wordt het pand te koop gezet en uiteindelijk verkocht op 1 september 2017. Op grond van de goedkeuring is de verhuisregeling tot uiterlijk 31 december 2016 van toepassing.





### Verhuur aan ex-partner

Het gaat hierbij om de situatie dat de woning in eigendom is van één van de ex-partners en de ander de woning van hem of haar huurt. De eigenwoningregeling blijft twee jaar van toepassing als de vertrekkende partner, die eigenaar is van de eigen woning, deze woning verhuurt aan de ex-partner die in de woning blijft wonen. Het criterium is immers dat de gewezen partner de woning anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking heeft gestaan. Hierbij maakt het niet uit onder welke voorwaarden de woning aan de gewezen partner ter beschikking staat. De vertrekkende partner hoeft de ontvangen huur gedurende deze tweejaarsperiode niet te salderen met de betaalde rente. Wel moet hij het eigenwoningforfait aangeven.

### 2.1.1.4 Fictiebepaling 4: Verblijf in een zorginstelling

Een zorginstelling is een verzorgingstehuis. Bij langdurig verblijf in een verpleeg- of verzorgingshuis vanwege medische redenen of ouderdom wordt de eigen woning niet meer bewoond. De woning is dan niet meer het hoofdverblijf van de betrokken belastingplichtige die verblijft in het verzorgingstehuis. Ook in die situatie kan de woning nog gedurende maximaal twee jaar worden gezien als een eigen woning in box 1. In die periode blijft het eigenwoningforfait van toepassing en is de rente aftrekbaar. Blijft één van de partners in het huis wonen, dan kunnen beide partners er bij de aangifte gezamenlijk voor kiezen de echtelijke woning als hoofdverblijf aan te merken (ook al is de partner die in de zorginstelling verblijft volledig eigenaar). Zo kunnen de partners de inkomsten uit eigen woning vrij aan elkaar toerekenen, ook aan de partner die in de instelling is opgenomen.

### 2.1.1.5 Fictiebepaling 5: Uitzendregeling

Als een belastingplichtige tijdelijk wordt uitgezonden naar het buitenland of tijdelijk wordt overgeplaatst in Nederland, is de woning in de oude woonplaats in Nederland tijdelijk niet het hoofdverblijf van de belastingplichtige. Onder de volgende voorwaarden is de woning toch een eigen woning voor de Wet IB 2001:

- De woning mag niet worden verhuurd of door derden worden gebruikt.
- De belastingplichtige mag samen met de partner niet ook voor een andere woning - bijvoorbeeld op grond van de verhuisregeling - in aanmerking komen voor de eigenwoningregeling.
- De woning moet ten minste één jaar het hoofdverblijf zijn geweest voor de belastingplichtige voordat deze uitgezonden wordt. Deze voorwaarde moet voorkomen dat zogenoemde tweede woningen onder deze regeling kunnen worden gebracht. Kinderen worden gezien als derden. Door de staatssecretaris is goedgekeurd dat de uitzendregeling kan worden toegepast als kinderen in de woning blijven wonen.





De goedkeuring geldt zolang is voldaan aan alle onderstaande voorwaarden.

- Vanaf het moment van de uitzending wonen uitsluitend de kinderen van de belastingplichtige of zijn partner in de woning.
- De kinderen zijn jonger dan 27 jaar. Als een kind 27 jaar wordt, vervalt vanaf dat moment de goedkeuring.
- De kinderen behoorden direct voorafgaand aan de uitzending tot het huishouden van de belastingplichtige.
- De kinderen blijven de woning om niet bewonen. Er wordt dus geen huur betaald.

Deze kinderen worden niet gezien als derden. Als die kinderen verhuizen, kan de uitzendregeling dus van toepassing blijven.

## Voorbeeld

Janneke is 23 jaar en woont per 1 januari 2015 in Amsterdam. Janneke heeft in het verleden altijd bij haar ouders gewoond. Haar ouders wonen in Utrecht en vertrekken op 1 februari 2016 in verband met het werk van haar vader tijdelijk naar Indonesië. Janneke krijgt per 1 maart 2016 een nieuwe baan in Utrecht en besluit 15 februari 2016 in het huis van haar ouders te gaan wonen. Haar ouders kunnen nu geen gebruik maken van de uitzendregeling, omdat Janneke niet direct voorafgaand aan de uitzending deel uit maakte van het huishouden van haar ouders.

De uitzendregeling is niet beperkt tot woningen in Nederland. Voor personen die vóór de uitzending naar Nederland niet in Nederland woonden, is de uitzendregeling echter slechts van toepassing als de buitenlandse woning vóór de immigratie als hoofdverblijf in de Nederlandse belastingheffing is betrokken.

## De woning wordt gebruikt tijdens de vakantie

De eigenaar kan de woning zonder fiscale gevolgen tijdens de vakantie in Nederland gebruiken. De uitzendregeling blijft dan van toepassing. Op grond van de voorwaarden voor de uitzendregeling is bewoning door derden niet mogelijk (zie bovenstaande voorbeeld), eigen gebruik is wel toegestaan. Bij gebruik tijdens vakantie wordt de woning geen hoofdverblijf.

## Afwijkend eigenwoningforfait in geval van de uitzendregeling

De algemene regels voor het eigenwoningforfait zijn in deze situatie niet van toepassing. Voor deze woning geldt een eigenwoningforfaitpercentage van 1, 25% van de WOZ-waarde. Is de WOZ-waarde meer dan € 1.050.000, dan wordt het eigenwoningforfait gesteld op € 13.125 vermeerderd met 2,35% van de WOZ-waarde voor zover deze uitgaat boven de € 1.050.000. In de wettekst wordt niet als voorwaarde gesteld dat het moet gaan om uitgezonden werknemers. Ook anderen (ondernemers, wereldreizigers) die tijdelijk naar het buitenland gaan, komen voor deze regeling in aanmerking.





## 2.2 Inkomsten uit eigen woning

Het belastbaar inkomen uit eigen woning komt als volgt tot stand:

- voordelen uit eigen woning: het eigenwoningforfait, de opbrengst van tijdelijke verhuur en andere voordelen;
- voordeel uit kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening eigen woning of beleggingsrecht eigen woning ([zie hoofdstuk 3.3.3](#));
- verminderd met de aftrekbare kosten.

### 2.2.1 Eigenwoningforfait

Het eigenwoningforfait is afhankelijk van de hoogte van de WOZ-waarde (Waardering Onroerende Zaken). Voor 2016 is dit de waarde van de woning per 1 januari 2015. Voor de periode waarover het eigenwoningforfait wordt berekend wordt aangesloten bij de inschrijving in de Basisregistratie Persoonsgegevens (BRP, voorheen Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA)).

### De bedragen en percentages van het eigenwoningforfait voor 2016

Als de WOZ-waarde meer is dan	maar niet meer dan	bedraagt het forfaitpercentage
-	€ 12.500	nihil
€ 12.500	€ 25.000	0,30%
€ 25.000	€ 50.000	0,45%
€ 50.000	€ 75.000	0,60%
€ 75.000	€ 1.050.000	0,75%
€ 1.050.000	-	€ 7.875 vermeerderd met 2,35% van de eigenwoningwaarde voor zover deze uitgaat boven € 1.050.000

### 2.2.2 Verhuur

#### Tijdelijk verhuur

Bij tijdelijk verhuur - bijvoorbeeld tijdens een vakantie - blijft de woning gelden als een eigen woning. De totale hypotheekrente blijft dus aftrekbaar. Gedurende de verhuurperiode worden de bruto-inkomsten van de verhuur voor 70% als voordelen uit eigen woning aangemerkt. Het eigenwoningforfait wordt over het hele jaar berekend. Aftrek van andere kosten, anders dan de hypotheekrente of de periodieke betalingen op grond van de rechten van erfpacht, opstal of beklemming, is niet mogelijk.





### Kamerverhuurvrijstelling

Als iemand kamers verhuurt en de huur bedraagt op jaarbasis minder dan € 5.069, worden die kamers toch aangemerkt als onderdeel van de eigen woning. Het forfait blijft dan op de hele woning van toepassing, alle rentelasten blijven aftrekbaar en de huurinkomsten zijn onbelast. Als voorwaarden gelden:

- dat de kamers deel uitmaken van de woning;
- dat de kamers geen zelfstandige woning vormen;
- dat eigenaar en kamerhuurders staan ingeschreven op dat adres in de Basisregistratie

Persoonsgegevens (BRP, voorheen Gemeentelijke Basisadministratie Persoonsgegevens (GBA)).

De kamerverhuurvrijstelling vervalt als de ontvangen huur de kamerverhuurvrijstelling overschrijdt. Het verhuurde deel van de woning wordt dan belast in box 3. Bovendien is de rente op het aan de verhuurde kamer toerekenbare deel van de lening voor de eigen woning niet langer aftrekbaar. Er kan eventueel een eigenwoningreserve ontstaan ([zie paragraaf 2.9](#)).

### Voorbeeld

Piet wil gebruikmaken van de kamerverhuurvrijstelling. Hij heeft een eigen woning met een WOZ-waarde van € 500.000, waarop een hypothecaire geldlening rust van € 300.000 (6% rente). Hij verhuurt een kamer aan Suzanne, voor € 350 per maand. De financiële situatie van Piet is in dit jaar als volgt:

Eigenwoningforfait	0,75%	over € 500.000	€ 3.750
Aftrekbare rente	6%	over € 300.000	€ 18.000 -/-
<b>Inkomsten uit eigen woning</b>			<b>€ 14.250 -/-</b>
Fiscaal voordeel (stel 42%)			€ 5.985
Ontvangen huur			€ 4.200
<b>Per saldo te betalen lasten (€ 18.000 - € 5.985 - € 4.200)</b>			<b>€ 7.815</b>



**Voorbeeld (vervolg)**

Stel, een jaar later verhoogt Piet de kamerhuur tot € 425 per maand. Dit heeft tot gevolg dat de kamerverhuurvrijstelling vervalt.

Bovendien horen de kamer en het daarmee overeenkomende deel van de lening niet meer in box 1. Als de waarde van de verhuurde kamer € 75.000 bedraagt, valt een deel van de lening namelijk € 45.000 ( $\text{€ } 75.000 / \text{€ } 500.000 \times \text{€ } 300.000$ ) in box 3. Over het andere deel van de lening ( $\text{€ } 300.000 - \text{€ } 45.000 =$ ) € 255.000 blijft recht op renteaftrek bestaan. De financiële situatie van Piet is nu als volgt:

Eigenwoningforfait	0,75 %	over € 425.000	€	3.187	
Aftrekbare rente	6 %	over € 255.000	€	15.300	-/-
<b>Inkomsten uit eigen woning</b>				<b>€ -12.113</b>	
Fiscaal voordeel (stel 42%)			€	5.087	
Ontvangen huur			€	5.100	
Vermogen in box 3					
• Waarde verhuurde kamer			€	75.000	
• Af: toegerekende leningsdeel			€	45.000	
Belast vermogen			€	30.000	
Te betalen belasting in box 3			€	360	<sup>1</sup>
<b>Per saldo te betalen lasten: (€ 18.000 + € 360 - € 5.087 - € 5.100)</b>			€	<b>8.173</b>	

<sup>1</sup> Bij deze berekening is geen rekening gehouden met het heffingvrije vermogen en de schulddrempel in box 3.

De lasten van Piet zijn € 358 hoger.

Ondanks de huurverhoging gaat Piet er dus netto op achteruit, doordat hij meer belasting moet betalen.







### 2.2.3 Andere voordelen uit eigen woning

Bij het afsluiten van een (hypothecaire) geldlening worden door financiële instanties aan belastingplichtigen vaak cadeaus of kortingen gegeven. Wanneer deze geldlening (gedeeltelijk) als box 1-eigenwoningschuld wordt aangemerkt, kan er (gedeeltelijk) inkomstenbelasting verschuldigd zijn.

#### Er zijn twee soorten voordelen:

- Een korting op de te betalen advieskosten of rente. Dit resulteert voor de belastingplichtige in een kleinere aftrekpost in box 1.
- Het weggeven van een waardebon of een geldbedrag. Voor zover dit voordeel betrekking heeft op de eigenwoningschuld die aan box 1 wordt toegerekend, moet de belastingplichtige de waarde in het economische verkeer van dit voordeel aangegeven in box 1 bij het invullen van zijn aangifte inkomstenbelasting. Dit resulteert voor de belastingplichtige in een kleinere aftrekpost in box 1.

### 2.3 Eigenwoningschuld

De rente die wordt betaald voor een eigenwoningschuld is fiscaal aftrekbaar als wordt voldaan aan de voorwaarden. Onder eigenwoningschuld wordt verstaan de lening die is aangegaan in verband met de eigen woning zie ook [paragraaf 2.1](#).

#### Aangegaan in verband met de eigen woning

Rente en kosten voor een geldlening die zijn aangegaan voor aanschaf, onderhoud of verbetering van een eigen woning komen in mindering op het inkomen in box 1. Voor de bepaling van de aftrekbaarheid van rente moet ook rekening worden gehouden met de bijleenregeling. Meer informatie over de bijleenregeling staat in [paragraaf 2.9 Bijleenregeling](#).

#### Voorbeeld

Daan heeft in 1992 een woning gekocht. Hij heeft toen een aflossingsvrije hypothecaire lening gesloten van € 300.000. Op aanraden van zijn buurman heeft Daan in 2000 de overwaarde van zijn woning gebruikt om voor € 100.000 effecten aan te kopen. De lening is dus verhoogd tot € 400.000. Het rentepercentage bedraagt 5%. In de aangifte over het jaar 2016 kan Daan het volgende opnemen:

#### In box 1 is aftrekbaar € 15.000 (de rente over € 300.000)

De resterende rente van € 5.000 is niet aftrekbaar. Deze rente heeft geen betrekking op de eigen woning, maar op de aankoop van effecten. De lening van € 100.000 voor de aankoop van effecten valt in box 3 en komt in mindering op het vermogen van box 3.





Onder het aangaan van een lening wordt niet alleen het aangaan van nieuwe verplichtingen verstaan, maar bijvoorbeeld ook het verhogen van een bestaande schuld door extra opnames en het 'rood staan' op een bankrekening in verband met een verbouwing aan de eigen woning. Voor verhogingen vanaf 1 januari 2013 geldt de nieuwe wetgeving die wordt beschreven in [paragraaf 2.5](#).

#### Causaal verband

Als een woning geen hoofdverblijf is, wordt de waarde van de woning en de bijbehorende schuld in box 3 geplaatst. Als de woning op een later moment wel als hoofdverblijf en dus als eigen woning wordt gebruikt, kan de eventuele schuld alsnog worden aangemerkt als eigenwoningschuld. De eventuele schuld dient dan wel te voldoen aan de vereisten om als eigenwoningschuld te worden aangemerkt. Deze vereisten zijn vanaf 1 januari 2013 dus gewijzigd (zie [paragraaf 2.5](#)). Indien wordt voldaan aan de vereisten, is vanaf dat moment de rente aftrekbaar in box 1.

#### Historische methode

Uitgangspunt in de wetsgeschiedenis is dat tussen het moment van aangaan van de lening en de besteding van het geld een direct historisch verband moet zijn. Van elke lening moet worden nagegaan waar deze oorspronkelijk voor is opgenomen. De door een belastingplichtige betaalde rente van de lening is alleen aftrekbaar als er een direct verband is aan te wijzen tussen de lening en de aanschaf van de eigen woning of de bestedingen voor de aan de eigen woning verrichte werkzaamheden.

De rente en kosten zijn pas aftrekbaar op het moment dat ze zijn betaald, zijn verrekend, ter beschikking zijn gesteld of rentedragend zijn geworden. Verder is vereist dat de kosten moeten drukken, dat wil zeggen ten laste van de belastingplichtige komen. Voorzover tegenover de kosten een vergoeding staat, drukken deze kosten niet en zijn ze dan ook niet aftrekbaar.

#### 2.3.1 Onderhoud en verbetering

Het is lang onduidelijk geweest wat precies met kosten van onderhoud van de woning wordt bedoeld. De staatssecretaris heeft aangegeven welke kosten als onderhoudskosten kunnen worden aangemerkt. Bij een lening aangegaan voor kosten van onderhoud en verbetering van de woning wordt vanaf 10 juni 2010 een onderscheid gemaakt tussen eigenaarslasten en huurderslasten. Huurderslasten zijn lasten die iemand die een woning huurt ook moet betalen. Denk hierbij aan kosten voor de vloerbedekking, parket, behang, inboedel, gordijnen of tuinmateriaal.





Onder eigenaarslasten - dit zijn lasten die alleen een eigenaar voor een woning betaalt - vallen bijvoorbeeld de kosten voor een nieuwe keuken. Een lening voor roerende zaken of voor de financiering van huurderslasten kan niet als een eigenwoningschuld in box 1 worden aangemerkt. Deze lening komt in box 3 terecht.

Er zijn twee vereisten om renteaftrek voor een eigen woning bij verbetering of onderhoud te verkrijgen. Dit betreffen het zogenaamde oogmerkvereiste en het vereiste dat een belastingplichtige de verbetering of het onderhoud van de eigen woning met schriftelijke stukken kan bewijzen. In het kort houden de eisen het volgende in.

#### Oogmerkvereiste

De schuld moet zijn aangegaan voor de verwerving, verbetering of het onderhoud van de eigen woning:

- De kosten voor de verwerving, verbetering of het onderhoud van de eigen woning hoeven niet van dezelfde rekening te worden betaald als die waarop het geleende geld is gestort.

- Het geleende bedrag hoeft niet onmiddellijk te worden aangewend voor de verwerving, verbetering of het onderhoud van de eigen woning.
- Het geleende bedrag moet de belastingplichtige nog wel direct liquide ter beschikking staan als het geld nog niet is gebruikt voor de verwerving, verbetering of het onderhoud van de eigen woning.

#### Schriftelijke stukken-vereiste

Een lening wordt pas behandeld als eigenwoningschuld, voor zover en vanaf het moment waarop met schriftelijke stukken, zoals nota's, is te bewijzen dat betaling voor de verwerving, verbetering of onderhoud van de eigen woning heeft plaatsgevonden.

Het is nog steeds verstandig het verband tussen lening en aanwending voor verbetering of onderhoud van de eigen woning zo goed mogelijk aan te tonen. Het advies blijft om eerst de hypothecaire lening te verhogen en het geleende geld op een rekening te plaatsen (bouwdepot) van waaruit de rekeningen worden betaald. Vanaf 1 januari 2013 geldt de

nieuwe wetgeving wil gebruik kunnen worden gemaakt van de hypotheekrenteaftrek ([zie paragraaf 2.5](#)).

#### 2.3.2 Fictie voor oude schulden

Op 31 december 1995 bestaande consumptieve leningen die waren verzekerd van hypotheek, worden geacht betrekking te hebben op de eigen woning. Door deze overgangsregeling is de rente over deze hypothecaire leningen dus altijd aftrekbaar, ongeacht het doel van de hypothecaire leningen. Voorwaarde is wel dat deze oude schulden nog steeds verzekerd zijn door een hypotheek op dezelfde woning.

#### 2.4 Overgangsrecht: bestaande eigenwoningschuld

Met ingang van 1 januari 2013 zijn de belastingregels rond de eigen woning en de renteaftrek ingrijpend gewijzigd ([zie paragraaf 2.5](#)). Voor een aantal eigenwoningschulden geldt eerbiedigende werking; dit zijn de bestaande eigenwoningschulden. Voor deze schulden geldt het 'oude recht' zoals beschreven in [paragraaf 2.3](#).





Onder bestaande eigenwoningschulden wordt verstaan:

**Hoofregel:**

het bedrag aan eigenwoningschuld op 31 december 2012.

Voor de volgende situaties kon in 2013 nog een eigenwoningschuld worden aangegaan die als bestaande eigenwoningschuld wordt aangemerkt:

- a In 2012 is de eigen woning vervreemd, er werd bijvoorbeeld tijdelijk gehuurd, en in 2013 werd een nieuwe eigen woning gekocht. Het bedrag aan eigenwoningschuld direct voorafgaande aan de vervreemding van de woning in 2012 wordt dan gezien als bestaande eigenwoningschuld. Voorwaarde is wel dat er dan in 2013 weer een eigenwoningschuld was.
- b Als er op 31 december 2012 een onherroepelijke schriftelijke overeenkomst was voor de verwerving van een eigen

woning. De eigenwoningschuld die in 2013 ontstond, kwalificeert dan als bestaande eigenwoningschuld. Ook voor zover deze hoger was dan de op 31 december 2012 al bestaande eigenwoningschuld. Maar niet hoger dan het bedrag dat in de overeenkomst staat.

De overeenkomst moest wel onherroepelijk zijn. De overeenkomst mocht wel de gebruikelijke ontbindingsclausules bevatten zoals een financieringsvoorbehoud of de wettelijke bedenktijd van drie dagen. Ook de opschortende voorwaarde die bij nieuwbouwwoningen vaak gebruikt werd door de aannemer, dat op een bepaald tijdstip ten minste een bepaald percentage van de projectwoningen is verkocht, was toegestaan. Dat gold ook voor het voorbehoud van de koper dat hij zijn huis moest hebben verkocht. Dergelijke voorwaarden waren dus geen belemmering voor toepassing van het overgangsrecht, mits het gebruikelijke voorwaarden waren waarvan de vervulling zich onttrok aan de invloedssfeer van de koper.

In alle gevallen gold het overgangsrecht alleen als de woning ten gevolge van die overeenkomst daadwerkelijk werd gekocht in 2013 en als eigen woning wordt gebruikt.

Van een onherroepelijke schriftelijke koopovereenkomst is in de onderstaande situaties sprake als:

- een echtscheidingsconvenant gesloten is waarbij sprake is van een reële overeenkomst waardoor betrokken partijen onherroepelijk gebonden zijn en waarin de (ver)koop prijs is vastgesteld. Onder voorwaarden is ook een bemiddelingsverslag van een mediator voldoende;
- een samenlevingscontract gesloten is waarin de toedeling en (ver)koop prijs is opgenomen;
- in geval van overlijden waarbij één van de kinderen de woning krijgt en andere kinderen uitkoopt: een intentieovereenkomst gesloten is, waarin partijen gezamenlijk de (ver)koop prijs zijn overeengekomen.





- Als er op 31 december 2012 een onherroepelijke schriftelijke overeenkomst was tot het verrichten van onderhoud aan of de verbetering van de eigen woning. De uit de overeenkomst voortvloeiende verhoging van de eigenwoningschuld wordt dan ook als bestaande eigenwoningschuld aangemerkt voor zover het onderhoud of de verbetering in 2013 was voltooid.

#### Voorbeeld

Anne heeft op 31 december 2012 een eigenwoningschuld van € 200.000. Op 15 december 2012 tekent ze een overeenkomst met de aannemer tot het plaatsen van een dakkapel. De kosten bedragen € 10.000. De dakkapel wordt in februari 2013 geplaatst. Anne bedenkt in januari echter dat ze vaste zonwerende screens in de dakkapel wil. Dit is mogelijk tegen een meerprijs van € 1.500. Ze laat deze ook plaatsen en neemt dit bedrag mee in de lening die ze aangaat. Als bestaande eigenwoningschuld geldt dan € 210.000. De € 1.500 voor het plaatsen van de screens geldt niet als

bestaande eigenwoningschuld omdat daarvoor op 31 december 2012 geen onherroepelijke overeenkomst was aangegaan. Als Anne de rente over dit bedrag ook in aftrek wil brengen, dan moet ze daar een lening voor aangaan die die voldoet aan de nieuwe regels zoals die gelden met ingang van 1 januari 2013 ([zie paragraaf 2.5](#)).

- d Als op enig moment vóór of na 31 december 2012 de eigen woning werd verlaten, bijvoorbeeld wegens uitzending naar het buitenland, en de woning tussentijds werd verhuurd, dan mag de woning bij terugkeer weer als bestaande eigenwoningschuld worden aangemerkt. De woning moet dan wel uiterlijk op 31 december 2020 weer als eigen woning worden gebruikt. Deze regeling is vooral gericht op 'expats'. Voor het geval de expat naar het buitenland vertrekt na 31 december 2012 is er geen uiterlijke termijn aangegeven waarbinnen moet worden teruggekeerd.

Deze uitleg geldt in gelijke mate voor 'binnenlandse expats' (belastingplichtigen die hun woning in Nederland aanhouden, elders in Nederland bijvoorbeeld gaan huren, de voormalige eigen woning verhuren en na verloop van de huurperiode weer in de voormalige eigen woning gaan wonen).

- e Startersleningen van de stichting Stimulering Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn) die na 31 december 2012 worden verstrekt, worden tot en met 31 december 2016 ook als bestaande eigenwoningschulden aangemerkt. Dit zijn leningen die starters kunnen krijgen ter overbrugging van het verschil tussen de aankoopkosten van de woning en het bedrag dat de starter maximaal bij de bank volgens de NHG-normen mag lenen. Gedurende de eerste drie jaar geldt er geen rente- en aflossingsverplichting. Zonder goedkeuring zouden dit soort leningen niet kunnen voldoen aan de voorwaarden voor renteaftrek zoals die vanaf 1 januari 2013 gelden ([zie paragraaf 2.5](#)). De Starterslening is een tegemoetkoming voor starters op de woningmarkt.





f Voor ondernemerswoningen die op enig moment na 31 december 2012 een eigen woning worden. Hierdoor kan een op 31 december 2012 bestaande ondernemerslening in verband met een woning, die tot het ondernemingsvermogen werd gerekend, bijvoorbeeld na staking van die onderneming worden aangemerkt als een bestaande eigenwoningschuld. Dit kan net als bij de andere eigenwoningschulden alléén voor zover de lening ziet op het deel van de woning dat na overgang is aan te merken als een eigen woning ([zie paragraaf 2.1](#)). Er is geen uiterste termijn opgenomen waarbinnen de staking van de onderneming moet plaatsvinden om gebruik te kunnen maken van deze tegemoetkoming. Het overgangsrecht eigen woning vervalt echter wel per 1 januari 2044 voor alle bestaande eigenwoningschulden.

### 2.4.1 Afname van een bestaande eigenwoningschuld

Als ná 31 december 2012 wordt afgelost op een bestaande eigenwoningschuld, dan neemt de omvang van de bestaande eigenwoningschuld daarmee definitief af. Dit geldt niet voor het oversluiten van een bestaande eigenwoningschuld. Daarvan is sprake als in een kalenderjaar een eigenwoningschuld/ leningdeel geheel of gedeeltelijk wordt afgelost en uiterlijk het daaropvolgende kalenderjaar tot maximaal dat bedrag een lening in verband met een eigen woning wordt aangegaan. Er mag dus enige tijd verstrijken tussen het aflossen van de ene lening en het omzetten in een andere lening, zonder dat het overgangsrecht verloren gaat. De status van bestaande eigenwoningschuld komt dus niet in gevaar als er tijdelijk wordt gehuurd in de periode tussen twee eigen woningen in. Ook bij een

gedeeltelijke aflossing kan er nog gebruikt worden gemaakt van het overgangsregime. De nieuwe lening moet dan binnen de gestelde termijn worden aangegaan in verband met de verwerving, verbetering of onderhoud van de eigen woning. Als dus bijvoorbeeld een nieuwe lening wordt aangegaan voor de vervanging van een dak binnen de gestelde termijn, dan wordt deze nieuwe lening aangemerkt als bestaande eigenwoningschuld. Voorwaarde is natuurlijk wel dat de nieuwe lening niet hoger is dan de aflossing.

Indien er op grond van de fictiebepaling op 31 december 2012 sprake is van twee eigen woningen, dan is er recht op renteaftrek voor beide eigenwoningschulden. Als daarna één van die woningen wordt vervreemd, dan is het overgangsrecht alleen nog maar van toepassing op de eigenwoningschuld die betrekking heeft op de overblijvende eigen woning.





## 2.5 Eigenwoningschuld vanaf 1 januari 2013

Met ingang van 1 januari 2013 zijn de belastingregels rond de eigen woning en de renteaftrek ingrijpend gewijzigd. Onder eigenwoningschuld wordt vanaf die datum verstaan het gezamenlijke bedrag van de leningen:

- a die zijn aangegaan in verband met de eigen woning;
- b die schriftelijk zijn overeengekomen en waarbij is vastgelegd dat binnen 360 maanden minimaal annuïtair volledig wordt afgelost;
- c die voldoen aan de aflossingseis.

### Deze vereisten gelden per leningdeel.

#### a Aangegaan in verband met de eigen woning

Deze eis geldt zowel voor bestaande eigenwoningschulden, schulden die onder het overgangsrecht vallen en voor de nieuwe eigenwoningschulden die onder de nieuwe wettelijke regels vanaf 1 januari 2013 vallen. In [paragraaf 2.3](#) is deze eis nader toegelicht.

#### b Verplichte annuïtaire aflossing

Voor nieuwe leningen die gesloten worden ná 1 januari 2013 geldt als extra eis dat:

- de lening schriftelijk is overeengekomen;
- in maximaal 360 maanden de lening volledig wordt afgelost;
- de aflossing plaatsvindt volgens een minimaal annuïtair aflossingsschema.

Het aflossingsschema moet schriftelijk zijn overeengekomen bij het sluiten van de lening. Wordt hier niet aan voldaan dan is de rente niet aftrekbaar in box 1. De lening wordt dan in box 3 geplaatst. Ook bij het oversluiten van een lening dient aan deze voorwaarde te worden voldaan. Wanneer een lening wordt afgesloten onder het nieuwe regime en wordt overgesloten mag de looptijd van beide leningen in totaal niet langer zijn dan 360 maanden. Indien niet aan deze eisen wordt voldaan, dan kan dit vooralsnog niet op een later moment worden hersteld. De rente over deze lening is dan definitief niet aftrekbaar.

#### c Aflossingseis

De aflossingseis schrijft de maximaal toegestane hoogte van de eigenwoningschuld voor en niet het minimaal in een bepaalde periode af te lossen bedrag. Deze eis biedt de mogelijkheid dat ook sneller dan volgens een annuïtair aflossingsschema afgelost mag worden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een lineair aflossingsschema. Een lineair aflossingsschema voldoet daardoor ook aan de voorwaarden.

Of aan de aflossingseis wordt voldaan, wordt op een aantal momenten getoetst. Deze momenten zijn:

- 1 31 december van het kalenderjaar;
- 2 het moment van vervreemding van de eigen woning;
- 3 het moment van wijziging van de maandelijkse rentevoet;
- 4 in geval van oversluiten van een eigenwoningschuld: het laatste moment waarop de voorgaande schuld bestond.





### Formule voor toetsmoment 1 en 2

Aan de aflossingseis wordt voldaan indien het bedrag per schuld/leningdeel op het toetsmoment niet meer bedraagt dan het bedrag dat volgt uit de formule:

$$B_x = B_o \left(1 - \frac{(1 + i_m)^x - 1}{(1 + i_m)^n - 1}\right)$$

waarbij wordt verstaan onder:

$B_x$  de maximale schuld op het toetsmoment;

$B_o$  het startbedrag van de schuld;

$i_m$  de maandelijks rentevoet;

$x$  het aantal verstreken gehele

kalendermaanden van de looptijd;

$n$  de maximale looptijd van 360 maanden

In de formule is uitgegaan van 360 maanden (en niet van dertig jaar) zodat ook over perioden van minder dan één jaar kan worden getoetst of op 31 december van dat jaar voldoende is afgelost. Dit speelt bijvoorbeeld bij vervreemding of aangaan van de schuld in de loop van het kalenderjaar.

Er wordt uitgegaan van volledige kalendermaanden. Als de schuld wordt aangegaan op 17 februari, dan start het aflossingsschema en ook de fiscale aflossingseis per 1 maart van dat jaar. In februari hoeft dus nog niet te worden afgelost. Dit sluit aan bij de praktijk.

Er zijn geldverstrekkers die het geld per de eerste van de maand achteraf incasseren. Het gevolg daarvan is dat er per 31 december de eigenwoningschuld te hoog is waardoor niet aan de aflossingseis is voldaan. Om dit te voorkomen is nu bepaald dat aflossingen die in de eerste vijf werkdagen na afloop van de kalendermaand worden ontvangen, toegerekend worden aan de maand waarop de aflossing betrekking heeft.

### Voorbeeld

Jan gaat op 15 november 2016 een eigenwoningschuld aan van € 300.000. De aflossing van de lening start op 1 december, maar wordt pas op 1 januari 2017 bij Jan geïncasseerd. De aflossing over de maand december is € 500. Op 31 december 2016 is de stand van de eigenwoningschuld € 300.000. Voor de berekening van de aflossingsstand wordt de aflossing die op 1 januari 2017 is geïncasseerd in mindering gebracht op de stand van de eigenwoningschuld per 31 december 2016. De aflossingsstand bedraagt hierdoor per 31 december 2016 dan € 299.500, waardoor aan de aflossingseis wordt voldaan.

#### Let op!

Let wel op dat de lening in totaal niet langer dan 360 maanden mag lopen! Dus als schuld wordt aangegaan op 17 februari dan niet 28 februari als einddatum hanteren, maar 16 februari.







Op de website van de Belastingdienst is een rekenmodule beschikbaar waarmee kan worden berekend of aan de aflossingseis is voldaan (zie Rekenhulp Belastingdienst).

### Formule voor toetsmoment 3

Na wijziging van de maandelijkse rentevoet wordt de voorgaande formule als volgt aangepast:

- $B_o$  de omvang van de schuld op het moment direct voorafgaande aan de wijziging van de maandelijkse rentevoet;
- $i_m$  de nieuwe maandelijkse rentevoet;
- $x$  het aantal verstreken gehele kalendermaanden van de looptijd vanaf het moment direct voorafgaande aan de wijziging van de maandelijkse rentevoet;
- $n$  de nog resterende maximale looptijd van de oorspronkelijke looptijd van de schuld in gehele kalendermaanden op het moment direct voorafgaand aan de wijziging van de maandelijkse rentevoet

### Formule voor toetsmoment 4

In het geval een eigenwoningschuld wordt overgesloten wordt bovenstaande formule als volgt aangepast:

- $B_o$  de laatste omvang van de voorgaande schuld, dan wel indien het bedrag van de nieuwe schuld lager is, dit lagere bedrag;
- $i_m$  de maandelijkse rentevoet op het moment van aangaan van de nieuwe schuld;
- $x$  het aantal verstreken gehele kalendermaanden van de looptijd vanaf het moment direct voorafgaande aan het aangaan van de nieuwe schuld;
- $n$  de nog resterende maximale looptijd van de oorspronkelijke maximale looptijd van 360 maanden van de voorgaande schuld in maanden op het laatste moment dat deze schuld bestond

Omdat er niet altijd doorlopend sprake is van een eigenwoningschuld, is geregeld dat in een periode dat er geen sprake is van een eigenwoningschuld de aflossingseis niet geldt.

### Voorbeeld

Jan heeft op 1 januari van een jaar een eigen woning met een eigenwoningschuld waarop annuïtair wordt afgelost. Op 1 februari verkoopt hij deze woning en gaat hij tijdelijk huren. Hij heeft op 1 februari nog 150 maanden resterende looptijd op die schuld. Op 18 september koopt Jan een nieuwe eigen woning. In de periode van 1 februari tot 1 oktober geldt geen aflossingseis. Vanaf 1 oktober moet Jan weer gaan aflossen. Voor toepassing van de formule (toetsmoment 4) vult Jan voor de variabele  $n$  150 maanden in.





### 2.5.1 Tijdelijke betalingsproblemen en behoud van renteaftrek

Op 31 december van ieder jaar vindt voor iedere eigenwoningsschuld/leningdeel, welke onder het fiscale regime van 1 januari 2013 valt de toets plaats of voldaan is aan de aflossingseis. Als de uitkomst van deze toets is dat de schuld hoger is dan de vereiste eigenwoningsschuld, ook al is het maar één euro, dan is de schuld geen eigenwoningsschuld meer.

De rente op de gehele schuld/leningdeel is vanaf dat moment niet meer aftrekbaar. De schuld wordt in box 3 geplaatst.

Ter verzachting van deze consequentie, is bepaald dat bepaalde herstelmogelijkheden zijn toegestaan als bij toetsing op 31 december de schuld te hoog blijkt te zijn. In vier situaties blijft het recht op renteaftrek toch behouden.

Wordt geen gebruik gemaakt van een van deze mogelijkheden, dan is de rente over de eigenwoningsschuld pas weer aftrekbaar op het moment dat weer aan de annuïtaire aflossingseis wordt voldaan. De overgang van de schuld van box 1 naar box 3 hoeft niet langer permanent te zijn.

#### 1 Tijdelijke (betalings)problemen

Indien er op 31 december een betalingsachterstand is, dan dient deze op 31 december van het daaropvolgende kalenderjaar te zijn ingelopen. Schematisch wordt dit hieronder weergegeven. De gedachte hierbij is dat dit iedereen wel eens kan overkomen. Voorwaarde is wel dat er sprake is van een incidentele achterstand. Als dit iedere drie of vier jaar gebeurt, dan is dit niet meer incidenteel. Er kan dan geen gebruik meer worden gemaakt van deze 'veiligheidsmarge'. De rente op deze lening of dit leningdeel is dan niet meer aftrekbaar. De lening verhuist naar box 3. Of er sprake is van een incidentele achterstand zal van geval tot geval moeten worden beoordeeld.

Jaar waarin de aflossingsachterstand ontstaat	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6
---	--------	--------	--------	--------	--------

#### Voorbeeld

Op 31 december 2014 blijkt uit de toets dat de eigenwoningsschuld van Karel € 100 te hoog is. Karel behoudt zijn recht op renteaftrek als:

- hij de aflossingsachterstand uiterlijk op 31 december 2015 heeft ingelopen; én
- de betalingsachterstand incidenteel is.





## 2 Onbedoelde fout in de betaling of berekening

Het kan voorkomen dat er een fout in de berekening of in de betaling van het aflossingsbedrag heeft plaatsgevonden waardoor er een aflossingsachterstand is ontstaan. De belastingplichtige moet dit aannemelijk maken. De achterstand moet dan uiterlijk op 31 december van het tweede kalenderjaar volgend op het kalenderjaar waarin de achterstand is ontstaan zijn ingehaald.

Schematisch wordt hieronder weergegeven wanneer het fiscaal nog goed gaat.

Van een dergelijke fout is sprake als er bijvoorbeeld met een verkeerde rente is gerekend bij het vaststellen van de annuïteit of door het invullen van een verkeerd rekeningnummer het bedrag een dag te laat wordt afgeboekt.

Jaar waarin de aflossingsachterstand ontstaat	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6
---	--------	--------	--------	--------	--------

## 3 Er is sprake van onvoldoende betalingscapaciteit

De belastingplichtige dient dit aannemelijk te maken. Daarnaast moet hij samen met schuldeiser contractueel een nieuw ten minste annuïtair aflossingschema overeenkomen waarmee de aflossingsachterstand wordt ingehaald. Hij krijgt dus een hogere annuïteit. Dit dient uiterlijk te zijn overeengekomen per 1 januari van het tweede kalenderjaar volgend op het kalenderjaar waarin de achterstand is ontstaan.

Dit betekent dat de aflossingsachterstand over de resterende periode van de looptijd van de schuld uitgesmeerd wordt. Er hoeft dus niet een snelle inhaalslag plaats te vinden. De hoge renteaftrek als gevolg van de te lage aflossing wordt niet teruggedraaid.

Jaar waarin de aflossingsachterstand ontstaat	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6
---	--------	--------	--------	--------	--------

### Voorbeeld

Karel heeft in 2015 zijn betalingsachterstand niet kunnen wegwerken. Op 1 januari 2017 komt hij met zijn bank overeen om de achterstand, die opgelopen is naar € 4.000, op te nemen in een nieuw annuïtair aflossingschema. Door het overeenkomen van het nieuwe annuïtaire aflossingschema krijgt Karel in principe te maken met een hogere annuïteit (meer rente en hoger aflossingsbedrag), maar behoudt Karel zijn recht op renteaftrek.





#### 4 Zeer ernstige betalingsproblemen

De betalingsproblemen zijn zo ernstig dat niet kan worden voldaan aan het onder punt 3 nieuw vastgestelde aflossingsschema.

Ook dan kan alsnog renteaftrek behouden blijven. De belastingplichtige moet dan deze onvoldoende betalingscapaciteit aannemelijk maken. Vervolgens moet de schuldeiser instemmen met betalings- uitstel. Als de schuldeiser hiermee akkoord gaat, moet uiterlijk op 31 december van het vierde kalenderjaar volgend op het jaar van betalingsachterstand een nieuwe schriftelijk ten minste annuïtair aflossingsschema overeen worden gekomen.

Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven:

Jaar waarin de aflossingsachterstand ontstaat	Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4	Jaar 5	Jaar 6
---	--------	--------	--------	--------	--------

Mochten bovenstaande mogelijkheden niet tot een oplossing van de betalingsachterstand leiden, dan vervalt het recht op renteaftrek ter grootte van de bestaande eigenwoningsschuld. Het recht op renteaftrek vervalt dan op 1 januari van het tweede kalenderjaar respectievelijk 31 december van het vierde kalenderjaar volgend op het jaar van het ontstaan van de betalingsachterstand.





## Voorbeeld

Op 1 januari 2013 gaat Piet een annuïtaire lening aan voor zijn eigen woning van € 200.000. Op 1 januari 2018 bedraagt zijn eigenwoningschuld € 180.000. Op 1 juni 2018 raakt Piet werkloos, waardoor hij niet het volledige bedrag kan aflossen. De eigenwoningschuld bedraagt op dat moment € 178.000. Piet kan tot en met 31 december 2019 de achterstand inlopen zonder fiscaal nadelige gevolgen. In 2019 is Piet nog steeds werkloos. Hij kan nog steeds niet aflossen. Uiterlijk 1 januari 2020 moet Piet aannemelijk maken dat hij betalingsproblemen heeft. Samen met de bank moet hij een nieuw ten minste annuïtair aflossingsschema opstellen voor het bedrag van € 178.000. De looptijd bedraagt nog 23 jaar. Indien de betalingsproblemen van Piet zo groot zijn dat hij niet aan dit nieuwe aflossingsschema kan voldoen, dient hij dit uiterlijk 31 december 2022 aannemelijk te maken. De bank moet met de betalingsachterstand instemmen en een nieuw ten minste annuïtair aflossingsschema voor € 178.000 opstellen. Dit dient in 21 jaar volledig te worden afgelost.

Om renteaftrek voor de eigenwoningschuld te behouden voor de resterende periode van de 30-jaarstermijn, moet Piet voor het verstrijken van het vijfde jaar ervoor zorgen dat hij de aflossing kan dragen. Dit kan bijvoorbeeld door een goedkopere financiering te zoeken, te verhuizen naar een goedkopere woning met lagere woonlasten, of de lening te splitsen in een deel waarop de aflossingsverplichting kan worden voldaan en een deel waarvoor dat niet meer lukt.





### 2.5.2 Gevolgen niet voldoen aan de aflossingseis bij tussentijdse toetsing

In de voorgaande paragraaf is beschreven wat er gebeurt als er niet voldaan wordt aan de aflossingseis op 31 december van enig jaar. Voor de andere toetsmomenten (tussentijds) ten aanzien van de aflossingseis geldt een afwijkende regeling. De bedoelde toetsmomenten zijn:

- 1 het moment van vervreemding van de eigen woning
- 2 het moment van wijziging van de maandelijkse rentevoet
- 3 in geval van oversluiten van een eigenwoningschuld

Zonder deze toetsmomenten zou het mogelijk zijn om de toegestane eigenwoningschuld ongestraft te verhogen bij een vervreemding, rentewijziging of oversluiting van de lening. Als op deze toetsmomenten blijkt dat een deel van de eigenwoningschuld niet is afgelost, behoort dit deel niet meer tot de eigenwoningschuld.

Een uitzondering geldt indien de belastingplichtige in de regeling zit om betalingsachterstanden op te lossen uiterlijk voor 31 december van het vierde kalenderjaar na ontstaan van de betalingsachterstand in een kalenderjaar. Zit de belastingplichtige in deze regeling én heeft de belastingplichtige de eigen woning vervreemd, dan blijft ook het niet afgeloste deel van de schuld tot de eigenwoningschuld behoren. Hij hoeft dus alleen het daadwerkelijk met de verkoop van de oude woning ontvangen bedrag te investeren in de nieuwe woning.

#### Let op!

Bij een tussentijdse toetsing geldt dit dus alleen voor het deel van de eigenwoningschuld dat op het bewuste toetsmoment niet is afgelost. Voor het overige deel van de eigenwoningschuld blijft renteaftrek behouden.





### 2.5.3 Blokhypotheek

Zoals aangegeven in [paragraaf 2.5](#), moet de eigenwoningschuld ten minste annuïtair en binnen 360 maanden volledig worden afgelost om renteaftrek te behouden. Naast deze annuïtaire lening mag een tweede lening worden aangegaan om een deel van de aflossing op de annuïtaire lening te kunnen betalen.

Deze tweede lening moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Het aangaan van de tweede lening wordt begrensd door de norm die bepaalt dat de schuld van box 1 en de tweede lening beperkt moeten blijven ten opzichte van de waarde van de woning (de loan to value norm). Deze norm bepaalt dat slechts 102% (2016) van de woningwaarde met een lening mag worden gefinancierd. Dit loopt af naar 100% in 2018.
  - Anderzijds wordt de tweede lening begrensd door Gedragscode Hypothecaire Financieringen, die bepaalt dat maximaal 50% van de waarde van de woning aflossingsvrij mag worden gefinancierd.
- Fiscaal wordt de tweede lening niet begrensd. Het is een box 3-lening die aflossingsvrij mag zijn. Wel geldt er een looptijd van maximaal 35 jaar. Onder omstandigheden kan de Belastingdienst tot het oordeel komen dat de annuïtaire lening en de tweede lening één geheel vormen, waardoor niet wordt voldaan aan de aflossingseis. Het gevolg daarvan is dat de rente op de annuïtaire lening niet aftrekbaar is in box 1. De Belastingdienst beschouwt de annuïtaire lening en de tweede lening niet als één schuld als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:
- de verschuldigde rente op de annuïtaire lening mag niet administratief worden gesaldeerd met de rente op de tweede lening of het uit de tweede lening opgenomen bedrag;
  - de rente op de annuïtaire lening is marktconform en ziet niet op andere rechten en verplichtingen dan het enkel ter beschikking stellen van de hoofdsom van de lening;
  - het rentepercentage van de tweede lening is niet lager dan die van de annuïtaire lening.

De AFM is van mening dat dit soort producten niet voor alle consumenten geschikt is. Een passende advisering en informatieverstrekking is hierbij dus cruciaal.

### 2.5.4 Tarief renteaftrek in box 1 beperkt vanaf 2014

Vanaf 1 januari 2014 wordt gestart met het geleidelijk beperken van het tarief voor de renteaftrek van eigenwoningschulden. De aankomende 28 jaar zal het renteaftrekpercentage elk jaar met 0,5% afnemen. Voor het jaar 2016 betekent dit dat wanneer belasting wordt betaald volgens het hoogste tarief van 52%, er nog maar aftrek bestaat tegen 50,5%. Na 28 jaar is 38 % bereikt. Deze maatregel heeft enkel invloed op de aftrekbare kosten eigen woning en niet op de bepaling van de hoogte van het belastbare inkomen uit de eigen woning (box 1), zoals het eigenwoningforfait.





### Voorbeelden

#### Uitgangspunten voor voorbeeld 1 en 2

Jan heeft in 2007 zijn eerste eigen woning gekocht voor € 200.000. Dat is ook de WOZ-waarde van zijn woning. Jan heeft een bestaande eigenwoning-schuld. Het eigenwoningforfait (hierna: EWF) van Jan bedraagt 0,75% van € 200.000 en bedraagt dus € 1.500. Jan heeft de eigen woning gefinancierd door middel van een 100% aflossingsvrije hypotheek van € 200.000. Jan heeft de rente 10 jaar vastgezet tegen 4,5%. In 2016 betaalt Jan € 9.000 aan rente. Dit gehele bedrag is aftrekbaar. De grens tussen de derde en vierde schijf ligt in de periode van 2016 tot 2041 steeds op € 57.000.

#### Voorbeeld 1

In 2016 bedraagt Jan zijn belastbare inkomen uit werk en woning voor aftrek van de aftrekbare kosten met betrekking tot een eigen woning (maar inclusief EWF) € 55.000. Jan zijn belastbare inkomen uit werk en woning na toepassing van de genoemde aftrek bedraagt € 46.000. Jan trekt derhalve geen kosten met betrekking tot een eigen woning af tegen het tarief in de vierde schijf. Jan komt in 2016 niet in aanraking met de tariefsaanpassing aftrek kosten eigen woning.

**Jan is het tabeltarief verschuldigd over € 46.000.**

#### Voorbeeld 2

Als in voorbeeld 1, maar nu bedraagt Jan zijn belastbare inkomen uit werk en woning voor aftrek van de aftrekbare kosten met betrekking tot een eigen woning (maar inclusief EWF) € 80.000. Jan zijn belastbare inkomen uit werk en woning na toepassing van de genoemde aftrek bedraagt € 71.000. Jan trekt derhalve het gehele bedrag aan rente af tegen het tarief in de vierde schijf en krijgt dientengevolge te maken met de tariefsaanpassing. Zonder tariefsaanpassing bedraagt het fiscale voordeel ter zake van de door hem betaalde rente 52% van € 9000, hetgeen neerkomt op € 4.680. Echter, in 2016 bedraagt het aangepaste tarief 50,5%. Hierdoor is het fiscale voordeel geen € 4.680, maar € 4.545 (50,5% van € 9.000). Het verschil van € 135 is het bedrag dat Jan in 2016 is verschuldigd als gevolg van de tariefsaanpassing aftrek kosten eigen woning.

**Jan is het tabeltarief verschuldigd over € 71.000 alsmede een additioneel belasting bedrag van € 135 als gevolg van de tariefsaanpassing aftrek kosten eigen woning.**







## 2.6 Bijzondere bepalingen met betrekking tot een eigenwoningschuld

### 2.6.1 Rentekosten van meegefinancierde restschuld

Als een eigen woning met verlies wordt verkocht, ontstaat meestal een restschuld. Indien bij de aanschaf van een nieuwe woning een restschuld wordt meegefinancierd, is deze schuld niet aan te merken als een

eigenwoningschuld. De schuld is namelijk niet aangegaan ter verwerving, onderhoud of verbetering van een eigen woning. Op deze hoofdregel geldt een tijdelijke uitzondering. De rentekosten van een restschuld die ontstaat in de periode vanaf 29 oktober 2012 tot en met 31 december 2017 is voor een periode van maximaal vijftien jaar per belastingplichtige aftrekbaar van het belastbaar inkomen.

Voor de berekening van de omvang van de restschuld dient de systematiek van de berekening van het vervreemdingssaldo te worden toegepast. Hiervoor kan de formule worden gebruikt die ook bij de bijleenregeling wordt gebruikt, zie [paragraaf 2.9](#). De formule is als volgt:

**Vervreemdingssaldo =**

Verkoopopbrengst van de oude eigen woning  
-/- Verkoopkosten -/- Eigenwoningschuld voor de oude eigen woning (box 1-schuld)



#### Let op!

Het fiscale vervreemdingsmoment hoeft niet gelijk te zijn aan het juridische moment van vervreemding. Een fiscale vervreemding is iedere gebeurtenis waardoor de woning ten aanzien van de belastingplichtige niet meer als een eigen woning in box 1 wordt aangemerkt. Dus niet alleen de juridische verkoop van de woning, maar ook een overgang naar box 3 valt hier onder. Denk daarbij aan de verhuur van de eigen woning of het verstrijken van de termijn van de fictiebepalingen. Als de waarde van de woning op dat moment lager is dan de eigenwoningschuld, ontstaat een restschuld. Dit kan betekenen dat er fiscaal soms op een ander tijdstip een restschuld kan ontstaan dan juridisch.

#### Voorbeeld

Bert heeft een eigen woning met daarop een eigenwoningschuld van € 200.000. 1 augustus 2014 verkoopt Bert de woning met verlies, namelijk voor € 180.000. De verkoopkosten zijn € 3.000. Bert heeft een negatief vervreemdingssaldo van: € 23.000 (€ 180.000 -/- € 3.000 -/- € 200.000). Voor het bedrag van € 23.000 kan Bert gebruik maken van de regeling voor meegefinancierde restschulden. Hij heeft dan tot uiterlijk 1 augustus 2029 recht op renteaftrek.





## 2.6.2 Meegefinancierde rente en overbruggingsfinanciering

### Meegefinancierde rente

'Meegefinancierde rente' is het bedrag dat wordt geleend om de rente over de lening te betalen. De rente wordt niet daadwerkelijk betaald, maar bij de schuld bijgeschreven. Meegefinancierde rente is niet aftrekbaar. Logisch, want dit deel van de lening is niet aangegaan voor aanschaf, onderhoud of verbetering van de eigen woning, maar voor de betaling van de rente.

### Overbruggingsfinanciering

Bij aankoop van een nieuwe woning kan het zijn dat de oude woning nog niet is verkocht. Belastingplichtigen moeten de nieuwe woning op het moment van overdracht al wel betalen. Vaak willen belastingplichtigen de woning (gedeeltelijk) betalen met de verkoopopbrengst van de oude woning.

Dit is onder andere wenselijk met het oog op de bijleenregeling (zie [paragraaf 2.9](#)). Omdat de eventuele verkoopopbrengst nog niet kan worden gebruikt voor de financiering van een nieuwe woning, wordt hiervoor een overbruggingsfinanciering afgesloten.

De rente over deze aflossingsvrije schuld is aftrekbaar zolang de twee woningen in eigendom zijn. Ook onder de nieuwe regels vanaf 1 januari 2013 mag dit overbruggingskrediet aflossingsvrij zijn. Een annuïtair aflossingsschema is dus niet vereist.

Als de oude eigen woning wordt verkocht en overgedragen, kan de overbruggingsfinanciering met de verkoopopbrengst worden afgelost. Wanneer de geschatte verkoopopbrengst lager uitvalt dan verwacht, is nu goedgekeurd dat het verschil dat ontstaat ten minste annuïtair gefinancierd mag worden, zodat hypotheekrenteaftrek

behouden blijft. Er dient zoals aangegeven wel aan de nieuwe aflossingseisen te worden voldaan en de financiering dient direct (binnen de kalendermaand van vervreemding) te worden geregeld.

Bij nieuwbouwwoningen worden de gelden uit de overbruggingsfinanciering in het bouwdepot gestort. Vaak wordt de overbruggingslening gedeeltelijk gebruikt om de hypotheekrente tijdens de overbruggingsperiode te betalen. Het bedrag wordt vaak zelfs al op een speciaal depot achtergehouden.

De rente over de lening wordt dan meegefinancierd. In dat geval is sprake van meegefinancierde rente. Deze rente is sinds 1 januari 2001 niet meer aftrekbaar. Om te voorkomen dat een deel van de lening in box 3 moet worden geplaatst, moet de klant de verschuldigde rente uit eigen middelen betalen.





### Voorbeeld

Theo is in 2018 verhuisd naar een nieuwe woning die is gekocht voor € 300.000. De oude woning van Theo, waar hij sinds 2013 vijf jaar heeft gewoond, staat leeg en is bestemd voor de verkoop. De schuld ter zake van die oude woning bedraagt op het moment van verhuizen nog € 180.000. De verwachte verkoopwaarde van de oude woning bedraagt € 230.000. Ter zake van de oude eigen woning bedraagt de eigenwoningreserve naar verwachting € 50.000 (€ 230.000 - € 180.000). Aangezien Theo de oude woning nog niet heeft verkocht, wil Theo het bedrag van de verwachte eigenwoningreserve voorfinancieren. In dat geval mag Theo dus – tijdelijk tot op het moment van verkoop – een schuld van € 50.000 aflossingsvrij rekenen tot de eigenwoningschuld. Echter, de woning levert niet € 230.000 op, maar slechts € 210.000. Het verschil van € 20.000 wil Theo ook blijven financieren (en daarover de rente aftrekken).

### Wat zijn de fiscale mogelijkheden en gevolgen?

Op de oude schuld (bestaande eigenwoningschuld) van € 180.000 resteert 25 jaar renteaftrek. Deze schuld valt onder het overgangsrecht. Voor € 70.000 (nieuwe schuld) moet Theo een nieuwe lening aangaan die in 360 maanden tenminste annuïtair volledig wordt afgelost. Hiervoor heeft hij gedurende dertig jaar renteaftrek. Voor € 50.000 gaat Theo een overbruggingsfinanciering aan die aflossingsvrij is. Op het moment van verkoop van de oude woning moet de overbruggingslening worden afgelost. De oude woning heeft echter € 20.000 te weinig opgebracht, zodat er een aflossingsvrije lening van € 20.000 overblijft. Als Theo ook renteaftrek over deze lening wil hebben, dan dient hij deze lening direct (binnen kalendermaand van vervreemding) om te zetten in een annuïtaire of lineaire lening. De termijn voor € 20.000 gaat lopen vanaf het moment dat de voormalige eigen woning vervreemd is.

### 2.6.3 Bouwdepot

Uitgangspunt is dat een bouwdepot hoort tot het vermogen van box 3. Voor zover de schuld met het depot samenhangt, behoort deze ook tot het vermogen in box 3. Als een bouwtermijn wordt betaald ten behoeve van de eigen woning, dan verschuift de geldlening voor dit deel van box 3 naar box 1.

### Verbouwingsdepot

Voor verbouwingen zou een hele administratie moeten worden bijgehouden om de renteaftrek in box 1 goed te kunnen berekenen. Om dit rekenwerk te voorkomen heeft de staatssecretaris van Financiën goedgekeurd dat bij verbouwingen gedurende een periode van zes maanden na het afsluiten van de geldlening de rente en kosten volledig in aftrek mogen komen. De eerste zes maanden wordt dus niet gekeken of er betalingen zijn gedaan. Uiteraard moet wel worden voldaan aan het oogmerkvereiste ([zie paragraaf 2.3.1](#)). Ook moet de belastingplichtige de betalingen die hij gedurende deze eerste zes maanden doet met schriftelijke stukken kunnen aantonen.





Duurt de verbouwing langer dan zes maanden, dan wordt de lening daarna alleen als eigenwoningsschuld aangemerkt voorzover daarmee betalingen voor de verbouwing zijn gedaan.

De staatssecretaris heeft 'achteraf-financiering' ook goedgekeurd. Wanneer de verbouwingskosten eerst uit eigen middelen zijn betaald en vervolgens een lening is aangegaan, kunnen de verbouwingskosten in de zes maanden vóór het aangaan van de lening worden aangemerkt als verbouwingskosten voor de eigenwoningsschuld. De betaalde rente op de lening is aftrekbaar in box 1. Uiteraard moeten

de uitgaven wel worden aangetoond met schriftelijke stukken zoals facturen. Ook moet worden voldaan aan het oogmerkvereiste. Dit is het makkelijkste aan te tonen als hypotheek-offertes zijn aangevraagd rond het moment van betaling van de verbouwingskosten.

Ten derde heeft de staatssecretaris voor het verbouwingsdepot goedgekeurd dat de eerste zes maanden na het afsluiten van de geldlening de rente en kosten volledig in aftrek mogen komen en gedurende de daaropvolgende anderhalf jaar de betaalde (op de lening) en ontvangen rente (op het verbouwingsdepot) in box 1 worden

gesaldeerd. Aan het oogmerkvereiste en het vereiste van schriftelijke stukken moet uiteraard wel worden voldaan. Na het verstrijken van de tweejaarstermijn gaat het bedrag dat nog niet aan de verbouwing is besteed naar box 3.

Als al binnen de tweejaarstermijn blijkt dat het verbouwingsdepot niet meer voor de verbouwing zal worden gebruikt, vervalt de goedkeuring op dat moment en gaat het depot naar box 3. Wanneer het depot in box 3 wordt geplaatst, kan de Belastingdienst een evenredig deel van de kosten van de geldlening die in aftrek zijn gebracht in box 1, via navordering corrigeren.

Voor renteaftrek is het noodzakelijk dat de lening die is gekoppeld aan het verbouwingsdepot per 1 januari 2013 ten minste is vormgegeven als een annuïtaire lening die in 360 maanden volledig wordt afgelost.





### Nieuwbouwdapot

Een nieuwbouwwoning dient in termijnen te worden betaald. Vóór de betaling van de eerste termijn leent de koper het totale bedrag dat nodig is voor de financiering van de woning. Het geleende geld wordt in een bouwdepot geplaatst. Over het bedrag dat in het depot zit, wordt een rentevergoeding gegeven die bijna gelijk is aan de verschuldigde rente op de lening. In beginsel horen het depot en de schuld in box 3. Naarmate de bouw vordert, wordt de aannemer uit dit depot betaald.

Het deel van de schuld verhuist naar box 1 voorzover vanuit het depot een bouwtermijn wordt betaald. Voor nieuwbouwwoningen geldt echter ook de goedkeuring dat gedurende twee jaar na het afsluiten van de lening de betaalde en ontvangen rente in box 1 mogen worden gesaldeerd. De tweejaarstermijn vangt in beginsel aan op het moment van ondertekening van de koop-/

aanneemovereenkomst. De lening wordt echter vaak pas gesloten en uitbetaald bij levering van de grond bij de notaris. In dat geval begint de tweejaarstermijn op dat moment.

Soms is een deel van de schuld niet aangegaan voor aanschaf, onderhoud of verbetering van de eigen woning. Dit deel is een box 3-schuld. Veel voorkomend voorbeeld is het meefinancieren van de rente die tijdens de bouw is verschuldigd. Deze rente verhoogt de lening en het bouwdepot, en wordt uit het bouwdepot betaald. Voor zover de lening betrekking heeft op het meefinancieren van deze rente, moeten dit deel van de lening en het bijbehorende bouwdepot in box 3 worden geplaatst. De rente over dit deel van de lening is niet aftrekbaar. Om ingewikkelde rekensommen te voorkomen heeft de staatssecretaris uit praktische overwegingen goedgekeurd dat de bedragen pro rata mogen worden toegerekend.



### Let op!

Voor een bouwdepot dat is afgesloten vanaf 1 januari 2013 bestaat alleen recht op renteaftrek als aan het bouwdepot een lineaire of annuitaire lening is gekoppeld die wordt afgelost in maximaal 360 maanden.





### Voorbeeld

Peter koopt in 2016 een woning voor € 300.000. De rentelasten tijdens de bouw bedragen € 30.000. Peter gaat daarom een financiering aan van € 330.000. Aan kosten voor de geldlening is € 3.630 betaald. De betaalde rente bedraagt € 22.000. Op het depot dat per 1 januari 2017 € 200.000 bedraagt, is € 15.000 aan rente ontvangen. Hoe verloopt de belastingheffing?

Box 1: de betaalde rente over 2016 is € 22.000 minus € 15.000 is € 7.000. Hiervan is 30/33e deel aftrekbaar in box 1. Dit is € 6.364. Ook van de kosten van de geldlening ad € 3.630 is 30/33e deel is € 3.300 aftrekbaar in het jaar van betaling. Tot het vermogen in box 3 op 1 januari 2017 behoort: Depot 3/33e van € 200.000 is € 18.181.

Lening 3/33e van 330.000 is € 30.000.

### 2.6.4 Vervanging van schulden

Met het vervangen van schulden wordt bedoeld dat een nieuwe lening voor de eigen woning wordt aangegaan, waarmee de bestaande schuld voor de eigen woning wordt afgelost. De rente over deze nieuwe lening vervangt dan de oude rente en is ook aftrekbaar als de eerste lening een eigenwoningschuld was. Het oversluiten van leningen voor de eigen woning heeft voor de lening dus geen fiscale consequenties. De kosten van het oversluiten van een eigenwoningschuld zijn aftrekbaar.

Vanaf 31 december 2012 wordt de mogelijkheid geboden om een lening over te sluiten met behoud van het overgangsrecht. Vanaf deze datum is het mogelijk dat de oude lening die in een kalenderjaar geheel of gedeeltelijk wordt afgelost, in het daaropvolgend kalenderjaar wordt vervangen door een nieuwe lening ten behoeve van de eigen woning. De nieuwe lening wordt dan nog steeds aangemerkt als oude lening onder het overgangsrecht ([zie paragraaf 2.4.1](#)).

Als de kosten voor het oversluiten van een lening worden meegefinancierd, zoals boeterente, is de rente over dit deel van de lening niet aftrekbaar. Dit deel van de lening wordt in box 3 geplaatst. De kosten zijn in principe in het jaar van betaling aftrekbaar.

### Voor hypothecaire leningen die zijn gesloten vóór 1 januari 2001 geldt een uitzondering

Voor zover deze leningen bestaan uit meegefinancierde oversluitkosten, wordt ook dit deel van de lening als eigenwoningschuld beschouwd. Vanzelfsprekend moet het dan wel gaan om oversluitkosten die verband houden met de eigenwoningschuld.

### 2.6.5 Toerekening aflossing

Veel woningeigenaren hebben meer dan één lening, bijvoorbeeld doordat in het verleden een of meer verbouwingen hebben plaatsgevonden. Deze leningen kunnen afzonderlijk zijn gesloten of uitbreidingen zijn van een bestaande lening. Als sprake is van meer leningen of leningdelen, kan de vraag rijzen wat de gevolgen zijn van aflossing.





In beginsel is iedereen volledig vrij in de toerekening van een aflossing. Als een woningeigenaar meerdere administratief gescheiden leningen heeft, kan hij zelf bepalen welke lening hij gaat aflossen. Voorwaarde is dat uit de administratie duidelijk blijkt welke lening wordt afgelost. Hiervoor kan dan een fiscaal optimale toerekening worden gekozen. Bij voorkeur zal meestal eerst de lening worden afgelost die in box 3 is geplaatst.

### Voorbeeld

Henk en Annelies kopen in 2001 een eigen woning. Ze sluiten een eerste hypothecaire lening van € 125.000. Vervolgens nemen ze in 2010 voor een verbouwing een tweede hypothecaire lening van € 75.000. Tot slot wordt in 2017 een derde hypothecaire lening van € 50.000 gesloten. Stel dat in 2020 een bedrag van € 100.000 wordt afgelost. De renteaftrek is als volgt: De rente over de in 2001 opgenomen hypothecaire lening van € 125.000 is aftrekbaar tot uiterlijk 2031. De rente over de in 2010 opgenomen hypothecaire lening van € 75.000 is aftrekbaar tot uiterlijk 2040.

Of de rente die betrekking heeft op de in 2017 opgenomen hypothecaire lening van € 50.000 bij de eigen woning in aftrek kan worden gebracht, hangt af van de vraag of dit bedrag daadwerkelijk is gebruikt voor de financiering van aankoop, onderhoud of verbetering van de eigen woning en of een ten minste annuïtair aflossingsschema schriftelijk is overeengekomen. Zo ja, dan is de rente tot uiterlijk 2047 aftrekbaar. Zo nee, dan is sprake van een schuld die in mindering komt op het vermogen in box 3. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de drempel voor schulden in box 3. Het meerdere boven de drempel komt dan in mindering op het vermogen in box 3.

Aan welke hypothecaire lening moet het in 2020 afgeloste bedrag van € 100.000 worden toegerekend? Dit is in eerste instantie afhankelijk van wat de woningeigenaar zelf wenst. Als de in 2017 aangegane lening in box 3 is geplaatst, is aflossing van deze lening het aantrekkelijkst.





In de bankwereld is het gebruikelijk om met verschillende leningnummers te werken. De klant sluit één hypothecaire lening, waaraan verscheidene leningdelen zijn verbonden. Dergelijke leningen worden fiscaal beschouwd als aparte leenovereenkomsten. Bij aflossing is aan te tonen welke lening wordt afgelost.

### 2.6.6 Beperking eigenwoningschuld en vrijstelling van schenkbelasting

Sinds 1 januari 2010 kan gebruik worden gemaakt van een verhoogde schenkvrijstelling bij schenkingen door een ouder aan zijn kind voor de verwerving van de eigen woning. Per 1 januari 2013 is, voor het gebruik van de verhoogde schenkingsvrijstelling, de maximale leeftijd van het kind verhoogd van 35 naar veertig jaar. Indien de vrijstelling wordt gebruikt voor de aanschaf, verbetering of het onderhoud van de eigen woning, de afkoop van rechten van erfpacht, opstal beklemming met betrekking tot de eigen woning, of aflossing van een restschuld of eigenwoningschuld kan de verhoogde

schenkingsvrijstelling maximaal € 53.016 bedragen. De eerste € 25.449 mag vrij worden besteed. De verhoging met € 27.567 moet gebruikt worden voor verwerving, onderhoud of verbetering van de eigen woning. De eigenwoningschuld wordt verminderd met het deel van de schenking besteed aan de eigen woning.

#### Voorbeeld

Aaron is 28 jaar en heeft een mooi appartement gekocht in Den Bosch. De koopprijs is € 200.000. Bij de bank kan hij een lening krijgen van maximaal € 160.000. Zijn ouders schenken hem een bedrag van € 50.000. Aaron gebruikt het hele bedrag voor de aankoop van zijn nieuwe woning. Zijn eigenwoningschuld is nu € 150.000 (€ 200.000 -/- € 50.000). Als Aaron nu een lening aangaat van € 160.000 is de lening voor € 150.000 een box 1 lening, de resterende € 10.000 valt in box 3.

#### Notariële akte niet meer nodig

Om in 2010 en 2011 gebruik te kunnen maken van de eenmalig verhoogde schenkvrijstelling ten behoeve van de eigen woning van een kind moest een notariële akte worden opgemaakt. In 2012 is deze eis komen te vervallen. De staatssecretaris heeft nu goedgekeurd dat ook voor schenkingen gedaan in 2010 of 2011 geen notariële akte verplicht is.

#### Invloed partner op verhoogde vrijstelling van schenkbelasting

Goedgekeurd is dat ook van de vrijstelling gebruik kan worden gemaakt wanneer niet het kind, maar wèl de partner van het kind op het tijdstip van de schenking voldoet aan de leeftijdseis. De partner mag hiernaast nog een beroep doen op de vrijstelling indien hij een schenking voor de eigen woning ontvangt van zijn eigen ouders.







### Tijdelijke verhoogde vrijstelling voor de eigen woning naar € 100.000 is beëindigd

Voor de periode van 1 oktober 2013 tot 1 januari 2015 was de vrijstelling van de schenkbelasting tijdelijk verruimd naar € 100.000. De schenking moest vóór 1 januari 2015 zijn gebruikt voor de eigen woning van verkrijger. Zowel de relatie tussen de schenker en de verkrijger, als de leeftijd van de verkrijger waren hierbij niet relevant. Dit betekende dat iedereen, van zowel een familielid als een derde, belastingvrij een schenking van € 100.000 kon ontvangen, mits deze werd aangewend voor de eigen woning. Dus een schenking van € 100.000 van oma en een schenking van € 100.000 van een oudtante was mogelijk zonder schenkbelasting verschuldigd te zijn. De doelen waarvoor deze schenking kon worden aangewend, waren dezelfde als die van de vrijstelling van € 53.016 (voor zover het de eigen woning betrof). Deed een kind een beroep op de tijdelijke vrijstelling van € 100.000 bij een schenking door zijn ouders, moest hij er rekening mee houden dat de vrijstelling

eventueel werd verminderd met een eerder geschonken bedrag van zijn ouders als daarbij reeds een beroep was gedaan op de vrijstelling van € 53.016.

### Vanaf 2017 opnieuw verhoogde vrijstelling voor de eigen woning van € 100.000

Met ingang van 1 januari 2017 is het weer mogelijk om € 100.000 te schenken voor de eigen woning. De vrijstelling alleen kan worden toegepast voor kinderen tussen 18 en 40 jaar oud. Is of wordt in 2015 of 2016 gebruik gemaakt van de vrijstelling voor de eigen woning, dan kan in 2017 of 2018 nog de verhoogde vrijstelling van € 100.000 verminderd met het maximumbedrag van 2016 (€ 53.016) worden toegepast. Anders gezegd: als in 2015 of 2016 gebruik is gemaakt van de eenmalig verhoogde schenking voor de eigen woning, resteren er nog twee jaren om die schenking - eenmalig - aan te vullen tot € 100.000. Is eind 2013 of in 2014 slechts gedeeltelijk gebruik gemaakt van de tijdelijk verhoogde vrijstelling voor de eigen woning, dan kan geen gebruik worden gemaakt van de nieuwe structurele vrijstelling.

## 2.7 Aftrekbare kosten

### 2.7.1 Algemeen

De volgende kosten zijn aftrekbaar:

- a kosten die direct verband houden met de financiering van de aanschaf, de verbetering of het onderhoud van de eigen woning (hypotheekrente, advieskosten en kosten van de hypotheekakte), rekening houdend met de 30-jaarstermijn, de bijleenregeling en aflosstand;
- b kosten van periodieke erfpachtcanons, recht van opstal of beklemming.

#### 2.7.1.1 Kosten ter verwerving van de eigen woning

Bij de aanschaf van een eigen woning zijn er vaak bijkomende kosten. Kosten die direct verband houden met de verwerving van de woning kunnen deel uitmaken van de eigenwoningschuld. Dit betekent dat de rente over dat deel van de lening aftrekbaar is in box 1. De kosten zelf komen niet voor aftrek in aanmerking.





Voorbeelden van dergelijke kosten zijn:

- a kosten van de transportakte bij de notaris;
- b de overdrachtsbelasting (bij bestaande woningen) of omzetbelasting (bij nieuwbouwwoningen);
- c makelaarskosten.

Een aantal van deze verwervingskosten noemen we ook wel 'kosten koper'.

### 2.7.1.2 Kosten ter verwerving van de geldlening

Rente die wordt betaald over de bij verwerving meegefinancierde kosten van de eigen woning kan in aftrek worden gebracht. Voorbeelden van deze kosten zijn:

- a advieskosten;
- b notariskosten van de hypotheekakte;
- c kosten van de aanvraag van Nationale Hypotheek Garantie (NHG);
- d taxatiekosten in verband met een hypothecaire lening.

### Kosten voor renteverlaging bij waardestijging eigen woning

Als de waarde van de woning enorm stijgt, is het mogelijk om de rente van de lening te verlagen. De lening blijft bestaan en wordt dan niet overgesloten. Alleen het rentepercentage in de overeenkomst wordt aangepast. De advies- en administratiekosten, alsmede de kosten van een taxatie voor de renteverlaging, zijn aan te merken als kosten van geldlening van de eigenwoningschuld.

### 2.7.1.3 Wetgeving rondom het meefinancieren van kosten en rente in de eigenwoningschuld

Alleen rente en kosten van geldleningen in verband met aankoop, onderhoud of verbetering van de eigen woning worden dus aangemerkt als aftrekbare eigenwoningrente in box 1.

### Periode 2004 tot en met 2009

De bijleenregeling (zie [paragraaf 2.9](#)) leidt er vanaf 2004 (tot en met 2009) toe dat de lening voor meegefinancierde kosten niet behoort tot de eigenwoningschuld. Het is in die gevallen dus niet mogelijk de rente over de lening voor meegefinancierde kosten af te trekken. Dit betekent dat er in deze periode een verschil in behandeling bestond tussen de situatie waarin de bijleenregeling niet werd toegepast (bijvoorbeeld bij starters) en situaties waarin de bijleenregeling wel van toepassing was (bijvoorbeeld bij doorstromers). Starters konden de rente die werd betaald over de hiervoor bedoelde, bij aankoop meegefinancierde, kosten bij de eigen woning in aftrek brengen.





### Periode vanaf 2010

Vanaf 1 januari 2010 is het onderscheid tussen starters en doorstromers vervallen. Het maakt niet meer uit of de bijleenregeling wel of niet van toepassing is. De eigenwoningschuld wordt bij starters en doorstromers vanaf 2010 verhoogd met kosten ter verwerving, onderhoud of verbetering van de eigen woning en de kosten voor het aangaan van de geldlening (met betrekking tot de verwerving van de eigen woning). Mede gelet op het vermijden van splitsingsproblemen en met het oog op het voorinvullen van de aangifte heeft de staatssecretaris ingestemd dat de in de periode 2004-2009 afgesloten lening voor de financieringskosten ook als eigenwoningschuld wordt aangemerkt.

### Voorbeeld

Johan is een doorstromer. Hij heeft in 2009 een nieuwe woning gekocht. Na toepassing van de bijleenregeling is zijn eigenwoningschuld € 200.000. De financieringskosten die betrekking hebben op de eigenwoningschuld bedragen € 2.000 en zijn ook gefinancierd. De aftrek is als volgt.

#### 2009

De financieringskosten zijn aftrekbaar. De lening voor de financieringskosten is geen eigenwoning schuld. Alleen de rente over de eigenwoningschuld (€ 200.000) is aftrekbaar.

#### 2010

De lening voor de financieringskosten wordt ook aangemerkt als eigenwoningschuld. Aftrekbaar is de rente over € 202.000. De rente en kosten over het gedeelte van de lening dat geen betrekking heeft op de eigenwoningschuld zijn niet aftrekbaar. Ook de rente op meegefinancierde kosten die geen direct verband houden met de eigen woning is niet aftrekbaar. Dit is bijvoorbeeld:

- e meegefinancierde boeterente wegens de vervroegde aflossing of omzetting van een bestaande lening. De boeterente zelf is wel aftrekbaar;
- f rente over meegefinancierde bouwrente die betrekking heeft op de periode na het sluiten van de koopovereenkomst. Deze rentekosten zijn zelf wel aftrekbaar.

#### 2013

Vanaf 1 januari 2013 kunnen alleen rente en kosten van geldleningen in verband met de aankoop, onderhoud of verbetering van de eigen woning in aftrek komen als de geldlening aan de nieuwe wettelijke vereisten voldoet, danwel een geldlening onder het overgangsrecht valt van eigenwoning schulden. De nieuwe wettelijke vereisten zijn opgenomen in [paragraaf 2.5](#), het overgangsrecht in [paragraaf 2.4](#).





### 2.7.2 Afsluitprovisie

Vanaf 1 januari 2013 is het niet meer toegestaan om afsluitprovisie in rekening te brengen in het kader van advisering voor een eigenwoningschuld. Vanaf 1 januari 2013 moet de adviseur zijn kosten direct doorberekenen aan de klant. Alleen de kosten die betrekking hebben op advisering met betrekking tot de eigenwoningschuld zelf zijn aftrekbaar. Als een deel van de lening geen eigenwoningschuld is, moeten de kosten pro rata worden gesplitst. Het gedeelte van de kosten dat geen betrekking heeft op de eigenwoningschuld is niet aftrekbaar. De aftrek is gemaximeerd op 1,5% van de aangegane eigenwoningschuld met een maximum van € 3.630.

### 2.7.3 Bouwrente

Bij de bouw van een nieuwe woning worden vaak allerlei andere kosten in rekening gebracht. Gebruikte termen zijn bijvoorbeeld (nieuw)bouwrente, reserveringsrente of grondrente. Deze bedragen bestaan eigenlijk uit de rentekosten die de aannemer heeft moeten maken om de bouw van de woning te kunnen (voor)financieren. Deze kosten

vormen voor de koper van de woning niet altijd rentekosten. Het volgende onderscheid moet worden gemaakt:

- a Grondrente en bouwrente die zijn berekend over de periode vóór de totstandkoming van de koop/ aannemingsovereenkomst, behoren tot de koopsom van de woning en zijn dus niet aftrekbaar in het jaar van betalen. Als deze kosten worden meegefinancierd, is de rente over dat deel van de lening wel aftrekbaar.
- b Grondrente en bouwrente die betrekking hebben op de periode ná de totstandkoming van de koop/aannemingsovereenkomst, komen wel voor aftrek in aanmerking. Voorwaarde is dat de woning uitsluitend bestemd is om in het kalenderjaar of binnen de daaropvolgende drie jaren als eigen woning te gaan dienen. Worden deze (rente)kosten meegefinancierd, dan is over dat deel van de lening de rente niet aftrekbaar. Voor gevallen waarbij de aankoopdatum van de eigen woning vóór 1 januari 2001 ligt, is de rente over de meegefinancierde bouwrente wel aftrekbaar.



#### Let op!

Op een schuld aan een aannemer of projectontwikkelaar hoeft niet annuïtair afgelost te worden in de periode tussen het tekenen van de koop- of aannemingsovereenkomst en het leveren van de onroerende zaak of aflossing. Pas bij notariële levering gaat de aflossingseis gelden en gaat de maximale looptijd van 360 maanden in.





### 2.7.4 Vooruitbetaalde rente

Vooruitbetaalde rente op een eigenwoningsschuld is onder voorwaarden aftrekbaar in het jaar van betaling. Er mag maximaal zes maanden van het volgende kalenderjaar vooruit worden betaald. Wordt er méér dan zes maanden vooruit betaald (dus na 30 juni), dan is alleen de rente die ziet op het lopende jaar aftrekbaar.

#### Voorbeeld

Jan-Pieter betaalt in augustus 2015 € 24.000 rente vooruit voor de periode 1 augustus 2015 tot 1 augustus 2017. Hij betaalt dus rente vooruit voor een periode na 30 juni 2015, namelijk 24 maanden. Over 2015 mag hij nu alleen het bedrag aftrekken dat hij betaalde voor het jaar 2015: dit zijn 5 maanden. Bij de aangifte 2015 trekt Jan-Pieter af:  $5/24 \times € 24.000 = € 5.000$ . Het resterende bedrag is:  $19/24 \times € 24.000 = € 19.000$ . Dit trekt hij in gelijke delen af over de andere jaren waarvoor hij de rente betaalde. Zowel bij de aangifte 2016 als de aangifte 2017 is dit € 9.500.

### 2.7.5 Boeterente

Bij een te late rentebetaling of bijvoorbeeld een vervroegde aflossing van de geldlening kan boeterente verschuldigd zijn. Als deze boeterente wordt betaald op een lening die aangemerkt wordt als eigenwoningsschuld, beschouwt de Belastingdienst de rente in de meeste gevallen ook als rente voor de eigen woning.

Het bedrag is in het jaar van betaling aftrekbaar in box 1. Als de boeterente wordt meegefinancierd, is de rente over dat deel van de lening niet aftrekbaar. De kosten over dit deel van de lening zijn ook niet aftrekbaar. Het moet wel gaan om een echte boete en niet een compensatie voor toekomstige rentetermijnen. In dat laatste geval is er geen sprake van boeterente maar van vooruitbetaalde rente ([zie paragraaf 2.7.4](#)).

### Boete bij aflossing budgethypotheek

Bij een budgethypotheek wordt een lagere hypotheekrente betaald dan bij een 'normale' hypotheek. Voor een lagere rente gelden bepaalde voorwaarden. Eén van de voorwaarden kan zijn dat de belastingplichtige bij (gedeeltelijke) aflossing van de schuld altijd een boete moet betalen. Ook in het geval dat hij zijn woning verkoopt. Als de boete een vast bedrag is dan kan de boete gezien worden als aftrekbare kosten van een geldlening, mits de betaling rechtstreeks verband houdt met de lagere hypotheekrente. De betaling van de boete mag geen verband houden met andere financiële voorwaarden. Dat geldt niet als de boeterente in wezen een vervroegde betaling is van toekomstige rentetermijnen van de nieuwe lening. In dat geval is sprake van vooruitbetaalde rente. De boeterente moet dan tijdens de looptijd van de hypotheek in gelijke delen in aftrek worden gebracht.





## Besluit inzake boeterente en rentemiddeling

Bij aflossen, oversluiten of wijzigen van een eigenwoningschuld kan boeterente verschuldigd zijn. Die boeterente is aftrekbaar als kosten van geldleningen voor zover de boeterente betrekking heeft op een eigenwoningschuld. Om te kunnen profiteren van de lage hypotheekrente, biedt een aantal banken rentemiddeling aan. Door de rentemiddeling hoeven de klanten de boeterente niet ineens te betalen, maar kan deze worden uitgesmeerd over de nieuwe rentevast periode door een opslag op de reguliere rente. De opslag bestaat vaak uit twee elementen, die niet allemaal zijn aan te merken als rente van schulden of kosten van geldleningen:

- de opslag voor de boeterente; en
- opslagen voor andere risico's.

Banken moeten de rente en de verschillende opslagen afzonderlijk doorgeven aan de Belastingdienst (renseigneren), maar blijken daartoe niet in staat. In 2015 heeft de staatssecretaris goedgekeurd dat de boeterente niet wordt aangemerkt als kosten van geldleningen maar als rente van schulden, ook bij rentemiddeling. Ook voor de fiscale aflossingseis wordt de boeterente aangemerkt als rente. Andere opslagen zijn niet aan te merken als boeterente. Eventuele opslagen worden alleen als rente van (eigenwoning)schulden aangemerkt als de doelmatigheidsgrens van 0,2% niet wordt overschreden.





In het onderstaande overzicht is voor de meest gebruikelijke kosten vermeld of zij bij het aangaan van de eigenwoningschuld aftrekbaar zijn. Daarnaast is aangegeven of de rente bij meefinanciering aftrekbaar is.

### Overzicht aftrekbare kosten box 1-eigenwoningschuld

	Kosten zelf aftrekbaar?	Rente over de schuld bij financiering aftrekbaar?
Koopsom	Nee	Ja
Overdrachtsbelasting	Nee	Ja
Roerende goederen	Nee	Nee
Omzetbelasting grond	Nee	Ja
Grond- en bouwrente over de periode vóór het tijdstip van de koop-/aannemingsovereenkomst	Nee	Ja
Grond- en bouwrente over de periode na het tijdstip van de koop-/aannemingsovereenkomst	Ja	Nee
Verschuldigde box 1-lening rente	Ja	Nee
Verbouwing	Nee	Ja
Taxatiekosten i.v.m. hypotheek	Ja	Ja
Notariskosten hypotheekakte	Ja	Ja
Kosten verkrijgen nationale hypotheekgarantie (t.b.v. hypotheek)	Ja	Ja
Notariskosten transport	Nee	Ja
Afsluitprovisie /advieskosten	Ja (beperkt)	Ja
Boeterente voor vervroegde aflossing	Ja	Nee
Kosten wegens oversluiten/verlengen	Ja	Nee
Administratiekosten	Ja	Ja
Jaarlijks erfpacht canon	Ja	Nee
Afkoopsom erfpacht	Nee	Ja





### Overzicht aftrekbare kosten box 1-eigenwoningschuld (vervolg)

	Kosten zelf aftrekbaar?	Rente over de schuld bij financiering aftrekbaar?
Makelaarscourtage	Nee	Ja
Bankgarantiekosten	Nee	Ja
Bereidstellingsprovisie	Ja	Ja
Annuleringskosten hypotheek	Nee	Nee
Inleg kapitaalverzekering eigen woning	Nee	Nee
Inleg spaarrekening eigen woning	Nee	Nee
Inleg beleggingsrecht eigen woning	Nee	Nee
Aflossing eigen woning	Nee	Nee

### 2.7.6 Aftrekbeperingen

Vanaf 1 januari 2001 is de aftrek van hypotheekrente in box 1 voor de eigen woning beperkt tot een termijn van maximaal dertig jaar. Vanaf het ontstaan van de schuld is gedurende dertig jaar renteaftrek in box 1 mogelijk, mits ook aan de andere voorwaarden voor aftrek wordt voldaan (nieuwe schulden vanaf 1 januari 2013 moeten bijvoorbeeld voldoen aan het ten minste annuïtair aflossingsschema). Als de schuld al vóór 1 januari 2001 is aangegaan, dan start de dertigjaarsperiode vanaf 1 januari 2001. Daarna kan de rente niet meer in aftrek worden gebracht op het inkomen uit werk en woning: de lening zal dan verschuiven naar box 3. Dit klinkt simpel, maar uit het volgende voorbeeld blijkt dat de invloed van deze wettelijke beperking groot is. Enig rekenwerk is dus nodig.







### Voorbeeld

Egbert koopt in 2002 een woning van € 220.000. Hij financiert deze aankoop met een hypothecaire lening van € 200.000. In 2007 sluit hij een persoonlijke lening van € 25.000 voor herstelwerkzaamheden aan het dak. In 2010 neemt hij een tweede persoonlijke lening op van € 20.000 voor een nieuwe badkamer. Er vindt tussentijds geen aflossing plaats. Op 1 januari 2014 koopt Egbert een nieuwe woning voor € 350.000. Hij sluit hiervoor een nieuwe lening van € 350.000. De oude woning heeft € 245.000 opgebracht, net zoveel als de bestaande eigenwoningschuld. De bijleenregeling is dus niet van toepassing. Na aankoop van de nieuwe woning zal de hypothecaire geldlening als volgt moeten worden gesplitst:

- voor € 200.000 geldt een resterende looptijd voor de renteaftrek van 18 jaar (2032) (bestaande eigenwoningschuld)
- een bedrag van € 25.000 met een looptijd voor renteaftrek van 23 jaar (2037) (bestaande eigenwoningschuld)
- een bedrag van € 20.000 met een looptijd voor renteaftrek van 26 jaar (2040) (bestaande eigenwoningschuld)
- de resterende € 105.000 met een looptijd voor renteaftrek van 30 jaar (2042) (nieuwe eigenwoningschuld; dit moet een annuïtaire of lineaire lening zijn).

### Bijzonderheden bij aflossing

Zoals vermeld, geldt voor de renteaftrek van een eigenwoningschuld een maximale aftrekperiode van dertig jaar. Tussentijdse gedeeltelijke aflossingen hebben geen invloed op die termijn: de 'klok' tikt gewoon door. Hierop geldt één uitzondering zie [paragraaf 2.4.1](#). Een volledige aflossing zet de klok wel stil. Mogelijk is de aflossingsstand van toepassing, zie hiervoor [paragraaf 2.9.8](#). Alle aflossingen hebben ook gevolgen voor de bijleenregeling. Bij verkoop van de eigen woning ontstaat daardoor een hogere eigenwoningreserve, hetgeen een lagere eigenwoningschuld tot gevolg heeft ([zie paragraaf 2.9](#)).





### Voorbeeld

Anton heeft op 1 februari 2001 een aflossingsvrije hypothecaire lening van € 350.000 gesloten voor de aankoop van zijn eerste eigen woning. In 2015 verkoopt hij de woning voor € 400.000 en lost hij de lening volledig af. Als gevolg van de bijleenregeling heeft Anton een eigenwoningreserve van € 50.000 (€ 400.000 - € 350.000). Omdat hij nog niet een geschikte andere woning heeft gevonden, trekt hij een jaar lang in bij zijn beste vriend. In 2016 koopt Anton een nieuwe woning voor € 600.000 die hij volledig financiert.

De financiering bestaat uit drie leningdelen namelijk een eigenwoningschuld van € 350.000 met een looptijd tot 1 februari 2032, een eigenwoningschuld van € 200.000 met een tenminste annuïtair aflossingsschema waardoor in maximaal 360 maanden de lening wordt afgelost, met een looptijd tot 2046 en een box 3 schuld van € 50.000. De betaalde rente over de eerste twee leningdelen zijn gedurende de genoemde looptijden aftrekbaar. De rente over het laatste leningdeel is niet aftrekbaar.

### Overgangsregeling voor bestaande schulden per 1 januari 2001

De beperking van de renteaftrek tot dertig jaar is ingegaan op 1 januari 2001. Voor reeds bestaande eigenwoningschulden op 1 januari 2001 is de rente voor het niet-afgeloste leningdeel dus aftrekbaar tot uiterlijk 1 januari 2031. Als de lening eerder wordt afgelost, gaat de renteaftrek natuurlijk wel verloren.

### Voorbeeld

Corine heeft in 1995 een hypothecaire lening gesloten met een looptijd van veertig jaar. De rente over deze lening is vanaf 1 januari 2001 nog dertig jaar aftrekbaar. De renteaftrek stopt dus op 1 januari 2031.





## 2.8 Partners en de eigen woning

Fiscale partners kunnen de rente verdelen zoals zij dit zelf wensen, als in totaal niet meer dan 100% in aftrek wordt gebracht. Dit geldt voor gehuwde, geregistreerde en ongehuwde partners. De ongehuwde partners moeten dan wel als fiscaal partner zijn aangemerkt. Het huwelijksgoederenregime doet er in fiscaal opzicht niet toe. Ook is niet relevant welke partner de eigenwoningsschuld is aangegaan. De verdeling van het eigenwoningforfait en de aftrekbare rente en kosten gaat pro rata. Het is dus niet mogelijk dat de partner met het laagste inkomen in box 1 het eigenwoningforfait krijgt toebedeeld en de andere partner met een hoog box 1-inkomen de rentekosten zou opnemen.

### Fiscale partner en de dertigjaarsperiode

Enige tijd was de verdeling van de renteaftrek in de loop van de jaren van belang. Deze verdeling heeft immers gevolgen voor de benutting van de maximale aftrek voor een termijn van dertig jaar. De staatssecretaris heeft in een besluit voor de dertigjaarsperiode

gemeld dat hierbij het schuldenaarschap van belang is. En niet de toerekening van de renteaftrek.

### Voorbeeld

Bart en Irene wonen sinds 1998 samen in een eigen woning met een lening van € 200.000. Bart is eigenaar van de woning en schuldenaar van de lening. Irene heeft altijd de hypotheekrente afgetrokken. In 2021 gaan zij uit elkaar. Als Irene de woning koopt van Bart en er in blijft wonen, houdt zij voor een duur van dertig jaar renteaftrek over de eigen woning indien wordt voldaan aan de voorwaarden ([zie paragraaf 2.4 en 2.5](#)). Zij is geen schuldenaar van de lening geweest. Dat zij de rente in aftrek heeft gebracht op haar inkomen is niet van belang. Dit voorbeeld werkt anders uit als zij getrouwd waren geweest. Door het trouwen komt de woning en de schuld in de huwelijksgemeenschap terecht en treedt er boedelmenging op. Zie het onderdeel Boedelmenging hierna.

### Overdracht woning tussen partners

Het zou in theorie mogelijk zijn om een hogere (hypothecaire) geldlening op de eigen woning te realiseren door de woning of een gedeelte daarvan te verkopen aan de fiscale partner. Bij gehuwden is dit alleen mogelijk als zij buiten gemeenschap van goederen zijn getrouwd. Op deze wijze wordt de 'overwaarde' van de eigen woning omgezet in een hogere hypotheekschuld, terwijl er eigenlijk niets verandert.

Door de overdracht tussen (fiscale) partners wordt het bedrag van de gezamenlijke schulden verhoogd dus het bedrag van de schuld van de belastingplichtige plus het bedrag van de nieuwe schuld van zijn partner.

In de wet is echter een antimisbruikbepaling opgenomen. Als de woning aan de bestaande (fiscale) partner is overgedragen, mag toch in totaal niet meer rente worden afgetrokken in box 1 dan vóór de overdracht mogelijk was!





### Voorbeeld

Peter en Henry zijn geregistreerde partners en wonen samen in het huis van Peter. Op deze woning rust een hypotheecaire lening van € 300.000, en de woning heeft ook een waarde van € 300.000. Aangezien de aftrek van rente beperkt is tot leningen voor de eigen woning (hoofdverblijf), besluit Peter de woning te verkopen aan Henry. Deze sluit voor de aankoop een hypotheecaire lening van € 305.000. Dit in verband met de verwervingskosten van € 5.000. Ook na deze verkoop blijven Peter en Henry de woning gezamenlijk bewonen. De renteaftrek blijft voor Henry beperkt tot het oorspronkelijke hypotheekbedrag (€ 300.000). Het restant van de schuld wordt geplaatst in box 3.

### Partners met twee woningen

Stel dat twee mensen, ieder met een eigen woning, een duurzame relatie hebben. Samenwonen is onmogelijk, doordat ze vanwege hun werkzaamheden in verschillende delen van het land wonen. Wat is het gevolg?

Als deze mensen met elkaar getrouwd zijn of geregistreerd staan als partners, worden zij voor de Wet IB 2001 aangemerkt als fiscaal partners. Dit heeft tot gevolg dat slechts één van beide woningen voor de eigenwoningregeling in aanmerking komt.

Als zij niet getrouwd zijn, dan kan sprake zijn van verplicht fiscaal partnerschap. De voorwaarden voor fiscaal partnerschap zijn te lezen in [hoofdstuk 1.5](#). De eigenwoningregeling is slechts op één van de twee woningen van toepassing. Als zij geen fiscaal partners zijn, dan bestaat de mogelijkheid dat beiden gebruik kunnen maken van de eigenwoningregeling. Dan kunnen zij ieder de hypotheekrente in aftrek brengen. Overigens moet dan ieder zijn eigen woning als hoofdverblijf gebruiken.

### Ex-partners en dertigjaarstermijn

Als na echtscheiding één van de partners in het huis blijft wonen en de andere partner uitkoopt, speelt de dertigjaarstermijn een rol. Daarnaast spelen de nieuwe vereisten voor renteaftrek voor de eigen woning een rol. Meer informatie hierover staat in [paragraaf 2.5](#).





### Voorbeeld

Anne en Bert - gehuwd in gemeenschap van goederen - kopen een eigen woning ter waarde van € 300.000 in 2010. Dit bedrag wordt geheel gefinancierd met een hypothecaire aflossingsvrije lening. In het jaar 2020 besluiten zij uit elkaar te gaan. De woning heeft inmiddels een waarde van € 400.000. Stel dat Anne en Bert afspreken dat het huis, inclusief de schuld, aan Anne wordt toebedeeld en er geen verdere boedel aanwezig is om te verdelen. Zij verkrijgt de helft van de woning en de helft van schuld op grond van huwelijksvermogensrecht. Voor € 150.000 blijft dit een bestaande eigenwoningsschuld en loopt de dertigjaars-termijn door (nog twintig jaar te gaan). De andere helft van de woning (50% van € 400.000) € 200.000 neemt ze van Bert over. De schuld die zij hiervoor aangaat moet voldoen aan nieuwe voorwaarden voor renteaftrek. Deze schuld moet dus in minimaal 360 maanden tenminste annuïtair volledig worden afgelost. Voor deze schuld start een nieuwe dertigjaarstermijn (360 maanden).

Als Anne de aflossingsvrije lening van € 300.000 overneemt en voortzet, betekent dit dat zij voor € 150.000 geen renteaftrek meer heeft. Daarnaast zal zij de helft van de overwaarde (€ 50.000) moeten financieren. De wijze waarop Anne en Bert de hypotheekrenteaftrek in het verleden fiscaal hebben verwerkt, is niet van belang.

Bert neemt een eigenwoningreserve mee van € 50.000. Dit is de helft van de overwaarde van de woning (50% van € 400.000 - € 300.000). Bij de aankoop van een nieuwe woning heeft Bert bij volledige financiering geen recht op renteaftrek in box 1 over die € 50.000. Als hij uiterlijk op 31 december 2021 een nieuwe eigenwoningsschuld aangaat, blijft dit een bestaande eigenwoningsschuld tot maximaal € 150.000 (de helft van de oude eigenwoningsschuld) waarvoor het overgangsrecht geldt. Gaat hij pas in 2022 een nieuwe eigenwoningsschuld aan, dan moet de volledige schuld voldoen aan de eisen voor renteaftrek ([zie paragraaf 2.5](#)).

### Boedelmenging

In de wet is bepaald dat boedelmenging door het aangaan van een huwelijk, het wijzigen van huwelijksvoorwaarden en vererving tussen partners fiscaal niet als een vervreemding of verwerving wordt gezien. Er wordt op dat moment dus geen eigenwoningreserve gerealiseerd; de bijleenregeling is niet van toepassing ([zie paragraaf 2.9](#)). Door de boedelmenging neemt de partner de fiscale positie van de eigenwoningsschuld van de andere partner over. Was de eigenwoningsschuld voor een van de partners een bestaande eigenwoningsschuld, dan blijft dat zo voor de andere partner. Was er sprake van een 'nieuwe' eigenwoningsschuld, dan zet de andere partner het annuïtair aflossingsschema voort in de resterende looptijd die voor de partner gold. Beide partners nemen ook de helft van de in het verleden opgebouwde nog steeds resterende eigenwoningreserve van de ander over mocht deze aanwezig zijn. Dit is een economische benadering. Meer hierover is te lezen in [paragraaf 2.9.6](#).





### Voorbeeld

Jens heeft een eigen woning met een hypotheek van € 250.000. Na vijf jaar trouwt Jens met Aafke in gemeenschap van goederen. Hoewel Jens en Aafke volgens het civiele recht nu ieder recht hebben op de helft van de woning, treedt er fiscaal gezien geen verwerving en vervreemding van een eigen woning op. De aflossingsverplichting rust nu wel op Jens en Aafke samen. De hypotheek heeft nog een looptijd van 25 jaar volgens een annuïtair aflossingsschema. Jens heeft voor de resterende looptijd van de bestaande eigenwoningschuld een aflossingsverplichting ter grootte van € 125.000. Aafke heeft ook een annuïtaire aflossingsverplichting van € 125.000 binnen een termijn van 25 jaar. Jens en Aafke kunnen nog wel de belastbare inkomsten uit eigen woning vrij onderling verdelen.

Bij vererving geldt hetzelfde als bij trouwen indien boedelmenging plaatsvindt. Door de vererving neemt de langstlevende partner de fiscale positie van de eigenwoningschuld van de overledene over.

### Voorbeeld

Rob en Nico zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. De eigen woning en eigenwoningschuld behoren tot de huwelijksgemeenschap. Het betreft een annuïtaire lening van € 100.000 (waarvan € 90.000 reeds afgelost) met een resterende looptijd van vier jaar. Rob overlijdt. Nico is nu niet meer enkel tot de helft van de eigenwoningschuld gerechtigd, maar tot het geheel. De vererving heeft geen fiscaal gevolg in die zin dat de bijleenregeling niet van toepassing is. Ook verandert de looptijd van de dertigjaarstermijn niet. Nico moet nu het nog resterende bedrag van € 10.000 (€ 100.000 - € 90.000) in vier jaar tijd volledig ten minste annuïtair aflossen.

## 2.9 Bijleenregeling

De bijleenregeling houdt in dat bij verhuizing de eigenwoningschuld alleen mag worden verhoogd voorzover de hogere prijs van de nieuwe woning niet kan worden betaald uit de opbrengst van de oude woning. De bijleenregeling heeft geen consequenties voor starters op de woningmarkt.

Door de bijleenregeling is de renteaftrek beperkt. Dit is een logische stap in het beleid om rente op leningen die consumptief of voor beleggingen worden aangewend, niet voor fiscale aftrek in aanmerking te laten komen. De overheid wil immers bevorderen dat mensen eigen geld in een eigen woning investeren. Volgens de bijleenregeling moet de overwaarde die vrijkomt bij de verkoop van een woning weer worden geïnvesteerd in de volgende koopwoning.



**Let op!**

Fiscaal wordt een overheveling naar box 3 ook gezien als een vervreemding.

Gebeurt dat niet, dan is renteaftrek niet mogelijk over het leningbedrag ter grootte van die overwaarde. Dit deel van de (hypothecaire) lening wordt overgeheveld naar box 3. De bijleenregeling moet zowel bij het oversluiten van op 31 december 2012 bestaande leningen die onder het overgangsrecht vallen als bij het aangaan van leningen onder het nieuwe recht worden toegepast. Verderop in dit hoofdstuk is een stroomschema bijleenregeling opgenomen aan de hand waarvan bepaald kan worden of de bijleenregeling speelt en hoe deze toegepast moet worden.

### 2.9.1 Werking bijleenregeling

Met eigen woning wordt bedoeld een eigen woning in box 1 in de zin van de Wet IB 2001 ([zie paragraaf 2.1](#)). Om te kunnen nagaan of de bijleenregeling gevolgen heeft voor de renteaftrek van een belastingplichtige, kan het onderstaande stappenplan worden doorlopen.

#### Stappenplan bijleenregeling

- 1 Bereken het vervreemdingssaldo
- 2 Bereken de eigenwoningreserve
- 3 Bereken de maximale eigenwoningschuld
  - 3.1 Maximale eigenwoningschuld berekenen
  - 3.2 Partnerregeling

De stappen zijn hierna verder uitgewerkt.

#### Stap 1: bereken het vervreemdingssaldo

Om de bijleenregeling te kunnen toepassen, moet bij vervreemding (doorgaans verkoop) van een woning eerst de 'winst' worden bepaald. We noemen dit het vervreemdingssaldo. Uitgedrukt in een formule:

**Stap 1:** Vreemdingssaldo = Verkoopopbrengst van de oude eigen woning -/- Verkoopkosten -/- Eigenwoningschuld voor de oude eigen woning (box 1-schuld)

Dit bedrag kan negatief zijn en mag dan worden verrekend met een eventuele positieve vervreemdingswinst in de toekomst. Met de verkoopkosten wordt met name de makelaarscourtage bedoeld.

Bij de berekening van het vervreemdingssaldo wordt alleen rekening gehouden met het deel van de lening dat als eigenwoningschuld was aangemerkt. Indien een deel van de lening niet is gebruikt voor financiering van de eigen woning (een box 3-lening), wordt dit box 3-deel niet meegenomen bij het bepalen van de vervreemdingswinst.





### Stap 2: bereken de eigenwoningreserve

De eigenwoningreserve is het bedrag waarvoor bij aankoop van een nieuwe eigen woning geen eigenwoningschuld kan worden aangegaan. Bij de vervreemding van een woning wordt het vervreemdingssaldo toegevoegd aan de eventueel al aanwezige eigenwoningreserve. De formule is als volgt:

**Stap 2:** Eigenwoningreserve =  
Verzameling van de vervreemdingssaldi



De eigenwoningreserve neemt onder voorwaarden af bij aankoop van een nieuwe woning, onderhoud aan de nieuwe woning, bij een verlies door de verkoop van de woning en bij afkoop van de rechten van erfpacht, opstal of beklemming.

### Stap 3: bereken de maximale eigenwoningschuld

De maximale eigenwoningschuld is de schuld waarvan de rente aftrekbaar is in box 1. Dit zijn alle schulden die in box 1 zijn geplaatst, omdat ze zijn aangegaan voor aanschaf, onderhoud of verbetering van de eigen woning (inclusief de schulden voor afkoop van rechten van erfpacht, opstal of beklemming).

Als we geen rekening houden met de maximale renteaftrek van dertig jaar, kan de maximale eigenwoningschuld als volgt worden geformuleerd:

**Stap 3.1:** Maximale eigenwoningschuld =  
Verwervingskosten nieuwe eigen woning -/  
Eigenwoning- reserve + verwervingskosten  
eigenwoningschuld

Onder de verwervingskosten van de nieuwe eigen woning vallen ook de kosten die gemaakt worden voor de verwerving van de financiering. Kosten gemaakt voor de financiering zijn bijvoorbeeld de advieskosten en de kosten voor de hypotheekakte.

Bij overlijden van één van een belastingplichtige die een partner heeft, gaat de eigenwoningreserve van de overledene over op de langstlevende partner.

Na vaststelling van de maximale eigenwoningschuld moet worden afgevraagd of de partnerregeling van toepassing is.

### Stap 3.2: Is de partnerregeling van toepassing?

De partnerregeling is van toepassing als partners hebben samengewoond in de woning van de ene partner. Deze woning wordt verkocht. De andere partner koopt de nieuwe woning. De ene partner heeft bij de verkoop van zijn woning een eigenwoningreserve gevormd. Dan kan de partnerregeling van toepassing zijn. De eigenwoningreserve van de ene partner kan invloed hebben op de maximale hypotheekschuld van de andere partner. De regeling geldt voor fiscale partners. Meer informatie over de partnerregeling staat in [paragraaf 2.9.6](#).







### Voorbeeld

Ad heeft een eigen woning met een hypotheek van € 100.000 (eigenwoningschuld) en koopt een andere woning. Deze woning kost inclusief verwervingskosten € 350.000. Ad verkoopt zijn oude woning voor € 265.000. De makelaarskosten voor de verkoop bedragen € 5.000. Hij realiseert dus een opbrengst van € 160.000. Voor welk bedrag mag Ad een lening voor de nieuwe woning aangaan waarvan de rente fiscaal aftrekbaar is?

1	Verkoopopbrengst oude eigen woning	€ 265.000	
	Verkoopkosten	€ 5.000	-/-
	Eigenwoningschuld	€ 100.000	-/-
	Vervreemdingssaldo	€ 160.000	
2	Eigenwoningreserve	€ 160.000	
3	Maximale eigenwoningschuld		
3.1	Verwervingskosten nieuwe woning	€ 350.000	
	Eigenwoningreserve	€ 160.000	-/-
		€ 190.000	
3.2	Partnerregeling	n.v.t.	
	<b>De maximale eigenwoningschuld is dus</b>	<b>€ 190.000</b>	

### 2.9.1.1 Tijdelijk twee woningen

Het is mogelijk dat een belastingplichtige tijdelijk twee eigen woningen heeft:

- De voormalige eigen woning staat leeg in afwachting van verkoop.
- De huidige woning wordt bewoond in afwachting van oplevering van de nieuwbouwwoning.
- De woning wordt bewoond door de ex-partner.

Als een belastingplichtige bijvoorbeeld een andere eigen woning koopt, terwijl de oude woning op grond van de verhuisregeling ([zie paragraaf 2.1.1.1](#)) ook nog als eigen woning wordt aangemerkt, kan een eigenwoningschuld worden aangegaan voor de gehele aankoopprijs van de nieuwe woning. Als later de oude eigen woning wordt verkocht en de belastingplichtige verkoopwinst behaalt, wordt voor deze verkoopwinst een eigenwoningreserve gevormd.





De eigenwoningschuld van de nieuwe woning wordt verminderd met het bedrag van de eigenwoningreserve. Dit deel van de schuld verhuist dan naar box 3, tenzij dat deel van de lening wordt afgelost. Het uiteindelijke resultaat is gelijk aan het resultaat dat zou zijn ontstaan als eerst de woning was verkocht en geleverd, en vervolgens een nieuwe woning was gekocht.

### Voorbeeld

In 2010 heeft Ed een eigen woning voor € 100.000 gekocht. De verwervingskosten voor deze woning waren € 9.000. Ed heeft de woning volledig met een aflossingsvrije hypothecaire lening gefinancierd van € 109.000. De lening van € 109.000 is een eigenwoningschuld. In 2011 verhuist Ed naar een andere eigen woning die hij - inclusief kosten - heeft gekocht voor € 219.000. Zijn oude woning staat leeg in afwachting van verkoop. In 2015 verkoopt Ed zijn oude woning voor € 150.000. De makelaarscourtage bedraagt € 2.000. In de periode dat de oude woning nog niet is verkocht, bedraagt zijn maximale eigenwoningschuld € 328.000, bestaande uit € 109.000 (bestaande hypothecaire lening woning 1) + € 219.000 (hypothecaire lening woning 2).

<b>1</b>	Verkoopopbrengst oude eigen woning	€ 150.000	
	Verkoopkosten	€ 2.000	-/-
	Eigenwoningschuld	€ 109.000	-/-
	Vervreemdingssaldo	€ 39.000	
<b>2</b>	Eigenwoningreserve	€ 39.000	
<b>3</b>	Maximale eigenwoningschuld		
<b>3.1</b>	Verwervingskosten nieuwe woning	€ 219.000	
	Eigenwoningreserve	€ 39.000	-/-
		€ 180.000	
<b>3.2</b>	Partnerregeling	n.v.t.	
	De eigenwoningreserve die is ontstaan, is geheel gebruikt.		
	Zijn eigenwoningschuld is dus	€ 180.000	





Het komt voor dat belastingplichtigen eerst een nieuwe woning kopen en vervolgens de oude woning verkopen. Door de bijleenregeling moet voor de financiering van de nieuwe woning de verkoopprijs van de oude woning worden geschat. Zolang de oude woning nog niet is verkocht, maakt de eigenaar gebruik van een overbruggingskrediet dat wordt afgelost met de opbrengst van de oude woning.

Na verkoop van de oude woning is de eigenwoningschuld maximaal gelijk aan de verwervingskosten minus de eigenwoningreserve. Die eigenwoningreserve is niet bij voorbaat vast te stellen. Hierdoor kan de lening voor de nieuwe woning een 'gemengde' lening worden, bijvoorbeeld als de verkoopopbrengst van de nieuwe woning hoger is dan geschat.

Wanneer belastingplichtigen verhuizen naar een nieuwe eigen woning en de oude eigen woning is nog niet verkocht, wordt een inschatting gemaakt van de verkoopopbrengst. Het is mogelijk om voor dit bedrag een overbruggingsfinanciering aan te gaan op niet-annuïtaire basis met behoud van renteaftrek. Wanneer de geschatte verkoopopbrengst lager uitvalt dan verwacht, is nu goedgekeurd dat het verschil dat ontstaat annuïtair gefinancierd mag worden, zodat hypotheekrenteaftrek behouden blijft. Er dient zoals aangegeven wel aan de nieuwe aflossingseisen te worden voldaan en de financiering dient direct (binnen kalendermaand van vervreemding) te worden geregeld ([zie paragraaf 2.6.2](#)).

### 2.9.2 Eigenwoningreserve

De winst die bij vervreemding van de eigen woning wordt behaald, vormt de eigenwoningreserve. De stand van deze reserve geeft aan voor welk bedrag bij de verwerving van een nieuwe eigen woning geen eigenwoningschuld mag worden aangegaan.

Bij verwerving van een nieuwe eigen woning neemt de reserve af tot maximaal nihil. Starters op de woningmarkt hebben nog geen reserve. Zij mogen het totale aankoopbedrag van een woning als eigenwoningschuld aanmerken. Als deze starter later zijn huis verkoopt, wordt ter grootte van de vervreemdingswinst een eigenwoningreserve gevormd. Bij latere aankoop van een nieuwe eigen woning komt het bedrag van de eigenwoningreserve in mindering op de verwervingskosten van de nieuwe eigen woning. Situaties waarin de reserve niet op nihil kan staan:

- De verkoopopbrengst is lager dan de eigenwoningschuld (negatieve eigenwoningreserve [zie paragraaf 2.6.1](#)).
- De belastingplichtige heeft zich (tijdelijk) teruggetrokken van de koopwoningmarkt (bijvoorbeeld huur of inwoning).





### Driejaarstermijn

Drie jaar na de vorming van de eigenwoningreserve vervalt het nog openstaande bedrag. Daarna begint de belastingplichtige weer met een schone lei. Dit betekent niet dat een schuld die is aangegaan voor de eigen woning en die door de bijleenregeling in box 3 is beland, na drie jaar weer een eigenwoningsschuld wordt. De eigenwoningreserve van een belastingplichtige die een partner heeft, gaat bij overlijden over op de langstlevende partner. De eigenwoningreserve kan tijdens de driejaarstermijn worden verminderd met de kosten voor onderhoud of verbetering van de eigen woning. Daarbij is niet relevant of de kosten met een lening zijn gefinancierd of met eigen middelen zijn betaald. Een eventuele lening wordt in box 3 geplaatst. Alle kosten van onderhoud en verbetering komen dan ook in mindering op de eigenwoningreserve.

### Beschikking eigenwoningreserve

De hoogte van de eigenwoningreserve kan in een beschikking worden vastgelegd. Er is dan geen onzekerheid over de hoogte van de reserve. De beschikking kan alleen per einde van het kalenderjaar worden vastgesteld en afgegeven. De beschikking wordt niet automatisch verstrekt. De belastingplichtige moet hiervoor een verzoek indienen bij de Belastingdienst.

Vóór 1 januari 2013 was het mogelijk om een afwijkende verdeling van de eigenwoningreserve vast te laten stellen. Deze situatie kon zich voordoen als de partners buiten gemeenschap van goederen waren gehuwd en een verrekenbeding was afgesproken voor de eventuele meerwaarden in de eigen woning. Vanaf 1 januari 2013 is dit niet meer mogelijk. Een eigenwoningreserve wordt nu altijd toegerekend naar de mate van gerechtigdheid tot het huwelijksgemeenschap en als er geen huwelijksgemeenschap is naar rato van de gerechtigdheid tot het vervreemdingssaldo eigen woning.

### 2.9.3 Verwerving en vervreemding

Een vervreemding is niet alleen de verkoop van de woning. Elke gebeurtenis waardoor een woning voor de belastingplichtige fiscaal niet meer als eigen woning wordt aangemerkt, is een vervreemding. Denk bijvoorbeeld aan schenking of verhuur (overheveling naar box 3).

Ook als de woning niet wordt verkocht en langer dan de fiscaal gefacilieerde periode te koop staat of bijvoorbeeld als tweede woning gaat dienen, is sprake van vervreemding.

Een verwerving van een woning is niet alleen de aankoop van een woning. Elke gebeurtenis waardoor een woning voor de belastingplichtige fiscaal een eigen woning wordt, is een verwerving. Bijvoorbeeld het als hoofdverblijf gaan gebruiken van een woning die voorheen werd verhuurd. De bijleenregeling geldt niet bij:

- de verwerving of vervreemding door boedelmenging vanwege voltrekking van een huwelijk, of
- wijziging van de huwelijkse voorwaarden, of
- de overgang van uitsluiting van gemeenschap naar algehele gemeenschap van goederen tijdens het huwelijk.





Zodra een woning aan een derde wordt geleverd, is zij fiscaal gezien geen eigen woning meer. Voor de bijleenregeling is daarom de datum van de notariële akte van levering van belang. De voorlopige koop- en aannemingsovereenkomst is niet relevant.

De opbrengst van de eigen woning moet door objectieve waardering worden bepaald. Als niet onder normale zakelijke omstandigheden is gehandeld - bijvoorbeeld bij schenking -, wordt de waarde van de woning in het economisch verkeer als opbrengst aangenomen. De waarde is dan vaak niet duidelijk. Is de waarde onduidelijk, dan kan deze bijvoorbeeld door een taxatie worden vastgesteld.

### Slopen of afbranden van de eigen woning

Bij sloop of het afbranden van de eigen woning is sprake van een fictieve vervreemding.

Dit geldt ook als de woning (gedeeltelijk) afbrandt. De staatssecretaris vindt het goed dat de vaststelling van de maximale eigenwoningsschuld als volgt wordt vastgesteld:

- de bestaande eigenwoningsschuld op de eigen woning vóór de brand, vermeerderd met;
- de kosten van de bouw van de nieuwe woning, vermeerderd met;
- de kosten veroorzaakt door de brand of sloop van de eigen woning, verminderd met;
- elke tegemoetkoming in de kosten vanwege de brand of de sloop. Denk aan subsidie van de gemeente of een verzekeringsuitkering.

### Voorbeeld

Jasper en Sonja hebben een huis gekocht voor € 200.000. Dit is ook de eigenwoningsschuld. Zij hebben geen eigenwoningreserve. Het huis brandt vervolgens door een vuurwerkbom af. De herbouwkosten zijn € 175.000. De brandverzekering keert € 150.000 uit.

### De maximale eigenwoningsschuld wordt als volgt berekend:

Eigenwoningsschuld vóór de brand	€ 200.000
Herbouwkosten	€ 175.000 +
Uitkering brandverzekering	€ 150.000 -/-
<b>Totale schuld in box 1</b>	<b>€ 225.000</b>

Als de belastingplichtige nog een eigenwoningreserve heeft, bijvoorbeeld door vervreemding van de andere eigen woning, verlaagt dat de maximale eigenwoningsschuld. Dit geldt ook voor de eigenwoningreserve van de (fiscale) partner.





### 2.9.4 Verbouwing

Als de belastingplichtige na de aankoop van een nieuwe woning nog een eigenwoning-reserve heeft staan, moet hij wel bij verbouwingen met deze reserve rekening houden. Deze situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen wanneer tijdelijk - korter dan drie jaar - in een huurwoning is gewoond. Er kan voor het bedrag van de eigenwoningreserve geen eigenwoningschuld ontstaan.

### 2.9.5 Partnerregeling

Partners zouden door wijziging van de eigendomsverhoudingen bij opeenvolgende woningen de beperkingen van de bijleenregeling kunnen omzeilen. De wetgever heeft dit voorkomen. De verkoopwinst van een woning waarin partners hebben samengewoond, moet worden geherinvesteerd. De eigendomsverhoudingen in de nieuwe woning zijn daarbij niet van belang.

Partners dienen voor de berekening van de eigenwoningschuld rekening te houden met de reserve van elkaar. Als partner geldt de fiscale partner. Ook kinderen jonger dan 27 jaar kunnen onder deze bepaling vallen. Het partnerbegrip wordt toegelicht in [hoofdstuk 1.5](#).

De bepaling is alleen van toepassing als de partners eerst als fiscale partners hebben samengewoond, bij de verkoop van de woning waarin ze hebben samengewoond vervreemdingswinst wordt behaald en ze vervolgens een woning kopen, waarin ze weer gaan samenwonen. Ook als één van de samenwoners geen eigenaar was van de oude woning, moet hiermee rekening worden gehouden bij de aankoop van een nieuwe gezamenlijke woning.

Per 1 januari 2013 geldt voor de eigenwoning-reserve de zogenaamde economische benadering. Dit houdt in dat een eventuele eigenwoningreserve van één van beide partners uit het verleden bij boedelmenging (huwelijk in gemeenschap van goederen of geregistreerd partnerschap waarbij de woning aan beide partners is toebedeeld) aan beide partners wordt toebedeeld naar rato hun gerechtigdheid tot de goederengemeenschap. Hierbij blijft het zo dat boedelmenging door voltrekking van een huwelijk of wijziging van de huwelijkse voorwaarden geen verwerving of vervreemding is. Een dergelijke wijziging in de economische gerechtigheid kan dus fiscaal geruisloos plaatsvinden. Dit is een wijziging ten opzichte van het tot 2013 geldende regime, waar het standpunt was ingenomen dat een eigenwoningreserve geen fiscaal beclaimd vermogen is.



**Voorbeeld**

Ruud en Sandra zijn enkel fiscaal partners en wonen in de woning van Ruud. Hij heeft de woning voor € 50.000 gefinancierd. Sandra koopt een nieuwe woning voor € 200.000 waar zij gezamenlijk gaan wonen. De woning van Ruud wordt verkocht voor € 125.000.

	Ruud	Sandra
<b>1</b> Verkoopopbrengst oude eigen woning	€ 125.000	€ 0
Verkoopkosten	€ 0 -/-	€ 0 -/-
Eigenwoningsschuld	€ 50.000 -/-	€ 0 -/-
Vervreemdingssaldo	€ 75.000	€ 0
<b>2</b> Eigenwoningreserve	€ 75.000	€ 0
<b>3</b> Maximale eigenwoningsschuld		
<b>3.1</b> Verwervingskosten nieuwe woning	€ 0	€ 200.000
Eigenwoningreserve	€ 75.000 -/-	€ 0 -/-
	€ - 75.000	€ 200.000
<b>3.2</b> Partnerregeling		€ 200.000
Eigenwoningreserve Ruud		€ 75.000 -/-
		€ 125.000

Ruud heeft geen verwervingskosten, dus zijn eigenwoningsschuld is nihil. De gehele eigenwoningreserve van Ruud komt in mindering op de schuld van Sandra. Als Sandra maximaal wil financieren (€ 200.000), mag zij € 125.000 als eigenwoningsschuld aanmerken en € 75.000 als box 3-schuld.





## Voorbeeld

Bas heeft in jaar 1 zijn huis verkocht en heeft daardoor een eigenwoningreserve. Hij woont weer bij zijn moeder. In jaar 2 komt hij Lotte tegen en willen ze gaan samenwonen als geregistreerde partners.

### **Wat is de maximale financiering als Lotte in jaar 2 een huis koopt?**

Als Lotte het huis koopt, mag zij de woning volledig financieren met een lening en deze lening volledig aanmerken als eigenwoningschuld.

### **Is het antwoord anders als ze ieder voor 50% het huis kopen?**

Als ze het huis ieder voor 50% kopen, verlaagt de eigenwoningreserve van Bas zijn maximaal aftrekbare eigenwoningschuld. Lotte kan haar aandeel van 50% volledig financieren.

### **Maakt het uit of ze eerst samen iets gaan huren?**

Als Lotte het huis koopt nadat ze in een huurhuis hebben samengewoond, kan zij de woning nog steeds volledig financieren.

### **Maakt het uit of ze eerst samenwonen in de oude eigen woning van Bas?**

Als ze eerst samengewoond zouden hebben in de eigen woning van Bas en fiscaal partner zijn, is de partnerregeling van toepassing en moet ze de eigenwoningreserve van Bas in mindering brengen op haar eigenwoningschuld.

### **Hoe werkt het uit wanneer Bas en Lotte in jaar 2 (jaar 2 doet zich voor in 2013 of later) een geregistreerd partnerschap aangaan inclusief een gezamenlijke toedeling van de woning dan wel trouwen in gemeenschap van goederen?**

Per 1 januari 2013 geldt er voor de eigenwoningreserve een economische benadering. Beiden zijn gerechtigd tot de helft van de eigen woning, eigenwoningschuld en eigenwoningreserve. Ook wanneer deze in het verleden door de ander is gerealiseerd en nooit met elkaar is samengewoond.





**Voorbeeld**

Dennis en Vera wonen samen in een huurwoning. Zij kopen in 2013 samen een eigen woning van € 400.000. Beide partners hebben een eigenwoningverleden. Dennis heeft een eigenwoningschuld gehad van € 200.000 in de periode 2001 tot en met 2007 (zeven jaar). Vera heeft een eigenwoningschuld gehad van € 100.000 in de periode 2009 tot en met 2010 (twee jaar). Dennis heeft - door tijdsverloop - geen eigenwoningreserve, Vera heeft een eigenwoningreserve van € 20.000. Wat is er voor de financiering van de woning fiscaal mogelijk?

Allereerst is het van belang om te weten of het hier gaat om gehuwde of geregistreerde partners waarbij een boedelmenging heeft plaatsgevonden. Daarvan is bijvoorbeeld sprake als Dennis en Vera in gemeenschap van goederen zijn gehuwd. Als daarvan sprake is, stapt ieder van hen als het ware voor de helft in het fiscale eigenwoningverleden van de ander.

Als Dennis en Vera 'slechts' samenwonen of gehuwd zijn in koude uitsluiting, is er geen sprake van boedelmenging. De uitwerking is dan anders.

**Uitwerking met boedelmenging**

Als Dennis en Vera in gemeenschap van goederen zijn gehuwd, is de uitwerking als volgt. Ieder wordt dan geacht voor de helft in het eigenwoningverleden van de ander te zijn gestapt. Dit levert het volgende beeld op.

	Dennis	Vera
<b>1</b> Renteaftrekverleden	2001-2007: € 100.000	2001-2007: € 100.000
<b>2</b> Renteaftrekverleden	2009-2010: € 50.000	2009-2010: € 50.000
Eigenwoningreserve	€ 10.000	€ 10.000
<b>3</b> Maximale eigenwoningschuld		
<b>3.1</b> Verwervingskosten nieuwe woning	€ 200.000	€ 200.000
Eigenwoningreserve	€ 10.000 -/-	€ 10.000 -/-
	€ 190.000	€ 190.000
De eigenwoningschuld is aftrekbaar als het deze tenminste annuïtair wordt afgelost in:		
Leningdeel 1: 23 jaar	€ 100.000	€ 100.000 <sup>1</sup>
Leningdeel 2: 28 jaar	€ 50.000	€ 50.000 <sup>1</sup>
Leningdeel 3: 30 jaar	€ 40.000	€ 40.000

<sup>1</sup> Leningdeel 1 en 2 mogen voor 360 maanden worden afgesloten alleen is er maar beperkt renteaftrek (23 cq 28 jaar)



**Voorbeeld (vervolg)****Uitwerking zonder boedelmenging**

Als Dennis en Vera enkel fiscale partners waren of gehuwd met koude uitsluiting, is de uitwerking als volgt.

	Dennis	Vera
<b>1</b> Renteaftrekverleden	2001-2007: € 200.000	
<b>2</b> Renteaftrekverleden		2009-2010: € 100.000
Eigenwoningreserve		€ 20.000
<b>3</b> Maximale eigenwoningschuld		
<b>3.1</b> Verwervingskosten nieuwe woning	€ 200.000	€ 200.000
Eigenwoningreserve	€ 0	€ 20.000 -/-
	€ 200.000	€ 180.000

De eigenwoningschuld is aftrekbaar als het deze tenminste annuïtair wordt afgelost in:

Leningdeel 1: 23 jaar	€ 200.000 <sup>1</sup>	€ 0
Leningdeel 2: 28 jaar	€ 0	€ 100.000 <sup>1</sup>
Leningdeel 3: 30 jaar	€ 0	€ 80.000

<sup>1</sup> Leningdeel 1 en 2 mogen voor 360 maanden worden afgesloten alleen is er maar beperkt renteaftrek (23 cq 28 jaar)



**Voorbeeld**

Wil en Vera wonen als geregistreerde partners samen in een woning waarvan Wil voor 75% eigenaar is en Vera voor 25%. Wil heeft zijn deel gedeeltelijk gefinancierd (eigenwoningschuld van € 50.000) en Vera heeft haar deel uit eigen vermogen betaald. Ze besluiten een nieuwe woning van € 300.000 te kopen. De oude woning wordt verkocht voor € 200.000. Gelet op hun financiële situatie wordt Wil voor 25% en Vera voor 75% eigenaar van de nieuwe woning. Zij willen de nieuwe woning maximaal financieren.

	Wil	Vera
<b>1</b> Verkoopopbrengst oude eigen woning	€ 150.000	€ 50.000
Verkoopkosten	€ 0 -/-	€ 0 -/-
Eigenwoningschuld	€ 50.000 -/-	€ 0 -/-
Vervreemdingssaldo	€ 100.000	€ 50.000
<b>2</b> Eigenwoningreserve	€ 100.000	€ 50.000
<b>3</b> Maximale eigenwoningschuld		
<b>3.1</b> Verwervingskosten nieuwe woning	€ 75.000	€ 225.000
Eigenwoningreserve	€ 100.000 -/-	€ 50.000 -/-
	€ -25.000	€ 175.000
<b>3.2</b> Partnerregeling		€ 175.000
Restant eigenwoningreserve Wil		€ 25.000 -/-
		€ 150.000

Wil kan geen eigenwoningschuld meer aangaan en Vera kan een box 1-lening aangaan voor € 150.000 (door de partnerregeling). Het resterende bedrag is een box 3-lening.



**Voorbeeld**

Ab heeft een eigen woning met een eigenwoningschuld van € 150.000. Op enig moment trekt Bea bij Ab in en gaan zij een notarieel samenlevingscontract aan. Later verkoopt Ab de woning voor € 200.000. Gezamenlijk verhuizen zij naar een nieuwe woning. Deze woning wordt door Bea gekocht voor € 300.000 en volledig gefinancierd. Een jaar later verhuizen zij wederom naar een eigen woning die eigendom van Bea is (aankoopprijs € 350.000). De oude woning wordt verkocht voor € 350.000. Op de schuld is niet afgelost.

Bij verkoop van de eerste woning krijgt Ab een eigenwoningreserve van € 50.000. Bij het bepalen van de maximale eigenwoningschuld van Bea voor de tweede woning, moet rekening worden gehouden met de eigenwoningreserve van Ab. De schuld van € 300.000 wordt voor € 250.000 aangemerkt als eigenwoningschuld en voor € 50.000 als box 3-schuld.

	Ab	Bea
<b>1</b> Verkoopopbrengst eigen woning 1	€ 200.000	€ 0
Verkoopkosten	€ 0 -/-	€ 0 -/-
Eigenwoningschuld 1	€ 150.000 -/-	€ 0 -/-
Vervreemdingssaldo	€ 50.000	€ 0
<b>2</b> Eigenwoningreserve	€ 50.000	€ 0
<b>3</b> Maximale eigenwoningschuld		
<b>3.1</b> Verwervingskosten woning 2	€ 0	€ 300.000
Eigenwoningreserve	€ 50.000 -/-	€ 0 -/-
	€ -50.000	€ 300.000
<b>3.2</b> Partnerregeling		€ 300.000
Eigenwoningreserve Ab		€ 50.000 -/-
		€ 250.000



**Voorbeeld (vervolg)**

Bij de verkoop van de tweede woning behaalt Bea een winst van € 100.000 (€ 350.000 -/- € 250.000). Bij aankoop van de derde woning kan een maximale eigenwoningschuld worden aangegaan van € 250.000. Bea kan dus niets bijlenen.

	Ab	Bea
<b>1</b> Verkoopopbrengst eigen woning 2	€ 0	€ 350.000
Verkoopkosten	€ 0 -/-	€ 0 -/-
Eigenwoningschuld 2	€ 0 -/-	€ 250.000 -/-
Vervreemdingssaldo	€ 0	€ 100.000
<b>2</b> Eigenwoningreserve	€ 0	€ 100.000
<b>3</b> Maximale eigenwoningschuld		
<b>3.1</b> Verwervingskosten woning 3	€ 0	€ 350.000
Eigenwoningreserve	€ 0 -/-	€ 100.000 -/-
	€ 0	€ 250.000
<b>3.2</b> Partnerregeling		n.v.t.

**2.9.5.1 Beëindiging samenwonen**

De verlaging van de maximale eigenwoningsschuld met de eigenwoningreserve van de fiscale partner geldt gedurende de periode waarin wordt samengewoond. Wanneer die fiscale partner vertrekt, kan de maximale eigenwoningschuld toenemen. Dit houdt in dat als een fiscale partner bij aanschaf van de woning een hogere lening was aangegaan dan waarvoor renteaftrek mogelijk was, (een deel van) die lening, als aan de wettelijke voorwaarden wordt voldaan, alsnog kan worden aangemerkt als eigenwoningschuld. Indien ze waren getrouwd in gemeenschap van goederen gaat dit niet op als gevolg van de economische benadering.



**Voorbeeld**

Piet en Toos zijn ongehuwde partners en hebben gezamenlijk - ieder voor 50% - een woning van € 100.000 gekocht. Piet heeft zijn deel voor de helft gefinancierd met een lening; Toos heeft gekozen voor een volledige financiering. Zij zijn niet hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van de ander. Toos besluit haar eigen weg te gaan en Piet neemt het aandeel van Toos in de woning over. De waarde in het economisch verkeer van de woning is dan € 120.000. Piet moet dus € 60.000 voor het aandeel van Toos betalen.

Toos krijgt na het verlaten van de woning een eigenwoningreserve van € 10.000 (€ 60.000 -/- € 50.000). Piet vervreemdt niets en krijgt geen eigenwoningreserve. Piet kan dus het deel dat hij van Toos koopt volledig financieren. Bij volledige financiering bedraagt de eigenwoningschuld van Piet € 25.000 plus € 60.000 is € 85.000.

**Let op!**

Vanaf 1 januari 2013 dient de verhoging te voldoen aan de nieuwe aflossingsvereisten. Dat betekent dat de € 60.000 volledig moet worden afgelost in maximaal 30 jaar volgens een ten minste annuitair aflossings-schema om renteaftrek te behouden.

Wat gebeurt er als de partners binnen drie jaar na aankoop van een woning uit elkaar gaan? Dan wordt de eigenwoningreserve waarmee de partner rekening heeft moeten houden in het kader van de partnerregeling weer toegerekend aan de partner van wie de eigenwoningreserve in eerste instantie was. Dit is per 2013 niet het geval wanneer er sprake was van een huwelijk in gemeenschap

van goederen of een geregistreerd partnerschap waarbij de woning aan beiden wordt toebedeeld.

**Voorbeeld**

Niels en Merel hebben als fiscaal partner samengewoond in de woning van Niels. Merel koopt een nieuwe woning voor € 300.000. Door de verkoop van de oude woning is voor Niels een vervreemdingssaldo en eigenwoningreserve van € 100.000 ontstaan. Merel heeft de nieuwe woning volledig gefinancierd. De partnerregeling is van toepassing omdat ze hebben samengewoond in de woning van Niels. Voor Merel is hierdoor € 200.000 een eigenwoningschuld en € 100.000 een box 3-lening. De eigenwoningreserve van Niels wordt nu door Merel gebruikt (€ 100.000). Na twee jaar gaan Niels en Merel uit elkaar. Merel blijft in de woning wonen. Doordat Niels en Merel uit elkaar gaan, krijgt Niels zijn eigenwoningreserve die door de partnerregeling in





minderung werd gebracht bij Merel (€ 100.000) terug. Haar maximale eigenwoningschuld is na het vertrek van Niels € 300.000. Als het een annuïtaire lening betreft dan is als gevolg van de aflossing dit bedrag lager. Omdat de driejaarstermijn nog niet is verstreken wordt de eigenwoningreserve van Niels € 100.000. De eigenwoningreserve van Niels blijft nog één jaar staan. Deze casus werkt anders uit wanneer er sprake zou zijn geweest van een huwelijk in gemeenschap van goederen of een geregistreerd partnerschap.

### 2.9.6 Goedkoperwonenregeling

Tot en met 2009 kende de bijleenregeling ook een goedkoperwonenregeling. Als de nieuwe woning goedkoper was dan de oude woning dan mocht de oude eigenwoningschuld gehandhaafd worden. Per 2010 is deze regeling afgeschaft.

Als de aankoop van een nieuwe eigen woning nog vóór 1 oktober 2009 heeft plaatsgevonden en de verkoop van de oude eigen woning ná 1 januari 2010,

dan kan nog gebruikt gemaakt worden van de goedkoperwonenregeling. De belastingplichtige moet over een reële koopovereenkomst beschikken waaraan de koper en verkoper onherroepelijk zijn gebonden. De overeenkomst mag wel een normale ontbindingsclausule bevatten, zoals een financieringsvoorbehoud.

### 2.9.7 Stroomschema bijleenregeling

Met het stroomschema op de volgende pagina's kan worden bepaald of de bijleenregeling van toepassing is en wat de gevolgen kunnen zijn.



#### Definities bij stroomschema 'bijleenregeling'

##### Eigen woning

De eigen woning die de belastingplichtige anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staat

Partner in de zin van de partnerregeling

- is de fiscaal partner

##### Afkortingen

EWR • eigenwoningreserve

EWS • eigenwoningschuld

VVS • vervreemdingssaldo

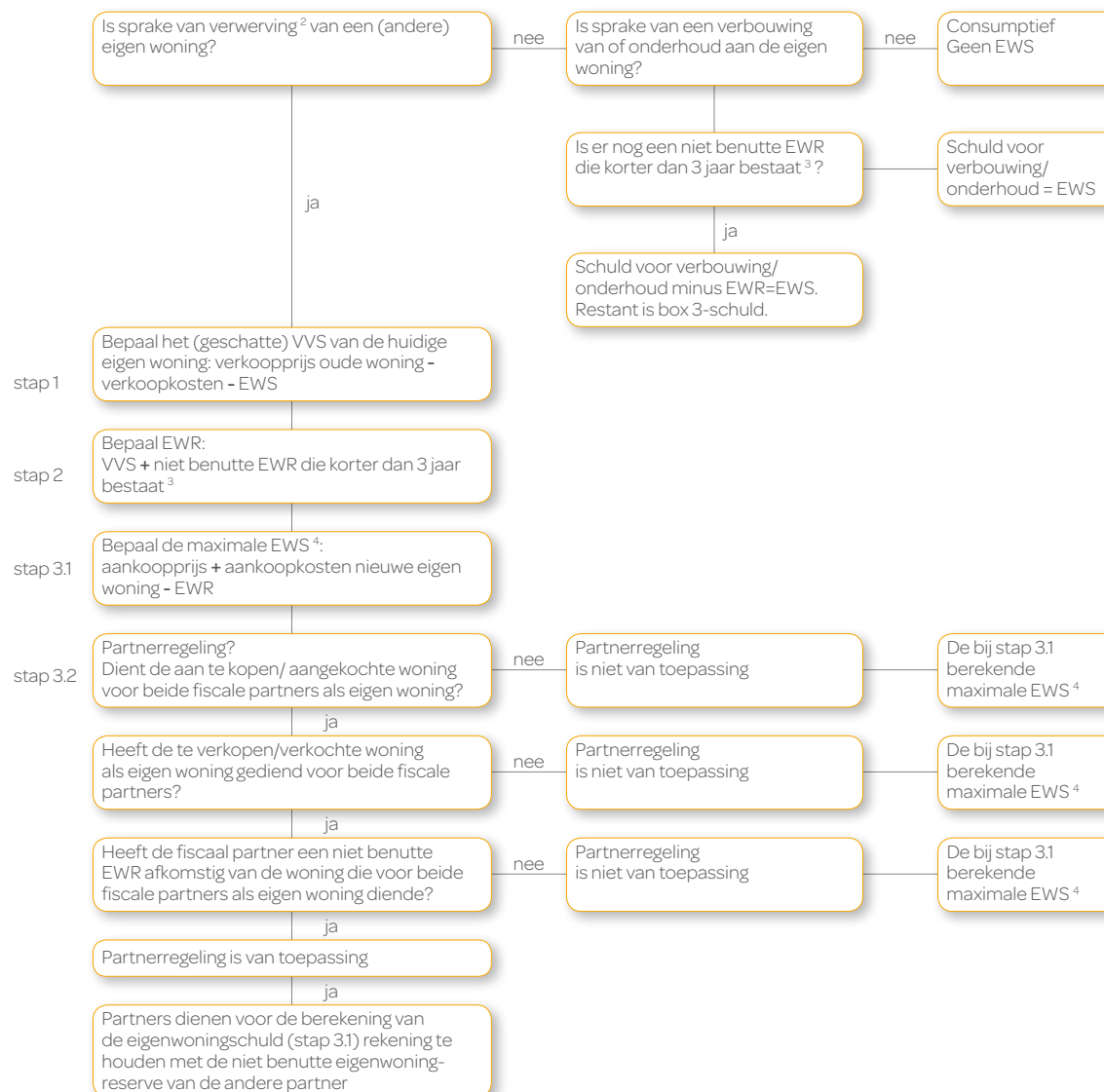




## Stroomschema Bijleenregeling

Dit schema moet per persoon worden doorgenomen! Je gaat uit van het juridisch eigendom per persoon <sup>1</sup>.

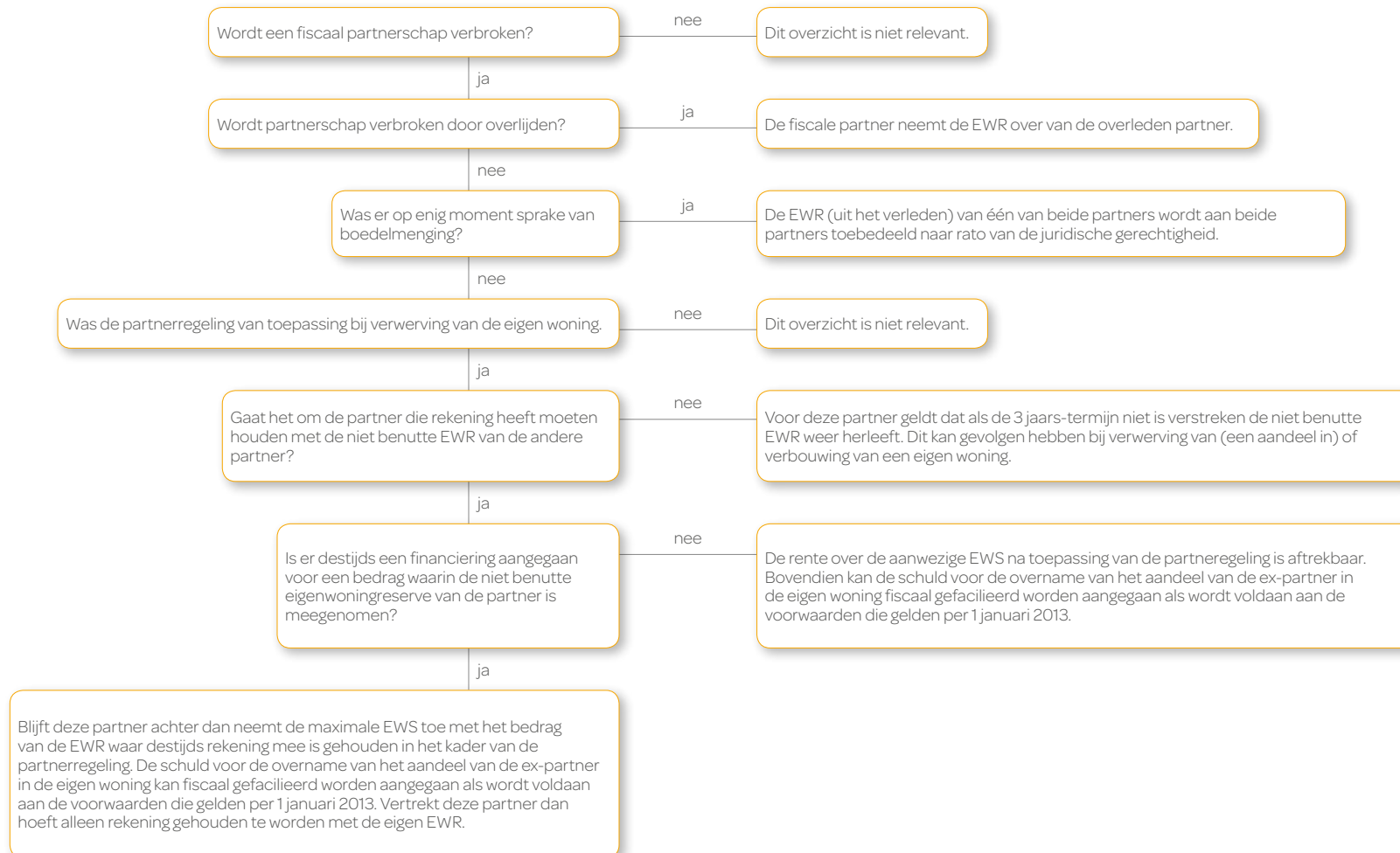
- <sup>1</sup> let op indien er sprake is geweest van boedelmenging als gevolg van bijvoorbeeld een huwelijk in gemeenschap van goederen dan wordt de eigenwoningreserve uit het verleden van een van beide partners naar rato van de juridische gerechtigheid aan beide partners toebedeeld.
- <sup>2</sup> Onder verwerving van een eigen woning wordt niet alleen de aankoop van een eigen woning verstaan, maar bijvoorbeeld ook een woning die van box 3 naar box 1 verhuist.
- <sup>3</sup> Er kan bij de verkoop van een voorgaande eigen woning een niet benutte EWR zijn blijven staan.
- <sup>4</sup> De aangegeven EWS hoeft niet gelijk te zijn aan de maximale EWS.







## Stroomschema Einde samenleving





### 2.9.8 Aflossingsstand

Voor eigenwoningschulden waarop de nieuwe wetgeving van toepassing is, dient bij vervreemding van de eigen woning en de eigenwoningschuld, naast de bijleenregeling en de partnerregeling, ook rekening te worden gehouden met de aflossingsstand. De aflossingsstand is de stand van de resterende looptijd en het resterende bedrag van de eigenwoningschuld op het moment van vervreemding.

De aflossingseis wordt aan de belastingplichtige gekoppeld aan wie de eigenwoningsschuld wordt toegerekend. Op bijvoorbeeld de momenten van verhuizing naar een goedkopere eigen woning en tijdelijke huur van een woning ontstaat een aflossingsstand. De aflossingsstand in dit soort situaties kan worden vastgelegd in een beschikking. Hiervoor moet je een verzoek indienen bij de inspecteur. Als op een later moment weer een eigen woning wordt aangekocht

of een duurdere eigen woning, moet de belastingplichtige voor een deel van zijn eigenwoningschuld voor de nieuwe woning ter grootte van het vastgelegde bedrag de vastgelegde stand van de aflossing en resterende looptijd in aanmerking nemen.

#### Voorbeeld goedkoper wonen

Mike heeft een annuïtaire hypotheek van € 200.000 afgesloten op 1 januari 2015. Na vijf jaar, op 1 januari 2020, verkoopt Mike de woning voor € 220.000. Het eerste wat Mike nu moet doen is de maximale eigenwoningschuld en eigenwoningreserve bepalen. Voor de werking van deze regeling, zie schema bijleenregeling.

De eigenwoningschuld bedraagt op dat moment € 180.000 met een resterende looptijd van 25 jaar. Mike had namelijk € 20.000 afgelost op de schuld van € 200.000. De eigenwoningreserve bedraagt € 40.000 (€ 220.000 -/- € 180.000).

Op 1 januari 2020 koopt Mike een nieuwe woning voor € 150.000. De eigenwoningschuld is € 110.000. De eigenwoningreserve van € 40.000 moet namelijk in mindering gebracht worden op de aankoopprijs van de woning, € 150.000.

Mike had van zijn eerste woning nog een schuld lopen van € 180.000. Daarvan loopt dus nu nog € 110.000 door. Voor deze € 110.000 resteert nog een aflostermijn van 25 jaar. Het restant van € 70.000 (€ 180.000 -/- € 110.000) wordt vastgelegd in de aflossingsstand. Voor deze aflossingsstand geldt ook nog een aflossingstermijn van 25 jaar.





### Voorbeeld duurder wonen

Op 1 januari 2025 verkoopt Mike de woning voor € 150.000. De eigenwoningsschuld bedraagt op dat moment € 100.000. De eigenwoningreserve is dan € 50.000 (€ 150.000 -/- € 100.000). De nieuwe woning die Mike koopt kost € 250.000. De maximale eigenwoningschuld is € 200.000 (€ 250.000 -/- € 50.000). Mike had nog een schuld van € 100.000 waarvoor het aflossingsschema doorloopt. Daarvoor loopt nog een aflostermijn van twintig jaar. De aflossingsstand van € 70.000 herleeft met een aflostermijn van nog 25 jaar. Voor het overige, € 30.000, kan een nieuwe eigenwoningschuld aangegaan worden met een aflostermijn van dertig jaar.

Mike zijn eigen woningschuld van € 200.000 bestaat dus uit drie leningdelen:

- € 100.000 af te lossen in twintig jaar
- € 70.000 af te lossen in 25 jaar
- € 30.000 af te lossen in dertig jaar

De aflossingsstand heeft geen tijdelijke termijn zoals de eigenwoningreserve deze kent (drie jaar). Ook bij verhuizing naar een duurdere eigen woning of aankoop van een eigen woning na een langere periode van huur, zal rekening moeten worden gehouden met de aflossingsstand. Een goede administratie is dus zeer wenselijk!

Indien er in enig jaar een aflossingsstand is dan kan de belastingplichtige de inspecteur verzoeken een beschikking aflossingsstand af te geven. Indien de aflossingsstand weer wordt gebruikt dan wordt dit afgeboekt op de beschikking.



### Definities bij stroomschema 'aflossingsstand'

#### Eigen woning

De eigen woning die de belastingplichtige anders dan tijdelijk als hoofdverblijf ter beschikking staat

#### Afkortingen

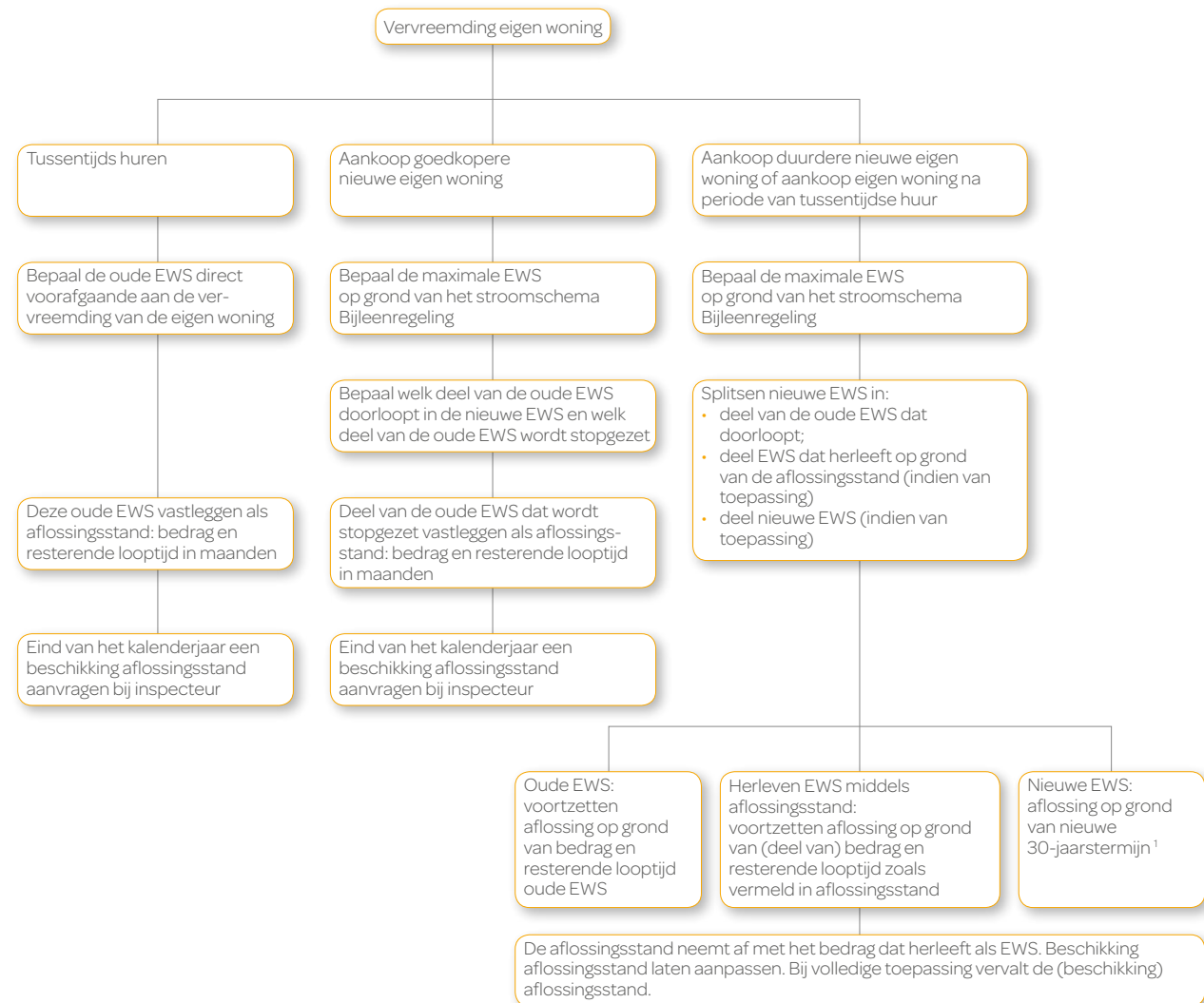
EWS • eigenwoningschuld





## Stroomschema Aflossingsstand

Dit schema moet doorlopen worden bij vervreemding van een eigen woning met een eigenwoningschuld die onder het regime vanaf 1 januari 2013 valt (tenminste annuïtaire leningen). Dit schema moet per persoon worden doorgenomen.



<sup>1</sup> *Let op de samenloop met bijvoorbeeld schenk vrijstelling of een gedeeltelijke aflossing in het verleden. Deze kunnen van invloed zijn op de periode van renteaftrek voor de nieuwe EWS.*





### Verhuisregeling

Als de belastingplichtige door toepassing van de verhuisregeling tijdelijk twee eigen woningen heeft, gaat de stand en looptijd van de aflossingen over van de oude eigen woning op de nieuwe eigen woning. Met verhuisregeling wordt bedoeld op de regeling bij verkoop van een oude eigen woning of aankoop/aanbouw van een eigen woning ([zie paragraaf 2.1.1.1 Verhuisregeling](#)).

#### Voorbeeld verhuisregeling

Marie is verhuisd naar een nieuwe woning, die is gekocht voor € 300.000. De oude woning van Marie, waar zij sinds 2013 vijf jaar heeft gewoond, staat leeg en is bestemd voor de verkoop. De schuld ter zake van die oude woning bedraagt op het moment van de verhuizing nog € 180.000. Het aflossingsschema van de schuld ter zake van de oude woning moet worden voortgezet bij de schuld ter zake van de nieuwe woning en voor het meerdere gaat een nieuw ten minste annuïtair

aflossingsschema in. Het toetsmoment om te bepalen of aan de aflossingseis wordt voldaan ligt op het moment direct voorafgaand aan het aangaan van de schuld voor de nieuwe woning. De schuld ter zake van de nieuwe woning bestaat dan uit een schuld van € 180.000 waarop in 25 jaar annuïtair moet worden afgelost en een schuld van € 120.000 waarop in 30 jaar annuïtair moet worden afgelost.

**Belangrijk aandachtspunt is dat de looptijd van maximaal 360 maanden niet mag worden overschreden.**

### 2.10 Aftrek wegens geen of lage eigenwoningschuld (Wet Hillen)

De Wet Hillen houdt in dat een belastingplichtige die geen of een lage hypothecaire lening heeft, in aanmerking kan komen voor een extra aftrekpost. Deze aftrekpost geldt

alleen als het eigenwoningforfait hoger is dan de aftrekbare kosten van de eigen woning. De aftrekpost is namelijk even groot als: het eigenwoningforfait minus de aftrekbare kosten voor de eigen woning. Per saldo bedragen de inkomsten uit eigen woning in dergelijke gevallen dus nihil.

#### Voorbeeld

Joke heeft een woning met een WOZ-waarde van € 250.000. Deze woning is gefinancierd met een eigenwoningschuld van € 25.000 waarop 5% rente wordt betaald.

Aan de hand van deze gegevens bedraagt het eigenwoningforfait € 1.875 ( $€ 250.000 \times 0,75\%$ ). De aftrekbare rentekosten voor de eigen woning zijn € 1.250 ( $€ 25.000 \times 5\%$ ). Per saldo ontstaat een positieve post van € 625 ( $€ 1.875 - € 1.250$ ). Joke kan dit bedrag aftrekken. Het uiteindelijke saldo van de inkomsten uit de eigen woning bedraagt dan nihil.





## Beperking aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld bij personeelslening

Vóór 1 januari 2011 werd bij de bepaling van de aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld geen rekening gehouden met het rentevoordeel op grond van de personeelsvoorwaarden. Vanaf 1 januari 2011 moet dit wel gebeuren. Dat betekent dat voor de bepaling van de aftrek wegens geen of geringe eigen woningschuld moet worden uitgegaan van de rente zonder rekening te houden met de personeelsvoorwaarden. Dit kan tot gevolg hebben dat er een inkomensbijtelling in box 1 ontstaat omdat geen gebruik kan worden gemaakt van de faciliteit wegens geen of een geringe eigenwoningschuld.

## Voorbeeld

Pieter krijgt 30% korting op de hypotheekrente van zijn eigenwoning-schuld bij de bank waar hij voor werkt. Hij heeft een lening van € 100.000 en betaalt per jaar € 3.500 rente. Pieter heeft een eigen woning met een eigenwoningforfait van € 4.000. Per saldo heeft Pieter dus recht op aftrek wegens geen of geringe eigenwoning-schuld van € 500. Hij hoeft dan het positieve verschil tussen het eigenwoningforfait en de hypotheekrente van € 500 niet op te tellen bij zijn inkomsten in de inkomstenbelasting. Maar als Pieter geen korting zou hebben gehad, bedraagt zijn rente € 5.000 per jaar. Dit is meer dan het eigenwoningforfait. Pieter heeft dus door de nieuwe regeling geen recht meer op aftrek wegens geen of geringe eigenwoningschuld. Hij moet vanaf 2011 het eigenwoningforfait van € 500 bij zijn inkomsten optellen.

## 2.11 Bijzondere situaties

### 2.11.1 Monumentenpanden

In de Wet IB 2001 was een regeling getroffen voor de aftrek van kosten van beschermde rijksmonumenten (ingeschreven in het monumentenregister). Reden voor de aftrek van persoonsgebonden uitgaven voor monumentenpanden is behoud en instandhouding van cultuurhistorisch bezit in Nederland. De regeling geldt voor de belastingplichtige die een eigen woning of een andere onroerende zaak bezit die als monumentenpand is geregistreerd. Voor de aftrek van kosten is een eerste vereiste dat het monument een bron van inkomen vormt. Als sprake is van een bron van inkomen komt vervolgens de vraag naar de duiding van de kosten aan de orde. Voor aftrek moet sprake zijn van onderhoudskosten. Bij kosten van verbetering of zelfs radicale vernieuwing bestaat geen recht op kostenaftrek.





Uitgaven voor monumentenpand is alleen aftrekbaar als het pand is ingeschreven in het monumentenregister, de zogenoemde Rijksmonumenten. Eigenaren van een rijksmonument die plannen hebben voor de restauratie of (groot) onderhoud van hun monument kunnen vooraf duidelijkheid krijgen over de fiscale gevolgen van deze voorgenomen werkzaamheden.

Per 1 januari 2012 is er een aantal wijzigingen in de aftrek van kosten voor monumentenpanden geweest:

- Er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen monumenten die als eigen woning worden belast in box 1 en monumenten die als overig vermogen worden belast in box 3.
- De drempels die nu nog gelden om voor aftrek in aanmerking te komen, zijn afgeschaft.
- De mogelijkheid tot aftrek van afschrijvingen en lasten zijn vervallen.
- De onderhoudskosten zijn (na aftrek van eventuele subsidies) voor 80% aftrekbaar.

### 2.11.2 Vruchtgebruik en bloot eigendom

Op een woning kan ook een recht van vruchtgebruik, bewoning of gebruik gevestigd zijn. Dit kan gevolgen hebben voor de renteaftrek van de eigen woning.

#### Verkrijging door erfrecht

Bij een verkrijging door erfrecht kan de woning voor de vruchtgebruiker worden aangemerkt als eigen woning. Onder het begrip 'door erfrecht' moet worden verstaan het recht dat is ontstaan:

- door de wettelijke bepalingen van het erfrecht; of
- door testament; of
- in het kader van de verdeling van de nalatenschap.

Bij vruchtgebruik behoort een schuld juridisch gezien toe aan de bloot eigenaar.

De vruchtgebruiker is degene die de rente en de aflossing betaalt voor de eigenaar van de schuld. In de eigenwoningregeling geldt dat er sprake moet zijn van een eigenwoningschuld.

Sinds 2013 is verduidelijkt dat het moet gaan om de eigenwoningschuld van de belastingplichtige. Dat is de bloot eigenaar. Daarom zou een vruchtgebruiker zonder nadere regeling geen eigenwoningschuld hebben en dus geen rente kunnen aftrekken. Voorheen werd voor een vruchtgebruik dat krachtens erfrecht werd verkregen een uitzondering gemaakt. Het is niet de bedoeling dat vruchtgebruikers (verkregen krachtens erfrecht) per 2013 plotsklaps geen rente meer zouden kunnen aftrekken.

Om dit te voorkomen is goedgekeurd dat renten en kosten die de vruchtgebruiker betaalt voor de schuld van de bloot eigenaar, door de vruchtgebruiker in aanmerking kunnen worden genomen als aftrekbare kosten. Voor deze goedkeuring gelden de volgende voorwaarden:

- De eigenwoningregeling is van toepassing voor de vruchtgebruiker
- De schuld voldoet aan de overige voorwaarden die gelden voor de kwalificatie als eigenwoningschuld





## Voorbeeld

De ouders hebben de woning tijdens hun leven overgedragen aan hun uitwonende kind. Zij bewonen het huis op grond van een (gezamenlijk) opvolgend recht van vruchtgebruik. Nadat een van de ouders is overleden, blijft de langstlevende in de woning wonen. Het vruchtgebruik is in dit geval niet door erfrecht verkregen, maar is door het overlijden bij opvolging overgegaan op de langstlevende. De eigenwoningregeling is hier niet van toepassing. Voor de bloot eigenaar - het kind - is de woning geen eigen woning, aangezien deze hem niet ter beschikking staat. Hij dient zijn aandeel in de woning dus in box 3 op te geven.

## Verkrijging door overeenkomst

Als het gebruiksrecht door overeenkomst is verkregen, is de eigenwoningregeling niet van toepassing. Voorwaarde voor toepassing van de eigenwoningregeling is immers dat niet alleen alle voordelen worden genoten, maar dat ook alle kosten en lasten drukken en de waardeverandering hem of zijn partner voor ten minste 50% aangaan. Bij een gebruiksrecht door overeenkomst is er een te sterke overeenkomst met een huursituatie om nog te kunnen spreken van een eigen woning. Daarbij komt nog dat het belang bij de waardeverandering niet grotendeels bij de (vrucht)gebruiker ligt, maar bij degene die het bloot eigendom van de woning heeft.

Dit betekent dat onder de Wet IB 2001 de mogelijkheid van hypotheekrenteaftrek is vervallen voor een aantal belastingbesparende constructies die in het verleden veel werden toegepast. Een voorbeeld is de - met het oog op besparing van erfbelasting - verkoop van de ouderlijke woning door ouders aan hun kinderen onder voorbehoud van het recht van vruchtgebruik.

Sinds 1 januari 2001 valt deze woning niet meer onder de eigenwoningregeling en is de hypotheekrente niet meer aftrekbaar. De woning vormt zowel voor de ouders als voor de kinderen een bestanddeel van de rendementsgrondslag in box 3. Ook de eventuele (hypotheek)schuld wordt in box 3 in aanmerking genomen. Er is geen overgangsregeling voor op 1 januari 2001 al bestaande situaties.

## Samenwoning bloot eigenaar (kind) en vruchtgebruiker (ouder) en fiscaal partnerschap

Als een ouder het vruchtgebruik van de woning heeft en een inwonend kind het bloot eigendom, is de eigenwoningregeling niet van toepassing. De eigenwoningregeling is alleen van toepassing bij fiscaal partnerschap. Het fiscale partnerschap is niet van toepassing als maar één persoon de eigendom van de woning heeft en/of het inwonende kind de leeftijd van 27 jaar nog niet heeft bereikt.







## Vruchtgebruik gevolgd door aankoop bloot eigendom

De rente over de schuld voor de aankoop van het recht van vruchtgebruik van een woning is in beginsel niet aftrekbaar. In dat geval kan namelijk niet worden gezegd dat de belastingplichtige de woning volledig in eigendom heeft. Zodra echter het bloot eigendom van de woning bij- of teruggekocht wordt, wordt het vol eigendom van de woning verkregen. Als ook aan de overige vereisten voor toepassing van de eigenwoningregeling is voldaan, bestaat vanaf dat moment recht op renteaftrek voor zowel de schuld in verband met de aankoop van het bloot eigendom als de schuld over het vruchtgebruik. Dit geldt niet alleen voor op 1 januari 2001 bestaande situaties.

## Voorbeeld

Ouders hebben in het verleden met het oog op successierechtelijke aspecten het bloot eigendom van hun woning verkocht aan hun kinderen. De ouders hebben nog een hypothecaire schuld bij de bank voor het vruchtgebruik. Door de wijzigingen in de Wet IB 2001 hebben zij vanaf 2001 geen recht meer op renteaftrek. Om de aftrek in 2001 veilig te stellen kopen zij het bloot eigendom terug met een tweede hypothecaire geldlening. In hoeverre is de hypotheekrente aftrekbaar in box 1?

De ouders hadden in 1997 een eigenwoningschuld van € 500.000. In dat jaar verkochten zij het bloot eigendom van de woning aan hun kinderen voor € 300.000. De waarde van het vruchtgebruik was € 200.000. Op 15 december 2000 kopen de ouders het bloot eigendom terug voor € 400.000. De hypothecaire geldlening waarvoor renteaftrek mogelijk is, bedraagt maximaal € 600.000 (€ 200.000 + € 400.000).

Bij bezit van vruchtgebruik kan de terugkoop van het bloot eigendom worden aangemerkt als de aanschaf van een eigen woning. Door de aanschaf van het bloot eigendom verkrijgen de ouders het vol eigendom van de woning. Als aan de overige vereisten is voldaan, is de eigenwoningregeling van toepassing. Dit heeft tot gevolg dat de twee geldleningen kunnen worden aangemerkt als eigenwoningschulden. Als dit na 31 december 2012 plaatsvindt, dient rekening te worden gehouden met de nieuwe eisen rondom de aflossing (annuïtair).

## Eigenwoningregeling bij erfgenamen

De woning die erfgenamen, die geen partner of huisgenoot waren van de erflater, na het overlijden te koop aanbieden, is voor de erfgenamen geen hoofdverblijf en dus geen eigen woning. De erfgenamen kunnen de hypotheekrente over de periode na overlijden dan ook niet aftrekken. De woning behoort tot de rendementsgrondslag van box 3, evenals de geërfde eigenwoningschuld van de erflater.





### 2.11.2.1 Overgangsregeling oude vruchtgebruiken van vóór 2001 die nog niet zijn gevestigd

In de praktijk werden (in het verre verleden) vruchtgebruiklegaten afgegeven zonder dat het vruchtgebruik was gevestigd. Sinds 1 januari 2001 is op deze gevallen de eigenwoningregeling niet meer van toepassing. Als het vruchtgebruik alsnog wordt gevestigd, geldt de eigenwoningregeling pas vanaf dat moment. In het verleden is vaak het vruchtgebruik niet gevestigd omdat betrokkenen ervan uitgingen dat dit door de afwikkeling van de nalatenschap niet nodig was. Uit praktische overwegingen heeft de staatssecretaris goedgekeurd dat de eigenwoningregeling ook bij de 'vruchtgebruiker' vanaf 1 januari 2001 kan worden toegepast. Voorwaarden zijn dat:

- er op grond van een testament of een (stilzwijgende) afspraak tussen de erfgenamen door het overlijden feitelijk een recht van vruchtgebruik, gebruik of bewoning bestaat;
- de belastingplichtige voor het jaar 2000 voor de woning is belast op grond van artikel 42a van de Wet op de inkomstenbelasting 1964.

In dat geval kan de 'blooteigenaar' voor de waardering in box 3 ervan uitgaan dat er voor de 'gebruiker' sprake is van een zogenaamd genotsrecht.

### 2.11.3 Lening aangegaan bij familie

Voor renteaftrek is het niet noodzakelijk dat de lening voor de eigen woning een hypothecaire lening is. Als in familieverband een onderhandse lening wordt aangegaan en de gelden bestemd zijn voor verwerving, onderhoud en/of verbetering van een eigen woning, is de rente over deze lening aftrekbaar. De lening moet uiteraard een box 1-eigenwoningschuld zijn. Als de lening is aangegaan vanaf 1 januari 2013 moet de lening ook voldoen aan een ten minste annuïtair overeengekomen schriftelijk aflossingsschema, waarmee de lening in maximaal 360 maanden wordt afgelost. Bij degene die de gelden uitleent, behoort de vordering tot het vermogen in box 3.

Voor een lening aangegaan bij familie gelden aanvullende voorwaarden. De meeste leningen worden namelijk bij bancaire instellingen afgesloten die op verplichte basis gegevens doorgeven aan de Belastingdienst.

De Belastingdienst gebruikt deze gegevens voor de aanvulling van de aangifte inkomstenbelasting en voor de controle en heffing van belastingen. Een lening aangegaan bij familie kan pas een eigenwoningschuld zijn als een minimum aantal gegevens doorgegeven wordt door de belastingplichtige zelf. De gegevens die de belastingplichtige zelf moet doorgeven aan de Belastingdienst zijn de volgende:

- de datum van aangaan van de schuld;
- het startbedrag van de schuld;
- de maandelijkse rentevoet;
- de contractueel vastgelegde looptijd in maanden;
- de contractueel vastgelegde wijze van aflossing;
- de gegevens van de leningverstrekker:
  - natuurlijk persoon: naam, adres en het burgerservicenummer;
  - rechtspersoon: naam, adres en een uniek nummer van het Handelsregister of het fiscaal nummer.





De gegevens moeten worden aangeleverd in het jaar van aangifte over het kalenderjaar waarin de lening is overeengekomen, doch uiterlijk op 31 december van het kalenderjaar dat daar op volgt.

Als een wijziging met betrekking tot de lening zich voordoet, moet binnen een maand na afloop van het kalenderjaar waarin zich de wijziging voordoet de gegevens worden doorgegeven aan de Belastingdienst.

De hierboven genoemde aan te leveren gegevens zullen via een elektronisch formulier 'Opgaaf lening eigen woning' moeten worden ingediend bij de Belastingdienst.

Als de aan te leveren gegevens niet, niet tijdig of niet volledig zijn aangeleverd, behoort de lening met ingang van het jaar van het tot stand komen van de lenings-overeenkomst, of het kalenderjaar waarin zich de wijziging voordoet, niet meer tot de eigenwoningschuld. Als de mededeling niet tijdig of niet volledig was, maar na afloop van

een maand volgend op enig kalenderjaar alsnog wordt gedaan, repareert dit de lening en is weer sprake van een eigenwoningschuld. De lening is dan weer een eigenwoningschuld in het jaar van de gedane mededeling.

### Overlijden

Als een kind een eigenwoningschuld is aangegaan bij zijn ouders en de ouders overlijden, kan de schuld door dit overlijden tenietgaan. Hiervan is in ieder geval sprake als het kind enig erfgenaam is. Door het overlijden van de ouder(s) komen namelijk schuld en vordering in één hand en gaat deze teniet. Als het kind eventueel een nieuwe lening wil aangaan bij de bank, zal de rente niet aftrekbaar zijn. De schuld kan namelijk niet aangegaan worden voor de verwerving van de woning omdat deze al van het kind is.

### Lening voor het betalen van successierechten over een woning

De erfgenaam zal bij het verkrijgen van een woning ook erfbelasting moeten betalen. Hiervoor kan hij een lening sluiten. Deze is aangegaan voor de betaling van de erfbelasting en niet voor de eigen woning. De lening wordt in box 3 geplaatst. De rente op de lening is dus niet aftrekbaar.

### 2.11.4 Rentekortingen op personeelsleningen

Het voordeel dat werknemers door de rentekorting verkrijgen, is met ingang van 1 januari 2016 niet langer onbelast. Het bedrag van de rentekorting mag niet door de werkgever worden aangewezen als eindheffingsbestanddeel en niet ten laste van de zogenoemde vrije ruimte worden gebracht. De werkgever moet bepalen hoe groot het voordeel is dat de werknemer geniet. In beginsel is dit het verschil tussen de rente die de werknemer moet betalen en de rente die een willekeurige derde zou moeten betalen voor een vergelijkbare lening.





## 2.12 Overdrachtsbelasting

Het tarief voor het verkrijgen van een woning is per 1 juli 2012 verlaagd van 6% naar 2%. Het verlaagde tarief geldt expliciet alleen voor het verkrijgen van een woning. Als bijvoorbeeld in het kader van een koop-/aanneemovereenkomst eerst de grond wordt verkregen en daarna pas de woning, geldt het 2% tarief alleen voor de woning. Voor de grond geldt het gewone tarief van 6%.

Vanaf 1 januari 2013 geldt het 2% tarief ook voor aanhorigheden die op een later tijdstip aangekocht worden. Een aanhorigheid is bijvoorbeeld een garage of tuin bij de woning.

### Voorbeeld

Op 2 januari 2013 sluit Piet een koop-/aanneemovereenkomst. Hij koopt in dat kader eerst de grond en daarna in termijnen de woning. De grond is met 6% overdrachtsbelasting belast en de woning met 2%. Op 4 maart 2016 koopt Piet een garage. Voor de garage geldt ook het tarief van 2% overdrachtsbelasting.

### 2.12.1 Heffing bij opeenvolgende verkrijging

Voor opeenvolgende verkrijgingen geldt een soepelere heffing van overdrachtsbelasting. Dit houdt in dat wanneer twee opeenvolgende verkrijgingen binnen een bepaalde termijn plaatsvinden, de waarde waarover overdrachtsbelasting wordt geheven verminderd wordt met de waarde van de vorige verkrijging. Deze termijn is zes maanden.

### Voorbeeld

Wanneer een huis eerst is gekocht voor € 150.000 en vijf maanden later wordt verkocht voor € 170.000, hoeft slechts over € 20.000 overdrachtsbelasting te worden afgedragen.

Om vast te stellen of aan de termijn wordt voldaan, wordt over het algemeen gekeken naar de data van de transportakten.

Op de termijn voor opeenvolgende verkrijgingen is een uitzondering gemaakt voor de doorlevering van een woning in aanbouw door een particulier. Er mag bij de doorlevering van de woning in aanbouw meer dan zes maanden zitten tussen de levering van de grond en doorlevering van de woning in aanbouw. Bij de berekening van de verschuldigde overdrachtsbelasting mag rekening worden gehouden met de bouwtermijnen waarover omzetbelasting is betaald. De levering van de grond telt niet mee. De verschuldigde overdrachtsbelasting wordt berekend over de koopsom minus de voor de verkoop betaalde bouwtermijnen zonder de omzetbelasting.





## 2.13 Tijdelijke btw-regeling eigen woning

Van 1 maart 2013 tot en met 1 juli 2015 was het btw-tarief op arbeidskosten bij renovatie en herstel van woningen verlaagd van 21% naar 6%. Het verlaagde tarief kon enkel worden toegepast op renovatie en herstel van woningen na meer dan twee jaar na het tijdstip van eerste ingebruikneming. Het verlaagde tarief was uitsluitend van toepassing op arbeidskosten en niet op de bij renovatie en herstelwerkzaamheden gebruikte materialen. Tevens was het verlaagde tarief van toepassing op arbeidskosten van hoveniers voor het aanleggen en onderhouden van de bij de woning behorende tuinen. Verder kon het verlaagde tarief alleen worden toegepast indien de dienst was afgerond op of na 1 maart 2013 en vóór 1 juli 2015.



# Kapitaalverzekeringen

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 3





- [3.1 Algemeen](#)
- [3.2 Overangsrecht bestaande kapitaalverzekering eigen woning, spaarrekening eigen woning of beleggingsrecht eigen woning \(KEW/ SEW/BEW\)](#)
- [3.3 Oude regels KEW, SEW en BEW](#)
- [3.4 Bijzondere onderwerpen KEW](#)
- [3.5 Vóór 2001 afgesloten kapitaalverzekeringen](#)
- [3.6 Bijzondere kapitaalverzekeringen en -rekeningen](#)
- [3.7 Collectieve compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen](#)
- [3.8 Spaarrekening eigen woning \(SEW\) en depositogarantiestelsel](#)
- [3.9 Scheiding en kapitaalverzekering](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

In dit hoofdstuk staat de fiscale regelgeving voor kapitaalverzekeringen en spaar/ beleggingsproducten voor de eigen woning centraal. Tenzij anders vermeld, gaan we er in dit hoofdstuk van uit dat de kapitaalverzekering niet is gesloten door een ondernemer en dat de verzekering is ondergebracht bij een professionele verzekeraar of of het spaar- of beleggingsproduct bij een bank. We beginnen dit hoofdstuk met de veranderde regelgeving per 1 januari 2013 en het overangsrecht. Daarna leggen we de oude regels voor de Kapitaalverzekering Eigen Woning, Spaarrekening Eigen Woning en het Beleggingsrecht Eigen Woning uit. Ook behandelen we het overangsrecht voor kapitaalverzekeringen die voor de invoering van de Wet IB 2001 al bestonden. Daarnaast komen overige productvarianten aan bod, zoals de uitvaartverzekering en -rekening, de contraverzekering, de compagnonsverzekering, de key-manpolis en de dekkingspolis.





## 3.1 Algemeen

### 3.1.1 Definitie kapitaalverzekering

Een kapitaalverzekering is een levensverzekering die recht geeft op een uitkering van een vast bedrag. Een uitkering gebaseerd op de waarde van beleggingen of afhankelijk van winstdeling is ook mogelijk. De uitkering is afhankelijk van het leven van een natuurlijk persoon: de verzekerde. De verzekeraar moet bijvoorbeeld uitkeren als de verzekerde op een bepaalde datum nog in leven is óf juist als de verzekerde vóór een bepaalde datum is overleden. Voor het begrip levensverzekering volstaan wij met een verwijzing naar de Wet op het financieel toezicht.

#### Kapitaalverzekering in box 1

De Wet IB 2001 maakt onderscheid tussen kapitaalverzekeringen in box 1 en box 3. Als de kapitaalverzekering aan een aantal specifieke voorwaarden voldoet, kon deze worden aangemerkt als een Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW). De heffing vindt dan plaats in box 1. De uitkering uit de KEW is onder voorwaarden vrijgesteld. Eén van de belangrijkste eisen is dat de begunstigde met

de uitkering de eigenwoningschuld aflost. Als de KEW aan de voorwaarden blijft voldoen, kan de belastingplichtige met de KEW belastingvrij sparen voor de aflossing van de eigenwoningschuld.

#### Kapitaalverzekering in box 3

Voldoet de kapitaalverzekering niet aan de eisen van een KEW, dan wordt de verzekering belast in box 3. De verzekeringnemer of de onherroepelijk begunstigde moet de waarde van de verzekering tot de rendementsgrondslag in box 3 rekenen. Als het saldo van de voor box 3 relevante bezittingen en schulden meer bedraagt dan het heffingvrije vermogen, betaalt de verzekeringnemer belasting over het vermogen in box 3. Aangezien er géén vormeisen voor de kapitaalverzekering in box 3 gelden, kan de verzekeringnemer elke gewenste duur van de verzekering en hoogte van de premie kiezen. De belastingheffing over de kapitaalverzekering in box 3 vindt op dezelfde wijze plaats als die voor een ander spaarproduct, zoals een gewone bankrekening of een tegoed aan effecten.

### 3.1.2 Sparen of beleggen voor de aflossing van de eigenwoningschuld

Sinds 1 januari 2013 is er - behoudens overgangsrecht - geen bijzondere fiscale regeling meer voor financiële producten waarmee vermogen wordt opgebouwd om een eigenwoningschuld mee af te lossen. De in deze producten opgebouwde waarde moet ieder jaar in box 3 van de inkomstenbelasting worden opgegeven. Tot 2008 kon alleen met de Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW) belastingvrij een kapitaal worden opgebouwd om de eigenwoningschuld af te lossen. Van 2008 tot 2013 was de fiscale vrijstelling ook van toepassing op een bancaire variant: de Spaarrekening Eigen Woning (SEW). Hetzelfde geldt voor het beleggingsproduct dat in de wet Beleggingsrecht Eigen Woning (BEW) wordt genoemd. In dit onderdeel gaan we in op de KEW, de SEW en de BEW.







De wetgever heeft geprobeerd om de regels die op de KEW van toepassing zijn zo veel mogelijk te laten gelden voor de SEW en BEW. Vanwege de kenmerkende verschillen tussen een bankrekening en een kapitaalverzekering is het echter niet mogelijk in alle gevallen dezelfde regels te hanteren. Hierna bespreken we de eisen die gelden voor de KEW.

Waar deze eisen afwijken, belichten we de verschillen tussen de KEW en de SEW. Waar over de SEW wordt gesproken bedoelen we daarom meestal ook de BEW. Waar er wel verschillen zijn, zullen we daar een opmerking over maken ([zie paragraaf 3.4.8](#)) voor een overzicht van de verschillen. We gaan uit van de terminologie die wordt gebruikt bij de KEW. Alleen onder de volgende begrippen wordt voor de SEW iets anders begrepen:

- verzekeringnemer: rekeninghouder;
- verzekerde: niet van toepassing op de SEW;
- begunstigde: degene die recht heeft op het tegoed van de SEW bij deblokkeringen van de rekening (rekeninghouder of in geval van overlijden de erfgenamen en/of echtgenoot van de rekeninghouder);

- uitkering: deblokkering van de SEW;
- polis: de overeenkomst;
- premie: inleg op de SEW;
- verzekeringsjaar: contractsjaar.

Een verzekeringsjaar is de periode van twaalf maanden vanaf de ingangsdatum van de verzekering en elke volgende periode van gelijke duur.

Het KEW-regime komt overeen met het regime dat vanaf 1992 gold onder de Wet IB 1964. Echter, onder de Wet IB 2001 is de vrijstelling alleen van toepassing als de uitkering wordt gebruikt voor de aflossing van de eigenwoningschuld. Ten opzichte van het regime van vóór 2001 is dan ook een aantal aanvullende eisen gesteld. In [paragraaf 3.3](#) gaan we uitgebreid op deze eisen in.

## 3.2 Overgangsrecht bestaande kapitaalverzekering eigen woning/ spaarrekening eigen woning of beleggingsrecht eigen woning (KEW/SEW/BEW)

### 3.2.1 Situaties waarin de oude regels van toepassing blijven

Vanaf 1 januari 2013 is het niet meer mogelijk om een nieuwe KEW, SEW of BEW (hierna: KEW) overeen te komen. Voor op 31 december 2012 bestaande producten is er in een aantal situaties overgangsrecht. Dat betekent dat op die producten nog de regels toegepast mogen worden zoals die er vóór 2013 waren. Op een KEW die op 31 december 2012 al bestond, blijven bijvoorbeeld de oude regels van toepassing.

Daarnaast was het mogelijk om tot 1 april 2013 een nieuwe KEW af te sluiten als op 31 december 2012 een eigen woning in bezit was en een eigenwoningschuld bestond. In dit geval mocht nog ter grootte van het (aflossingsvrije) deel van de eigenwoningschuld een nieuwe KEW





worden afgesloten of een bestaande kapitaalverzekering worden omgevormd tot KEW. Ook was het tot 1 april 2013 mogelijk om een bestaande KEW te verhogen tot het bedrag van de (aflossingsvrije) eigenwoningschuld en een box 3 product om te zetten naar een KEW.

In zeven situaties zijn de oude regels nog van toepassing. De oude regels blijven van toepassing als de KEW:

- ongewijzigd wordt voortgezet vanaf 31 december 2012 ([zie paragraaf 3.2.2](#));
- ongewijzigd wordt voortgezet vanaf 1 april 2013, als er op 31 december 2012 al een eigen woning en (aflossingsvrije) eigenwoningschuld was en vóór 1 april 2013 gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om een nieuwe KEW af te sluiten of een bestaand opbouwproduct te verhogen ([zie paragraaf 3.2.3](#));
- een kapitaalverzekering in box 3 is die op 31 december 2012 bestond en vóór 1 april 2013 een KEW is geworden ([zie paragraaf 3.2.3](#)); of
- er in 2012 niet is, in verband met de verkoop van een eigen woning en de tijdelijk in box 3 geplaatste kapitaalverzekering bij aankoop van een nieuwe eigen woning in 2013 weer een KEW is geworden ([zie paragraaf 3.2.4](#));
- in 2013 is afgesloten in verband met een koop- of aanneemovereenkomst die op 31 december 2012 onherroepelijk was ([zie paragraaf 3.2.4](#));
- als de eigen woning tijdelijk tot box 3 behoort door tijdelijk huren, verhuren of een periode in het buitenland ([zie paragraaf 3.2.5](#));
- fiscaal nog wordt behandeld volgens de oude regels en wordt voortgezet in een KEW bij een andere uitvoerder of in een vergelijkbaar product bij dezelfde uitvoerder waarbij de oude regels van toepassing blijven ([zie paragraaf 3.2.6](#)).

### Voorbeeld

Evelien heeft haar eigen woning in 2011 verkocht en gebruik gemaakt van de toenmalige verhuisregeling. Haar KEW is toen in box 3 geplaatst. In 2013 heeft Evelien weer een woning gekocht die als eigen woning is gaan dienen. Evelien kon de kapitaalverzekering in box 3 niet meer aanmerken als KEW in box 1. Dit omdat zij haar eigen woning al in 2011 had verkocht.





### 3.2.2 Verhoging kapitaal of inleg en verlengen niet meer mogelijk (art. 10bis.2 Wet inkomstenbelasting 2001)

Om het overgangsrecht te behouden mag de belastingplichtige de rechten uit de verzekering of rekening niet meer verbeteren. De oude regels zijn daarom niet langer van toepassing als:

- Het gegarandeerde kapitaal van het product na 31 december 2012 of 31 maart 2013 wordt verhoogd of als de looptijd is verlengd.
- De premie of de inleg na 31 december 2012 of 31 maart 2013 wordt verhoogd als het product geen gegarandeerd kapitaal heeft of als de looptijd wordt verlengd.

Als het kapitaal of de inleg wordt verhoogd, verliest het opbouwproduct het overgangsrecht en wordt het product geacht te zijn afgekocht. Daarna moet de waarde van de verzekering of rekening bij het vermogen in box 3 worden geteld. De premie/inleg kan wel worden verhoogd als dit contractueel is

afgesproken. Bijvoorbeeld een contractueel voorziene verhoging van de premie/inleg bij het aflopen van een rentevasttermijn.

Zie voor meer informatie over het verhogen van het kapitaal ook [paragraaf 3.2.3 en 3.5.3](#).

#### Voorbeeld

Dennis is op 3 februari 2009 een Beleggingsrecht Eigen Woning overeengekomen. Vanaf 1 januari 2013 geldt het overgangsrecht voor de BEW. Dit betekent dat de oude regels van toepassing blijven, mits de inleg niet wordt verhoogd en de looptijd van de BEW niet wordt verlengd. In 2019 wordt de inleg toch verhoogd in verband met tegenvallende beleggingsresultaten. Deze verhoging leidt er toe dat het rentebestanddeel in de BEW belast is in box 1 op het moment dat de inleg wordt verhoogd. Tenzij de verhoging plaatsvindt in verband met een op 31 december 2012 al bestaande afspraak waarin een dergelijke verhoging is voorzien.

### 3.2.3 Verhogen of aanmerken als KEW tot 1 april 2013

Vanaf 1 januari 2013 is het niet meer mogelijk om nog een nieuwe KEW te sluiten. Op deze regel bestond echter een uitzondering. Een belastingplichtige kon tot 1 april 2013 kiezen voor een nieuwe KEW of een bestaande KEW verhogen als hij op 31 december 2012 een eigen woning en een aflossingsvrije eigenwoningschuld had. De KEW mocht dan verhoogd worden naar een gegarandeerde uitkering die niet groter was dan de schuld van de belastingplichtige en zijn partner op 31 december 2012. Als het gekozen product geen gegarandeerde uitkering had, moest uit een voor dat product gebruikelijke prognoseberekening blijken, dat de verwachte uitkering niet groter was dan de schuld op 31 december 2012. Het aflossingsvrije aspect van de geldlening hoefde daarbij overigens niet met zoveel woorden te zijn overeengekomen met de geldgever. Wel moest sprake zijn van een situatie waarin op 31 december 2012 onvoldoende was voorzien in toekomstige aflossing van de eigenwoningschuld.





Een kapitaalverzekering in box 3 kon tot 1 april 2013 ook fiscaal geruisloos voortgezet worden in een KEW, SEW of BEW. Dit gold ook voor een pré BHW kapitaalverzekering of een BHW kapitaalverzekering. Voor uitleg over de kapitaalverzekering in box 3 [zie paragraaf 3.5](#).

### Voorbeeld

Remco en Paula hebben een aflossingsvrije eigenwoningschuld van € 200.000. Daarbij hebben zij een KEW afgesloten. De verzekering geeft recht op een uitkering bij leven en overlijden van € 100.000. Op 1 februari 2013 besloten zij het verzekerde bedrag te verhogen naar € 150.000. Op de kapitaalverzekering blijven dan de oude KEW-regels van toepassing. Het was namelijk tot en met 31 maart 2013 mogelijk om het verzekerde bedrag te verhogen naar het bedrag van de aflossingsvrije eigenwoningschuld. Als de eigenwoningschuld € 100.000 bedroeg zou een verhoging van het verzekerde bedrag er wel toe geleid

hebben dat de oude regels niet meer van toepassing zouden zijn en wordt de kapitaalverzekering geacht tot uitkering te zijn gekomen.

### 3.2.4 Beschrijving situaties

Als er op 31 december 2012 geen eigenwoningschuld was kan in de volgende twee situaties toch gebruik worden gemaakt van het overgangsrecht.

#### Woning verkocht in 2012 en aankoop nieuwe woning in 2013

Wanneer er een KEW aanwezig was en de woning is verkocht in 2012, dan was het mogelijk om de KEW te laten herleven tot uiterlijk 31 december 2013. Wanneer er in 2013 weer een nieuwe woning werd aangeschaft kon de KEW die als gevolg van verkoop tijdelijk naar box 3 was verhuisd weer worden gekoppeld aan de eigenwoningschuld. Dit tot ten hoogste het bedrag van de oude eigenwoningschuld (bij verkoop).

### Onherroepelijke schriftelijke overeenkomst

Het kon ook zo zijn dat er in 2012 al een woning was aangekocht die in 2013 zou worden opgeleverd. Wanneer er een onherroepelijke schriftelijke overeenkomst aanwezig was kon nog gebruik worden gemaakt van het overgangsrecht. De hierna weergegeven passage uit de parlementaire geschiedenis geeft aan wanneer sprake is van een onherroepelijke koop- of koop-aannemingsovereenkomst: 'De schriftelijke overeenkomst moest uiterlijk op 31 december 2012 tot stand zijn gekomen. Bij nieuwbouwwoningen is daarvan sprake zodra de koopaannemingsovereenkomst waarbij over en weer verplichtingen worden aangegaan gesloten is. Ook moest de koopprijs in de overeenkomst zijn vastgesteld. Deze overeenkomsten mogen een gebruikelijke ontbindingsclausule bevatten. Het gebruikelijke financieringsvoorbehoud en de wettelijke bedenktijd van drie dagen worden beschouwd als dergelijke clausules en deze doen derhalve niet af aan de onherroepelijkheid van de overeenkomst.'





Bij nieuwbouw zijn diverse ontbindingsclausules en opschortende voorwaarden mogelijk. In de praktijk is het bijvoorbeeld gebruikelijk om een overeenkomst aan te gaan onder de opschortende voorwaarde dat de ondernemer op een bepaald tijdstip tenminste een bepaald percentage van de woningen van het project heeft verkocht. Ook kan als voorwaarde gelden dat een bouwvergunning wordt afgegeven of dat de grond door de ondernemer in eigendom wordt verworven. Dergelijke voorwaarden hoeven in beginsel geen belemmering te zijn voor toepassing van het overgangsrecht, mits het gebruikelijke voorwaarden zijn waarvan de vervulling zich onttrekt aan de invloedssfeer van de koper. In alle gevallen geldt het overgangsrecht alleen als de woning ten gevolge van die overeenkomst daadwerkelijk wordt gekocht en aansluitend aan de levering als eigen woning gaat dienen.'

In de parlementaire behandeling is toegezegd dat een verkoopvoorbehoud voor de verkoop van de huidige woning van de koper als een gebruikelijke clausule wordt beschouwd en zodoende sprake kan zijn van een gebruikelijke voorwaarde.

#### Voorbeeld

Anton heeft op 4 november 2012 een woning gekocht. In het koopcontract staat de ontbindende voorwaarde dat Anton van de koop kan afzien als hij de financiering van de woning niet rond krijgt. Ondanks deze ontbindende voorwaarde kan Anton toch een eigenwoningschuld aangaan voor de koop van de woning. Aansluitend hierop kan Anton nog in heel 2013 een opbouwproduct afsluiten om te zijner tijd de eigenwoningschuld mee af te lossen. Deze ontbindende voorwaarde is namelijk gebruikelijk. De woning moet uiteindelijk wel als eigen woning gaan dienen.

### 3.2.5 Tijdelijk geen eigen woning door huren, verhuren of een periode in het buitenland

In een aantal situaties heeft de belastingplichtige tijdelijk geen eigen woning. Bijvoorbeeld als de eigen woning wordt verkocht of verhuurd. Of als de belastingplichtige naar het buitenland verhuist. De KEW komt in die situaties fictief tot uitkering. Voor deze drie situaties bestaat de mogelijkheid om de KEW weer te laten herleven.

#### 1 Verkoop

Een belastingplichtige kan zijn eigen woning verkopen. Vervolgens kan hij enige tijd een woning huren en uiterlijk in het volgende kalenderjaar weer een woning kopen. De nieuwe schuld voor de eigen woning kwalificeert dan voor ten hoogste het oude bedrag van vóór de verkoop als een bestaande eigenwoningschuld in box 1.





Voor de KEW geldt een vergelijkbare regeling. Ook voor de KEW geldt dat er in die situatie uiterlijk in het jaar dat volgt op de fictieve uitkering weer een KEW afgesloten kan worden waar de oude regels nog op van toepassing zijn. In de periode dat er geen eigen woning was, behoort de waarde van de KEW tot de grondslag voor vermogensrendementsheffing in box 3 van de inkomstenbelasting.

De rente die is aangegroeid in de box 3 periode wordt dan voor de bepaling van het rentebestanddeel bij fictie aangemerkt als betaalde premie.

## 2 Verhuur

De belastingplichtige kan de eigen woning ook in eigendom houden en besluiten om de woning enige tijd te verhuren. In die situatie kunnen de oude regels voor de eigenwoningschuld en de KEW weer van toepassing worden als de belastingplichtige weer zelf in de verhuurde woning gaat wonen. De KEW moet dan echter ook in de verhuurperiode aan de KEW voorwaarden hebben voldaan. In de verhuurperiode

moet dus steeds aan de eis van jaarlijkse premiebetaling zijn voldaan en de betalingen moeten binnen de geldende bandbreedte gebleven zijn (zie hierna). De belastingplichtige moet vóór 1 januari 2021 weer zelf in de verhuurde woning gaan wonen als de verhuur vóór 1 januari 2013 is aangevangen. In de periode dat er geen eigen woning was, behoort de waarde van de woning en de KEW tot de grondslag voor vermogensrendementsheffing in box 3 van de inkomstenbelasting. De rente die is aangegroeid in de box 3 periode wordt dan voor de bepaling van het rentebestanddeel bij fictie aangemerkt als betaalde premie. Als de woning niet wordt verhuurd maar alleen enige tijd leeg staat, heeft de belastingplichtige de mogelijkheid om de Belastingdienst te vragen de woning in box 1 te houden. De KEW blijft in die situatie gewoon doorlopen in box 1.

## 3 Emigratie

Een derde situatie waarin er tijdelijk geen eigen woning is, is de situatie waarin de belastingplichtige in het buitenland gaat wonen. Ook in die situatie komt de KEW fictief tot uitkering. De KEW kan echter weer worden voortgezet als de belastingplichtige vervolgens weer naar Nederland terugkeert. In de tussentijd moet de KEW dan wel steeds aan de voorwaarden voldaan hebben. In de buitenlandse periode moet dus steeds aan de eis van jaarlijkse premiebetaling zijn voldaan en betalingen moeten binnen de geldende bandbreedte zijn gebleven (zie hierna). De belastingplichtige moet vóór 1 januari 2021 weer zelf in de leegstaande woning gaan wonen als de periode van buitenlandse belastingplicht vóór 1 januari 2013 is begonnen. In alle drie de hierboven beschreven situaties geldt de voorwaarde dat het verzekerd bedrag niet hoger mag zijn dan in de KEW direct voorafgaand aan het moment van verkoop, verhuur of emigratie en ook mag de looptijd niet langer zijn.





## 3.2.6 Oversluiten van een KEW, SEW of BEW onder overgangsrecht

Het blijft mogelijk om een onder het overgangsrecht vallende KEW, SEW of BEW na 31 december 2012 (of 31 maart 2013) fiscaal geruisloos voort te zetten in een andere KEW, SEW of BEW. Ook bij het oversluiten mag het kapitaal of de inleg niet worden verhoogd. Bij een overgang van een product met een gegarandeerd eindbedrag naar een ander product met een gegarandeerd eindbedrag mag dus geen hoger eindbedrag worden afgesproken. Als het over te sluiten product of het nieuwe product geen gegarandeerd eindbedrag kent, mag bij het oversluiten het bedrag van de inleg of premie niet worden verhoogd.

### Voorbeeld

Berend heeft een SEW die onder het overgangsrecht valt. Op 2 juni 2015 wil hij zijn SEW omzetten in een BEW. Dit is mogelijk. Op het moment dat de SEW wordt omgezet in een BEW, mag Berend in de BEW geen hogere inleg gaan betalen dan voor de SEW bij omzetting werd betaald. De BEW heeft namelijk niet een gegarandeerd eindkapitaal. Een verhoging van de inleg is wel mogelijk indien dit contractueel was voorzien in de SEW (en wordt overeengekomen in de BEW). Daarnaast mag de BEW niet later eindigen dan de einddatum die voor de SEW is afgesproken.

### 3.2.6.1 Omzetting naar SEW

Voor een omzetting van een product zonder een gegarandeerde uitkering naar een SEW is in een beleidsbesluit uitleg gegeven hoe de toets of sprake is van een verhoging, uitgevoerd moet worden.

In deze situatie moet de inleg gelijk blijven aan de inleg of premie die in een voorgaand product is betaald (inclusief eventuele overlijdensrisicopremie). Met deze inleg wordt het nieuwe eindkapitaal van de SEW berekend. Dat uit de gelijkblijvende inleg een daadwerkelijk gegarandeerd kapitaal van de SEW voortvloeit, dat hoger is dan het prognosekapitaal van het oude product, leidt niet tot verlies van de eerbiedigende werking.

Vervolgens mag het in de SEW gegarandeerde bedrag niet worden verhoogd tijdens de rest van de looptijd van de SEW. Na de omzetting vormt dus het gegarandeerde kapitaal de maatstaf voor de beoordeling of de eerbiedigende werking behouden blijft.





### 3.2.6.2 Omzettingen

Bij omzetting van een KEW in een SEW of BEW moet worden gekeken of de premie dan wel de hoogte van het gegarandeerde kapitaal leidend is voor het behoud van het overgangsrecht.

In het geval van 2, 3 en 4 geldt nog het volgende. In beginsel moet bij de omzetting van een KEW worden uitgegaan van de premies voor de leven- en overlijdensdekking afzonderlijk. Dus in die situaties zou uitsluitend de premie van de KEW, die ziet op de levendekking, mogen worden gebruikt als premie / inleg voor een SEW of BEW. In het besluit Kapitaalverzekeringen van 6 december 2014 is echter aangegeven dat de totaalpremie van de KEW als basis van de premie / inleg van de SEW of BEW mag worden genomen, bij de omzetting naar een SEW of BEW, ongeacht of dit een product mét of zónder gegarandeerd kapitaal is.

	Huidige productvorm: KEW	Omzetting naar SEW of BEW	Leidend voor behoud overgangsrecht	Maatstaf voor toekomstige beoordeling behoud overgangsrecht
1	KEW met gegarandeerd kapitaal	Product met gegarandeerd kapitaal	Uitgaan van gegarandeerd kapitaal oorspronkelijke KEW	Gegarandeerd kapitaal
2	KEW met gegarandeerd kapitaal	Product zonder gegarandeerd kapitaal	Premie voor de oorspronkelijke KEW is premie/inleg voor nieuwe productvorm	Premie/inleg
3	KEW zonder gegarandeerd kapitaal	Product zonder gegarandeerd kapitaal	Premie voor oorspronkelijke KEW is premie /inleg voor nieuwe productvorm	Premie/ inleg
4	KEW zonder gegarandeerd kapitaal	Product met gegarandeerd kapitaal	Premie voor oorspronkelijke KEW is premie/inleg voor nieuwe product	Gegarandeerd kapitaal na omzetting







De verzekeringnemer kan dus de som van de premie voor de uitkering bij leven én overlijden blijven betalen als inleg in de SEW of BEW. In het besluit Kapitaalverzekeringen van 6 december 2014 is aangegeven dat wanneer bij omzetting van een KEW naar een SEW of BEW daarnaast een losse overlijdensrisicoverzekering wordt gesloten, deze fiscaal geen verband houdt met de SEW of BEW. De premie voor de overlijdensrisicoverzekering telt in de toekomst dan ook niet mee voor het behoud van overgangsrecht. Deze verzekering is een vermogensbestanddeel in box 3.

### 3.3 Oude regels KEW, SEW en BEW

In dit onderdeel wordt beschreven welke regels van toepassing zijn als een product in 2013 nog KEW, SEW of BEW is. Waar gesproken wordt over 'KEW' wordt ook de 'SEW' en de 'BEW' bedoeld.

#### 3.3.1 KEW-vrijstelling

De hoofdregel is dat het rentebestanddeel in de uitkering uit een KEW is belast in box 1. Doordat in de meeste gevallen de KEW-vrijstelling van toepassing is, blijft een heffing vaak achterwege. Het rentebestanddeel bestaat uit de uitkering, verminderd met de betaalde premies. Is er geen rentebestanddeel, dan is de uitkering onbelast zonder dat de belastingplichtige gebruikmaakt van zijn vrijstelling. Is wel sprake van een rentebestanddeel, dan kan de belastingplichtige zijn KEW-vrijstelling benutten als aan de vrijstellingsvoorwaarden is voldaan. Uitgangspunt is dat iedere belastingplichtige eenmaal in zijn leven recht heeft op een basisvrijstelling.

Voor de uitkering uit een KEW, SEW of BEW kunnen de volgende vrijstellingen van toepassing zijn:

- Bij vijftien tot twintig jaar premiebetaling binnen een bandbreedte van 1:10: maximaal € 36.800 (2016) of de lagere eigenwoningschuld.

- Bij twintig jaar of meer premiebetaling binnen een bandbreedte van 1:10: € 162.000 (2016) of de lagere eigenwoningschuld.

De KEW-vrijstelling is van toepassing op een uitkering als aan de voorwaarden is voldaan bij:

- in leven zijn van de verzekerde op de einddatum van de verzekering;
- bij diens (eerder) overlijden;
- bij afkoop;
- bij deblokking.

De vrijstelling maakt het mogelijk belastingvrij vermogen op te bouwen, zij het met één doel: de aflossing van de eigenwoningschuld. De belastingplichtige past de KEW-vrijstelling toe als aan de premieduur-, bandbreedte- en aflossingseis is voldaan. De KEW-vrijstelling is dus niet hoger dan het bedrag van de eigenwoningschuld dat wordt afgelost.



**Voorbeeld**

Gerard koopt in 2002 een eigen woning van € 100.000 en financiert deze geheel met een hypothecaire lening met KEW. De KEW keert na dertig jaar een bedrag van € 125.000 uit. Deze uitkering is slechts gedeeltelijk vrijgesteld. Voor Gerard is de vrijstelling namelijk beperkt tot het lagere bedrag van de af te lossen eigenwoningschuld van € 100.000.

Het kan voorkomen dat een belastingplichtige verschillende leningen heeft gesloten met verschillende begin- en einddata. Hij kan dan kiezen welke lening hij aflost met de uitkering uit de KEW. Met het oog op de dertigjaarsperiode ligt het voor de hand de oudste lening het eerst af te lossen. Zo blijft de renteaftrek over een zo lang mogelijke periode in stand. De belastingplichtige moet hierbij uiteraard rekening houden met de aflossingsvereisten van de geldverstrekkers.

De hoofdregel is dat de vrijstelling van de uitkering alleen kan worden gebruikt door degene die een uitkering ontvangt.

In het Belastingplan 2016 is goedgekeurd dat fiscale partners bij het doen van aangifte kunnen vragen om de uitkering fictief voor de helft aan hen samen toe te rekenen. Op die manier kan gebruik worden gemaakt van de uitkeringsvrijstelling van beide partners als zij feitelijk geen uitkering ontvangen. Op dit verzoek kan niet worden teruggekomen. Voor uitkeringen die vóór 2016 zijn gedaan is in een beleidsbesluit goedgekeurd dat eerder opgelegde definitieve aanslagen ambtshalve verminderd kunnen worden. Dit betekent dat de belastingplichtige een verzoek om ambtshalve vermindering kan doen als er minder dan vijf jaar zijn verlopen na het einde van het kalenderjaar waarop de aanslag betrekking heeft. Aan deze goedkeuring worden de volgende voorwaarden verbonden:

- 1 in het kalenderjaar waarin de uitkering is gedaan had de gerechtigde een partner;
- 2 de gerechtigde en de partner doen een gezamenlijk verzoek om de uitkering aan beiden voor de helft toe te rekenen;
- 3 de uitkering voldoet aan de vrijstellingsvoorwaarden;
- 4 op het verzoek kan niet worden toegekomen.

Bij een verpande verzekering vindt de fiscale toerekening plaats aan de tweede genoteerde begunstigde partner (eerste en 'zekerheidsbegunstigde' is immers doorgaans de bank).

Bij een SEW moet worden gekeken naar de gerechtigdheid tot de rekening. Bij partners kunnen twee aparte SEW-rekeningen worden overeengekomen, maar het is ook mogelijk een en/of -rekening te openen. Als er géén sprake is van een algehele gemeenschap van goederen, zal in het laatste geval duidelijk moeten zijn wat de onderlinge gerechtigdheid tot de rekening is. Voor de belastingheffing wordt ervan uitgegaan dat de verhouding in dergelijke situaties altijd 50/50 is.





### 3.3.2 Toelichting voorwaarden en bijzondere regelingen KEW

#### Aflossingsvereiste

Eén van de belangrijkste eisen is dat de begunstigde van de KEW de uitkering gebruikt voor de aflossing van de eigenwoningsschuld. Op het polisblad moet het aflossingsvereiste zijn vermeld. Het Verbond van Verzekeraars heeft hiervoor de volgende clausule geschreven:

‘De begunstigde zal de verzekerde uitkering aanwenden ter aflossing van de eigenwoningsschuld in de zin van de Wet inkomstenbelasting 2001 van de verzekeringnemer, van diens echtgeno(o)t(e) of van degene met wie de verzekeringnemer duurzaam een gezamenlijke huishouding voert.’

#### Aanwezigheid eigenwoningsschuld KEW

Het is niet vereist dat gedurende de hele looptijd van een kapitaalverzekering eigen woning sprake is van een eigenwoningsschuld. Voor de KEW-vrijstelling is het wel van belang dat op het tijdstip van de uitkering een eigenwoningsschuld bestaat.

De vrijstelling kan namelijk nooit hoger zijn dan de eigenwoningsschuld ten tijde van de uitkering. Voor de SEW en BEW geldt wel dat er ook tijdens de looptijd een eigenwoningsschuld moet zijn. Als er geen schuld meer is, wordt een SEW of BEW geacht tot uitkering te zijn gekomen.

#### Voorbeeld

Chris heeft een woning. Om de hypotheek te kunnen aflossen, heeft Chris een KEW gesloten. Chris wint de loterij en lost daarmee de gehele lening voor de eigen woning af. Ook al is er geen eigenwoningsschuld meer, de KEW kan in stand blijven. Uiteraard zal te zijner tijd wel een eigenwoningsschuld aanwezig moeten zijn om de KEW-vrijstelling te kunnen toepassen. Deze kan bijvoorbeeld ontstaan door een verbouwing of een verhuizing naar een duurdere woning.

Zoals vermeld moet de eigenwoningsschuld worden afgelost. Het kan zijn dat op het moment van uitkering de rente van de eigenwoningsschuld niet meer aftrekbaar is. Bijvoorbeeld doordat de dertigjaarstermijn voor de renteaftrek van de lening is verstreken voordat de KEW tot uitkering komt. De schuld is dan toegerekend aan box 3. Hoewel de schuld in box 3 zit, is deze destijds aangegaan ter verwerving van de eigen woning. Het blijft daardoor een eigenwoningsschuld waarvoor een KEW vrijstelling kan gelden.

#### Voorbeeld

Mehmet is in 2001 een aflossingsvrije hypotheek, die aan te merken is als eigenwoningsschuld, aangegaan. In 2008 sluit hij een KEW, die in 2038 uitkeert. In 2031 is de renteaftrek over de eigenwoningsschuld afgelopen. De schuld blijft bestaan en verhuist naar box 3. De rente in de uitkering in 2038 is onbelast voorzover de uitkering niet groter is dan het bedrag van de maximale vrijstelling.





## Aanwezigheid eigenwoningschuld SEW en BEW

In afwijking van het bovenstaande is bij de SEW en BEW wel vereist dat gedurende de gehele looptijd sprake is van een eigenwoningschuld. In de praktijk zal dit weinig verschil maken, aangezien vrijwel altijd alleen een SEW of BEW wordt gesloten als al een eigenwoningschuld bestaat.

## Eigen woning

De verzekeringnemer en/of zijn partner moet een eigen woning bezitten. De adresgegevens van deze woning hoeven niet op de polis te worden vermeld.

Vanaf 2011 is het fiscaal partnerbegrip aangepast. Volgens het nieuwe partnerbegrip kunnen niet alle samenwoners meer als fiscale partner worden aangemerkt ([zie hoofdstuk 1.5](#)). In situaties waarbij slechts één van de samenwoners een eigen woning heeft en de ander een KEW wordt vanaf 2011 niet meer voldaan aan de KEW-eisen. In dat geval zou de KEW verhuizen naar box 3. Ter voorkoming van deze ongewenste situatie geldt een overgangsmaatregel. Hierdoor blijft de KEW voldoen aan de eisen.

## Duur premiebetaling

De verzekeringnemer moet jaarlijks, in een aaneengesloten periode van minimaal vijftien jaar, premie betalen. De periode van aaneengesloten betalingen gaat in bij aanvang van de verzekering.

## Uitzonderingen op de 15- en 20 jaarseis

In een aantal situaties hoeft niet aan de eis van vijftien- of twintig jaar premiebetaling te worden voldaan om gebruik te kunnen maken van een vrijstelling. Voor een aantal situaties heeft het Ministerie van Financiën goedgekeurd dat de twintigjaarsvrijstelling van toepassing is voordat twintig jaar premie is betaald. De verzekeringnemer kan de Belastingdienst vragen of deze vrijstelling toegepast mag worden. Of bij de uitvoerder aannemelijk maken dat sprake is van één van deze situaties:

- 1 bij verhuizing naar een huurwoning; of, mits aan de overige fiscale voorwaarden is voldaan, zoveel mogelijk op de eigenwoningschuld wordt afgelost en het om één van de volgende situaties gaat:
- 2 echtscheiding of beëindiging van fiscaal partnerschap;

- 3 als de verkoopprijs van de vorige woning onvoldoende is om de eigenwoningschuld af te lossen; of
- 4 als gebruik wordt gemaakt van een vorm van schuldhulpverlening.

Bij situatie 1 is het niet mogelijk om hiervoor te kiezen. Wanneer wordt voldaan aan de voorwaarden wordt de vrijstelling toegepast. Bij situatie 2 tot en met 4 moet de belastingplichtige aan de bank of verzekeraar aannemelijk maken dat één van deze situaties van toepassing is. De uitvoerder geeft dan aan de Belastingdienst door dat de uitkering mogelijk onbelast is omdat één van die situaties van toepassing is. De belastingplichtige kan er in de bij 2 tot en met 4 beschreven situaties wel voor kiezen om van de vrijstelling gebruik te maken. Kiezen voor een vrijstelling hoeft niet in alle gevallen voordelig te zijn. Het besluit tijdsclimmen geldt nu ook voor een op 31 december 2000 bestaande kapitaalverzekering waarvan voor het rentebestanddeel een vrijstelling zou gelden wanneer gedurende een minimaal aantal jaren premies zijn voldaan.





## Bandbreedte

De verzekeringnemer hoeft niet jaarlijks een gelijk bedrag aan premies te betalen. De premiehoogte mag binnen een bepaalde bandbreedte variëren. De hoogste premie mag echter nooit meer bedragen dan tienmaal de laagste premie. Een eerste hoge premiestorting bepaalt hierdoor direct de hoogte van de (laagst mogelijke) premiebetaling. Met een jaar is hier bedoeld ‘verzekeringsjaar’ of ‘contractjaar’.

De bandbreedte-eis geldt ook voor de periode na vijftien of twintig jaar aaneengesloten premiebetaling. Voor de toerekening van de premie aan een verzekeringsjaar kijkt de Belastingdienst naar de premie die in een jaar contractueel verschuldigd is. Naar de feitelijk betaalde premie wordt gekeken als de contractueel verschuldigde premie na reguliere inningsdatum nog niet is voldaan. Bij vrijwillig betaalde premies heeft de verzekeringnemer in de volgende situatie een keuze.

Betaalt hij binnen één maand voor het begin van het verzekeringsjaar of binnen twee maanden daarna, dan kan hij naar keuze de vrijwillige premie geheel of gedeeltelijk aan één van de beide verzekeringsjaren toerekenen. Daarnaast is het mogelijk om een overschrijding van de bandbreedte te repareren. Herstel van de van bij de betaling gemaakte fouten, kunnen worden hersteld tot uiterlijk zes maanden na afloop van het verzekeringsjaar dat volgt op het einde van het verzekeringsjaar waarin de fout is gemaakt.

## Incidentele fouten (besluit van 29 september 2015)

De staatssecretaris van Financiën heeft goedgekeurd dat een overschrijden van de bandbreedte niet tot verlies van de uitkeringsvrijstelling leidt als:

- Sprake is van een incidentele overschrijding van de bandbreedte;
- Een bandbreedte van 1:11 wordt niet overschreden; en
- Aan de overige voorwaarden voor een vrijstelling is voldaan.

Deze goedkeuring heeft terugwerkende kracht. Belastingplichtigen die in een eerder jaar geen gebruik konden maken van een vrijstelling kunnen de Belastingdienst (tot vijf jaar terug) vragen om ambtshalve vermindering van eerdere aanslagen inkomstenbelasting.

## Eenmalige uitkering

De KEW geeft recht op een eenmalige uitkering, niet op meerdere of een reeks van uitkeringen. De begunstigde moet met de uitkering de geldlening direct en voor een zo groot mogelijk deel aflossen. De Belastingdienst beschouwt een kapitaalverzekering die een uitkering kent na vijftien jaar én na twintig jaar jaarlijks premie betalen ook als KEW. De lage vrijstelling van de KEW kan na vijftien jaren bij gedeeltelijke afkoop van toepassing zijn en voor het restant de hoge twintigjaarsvrijstelling. Bij een dergelijke tussentijdse afkoop of opname kan de uitkering hoger zijn dan het bedrag van de vrijstelling. Het rentebestanddeel in het bedrag boven het vrijgestelde bedrag is dan belast.





De vrijstelling geldt daarnaast ook in situaties waarin bij overlijden van een van de partners een gedeeltelijke kapitaalsuitkering plaatsvindt, terwijl het restant wordt uitgekeerd bij overlijden van de andere partner of als deze nog in leven is op de einddatum.

### Professionele verzekeraar

Een verzekeringnemer kan alleen bij een professionele verzekeraar een KEW overeenkomen. Door deze eis is het voor een directeur-grotaandeelhouder (dga) onmogelijk een KEW aan te gaan met de 'eigen' BV.

### Bank/beleggingsinstelling

De SEW kan alleen worden afgesloten bij een kredietinstelling die volgens de Wet op het financieel toezicht in Nederland het bedrijf van bank mag uitoefenen. De BEW kan alleen worden afgesloten bij een financiële onderneming die ingevolge de Wet op het financieel toezicht in Nederland het bedrijf van beleggingsinstelling mag uitoefenen. Het is overigens toegestaan dat een bank de BEW voert. Dit kan door de koppeling van een beleggingsdepot aan een spaarrekening.

### Verzekerde

Bij de invoering van de Wet IB 2001 kwam slechts een beperkte kring personen als verzekerde voor een KEW in aanmerking. Dit leidde in de praktijk tot ongewenste situaties, vooral bij echtscheiding. De wet is daarom zodanig aangepast, dat iedereen als verzekerde kan optreden. Zoals gezegd kent de SEW geen verzekerde.

### Maximaal 30 jaar

De looptijd van de verzekering is maximaal dertig jaar. Deze eis hoeft niet op de polis te staan. Bij een kapitaalverzekering die op een bepaald moment is omgezet in een KEW, geldt de looptijd van dertig jaar vanaf de oorspronkelijke ingangsdatum.

### Voorbeeld

Els heeft in 1994 een kapitaalverzekering gesloten die eindigt in 2029. In 2001 is deze kapitaalverzekering omgezet in een KEW. Als Els gebruik wil maken van de vrijstelling, moet de verzekering uiterlijk in 2024 tot uitkering komen.

## 3.3.3 Verhoging KEW-vrijstelling

In het jaar waarin de belastingplichtige de uitkering geniet, wordt de voor dat jaar geldende basisvrijstelling in drie gevallen verhoogd: bij overlijden, door overgangsrecht en bij verhuizing van een huur- naar een koopwoning.

### Verhoging bij overlijden

Het uit een KEW genoten voordeel bij overlijden valt onder de reikwijdte van de KEW-vrijstelling. Hierop is de gemaximeerde vrijstelling van toepassing. De vrijstelling is persoonlijk. Dit houdt in dat deze vervalt bij overlijden. Zonder nadere regeling zou dit betekenen dat de langstlevende partner alleen zijn eigen vrijstelling kan toepassen.

Daarom is bepaald dat bij overlijden gebruik gemaakt mag worden van de vrijstelling van de partner. Als een belastingplichtige bij het overlijden van zijn partner een uitkering ontvangt, mag hij zijn KEW-vrijstelling verhogen met de niet benutte vrijstelling van zijn overleden partner. Deze verhoging is gemaximeerd op het bedrag van de





overlijdensuitkering. Vervolgens gebruikt de langstlevende partner eerst de verhoging. Als deze niet toereikend is, wordt pas zijn eigen basisvrijstelling benut.

#### Voorbeeld

Marco en zijn vrouw sluiten een KEW. Zowel de uitkering bij leven als bij overlijden bedraagt € 200.000. De eigenwoningschuld bedraagt € 225.000. De vrouw van Marco overlijdt in 2014. De KEW komt tot uitkering. Marco kan zijn KEW-vrijstelling van € 160.000 (2014) benutten, maar die is niet toereikend. De Wet IB 2001 bepaalt dat Marco zijn kapitaalvrijstelling mag verhogen met de niet-benutte kapitaalvrijstelling van zijn vrouw. Deze verhoging van € 160.000 is niet toereikend om de gehele uitkering belastingvrij te ontvangen. Marco zal dus ook een gedeelte € 40.000 (€ 200.000 - € 160.000) van zijn eigen KEW-vrijstelling moeten gebruiken. Zo kan de overlijdensuitkering toch geheel belastingvrij worden genoten.

Bij de SEW is de regelgeving volledig anders. Bij overlijden van de rekeninghouder doet de Belastingdienst alsof de rekening is gedeblokkeerd direct voorafgaand aan het overlijden. De deblokking wordt dus toegerekend aan de overleden rekeninghouder. Deze maakt gebruik van zijn eigen vrijstelling.

Bij partners is het mogelijk de SEW van de overleden partner voort te zetten. Hiervoor moet de langstlevende partner binnen twaalf maanden na het overlijden een verzoek indienen bij de bank. De niet-benutte vrijstelling van de overleden partner kan dan door de langstlevende partner worden benut. De niet-benutte vrijstelling is gemaximeerd tot het tegoed van de rekening dat moet worden toegerekend aan de overleden partner op het moment van overlijden. Het overlijden van één van de partners kan hierdoor fiscaal zeer nadelige gevolgen hebben voor de toe te passen vrijstelling op de einddatum. Het volgende voorbeeld maakt dit duidelijk.

#### Voorbeeld

Frits en Gerlinde zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. Zij hebben een eigen woning en een eigenwoningschuld van € 370.000. Deze eigenwoningschuld wordt afgelost met het opgebouwde tegoed van de SEW. Beiden sparen afzonderlijk € 185.000. Op de einddatum zal de geïndexeerde vrijstelling € 200.000 bedragen. Bij een SEW-tegoed van € 10.000 komt Frits te overlijden. Wat zijn de gevolgen?

De deblokking van het SEW-tegoed van € 10.000 wordt aan Frits toegerekend. In zijn laatste aangifte inkomstenbelasting wordt de deblokking opgenomen. De vrijstelling van € 10.000 kan worden benut als met het tegoed de eigenwoningschuld wordt afgelost. Daarnaast kan Gerlinde het SEW-tegoed doorschuiven. De vrijstelling die Frits niet heeft benut, wordt overgedragen aan Gerlinde.





Het bedrag van de overgedragen vrijstelling bedraagt maximaal het tegoed op het moment van overlijden. Gerlinde heeft op de einddatum slechts een vrijstelling van € 200.000 + € 10.000 = € 210.000. Van het totaal gespaarde tegoed is het rentebestanddeel in € 160.000 belast.

#### Verhoging door overgangsrecht

Als een kapitaalverzekering die vóór 1 januari 1992 is gesloten, in 2001 is omgezet in een KEW, wordt de KEW-vrijstelling verhoogd met de waarde in het economisch verkeer van de kapitaalverzekering per 1 januari 2001. Is de kapitaalverzekering later dan per 1 januari 2001 aangemerkt als KEW, dan geldt de verhoging niet. Voor een nadere uitwerking verwijzen wij naar de paragraaf over het overgangsrecht kapitaalverzekeringen. Deze situatie kan zich bij de SEW ook voordoen als de situatie zoals hiervoor beschreven zich voordoet en de KEW op enig moment wordt omgezet in een SEW.

#### Verhoging bij verhuizing naar een koopwoning

Het kan voorkomen dat de KEW tot uitkering is gekomen door verhuizing naar een huurwoning. De KEW komt dan fictief tot uitkering en de (twintigjaars) vrijstelling kan worden toegepast. Als de belastingplichtige binnen drie jaren na de fictieve uitkering weer een KEW heeft wordt de vrijstelling verhoogd met het eerder vrijgestelde bedrag. Als er niet uiterlijk in het daaropvolgende kalenderjaar een eigenwoningschuld is kan geen meer sprake zijn van een bestaande eigenwoningschuld ([zie paragraaf 2.5 hoofdstuk 2](#)).

#### 3.3.4 Verlaging KEW-vrijstelling

De basisvrijstelling kan ook worden verlaagd. Dat kan in drie situaties: als de KEW-vrijstelling al eerder is benut, bij een lagere eigenwoningschuld en bij verhuizing van een koop- naar een huurwoning.

#### Verlaging met eerder gebruikt deel van vrijstelling

Zoals vermeld, heeft een belastingplichtige eenmaal in zijn leven recht op de basisvrijstelling. Als hij de vrijstelling al eerder heeft benut, worden de voor hem geldende maxima verlaagd met het gebruikte deel.

#### Voorbeeld

Piet heeft een KEW en een SEW gesloten. De KEW keert na vijftien jaar een bedrag van € 20.000 uit. De lening wordt gedeeltelijk afgelost. De vrijstelling is van toepassing. In 2031, na twintig jaar jaarlijks te hebben ingelegd, wordt de SEW gedeblokkeerd voor een bedrag van € 240.000. De vrijstelling bedraagt door de indexatie in 2031 bijvoorbeeld € 225.000. De al gebruikte vrijstelling komt hierop in mindering, zodat aan vrijstelling resteert € 205.000. De deblokking van de SEW is dus niet geheel vrijgesteld.







### Verlaging bij lagere schuld

Het doel van de vrijstelling is het bevorderen van het aflossen van de eigenwoningschuld door een belastingvrije opbouw van vermogen. Als gevolg hiervan kan de belastingplichtige de vrijstelling toepassen tot maximaal het bedrag van de eigenwoningschuld.

#### Voorbeeld

Anton heeft een KEW die op de einddatum €100.000 uitkeert. De vrijstelling is nog niet gebruikt. Anton heeft de eigenwoningschuld tussentijds gedeeltelijk afgelost. Deze schuld bedraagt nog slechts €50.000. Dit betekent dat van de uitkering van €100.000 slechts de helft is vrijgesteld. Het rentebestanddeel in de andere helft wordt progressief belast.

### Verlaging bij verhuizing van een koop- naar een huurwoning

Verhuist de belastingplichtige van een koopwoning naar een huurwoning en blijft de verzekering doorlopen, dan kan de belastingplichtige de vrijstelling toepassen zonder aflossing van de eigenwoningschuld.

De verzekering verhuist naar box 3 en de benutte vrijstelling komt in mindering op de voor hem geldende maxima.

### 3.3.5 Vrijstelling is niet toereikend

Als de uitkering uit een KEW/SEW hoger is dan de vrijstelling, ontvangt de begunstigde niet de gehele uitkering belastingvrij. Het rentebestanddeel in het niet-vrijgestelde deel van de uitkering wordt in box 1 belast. De begunstigde kan dit rentebestanddeel berekenen aan de hand van de pro-rata-methode.

De formule hiervoor luidt als volgt:

$$\text{Belast rentebestanddeel} = ((U - V) / U) \times (U - P)$$

waarbij: U = de uitkering uit de KEW  
V = de KEW-vrijstelling  
P = de totaal betaalde premies

### Voorbeeld

Evert heeft een eigenwoningschuld van €30.000 en hij heeft vijftien jaar jaarlijks premies betaald voor een KEW. De KEW keert een bedrag van €125.000 uit. De som van de betaalde premies is €75.000. De KEW-vrijstelling wordt gemaximeerd op de hoogte van de schuld van €30.000. Over het rentebestanddeel in het meerdere (€125.000 -/- €30.000) moet in box 1 belasting worden betaald. Dit rentebestanddeel wordt bepaald volgens de pro-rata-methode. Als Evert de formule toepast, kan hij het belaste rentebestanddeel als volgt berekenen:  
 $((€125.000 - €30.000) / €125.000) * (€125.000 - €75.000) = €95.000 / €125.000 * €50.000 = €38.000$ . Het in box 1 te belasten rentebestanddeel voor Evert bedraagt dus €38.000.





### 3.3.6 Fictieve uitkering

Als de verzekering niet meer aan de voorwaarden voldoet, neemt de Belastingdienst aan dat de verzekering tot uitkering is gekomen. De verzekeringnemer betaalt een progressieve heffing in box 1 over het rentebestanddeel in de uitkering. Dit rentebestanddeel bestaat uit de waarde van de verzekering verminderd met de tot dan toe betaalde premies. Vervolgens verhuist de verzekering naar box 3. De fictieve uitkering wordt gesteld in de volgende situaties:

- De kapitaalverzekering voldoet niet meer aan het aflossingsvereiste, de duur premiebetaling of de bandbreedte-eis.
- De verzekering wordt afgekocht, vervreemd of ingebracht in een ondernemingsvermogen.
- De verzekering heeft de looptijd van 30 jaar overschreden.
- Het verzekerd kapitaal of de inleg wordt verhoogd of de looptijd wordt verlengd.

### Voorbeeld

Hanny heeft in 2005 een hypothecaire lening met KEW gesloten voor een bedrag van € 200.000. In de voorwaarden is opgenomen dat Hanny de uitkering moet benutten voor de aflossing van de eigenwoningschuld. Nadat ze tien jaar lang premies heeft betaald, doet Hanny een extra premiestorting.

Deze premiestorting valt echter ver buiten de bandbreedte 1:10, zodat de verzekering niet meer voldoet aan de voorwaarden. Als de waarde van de verzekering op dat moment € 60.000 bedraagt, wordt dit bedrag gezien als uitkering. Als Hanny € 45.000 aan premies heeft betaald, is het rentebestanddeel van € 15.000 belast in box 1.

## 3.4 Bijzondere onderwerpen KEW

### 3.4.1 Conserverende aanslag

Als de verzekeringnemer emigreert, gaat de Belastingdienst ervan uit dat de KEW tot uitkering is gekomen. Dit speelt alleen als de verzekeringnemer op het moment van emigratie nog een eigen woning heeft. Hiervan is sprake als de leegstaande woning in Nederland te koop staat aangeboden. Is de woning vóór emigratie al verkocht, dan heeft de verzekeringnemer géén KEW en is er geen sprake van een conserverende aanslag.

De uitkering is gelijk aan de waarde van de KEW op het moment van emigratie. De verzekeringnemer kan veelal gebruikmaken van de KEW-vrijstelling. De verzekering hoeft namelijk niet te voldoen aan de eis van de minimale duur premiebetaling en de uitkering hoeft niet te worden benut voor de aflossing van de eigenwoningschuld.





In de praktijk zal een conserverende aanslag alleen worden opgelegd als de verzekeringnemer nog steeds een eigen woning heeft, de waarde van de verzekering bij emigratie hoger is dan de restant KEW-vrijstelling én sprake is van een rentebestand-deel. De Belastingdienst int de conserverende aanslag zodra er geen eigen woning meer is, als de verzekeringnemer een voordeel uit een KEW geniet of als de KEW niet meer voldoet aan de voorwaarden.

### 3.4.2 Renteaftrek na gebruik vrijstelling

Wanneer een vrijgestelde KEW-uitkering heeft plaatsgevonden, daalt de renteaftrek over een nieuwe lening bij aankoop van een nieuwe woning. Op de schuld voor de nieuwe woning moet eerst de uitkering uit de kapitaalverzekering eigen woning in mindering worden gebracht. Slechts het resterende saldo komt in aanmerking voor renteaftrek in box 1. Het gedeelte van de schuld waarvoor geen renteaftrek mogelijk is, verlaagt wel de grondslag voor de vermogensrendementsheffing in box 3.

### Voorbeeld

Laila heeft een vrijgestelde KEW-uitkering genoten van € 105.000. Vervolgens koopt ze een eigen woning van € 150.000, die zij geheel financiert. Op de schuld van € 150.000 moet de kapitaaluitkering van € 105.000 in mindering worden gebracht. De rente over de schuld van € 45.000 is aftrekbaar in box 1. Het schuldbedrag van € 105.000 valt onder de vermogensrendementsheffing in box 3. In dit voorbeeld is geen rekening gehouden met de bijleenregeling.

Deze beperkende regeling geldt niet voor kapitaalverzekeringen die dateren van vóór 1 januari 2001 en die later zijn aangemerkt als KEW.

### 3.4.3 Premie KEW

De KEW bestaat veelal uit een uitkering bij overlijden en een uitkering op de einddatum. Het totaal van beide premies wordt aangemerkt als premie voor de KEW. Hierbij geldt als beperking dat de uitkering bij overlijden niet meer mag bedragen dan driemaal het verzekerde kapitaal bij leven. Is de uitkering bij overlijden hoger, dan telt het deel van de overlijdensrisicopremie dat ziet op het meerdere niet mee als premie voor de KEW. De premie voor vrijstelling van premiebetaling bij invaliditeit wordt ook tot de premie gerekend.

Bij de SEW geldt het bovenstaande uiteraard niet. In dat product wordt geen premie voor een dekking bij overlijden betaald. De rente in de uitkering kan worden bepaald door het tegoed te verminderen met de inleg.





### 3.4.4 Adviesvergoeding niet langer als premie aan te merken

Vanaf 1 januari 2013 is de adviesvergoeding die de klant aan een bemiddelaar betaalt, niet langer als premie aan te merken. In 2011 heeft de staatssecretaris van Financiën daarbij voor vergoedingen van vóór deze datum aangegeven dat deze desgewenst niet als premie aangemerkt hoeft te worden als het meetellen van de vergoeding tot overschrijding van de bandbreedte zou leiden.

### 3.4.5 Duur premiebetaling en afschaffen goedkoperwonenregeling

De goedkoperwonenregeling is per 1 januari 2010 afgeschaft ([zie paragraaf 2.9.7](#)). Bij een verhuizing naar een goedkopere woning kan hierdoor de eigenwoningschuld verplicht worden verlaagd. Als dit gebeurt voordat de vereiste looptijd van de KEW van 15 of 20 jaar is verstreken, kan de KEW-vrijstelling niet worden benut. De volledige vrijstelling geldt pas na een looptijd van 20 jaar. In een besluit is aangegeven dat dit een onbedoeld effect is. De belastingplichtige

kan de vrijstelling toch voor een groter bedrag toepassen als de KEW wordt gebruikt voor de aflossing van de geldlening.

Van goedkoper wonen is sprake als zowel de eigenwoningschuld van de nieuwe eigen woning direct na de verwerving daarvan (A) als de verwervingskosten van de nieuwe eigen woning (C) lager zijn dan de eigenwoningschuld van de vorige eigen woning (B). De fictieve verhoging van de eigenwoningschuld op grond van deze goedkeuring is gelijk aan het verschil tussen de eigenwoningschuld van de vorige eigen woning en de nieuwe eigenwoningschuld (B – A), maar niet meer dan het verschil tussen de verwervingskosten van de nieuwe woning en de nieuwe eigenwoningschuld (C – A). Ter verduidelijking is in het besluit het volgende voorbeeld gegeven.

#### Voorbeeld

In 2010 verkoopt Theo zijn woning voor € 200.000. Voor deze woning heeft hij een eigenwoningschuld van € 150.000 (B). De eigenwoningreserve

bedraagt € 50.000. Ook in 2010 koopt Theo een nieuwe, goedkopere woning voor € 125.000 (C). Hij financiert deze woning geheel met geleend geld. Door de eigenwoningreserve wordt de eigenwoningschuld van Theo gekort tot € 75.000 (A). De rest van de schuld (€ 50.000) gaat tot box 3 behoren. Theo heeft bij de aankoop van zijn vorige woning een KEW met een verzekerd kapitaal van € 150.000 afgesloten. Deze KEW komt in 2031 tot uitkering en Theo gebruikt dit kapitaal om de schuld af te lossen die hij is aangegaan voor het verkrijgen van de woning. De KEW-vrijstelling zou zonder de goedkeuring maar voor € 75.000 gelden. Het in de rest van de uitkering begrepen rentebestanddeel zou belast zijn in box 1. Door de goedkeuring mag de eigenwoningschuld van € 75.000 fictief verhoogd worden met € 50.000 (C – A is kleiner dan B – A). De rente begrepen in de kapitaalsuitkering die ziet op € 25.000 wordt belast in box 1.





### 3.4.6. Herstel van fouten in premiebetaling of inleggelden

In de praktijk komt het wel eens voor dat verzekeringnemers, verzekeraars of tussenpersonen fouten maken met de premiebetaling bij een KEW waardoor een vrijstelling verloren gaat. In 2009 is er een goedkeuring van de Belastingdienst gekomen voor het herstellen van fouten. De bij de betaling van een premie gemaakte fouten in een verzekeringsjaar, kunnen worden hersteld tot uiterlijk zes maanden na afloop van het verzekeringsjaar dat volgt op het einde van het verzekeringsjaar waarin de fout is gemaakt.

Als de verzekeringnemer geen of te weinig premies heeft betaald, bestaat het herstel erin dat hij alsnog (een deel van) de premies voldoet. Als de verzekeringnemer in het verzekeringsjaar een te hoge premie heeft betaald, kan de verzekeraar in die situatie (een deel van) de premie terugstorten. Deze goedkeuring is van overeenkomstige toepassing op de inleg op een SEW en de kapitaalverzekering in box 3.

#### Voorbeeld

De KEW van Anton loopt van 1 april tot en met 31 maart. De reguliere maandpremie bedraagt € 50. In mei 2013 doet Anton een extra storting van € 7.000 op deze verzekering. De verzekering is door deze storting in het verzekeringsjaar 1 april 2013 tot en met 31 maart 2014 buiten de bandbreedte getreden. Het fiscale gevolg hiervan is dat er sprake is van een fictieve uitkering van de KEW. De KEW voldoet namelijk niet meer aan de voorwaarden. Anton heeft echter de mogelijkheid deze fout te herstellen door uiterlijk in september 2015 de verzekeraar het teveel betaalde bedrag terug te laten betalen.

### 3.4.7. Wijziging premies door sekseneutrale tarieven (geldt niet voor SEW's en BEW's)

Met ingang van 21 december 2012 zijn aanbieders verplicht bij de vaststelling van premies uit te gaan van sekseneutrale tarieven. Ook voor bestaande KEW's kan als gevolg daarvan de noodzaak ontstaan, bijvoorbeeld bij omzettingen, tot bijstelling van de premies. Als gevolg daarvan kan overschrijding van de bandbreedte plaatsvinden met ongewenste gevolgen. Voor deze situaties is goedgekeurd dat bijstelling van de premies door het gaan hanteren van sekseneutrale tarieven niet tot overschrijding van de bandbreedte leidt.





### 3.4.8 Overzicht verschillen KEW (verzekering) en SEW (bankrekening)

	KEW	SEW
Aflossingsvereiste	Ja	Ja
Aanwezigheid eigen woningschuld	Niet vereist	Wel vereist
Eigen woning	Verzekeringnemer of partner	Rekeninghouder of partner
Duur premiebetaling/inleg	Minimaal vijftien jaar	Minimaal vijftien jaar
Bandbreedte	1:10	1:10
Eenmalige uitkering/deblokkering	Ja	Ja
Uitvoerder	Professionele verzekeraar	Bank/Beleggingsinstelling
Verzekerde	Iedereen	Niet van toepassing
Maximale looptijd 30 jaar	Ja	Ja
Fictieve uitkering/deblokkering bij niet meer voldoen aan eisen	Ja	Ja
Vrijstelling van toepassing bij	Begunstigde	Gerechtigde tot tegoed
Uitkering en vrijstelling bij overlijden toegerekend aan	Begunstigde	Overleden rekeninghouder
Geruisloze voortzetting mogelijk bij overlijden	Nee	Ja, bij overlijden partner
Bestaande kapitaalverzekering respectievelijk bankrekening omzetten in KEW resp. SEW	Nee	Nee
Verhuisregeling van toepassing	Ja	Ja
Conserverende aanslag bij emigratie	Ja	Ja
Splitsing box 1/box 3 mogelijk	Ja	Nee

### 3.5 Vóór 2001 afgesloten kapitaalverzekeringen

Kapitaalverzekeringen die zijn gesloten vanaf 1 januari 2001 en géén KEW vormen, zijn een bezitting in box 3. De waarde van deze kapitaalverzekeringen wordt betrokken in de rendementsgrondslag van de verzekeringnemer of de onherroepelijk begunstigde. De uitkering uit de kapitaalverzekering in box 3 leidt bij de belastingplichtige niet tot belastingheffing. Voor de belastingheffing in box 3 is immers de waarde van belang en niet de uitkering. Voor kapitaalverzekeringen die vóór 1 januari 2001 zijn afgesloten blijven de vóór deze datum geldende regels van toepassing als er niet voor is gekozen om de verzekering aan merken als KEW. Waarbij echter geldt dat een verzekering vanaf 1 januari 2001 als vermogensbestanddeel in box 3 wordt behandeld als de verzekering op dat moment nog aan de voorwaarden voor een uitkeringsvrijstelling kon voldoen.





Voor op 31 december 2000 bestaande kapitaalverzekeringen geldt dus overgangsrecht. Een verzekering die destijds gesloten is met uitzicht op een vrijgestelde uitkering, valt in box 3. Heeft de verzekering geen zicht op een vrijstelling, dan valt zij in box 1.

#### Box 3

Voor plaatsing in box 3 gelden de volgende criteria:

- Er is gedurende vijftien jaar jaarlijks premie betaald binnen de bandbreedte 1:10;
- Er is vanaf de eerste premiebetaling jaarlijks premie betaald binnen de bandbreedte 1:10; of
- Het regime zoals dat gold tot 1 januari 1992 (pré-Brede Herwaardering (pré-BHW)-regime) is van toepassing.

#### Box 1

De kapitaalverzekering die niet aan één van de box 3-criteria voldoet, valt in box 1. Een voorbeeld is de kapitaalverzekering tegen koopsom.

### 3.5.1 Kapitaalverzekering in box 1

Een kapitaalverzekering die in box 1 valt, wordt gedurende de looptijd niet belast. Zodra de verzekering uitkeert, moet de begunstigde over de uitkering belasting betalen. Het rentebestanddeel wordt belast tegen het progressieve tarief van maximaal 52%.

#### Voorbeeld

Edwin heeft in 1992 een kapitaalverzekering gesloten met een premieduur van vijf jaar. De totale looptijd bedraagt twintig jaar. Edwin heeft niet vanaf het begin jaarlijks premies betaald en hij heeft ook niet gedurende een periode van vijftien jaar premies gestort. Ook is het pré-BHW-regime niet van toepassing. De verzekering valt in box 1. In 2012 wordt het rentebestanddeel in de uitkering belast tegen het progressieve belastingtarief van box 1.

### 3.5.2 Kapitaalverzekering in box 3

De waarde van de kapitaalverzekering die in box 3 valt, wordt gedurende de looptijd belast bij de verzekeringnemer of de onherroepelijk begunstigde. Als de verzekering echter voldoet aan een aantal voorwaarden, geldt een vrijstelling. Deze staat bekend als de 'bezittingvrijstelling'. Komt de in box 3 geplaatste verzekering tot uitkering, dan valt de uitkering in box 1. Voor deze uitkering kan de belastingplichtige gebruikmaken van de uitkeringsvrijstelling die bestond onder de oude wetgeving.

### 3.5.3 Bezittingvrijstelling

De box 3-kapitaalverzekeringen waarvoor de bezittingvrijstelling geldt, zijn vrijgesteld tot aan het bedrag van de vrijstelling. Alleen voorzover de gezamenlijke waarde van de box 3-kapitaalverzekeringen het bedrag van de bezittingvrijstelling overtreft, is een (deels belaste) box 3-bezitting aanwezig.





De bezittingvrijstelling bedraagt maximaal € 123.428 per belastingplichtige en is overdraagbaar tussen partners. De vrijstelling vervalt uiterlijk per 14 september 2029. Het bedrag van de bezittingvrijstelling is niet geïndexeerd.

De bezittingvrijstelling is niet langer van toepassing als het verzekerde bedrag wordt verhoogd of de looptijd van de verzekering wordt verlengd. Bij de beoordeling of een verhoging heeft plaatsgevonden, moet het kapitaal bij leven en bij overlijden afzonderlijk

worden getoetst. Aan het recht op de uitkering bij leven zal (veel) méér waarde moeten worden toegekend dan aan het recht op de overlijdensuitkering. Van belang is dus dat met name het verzekerd kapitaal bij leven niet wordt verhoogd.

Bij beleggingsverzekeringen is er geen verzekerd kapitaal. De maatstaf vormt hier de premie. Door de gesplitste toets is niet de in totaal betaalde premie maatgevend voor de beoordeling of de eerbiedigende werking is behouden, maar vormen de premiedelen voor leven en overlijden afzonderlijk daarvoor de toets. Een eventuele verhoging van het verzekerd kapitaal respectievelijk de premies voor overlijden leidt niet tot verlies van de eerbiedigende werking voor de uitkering bij leven. Ook verhogingen in verband met op 14 september 1999 al bestaande productkenmerken als optieclausules leiden niet tot verlies van de eerbiedigende werking.



### De bezittingvrijstelling is van toepassing op kapitaalverzekeringen:

- die vóór 15 september 1999 zijn gesloten; én
- waarvan de looptijd na 13 september 1999 niet meer is verlengd; én
- waarvan het verzekerd kapitaal na 13 september 1999 niet meer is verhoogd (behoudens op grond van een vóór 15 september 1999 opgenomen 'normale en gebruikelijk optie en/of verhogingsclausule').

De bezittingvrijstelling bedraagt maximaal € 123.428 per belastingplichtige en is overdraagbaar tussen partners. De vrijstelling vervalt uiterlijk per 14 september 2029. Het bedrag van de bezittingvrijstelling is niet geïndexeerd.







### 3.5.3.1 Omzetting beleggingsverzekering in euroverzekering of omgekeerd

In de praktijk komt het regelmatig voor dat een verzekeringnemer een verzekering met een vast verzekerd kapitaal (euroverzekering) wil omzetten in een beleggingsverzekering of omgekeerd. In deze situaties moet getoetst worden of de premie is verhoogd. Het Ministerie van Financiën heeft goedgekeurd dat onder voorwaarden de totaalpremies van de oude en de nieuwe verzekering vergeleken mogen worden. Bij de omzetting is dan van belang dat de totaal overeengekomen en betaalde premies (dus de premiedelen voor de uitkering bij leven en overlijden samen) op jaarbasis ná omzetting niet toenemen.

Onder voorwaarden mag de totaalpremie bij omzetting gelijk blijven. Deze werkwijze mag worden toegepast als aan de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- De premiebetalingsduur van de verzekering is niet verlengd.
- De looptijd van de verzekering is niet verlengd.

- Het verzekerd lijf is niet gewijzigd.
- Het nieuw verzekerd risico bij overlijden vormt een normale en gebruikelijke verzekerde uitkering bij overlijden. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een omzetting in een gemengde verzekering die uitkeert bij in leven zijn of bij eerder overlijden. Bij overlijden wordt 90 of 110% van de waarde van de units uitgekeerd.

### 3.5.3.2 Prognoseberekening

Voor de omzetting van een verzekering met een gegarandeerde uitkering in een beleggingsverzekering is er nog een tweede goedkeuring wanneer niet aan de hiervoor beschreven goedkeuring wordt voldaan. Bij de omzetting van een verzekering met een gegarandeerd bedrag in een beleggingsverzekering mag ook met een prognoseberekening aangetoond worden dat het verzekerde bedrag niet is verhoogd. Bijvoorbeeld als bij de omzetting de dekking bij overlijden naar nihil wordt verminderd. De eerbiedigende werking kan dan behouden blijven als:

- a De totaalpremie niet wordt verhoogd; en

- b Uit een prognoseberekening blijkt dat op basis van de totale premie voor de beleggingsverzekering het verwachte bedrag ten hoogste gelijk of lager is dan het in de euroverzekering gegarandeerde verzekerde kapitaal bij leven.

Als uit de prognoseberekening blijkt dat het verwachte bedrag bij leven hoger uitkomt dan het gegarandeerde verzekerde bedrag bij leven, moet de nieuwe premie zodanig worden verlaagd dat het fictieve verwachte bedrag bij in leven zijn op de einddatum niet groter is dan het gegarandeerde bedrag van de euroverzekering. De prognoseberekening moet plaatsvinden op basis van de kostenstructuur zoals deze voor de nieuwe beleggingsverzekering geldt en op basis van de door de verzekeringnemer gekozen dekking bij overlijden. Als prognoserendement moet worden uitgegaan van het nettorendement dat in de om te zetten euroverzekering werd gegarandeerd. Als inbrengwaarde van de euroverzekering moet de volledige waarde van het gegarandeerde verzekerde kapitaal worden aangemerkt.





### 3.5.4 Uitkeringsvrijstelling

Valt de bestaande verzekering in box 3, dan geldt gedurende de looptijd in veel gevallen de bezittingvrijstelling. Zodra deze verzekering tot uitkering komt, valt de uitkering in box 1. De begunstigde kan dan gebruik maken van de uitkeringsvrijstelling als aan de vrijstellingsvoorwaarden is voldaan. Deze vrijstelling geldt per begunstigde.

In het Belastingplan 2016 is goedgekeurd dat fiscale partners bij het doen van aangifte kunnen vragen om de uitkering fictief voor de helft aan hen samen toe te rekenen. Op die manier kan gebruik worden gemaakt van de uitkeringsvrijstelling van beide partners als zij feitelijk geen uitkering ontvangen. Op dit verzoek kan niet worden teruggekomen. Voor uitkeringen die vóór 2016 zijn gedaan is in een beleidsbesluit goedgekeurd dat eerder opgelegde definitieve aanslagen ambtshalve verminderd kunnen worden. Dit betekent dat de belastingplichtige een verzoek om ambtshalve vermindering kan doen als er minder dan vijf jaar zijn verlopen na het einde van het kalenderjaar waarop de aanslag

betrekking heeft. Aan deze goedkeuring worden de volgende voorwaarden verbonden:

- 1 in het kalenderjaar waarin de uitkering is gedaan had de gerechtigde een partner;
- 2 de gerechtigde en de partner doen een gezamenlijk verzoek om de uitkering aan beiden voor de helft toe te rekenen;
- 3 de uitkering voldoet aan de vrijstellingsvoorwaarden;
- 4 op het verzoek kan niet worden toegekomen.

Bij een verpande verzekering vindt de fiscale toerekening plaats aan de tweede genoteerde begunstigde partner (eerste en 'zekerheidsbegunstigde' is immers doorgaans de bank).

Aan de uitkeringsvrijstelling zijn voorwaarden gesteld. Welke? Dat hangt af van het regime dat op de verzekering van toepassing is.

### 3.5.5 Pré-BHW-regime

Het pré-BHW-regime geldt voor kapitaalverzekeringen:

- die zijn afgesloten vóór 1 januari 1992; en
- waarvan het verzekerd kapitaal nadien niet is verhoogd, behoudens op grond van een 'normale en gebruikelijke optie- en/of verhogingsclausule'.

Als hoofdregel wordt het rentebestanddeel in een genoten kapitaaluitkering belast. Als echter gedurende ten minste twaalf jaren jaarlijks binnen een bepaalde bandbreedte premie is betaald, geldt er een ongelimiteerde uitkeringsvrijstelling. De belastingplichtige geniet dan het gehele rentebestanddeel belastingvrij. De bandbreedte is afhankelijk van de verstreken looptijd tot het moment van uitkering.

Bandbreedte	Verstreken looptijd
1:5	≤ 15 jaar
1:10	≤ 20 jaar
1:15	≤ 30 jaar
1:20	> 30 jaar





Voor een uitkering bij overlijden geldt ook een ongelimiteerde vrijstelling, als:

- de verzekerde vóór zijn 72ste verjaardag komt te overlijden; of
- er bij overlijden gedurende ten minste twaalf jaar jaarlijks binnen de bandbreedte premie is betaald.

#### Voorbeeld

Jasper heeft op 1 januari 1990 een kapitaalverzekering afgesloten. Op 1 januari 2010 eindigt de verzekering. De hoogste jaarpremie is twaalf keer de laagste jaarpremie geweest. De verzekering van Jasper heeft een looptijd van twintig jaar en een dag. De premie heeft voldaan aan de bandbreedte-eis van 1:15. Als tenminste twaalf jaar jaarlijks premie is voldaan, is de uitkering vrijgesteld.

### 3.5.6 BHW-regime: gelimiteerde uitkeringsvrijstelling

Het BHW-regime geldt voor kapitaalverzekeringen:

- die zijn gesloten op of na 1 januari 1992; of
- die de eerbiedigende werking van het pré-BHW-regime hebben verloren.

Ook hier is de hoofdregel dat een rentebestanddeel in een uitkering wordt belast. Onder voorwaarden is een gelimiteerde vrijstelling op de uitkering van toepassing. Deze vrijstelling geldt als voor een uitkering bij leven gedurende ten minste vijftien respectievelijk twintig jaar jaarlijks premie is betaald (de premieduur-eis).

De hoogste premie mag gedurende die periode niet meer bedragen dan het tienvoud van de laagste premie (de bandbreedte-eis van 1:10). Bij incidentele overschrijdingen wordt ook een bandbreedte van 1:11 toegestaan. Zie 3.3.2.

Na vijftien jaar jaarlijkse premiebetaling bestaat recht op een uitkeringsvrijstelling van € 28.134. Als nog niet eerder gebruik is gemaakt van de uitkeringsvrijstelling bedraagt deze na twintig jaar jaarlijkse premiebetaling € 123.428. Deze vrijstellingen worden niet geïndexeerd. Dit totaalbedrag geldt gedurende het leven van de belastingplichtige en kan door uitkeringen uit meerdere verzekeringen (of rekeningen) worden bereikt. Als de uitkering meer bedraagt dan de (resterende) uitkeringsvrijstelling, vindt een heffing plaats over het rentebestanddeel in de uitkering volgens de pro-rata-methode.

Voor een uitkering bij overlijden geldt een ongelimiteerde uitkeringsvrijstelling, als:

- de verzekerde vóór zijn 72ste verjaardag komt te overlijden; of
- er bij overlijden gedurende ten minste vijftien jaar jaarlijks premie is betaald binnen de bandbreedte van 1:10.





Sinds 2016 is het mogelijk om de uitkering en de vrijstelling fictief toe te rekenen aan de partner. Deze mogelijkheid heeft terugwerkende kracht. Zie 3.3.1.

### 3.5.7 Dubbele heffing en de hoogte van de uitkering

Bestaande kapitaalverzekeringen die in box 3 vallen, kunnen in bepaalde situaties te maken krijgen met een dubbele heffing: de waarde van de kapitaalverzekering wordt belast in box 3 én de uitkering wordt (gedeeltelijk) belast in box 1. Om dat te voorkomen, wordt de uitkering fictief op een ander bedrag gesteld dan feitelijk wordt uitgekeerd. Bij de dubbele heffing onderscheiden wij drie situaties. Daarna geven wij een voorbeeld van de uitwerking voor elk van de situaties:

- 1 De kapitaalverzekering wordt op 1 januari 2001 (gedeeltelijk) tot de rendementsgrondslag in box 3 gerekend.
- 2 De waarde van de kapitaalverzekering overtreft ná 1 januari 2001 de hoogte van de van toepassing zijnde bezittingvrijstelling.

- 3 Gedurende de looptijd wordt niet meer voldaan aan de voorwaarden voor de bezittingvrijstelling.

#### Voorbeeld 1

Alex heeft op 1 december 1999 een kapitaalverzekering gesloten. Deze verzekering komt in box 3 terecht. Op 1 januari 2001 bedraagt de opgebouwde waarde € 5.000. De bezittingvrijstelling is niet van toepassing. Vanaf 2001 wordt de waarde van de kapitaalverzekering tot de rendementsgrondslag in box 3 gerekend. Stel dat de verzekering na tien jaar wordt afgekocht en de afkoopwaarde bedraagt € 50.000. Het rentebestanddeel in de uitkering is belast. Er is dus sprake van een dubbele heffing.

Het overgangsrecht biedt Alex een oplossing. De uitkering wordt fictief op een lager bedrag gesteld, namelijk op de waarde per 31 december 2000. Alleen het rentebestanddeel tot 1 januari 2001 is belast.

In voorbeeld 2 wordt de uitkering gesteld op de werkelijke uitkering met een maximum van € 123.428.

#### Voorbeeld 2

Peter heeft op 1 december 1992 een kapitaalverzekering gesloten. Deze verzekering komt in box 3 terecht. Op 1 januari 2001 is de opgebouwde waarde € 75.000. De bezittingvrijstelling is van toepassing. In 2005 is de waarde van de kapitaalverzekering hoger dan de bezittingvrijstelling. Dit deel wordt vanaf 2005 tot de rendementsgrondslag in box 3 gerekend. Stel dat de uitkering in 2012 € 150.000 bedraagt. De uitkering is dan hoger dan de vrijstelling en gedeeltelijk belast. Er is dus sprake van een dubbele heffing. De uitkering wordt gemaximeerd op € 123.428. Als op uitkeringsdatum wordt voldaan aan de voorwaarden is de uitkering volledig vrijgesteld.





In voorbeeld 3 wordt de uitkering gesteld op de waarde op het moment dat de bezittingvrijstelling niet meer van toepassing is. De waardeaan groei vanaf dat moment blijft hierdoor buiten de heffing in box 1.

### Voorbeeld 3

Jack heeft in 1995 een kapitaalverzekering gesloten. De verzekering heeft zicht op een vrijgestelde uitkering in 2015. In 2010 verlengt Jack de looptijd met vijf jaar. De waarde van de verzekering is op dat moment € 100.000. In 2020 wordt een bedrag uitgekeerd van € 150.000. Wat zijn de fiscale gevolgen?

Vanaf 2010 vervalt de box 3-vrijstelling. De verzekering wordt vanaf dan jaarlijks volledig meegenomen in de rendementsgrondslag van box 3. Voor de heffing in box 1 wordt niet de werkelijke uitkering meegenomen, maar wordt slechts het bedrag van € 100.000 als uitkering aangemerkt. Als wordt voldaan aan de voorwaarden voor een uitkeringsvrijstelling, is de uitkering van € 100.000 vrijgesteld.

### 3.5.8 Imputatieregeling op de vrijstellingen

De uitkering uit een kapitaalverzekering is onder voorwaarden vrijgesteld. Als er gebruik wordt gemaakt van een life-timevrijstelling komt de vrijgestelde uitkering in mindering op de in de toekomst nog te benutten life-timevrijstelling en de bezittingvrijstelling. Wordt gebruik gemaakt van een ongelimiteerde vrijstelling (pré-BHW) dan heeft dit geen invloed op de in de toekomst te benutten life-timevrijstellingen en de bezittingvrijstelling.

#### Uitkering uit:

	KEW	Pré BHW	BHW
KEW-vrijstelling	■	■	■
Pré BHW-vrijstelling	■	■	■
BHW-vrijstelling	■	■	■
Bezittingvrijstelling	■	■	■

- = vrijgestelde uitkering vermindert vrijstelling niet
- = vrijgestelde uitkering komt in mindering op (resterende) vrijstelling

Het maakt voor de imputatieregeling niet uit of van de vijftien- of twintig jaarsvrijstelling gebruik wordt gemaakt.

### 3.5.9 Omvorming tot KEW, SEW of BEW

Sinds 1 april 2013 is het niet meer mogelijk om een bestaande kapitaalverzekering in box 3 om te zetten in een KEW, SEW of BEW.





### 3.6 Bijzondere kapitaalverzekeringen en -rekeningen

#### 3.6.1 Uitvaartverzekering en uitvaartrekening

Voor de begrafenisverzekering geldt een vrijstelling in box 3. Hiervan is sprake als een verzekering alleen uitkeert bij overlijden of voorziet in prestaties in natura voor de verzorging van een uitvaart. De vrijstelling is van toepassing als het totaal van de verzekerde kapitalen per verzekerde niet meer bedraagt dan € 6.956. Is het totaal van de verzekerde kapitalen hoger, dan is de begrafenisverzekering vrijgesteld als de waarde per persoon niet meer bedraagt dan € 6.956. De vrijstelling vervalt zodra het vrijstellingsbedrag wordt overschreden.

#### Uitvaartrekening

Als alternatief voor de uitvaartverzekering is per 2010 de uitvaartrekening ontstaan. Aangezien banken dit product niet voerden, is de faciliteit voor uitvaartrekeningen per 1 januari 2016 vervallen.

De grens van € 6.956 geldt overigens voor het totaal aan uitvaartverzekeringen gezamenlijk. Wordt deze grens overschreden dan vervalt de gehele vrijstelling.

#### Voorbeeld

Jochem heeft een kapitaalverzekering afgesloten met een verzekerd kapitaal van € 10.000. De verzekering keert alleen uit bij overlijden. De waarde van de verzekering is € 1.000. Hoewel het verzekerd kapitaal meer bedraagt dan de vrijstelling, is de verzekering toch vrijgesteld in box 3. De waarde is immers lager dan de vrijstelling.

#### 3.6.2 Contraverzekering

Als een verzekeringnemer een direct ingaande lijfrente of andere periodieke uitkering aankoopt, blijven de uitkeringen doorlopen totdat de verzekerde is overleden. Als de verzekerde eerder overlijdt dan verwacht, is veelal sprake van kapitaalverlies. De verzekerde is overigens vaak dezelfde persoon als de verzekeringnemer.



**Voorbeeld**

Angela is 65 jaar en stort € 100.000 voor een direct ingaande levenslange lijfrente. De jaarlijkse uitkering bedraagt € 8.000. Angela is verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde van de verzekering. Angela overlijdt op 66-jarige leeftijd; de uitkeringen stoppen. Achteraf beoordeeld, heeft Angela € 100.000 gestort en slechts één termijn van € 8.000 ontvangen. In dit voorbeeld is dus sprake van kapitaalverlies.

Door het kapitaalverlies vermindert de nalatenschap. De erfgenamen kunnen dit risico afdekken door het sluiten van een contraverzekering. Dit is een kapitaalverzekering die een bedrag ineens uitkeert bij het overlijden van de verzekerde.

De verzekerde is dan dezelfde persoon als de verzekerde van de direct ingaande periodieke uitkering. Het bedrag dat bij overlijden van de verzekerde uit de contraverzekering tot uitkering komt, is afgestemd op het kapitaal dat verloren is gegaan.

**Voorbeeld**

Angelique, de dochter van Angela uit het vorige voorbeeld, is de enig erfgenaam van Angela. Angelique heeft een contraverzekering gesloten waarbij Angela de verzekerde is en zichzelf de begunstigde. Als Angela op 66-jarige leeftijd overlijdt, keert de contraverzekering een bedrag uit van € 90.000. Het kapitaalverlies van € 92.000 is vrijwel geheel gecompenseerd.

Als de contraverzekering goed is opgemaakt, kan de begunstigde de uitkering zonder heffing van successierecht ontvangen.

De waarde van de contraverzekering wordt tot de rendementsgrondslag in box 3 gerekend.

**3.6.3 Compagnonsverzekering**

Ondernemers die als compagnons een bedrijf runnen, kunnen door het overlijden van één van de betrokkenen in de financiële problemen komen. Dit kan het voortbestaan van de onderneming in gevaar brengen. De compagnonsverzekering biedt een oplossing.

De compagnonsverzekering geeft bij overlijden van één van de compagnons recht op een uitkering aan de overblijvende compagnons. Met een compagnon bedoelen we de vennoten van een vennootschap onder firma, de maten in een maatschap en de dga's van een besloten vennootschap.



Bij een besloten vennootschap vererven de aandelen van de dga bij zijn overlijden. De erfgenamen worden hierdoor aandeelhouder en krijgen zeggenschap in de onderneming. De resterende dga's zitten vaak niet te wachten op bemoeienis van de erfgenamen. Een oplossing is dat zij de aandelen van de erfgenamen kopen.





Met de uitkering uit de compagnonsverzekering kunnen de resterende compagnons de waarde van het aandeel dat de overleden compagnon in de onderneming had, vergoeden aan zijn erfgenamen. Op deze wijze kan worden voorkomen dat de liquiditeitspositie van de onderneming in gevaar komt.

Bij een vennootschap onder firma of een maatschap is vaak in het contract opgenomen dat bij overlijden van één van de vennoten of maten het aandeel wordt voortgezet door de resterende vennoten of maten.

De erfgenamen zijn zo niet bij de onderneming betrokken, maar hebben wel recht op een vergoeding van de waarde van het aandeel door de resterende vennoten.

Het is vaak verstandig de compagnonsverzekering in privé aan te gaan. De uitkering van deze verzekering valt dan niet in de winst van de onderneming. De waarde van de verzekering in privé wordt in box 3 belast.

### 3.6.4 Key-manpolis

Een onderneming kan in de problemen komen als een sleutelfiguur binnen de onderneming wegvalt. Het opvangen van dit verlies en het vinden van een opvolger heeft de nodige financiële gevolgen voor de onderneming. Dit risico kan worden verzekerd met een key-manpolis. De onderneming sluit een overlijdensrisicoverzekering op het leven van de sleutelfiguur. Bij diens overlijden ontvangt de onderneming een uitkering. Met deze uitkering zijn de hiervoor geschetste kosten gedekt.

De key-manpolis wordt naar zijn aard tot het ondernemingsvermogen gerekend. Dit betekent dat de premie aftrekbaar is en een eventuele uitkering wordt belast als winst uit onderneming.

### 3.6.5 Dekkingspolis

Een onderneming heeft voldoende middelen nodig om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. Denk bijvoorbeeld aan een pensioenregeling of aan het aflossen van een geldlening. Een onderneming kan voor de benodigde middelen zorgen door zelf een verzekering te sluiten. Zo'n verzekering wordt een 'dekkingspolis' genoemd. Andere voorkomende namen zijn de 'bedrijfspolis' en de 'zakenpolis'. De onderneming is de verzekeringnemer en begunstigde. De verzekerde is de ondernemer. Vaak wordt deze verzekering gesloten door een BV. De BV is dan de verzekeringnemer en begunstigde, en de dga is de verzekerde. De BV kan de uitkering gebruiken om aan de verplichtingen te voldoen. De besteding van de uitkering is vanuit fiscaal oogpunt echter vrij.

De dekkingspolis behoort tot het vermogen van de onderneming. De winstbepalingen zijn hierop van toepassing. Uiteindelijk wordt belasting geheven over het rendement dat







met de verzekering wordt behaald. Het rendement wordt berekend door de uitkering te verminderen met de premie. Op welk tijdstip het rendement wordt belast, is afhankelijk van het soort verzekering. Bij een garantieproduct dient het jaarlijkse rendement te worden verantwoord in de winst. Bij een beleggingsverzekering hoeft de winst pas te worden verantwoord zodra de verzekering tot uitkering komt. Ook leidt een tussentijdse switch in de onderliggende beleggingen niet tot belastingheffing op dat moment.

### 3.6.6 Collectieve overlijdensrisicoverzekering als arbeidsvoorwaarde

Een collectieve risicoverzekering wordt door de werkgever gesloten om bij overlijden van een werknemer aan de partner (of kinderen/erfgenamen) een bedrag ineens uit te betalen.

#### Fiscale behandeling van de premie

Als de werkgever de werknemers heeft geïnformeerd dat hij een collectieve risicoverzekering heeft gesloten, is de premie die de werkgever voor deze verzekering betaalt voor de werknemer een aanspraak. Een aanspraak behoort tot het loon van de werknemer. De premie voor een bedrag ineens van ten hoogste drie maandlonen behoort echter niet tot het loon van de werknemer. Dit deel van de aanspraak is vrijgesteld.

#### Voorbeeld

Het bedrag ineens dat op een collectieve risicoverzekering is verzekerd bedraagt € 100.000. Lars heeft een maandloon van € 2.500. De werkgever betaalt voor deze verzekering voor Lars een premie van € 200 per maand.

Van de premie is vrijgesteld:  $((2.500 \times 3) / 100.000) \times 200 = € 15$

Van de premie moet bij het loon van Lars worden opgeteld:  $€ 200 - € 15 = € 185$

#### Fiscale behandeling van de uitkering

Als de werkgever de begunstigde is, keert de verzekeraar na het overlijden van de werknemer het verzekerde bedrag ineens aan de werkgever uit. De werkgever is voor de loonheffing inhoudingsplichtige in deze situatie. De werkgever keert vervolgens via zijn loonadministratie het bedrag ineens aan de partner (of kinderen/erfgenamen) van de overleden werknemer uit. Omdat de premie al vrijgesteld of belast is geweest, houdt de werkgever op het bedrag ineens géén loonheffing en bijdrage Zvw in. Het bedrag ineens is afkomstig uit de dienstbetrekking van de overleden werknemer. Daarom moet de partner (of kinderen/erfgenamen) het uitgekeerde bedrag ineens in de aangifte voor de erfbelasting betrekken en is mogelijk erfbelasting verschuldigd.





### 3.7 Collectieve compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen

De afgelopen jaren is er veel rumoer geweest over levensverzekeringen op beleggingsbasis. Met name het kostenpeil van dergelijke verzekeringen was onderwerp van gesprek.

Naar aanleiding hiervan zijn diverse levensverzekeraars collectieve compensatieregelingen overeengekomen. In een besluit gaat de staatssecretaris in op de fiscale gevolgen van de compensaties op verzekeringen.

#### Nabetaling

In sommige compensatieregelingen ontvangen klanten een bedrag ineens als de verzekering al beëindigd is. Voor de heffing van inkomstenbelasting zijn daarvoor in principe dezelfde bepalingen van toepassing als op de eerdere uitkering. Goedgekeurd is dat een nabetaaling van een reeds beëindigde beleggingsverzekering of een beleggingsverzekering die eerder is overgedragen aan een andere uitvoerder

wordt aangemerkt als reguliere uitkering. De nabetaaling leidt niet tot het verlies van bestaande rechten op vrijstelling van toekomstige uitkeringen.

#### Verlagen kosten of risicopremie

In andere compensatieregelingen krijgt de klant (ook) een kostenverlaging voor de toekomst. Het kan zo zijn dat door de compensatieregeling de kosten of de door de verzekering in rekening te brengen risicopremie worden verlaagd. Als hierdoor de bandbreedte-eis wordt overschreden, is de vrijstelling nog steeds van toepassing. Voor de toekomst geldt dat het tienvoud van de nieuwe laagste premie als toegestane nieuwe hoogste premie.

Voor kapitaalverzekeringen, gesloten vóór 2001, geldt dat de hoogte van de premie voor de dekking bij leven en overlijden relevant is voor het behoud van het overgangsrecht. Bij een gelijkblijvende totaalpremie kan door een verlaging van de kosten of risicopremie de spaarpremie verhoogd zijn. De verhoging van de spaarpremie leidt bij

compensatieregelingen echter niet tot verlies van het overgangsrecht. Bij verlaging van de risicopremie geldt daarbij de voorwaarde dat:

- geen verlenging van de premiebetalende periode plaatsvindt;
- geen verlenging van de looptijd plaatsvindt;
- het verzekerd lijf niet wordt gewijzigd; en
- de nieuwe verzekerde uitkering bij overlijden 'normaal en gebruikelijk' is.

Op een later moment heeft de Belastingdienst ook toegestaan dat een verzekeringnemer buiten een compensatieregeling om de dekking bij overlijden zelf kan verlagen en de totaalpremie daarbij gelijk houden. Als overigens aan de hier genoemde voorwaarden is voldaan, leidt ook dat niet tot verlies van overgangsrecht. Hoewel in de verzekering dan meer waarde wordt opgebouwd.

Desgewenst kan de verzekeringnemer vervolgens een afzonderlijke overlijdensrisicoverzekering in box 3 afsluiten om de verminderde dekking weer te verzekeren.





### 3.8 Spaarrekening eigen woning (SEW) en deposito-garantiestelsel

Het deposito op een spaarrekening eigen woning en de daarmee verbonden schuld worden met elkaar verrekend als het depositogarantiestelsel wordt ingeroepen in verband met een faillissement van een bank. Het gevolg is dat bij een faillissement van een bank het tegoed in het deposito op de schuld in mindering wordt gebracht. De verrekening wordt fiscaal gezien als een uitkering uit de SEW. In een besluit is voor deze situatie goedgekeurd dat de hoge uitkeringsvrijstelling mag worden toegepast als nog geen vijftien- of twintig jaar premie is betaald. Na verrekening heeft de rekeninghouder een lagere eigenwoningschuld. De rekeninghouder heeft echter de mogelijkheid om voor de afgeloste eigenwoningschuld de SEW weer te laten herleven. Voorwaarde is dan wel dat het herstel van de oude situatie uiterlijk plaatsvindt in het kalenderjaar volgend op het kalenderjaar van de verrekening. Er moet dus uiterlijk in dat jaar weer een vervangende SEW zijn geopend.

### 3.9 Scheiding en kapitaalverzekering 3.9.1 Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW)

Er is alleen sprake van een KEW zolang de woning een eigen woning is. Deze woning moet in eigendom zijn van de verzekeringnemer of diens fiscaal partner. Als niet meer aan de voorwaarden voor een KEW wordt voldaan, wordt de verzekering geacht tot uitkering te zijn gekomen. Dit wordt de fictieve uitkering genoemd. Het rentebestanddeel in deze fictieve uitkering wordt in box 1 belast. Bij scheiding hebben partners de mogelijkheid om de vrijstelling toe te passen als nog niet aan de eis van twintig jaar premiebetaling is voldaan ([zie paragraaf 3.3.2](#)).

#### Fictieve periode van de eigen woning

In de wet is opgenomen dat een eigen woning nog ten hoogste twee jaar - 24 maanden na het verlaten van de woning - als eigen woning kan worden beschouwd nadat één van de partners, zijnde de verzekeringnemer, de woning door scheiding heeft verlaten.

De andere partner moet de woning blijven aanmerken als hoofdverblijf. Na deze periode van twee jaar kan sprake zijn van een fictieve uitkering, omdat niet meer wordt voldaan aan de eisen voor een KEW.

#### Verdeling van de gemeenschap

Bij verdeling van de gemeenschap bij scheiding moet goed worden bekeken of de KEW aan de voorwaarden blijft voldoen. Het verzekeringnemerschap moet worden aangepast. De ex-partner kan als verzekerd lijf op de verzekeringspolis opgenomen blijven. Niet van belang is wie de verzekerde is.

#### Aanpassen van de verzekering

Het wijzigen van de verzekering als gevolg van echtscheiding betekent dat de ene KEW wordt voortgezet in een andere KEW. De looptijd van de oude verzekering telt mee voor de looptijd van de nieuwe. Ook de bandbreedte-eis is van toepassing op de premies die op beide verzekeringen worden voldaan. De verzekering moet volledig blijven voldoen aan de voorwaarden voor de KEW, waaronder de bandbreedte-eis.





Echter, voor de bandbreedte-eis geldt een uitzondering. Deze uitzondering is van toepassing als één van de twee verzekerden van de verzekering wordt verwijderd. Hierdoor kan wijziging van de premie plaatsvinden waardoor de bandbreedte wordt overschreden. Door de bandbreedte overschrijding wordt niet aan de voorwaarden van de KEW voldaan en wordt de KEW geacht (fictief) tot uitkering te komen. Dit is niet wenselijk volgens de staatssecretaris. Hij is van mening dat overschrijding van de bandbreedte door bij echtscheiding één verzekerde van het polisblad te verwijderen niet tot verlies van het KEW-regime kan leiden. Voorwaarde is wel dat de premiebetaling overigens geen wijziging mag ondergaan. Dit geldt ook voor verzekeringen die zijn afgesloten onder het overgangsrecht. Het overgangsrecht wordt verderop behandeld.

De KEW kan op verschillende manieren worden aangepast:

- Wijziging van de verzekeringnemer. De KEW moet worden toegedeeld aan degene die in de eigen woning achterblijft.
- Wijziging van de verzekerde. Goedgekeurd is dat de hiermee samenhangende aanpassing van premie niet tot verlies van overgangsrecht kan leiden.
- Hoogte verzekerd kapitaal. Voor uitkeringen uit een KEW geldt slechts een beperkte vrijstelling. Onder voorwaarden is een uitkering van € 162.000 (2016) per belastingplichtige vrijgesteld. Na de scheiding wordt vaak maar één keer de vrijstelling genoten in plaats van het dubbele bedrag, omdat één van de partners van de verzekeringspolis is verwijderd. In veel gevallen zal dan op de einddatum een hoger deel van de uitkering progressief in box 1 worden belast.
- Gedeeltelijke voorzetting in een andere KEW. De verzekering mag worden gesplitst in twee verzekeringen als aan de eisen voor een KEW wordt voldaan. Beide ex-partners moeten over een eigen woning beschikken. Er is sprake van gedeeltelijke afkoop als één van de ex-partners geen eigen woning bezit.

### Voorbeeld

Johan en Karin wonen samen in een eigen woning. Ze zijn beiden verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde van de kapitaalverzekering. Deze verzekering is aangemerkt als een KEW. Eind 2011 gaan Johan en Karin uit elkaar. De waarde van de KEW is op dat moment € 40.000. Hoe kan de verzekering worden verdeeld? We noemen enkele mogelijkheden:

- 1 Karin wordt alleen verzekeringnemer en begunstigde van de KEW. Johan mag als verzekeringnemer van de verzekering worden verwijderd omdat sprake is van echtscheiding. Johan blijft verder als verzekerde op de KEW opgenomen. Karin moet wel in de eigen woning blijven wonen.
- 2 De verzekering wordt geheel toebedeeld aan Karin, omdat zij in de eigen woning blijft wonen. Zij wordt dan verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde van de KEW. Wanneer dit zich voordoet na 1 januari 2013 kan dit fiscale gevolgen hebben ([zie paragraaf 3.9.3](#)).





- 3 De KEW wordt gesplitst. De waarde van de verzekering wordt verdeeld. Karin krijgt haar eigen deel (€ 20.000) en Johan krijgt zijn deel (€ 20.000). Premieverleden en bandbreedte gaan evenredig mee.

### 3.9.2 Spaarrekening Eigen Woning (SEW)

Er is alleen sprake van een SEW zolang de woning een eigen woning is. Deze woning moet in eigendom zijn van de rekeninghouder of diens fiscaal partner. Als niet meer aan de voorwaarden voor een SEW wordt voldaan, wordt de rekening geacht tot uitkering te zijn gekomen. Dit wordt de 'fictieve uitkering' genoemd. Het rentebestanddeel in deze fictieve uitkering wordt in box 1 belast. Dit geldt ook als de SEW wordt vervreemd. De partners hebben de mogelijkheid om de vrijstelling van toepassing te laten zijn als nog niet aan de twintigjaarseis is voldaan ([zie paragraaf 3.3.2](#)).

Uitzondering op het vervreemdingsverbod geldt voor een vervreemding of verdeling bij het aangaan of beëindigen van een huwelijk of van een duurzame huishouding.

De SEW kan dan op de volgende wijzen worden aangepast:

- Wijziging van rekeninghouder. De nieuwe rekeninghouder moet wel in het bezit zijn van een eigen woning met eigenwoning-schuld.
- Gedeeltelijke voorzetting in een andere SEW. De rekening mag worden gesplitst in twee rekeningen als aan de eisen voor een SEW wordt voldaan. Beide ex-partners moeten over een eigen woning beschikken. Er is sprake van gedeeltelijke afkoop als één van de ex-partners geen eigen woning bezit of geen eigenwoning-schuld aanwezig is. Omdat de SEW slechts eenmalig mag worden gedeblokkeerd, wordt fiscaal gezien de gehele SEW afgekocht. Het voorgaande geldt ook voor de Beleggingsrekening Eigen Woning (BEW).

### 3.9.3 Overname KEW, SEW of BEW en annuïtaire eigenwoning-schuld

Het is mogelijk om de KEW bij echtscheiding te verdelen of toe te rekenen aan één van de ex-echtgenoten. Dat kan zonder belastingheffing. Wanneer de KEW bij echtscheiding in zijn geheel wordt toebedeeld aan één van beiden partners ontstaat er een verschil met de toedeling van de eigenwoning-schuld. De eigenwoning-schuld kan namelijk na 1 januari 2013 niet aan één van beiden partners in zijn geheel worden toebedeeld met behoud van renteaftrek vanwege de gewijzigde regelgeving. De eigenwoning-schuld die wordt gebruikt voor het uitkopen van de partner kan alleen aftrekbaar zijn wanneer deze ten minste annuïtair wordt afgelost. Er zal dan goed moeten worden gekeken of het door laten lopen van de gehele KEW bij één van beiden partners zinvol is. Het bedrag waarvoor gebruik kan worden gemaakt van de vrijstelling neemt immers af met het kleiner worden van de eigenwoning-schuld door de annuïtaire aflossingsverplichting.





### Voorbeeld

Albert en Brenda zijn gehuwd in gemeenschap van goederen en gaan scheiden. Zij zijn samen eigenaar van een woning en hebben samen een eigenwoningschuld van € 250.000. De woning is nu € 270.000 waard. Albert wil in de woning blijven wonen en koopt Brenda uit voor een bedrag van € 135.000. Tegelijk met het aangaan van de eigenwoningschuld hebben Albert en Brenda een KEW afgesloten met een verzekerd kapitaal van € 200.000. De overname van de helft van de woning door Albert zal moeten worden gefinancierd met een lening waarop ten minste annuïtair wordt afgelost, om hypotheekrenteaftrek mogelijk te maken. Bij overname van de volledige KEW door Albert, keert de KEW op de einddatum € 200.000 uit, terwijl de bestaande aflossingsvrije schuld slechts € 125.000 bedraagt. Om de uitkering volledig belastingvrij te kunnen ontvangen moet echter een eigenwoningsschuld van € 200.000 worden

afgelost (en de maximale vrijstelling door indexatie ten minste dit bedrag zijn). Door annuïtaire aflossing wordt de nieuwe schuld steeds kleiner. Albert zal moeten afwegen of hij de KEW dan misschien beter wat eerder tot uitkering zal laten komen. Een andere optie zou zijn om de KEW te verlagen naar het bedrag van de aflossingsvrije schuld. Hierdoor wordt voorkomen dat Albert niet in de gaten hoeft te blijven houden of hij wel voldoende eigenwoningschuld heeft om gebruik te kunnen maken van de vrijstelling.

### 3.9.4 Overige kapitaalverzekeringen en de gevolgen bij echtscheiding

Scheiding kan fiscale gevolgen hebben voor overige kapitaalverzekeringen die niet worden aangemerkt als KEW. Hierna leggen we uit welke gevolgen kunnen optreden.

### Kapitaalverzekeringen box 3

Onder de Wet IB 2001 vallen overige kapitaalverzekeringen in box 3. Hierbij speelt geen bijzondere fiscale faciliteit. Als een dergelijke verzekering bij echtscheiding wordt verdeeld, heeft dit geen gevolgen voor de inkomstenbelasting.

### Kapitaalverzekeringen box 3 die vallen onder het overgangsrecht

Op grond van het overgangsrecht gelden de regels die vóór de invoering van de Wet IB 2001 van toepassing waren.

De kapitaalverzekering kan bij scheiding op de volgende manieren worden verdeeld:

- De verzekeringnemer wordt gewijzigd. Dit heeft geen fiscale gevolgen.
- De verzekerde wordt gewijzigd. In eerste instantie heeft dit geen fiscale gevolgen, tenzij het verzekerd kapitaal - bij beleggingsverzekeringen de totale brutopremie - wordt verhoogd. In dat geval gaat de eerbiedigende werking van het pré-BHW-regime verloren, evenals de vrijstelling in box 3 voor kapitaalverzekeringen van maximaal € 123.428.





- De box 3-vrijstelling geldt voor verzekeringen die zijn gesloten vóór 15 september 1999. Het bedrag van de vrijstelling is niet geïndexeerd en geldt per persoon. Deze vrijstelling gaat niet verloren als bij wijziging van de verzekerde bij een beleggingsverzekering de gezamenlijke brutopremie (dit is de premie die verschuldigd is voor uitkeringen bij leven, bij overlijden en de premievrijstelling bij invaliditeit) niet wordt verhoogd. Verder moet de verzekering aan de voorwaarden blijven voldoen.
  - De verzekering wordt gedeeltelijk voortgezet in een andere kapitaalverzekering. Dit kan bij scheiding zonder fiscale problemen plaatsvinden. Het premieverleden en de bandbreedte-eis gaan evenredig mee met de gesplitste verzekering.
  - Geldopname uit de verzekering. Dit wordt gezien als (gedeeltelijke) afkoop. Het rentebestanddeel in de uitkering is belast (voor dat afkoopdeel). Tevens zal op de einddatum van de verzekering moeten worden bekeken of na de opname vijftien of twintig jaar aaneengesloten premie is betaald en of dus recht bestaat op een vrijstelling op grond van Wet IB 1964. **Voorbeeld**  
Marja en Luuk zijn samen verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde van een beleggingsverzekering. Deze kapitaalverzekering - geen KEW - is gesloten in 1998. De waarde van de verzekering is op dit moment € 40.000. Marja en Luuk besluiten uit elkaar te gaan. Hoe kan de verzekering worden verdeeld? We noemen enkele mogelijkheden:
- 1 Marja wordt alleen de verzekeringnemer en begunstigde van de verzekering. Luuk blijft opgenomen als verzekerde.
  - 2 Marja blijft verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde van de verzekering. Luuk wordt verwijderd als verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde. Dit kan gevolgen hebben voor de vrijstelling in box 3, omdat de verzekering is gesloten vóór 15 september 1999. Als de totale premie - risico- en levenpremie - niet wordt verhoogd, heeft wijziging van de verzekerde geen invloed op de vrijstelling van Marja.
  - 3 Een deel van de verzekering wordt voortgezet in een andere verzekering. Luuk krijgt deze verzekering toebedeeld. Premieverleden en bandbreedte gaan evenredig mee.



# Lijfrente

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 4







- 4.1 [Lijfrentevoorwaarden](#)
- 4.2 [Omvang aftrek lijfrente-inleg](#)
- 4.3 [Heffing bij reguliere uitkeringen, afkoop of schending voorwaarden](#)
- 4.4 [Overgangsrecht lijfrenteverzekerings 2001](#)
- 4.5 [Nettolijfrente](#)
- 4.6 [Bijzondere onderwerpen](#)
  - [Afkorting](#)
  - [Colofon](#)

## Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de nieuwe ontwikkelingen en de huidige fiscale behandeling beschreven van (bancaire) lijfrenten. Na een uitleg van de voorwaarden waaraan een lijfrenteversicherung of bancaire lijfrente moet voldoen, beschrijven wij hoe de aftrek en heffing over uitkeringen in de inkomstenbelasting verloopt. Daarnaast bespreken we het overgangsrecht en een aantal bijzondere onderwerpen.

Vrijwel ieder jaar zijn er belangrijke wijzigingen in de fiscale behandeling van (bancaire) lijfrenten. Zo hoeft een lijfrente niet meer afgekocht te worden bij het aanvragen van een bijstandsuitkering. Daarnaast hoeven de negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen niet meer ten minste op het bedrag van de betaalde premie vastgesteld te worden bij afkoop van een lijfrente die nog niet tot uitkering is gekomen.





## 4.1 Lijfrentevoorwaarden

### 4.1.1 Inleiding

Het Nederlandse stelsel van

oudedagsvoorzieningen rust op drie pijlers:

- 1 het wettelijke pensioen (AOW en Anw);
- 2 de aanvullende pensioenregeling voortvloeiende uit een dienstbetrekking;
- 3 de vrijwillige individuele voorzieningen.

De lijfrente vormt als individuele voorziening een onderdeel van de derde pijler. De lijfrente moet worden ondergebracht bij een toegestane uitvoerder. Welke dat zijn staat in [paragraaf 4.1.4.7](#). Als de lijfrente wordt ondergebracht bij een verzekeraar dan is sprake van een lijfrenteverzekering. Wordt de lijfrente ondergebracht bij een bank dan is sprake van een bancaire lijfrente.

## 4.1.2 Definitie lijfrente

### 4.1.2.1 Definitie lijfrenteverzekering

Een lijfrente is een periodieke uitkering, die afhankelijk is van het leven van een bepaalde persoon: de verzekerde. Bij het overlijden van de verzekerde eindigen de uitkeringen. De uitkeringen moeten nominaal gelijkblijvend zijn.

De Wet IB 2001 stelt nog een aantal specifieke eisen aan de lijfrente. De wettelijke definitie luidt als volgt:

*'(...) een aanspraak volgens een overeenkomst van levensverzekering (...) op vaste en gelijkmatige periodieke uitkeringen die eindigen uiterlijk bij overlijden, welke aanspraak niet kan worden afgekocht, vervreemd, prijsgegeven, of formeel of feitelijk tot voorwerp van zekerheid kan dienen (...).'*



- Voor het begrip 'levensverzekering' volstaan wij met een verwijzing naar de Wet op het financieel toezicht.
- Het vaste en gelijkmatige karakter houdt in dat de uitkeringen in hoogte nominaal gelijk moeten blijven. Toegestaan is echter een geïndexeerde uitkering die aansluit bij de te verwachten inflatie (2%).
- De lijfrente moet een bepaalde onzekerheid in zich dragen. De sterfttekans van de verzekerde is hierbij doorslaggevend. Deze moet ongeveer 1% zijn. Vandaar dat wordt gesproken over het '1%-criterium'.





#### 4.1.2.2 Definitie bancaire lijfrente

Een bancaire lijfrente is uiteraard geen levensverzekering, omdat een banksaldo niet van het leven of overlijden afhankelijk is.

De wettelijke definitie van een bancaire lijfrente luidt als volgt:

*'(...) een aanspraak op het tegoed van een lijfrentespaarrekening of op de waarde van een lijfrentebeleggingsrecht (...), welke aanspraak niet kan worden afgekocht, of formeel of feitelijk tot voorwerp van zekerheid kan dienen (...).'*

Sinds 1 oktober 2012 is in de definitie opgenomen dat op een bancaire lijfrente geen beslag kan worden gelegd.

#### 4.1.3 Voorwaarden lijfrente ter compensatie van een pensioentekort

In de Wet IB 2001 is naast de wettelijke definitie nog een aantal voorwaarden opgenomen. Een daarvan hadden we al genoemd: de lijfrenteverzekering kan slechts bij een toegestane verzekeraar worden ondergebracht. Daarnaast geldt een aantal voorgeschreven lijfrentevormen die hierna verder worden uitgewerkt. Als de lijfrente voldoet aan de definitie en de voorwaarden, is de premie voor de lijfrente bij de verzekeringnemer aftrekbaar en zijn de toekomstige uitkeringen belast in box 1. Voldoet de lijfrente niet aan alle voorwaarden? Dan vindt heffing plaats in box 3.

Ook voor de bancaire lijfrente geldt naast de wettelijke definitie nog een aantal voorwaarden. Zo moet de lijfrentespaarrekening worden aangehouden bij een kredietinstelling (bank) en het lijfrentebeleggingsrecht bij een beheerder van een beleggingsinstelling. De met de inleg op de lijfrentespaarrekening behaalde rendementen worden bijgeboekt op de geblokkeerde rekening. De rekeninghouder kan het tegoed op de rekening alleen gebruiken om toegestane lijfrente-uitkeringen te verkrijgen. De inleg op de lijfrentespaarrekening is bij de rekeninghouder aftrekbaar en de uitkeringen zijn belast in box 1. Voldoet de lijfrente niet aan alle voorwaarden? [Zie paragraaf 4.3.3.](#)

De voorwaarden voor een lijfrentespaarrekening gelden grotendeels ook voor een lijfrentebeleggingsrecht. Voor de leesbaarheid spreken wij in deze gids over de bancaire lijfrente, waarbij wordt aangesloten bij de regelgeving van de lijfrentespaarrekening.





### 4.1.3.1 Voorwaarden lijfrenteverzekering

Een gefacilieerde lijfrenteverzekering ter compensatie van een pensioentekort kent drie voorgeschreven lijfrentevormen. De lijfrente moet aan één (of meer) van deze vormen voldoen, wil de verzekeringnemer de lijfrentepremie in aftrek kunnen brengen. Deze lijfrentevormen worden aangemerkt als lijfrenten die dienen ter compensatie van een pensioentekort.

### 4.1.3.2 Oudedagslijfrente

Met een oudedagslijfrente kan de verzekeringnemer een tekort aan AOW en/of pensioen aanvullen. Als de verzekeringnemer geen of weinig AOW en/of pensioen heeft opgebouwd, denk bijvoorbeeld aan ondernemers, mensen die in het buitenland hebben gewoond en mensen waarvan het pensioen is verevend na echtscheiding, kan deze lijfrentevorm voor een levenslang (aanvullend) inkomen zorgen.

De uitkeringen van een oudedagslijfrente komen toe aan de verzekeringnemer en eindigen uitsluitend bij zijn overlijden.

De uitkeringen moeten uiterlijk ingaan in het jaar dat vijf jaar ligt na het jaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd bereikt. Deze laatste voorwaarde zorgt voor aansluiting met de uiterlijke ingangsdatum van pensioen en voorkomt dat de uitkeringen onbepaald naar de toekomst kunnen worden doorgeschoven. Een uitzondering geldt voor een ondernemer die op het moment van staking van zijn onderneming deze uiterlijke leeftijdsgrens is gepasseerd. De uitzondering houdt in dat toch sprake is van een toegestane lijfrente als deze direct na staking van de onderneming ingaat.

In de wettelijke definitie staat dat de lijfrente-uitkeringen vast en gelijkmatig moeten zijn. Als uitzondering hierop mag zijn overeengekomen dat uitkeringen van een oudedagslijfrente door het overlijden van de (gewezen) partner dalen tot ten hoogste 70% van de uitkeringen bij aanvang (de zogenaamde 70%-overgang). Deze uitzondering sluit aan bij een in de praktijk bestaande behoefte.

### 4.1.3.3 Tijdelijke oudedagslijfrente

De tijdelijke oudedagslijfrente wordt gesloten op het leven van de verzekeringnemer. De uitkeringen komen aan hem toe en mogen niet eerder ingaan dan in het kalenderjaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd bereikt. De uiterlijke ingangsdatum ligt in het kalenderjaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaar bereikt. Evenals bij de oudedagslijfrente is ook hier een uitzondering gemaakt voor ondernemers die op het moment van staking van hun onderneming deze uiterlijke leeftijdsgrens gepasseerd zijn. Ook bij de tijdelijke oudedagslijfrente is het toegestaan dat de uitkeringen dalen tot ten hoogste 70% van de uitkeringen bij aanvang als de partner overlijdt.

Voorgaande geldt sinds 1 januari 2014 als hoofdregel. Voor het op 31 december 2013 opgebouwde lijfrentekapitaal geldt, dat de aan te kopen tijdelijke oudedagslijfrente nog mag ingaan in het jaar waarin de 65-jarige leeftijd wordt bereikt. De tijdelijke oudedagslijfrente moet uiterlijk ingegaan zijn in het jaar





waarin de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaren is bereikt. De minimale duur van deze lijfrentevorm is vijf jaar (of tot eerder overlijden). Tot slot geldt als voorwaarde dat het gezamenlijke bedrag van de uitkeringen aan een maximum is gebonden. Dit bedrag is € 21.248 per jaar en wordt beoordeeld op het moment dat de lijfrente-uitkeringen ingaan.

#### 4.1.3.4 Nabestaandenlijfrente

Een nabestaandenlijfrente is bedoeld om een inkomensterugval op te vangen bij het overlijden van de verzekeringnemer of diens (gewezen) partner.

De uitkeringen van de nabestaandenlijfrente moeten toekomen aan een natuurlijk persoon. Als verzekerde kunnen de verzekeringnemer zelf of zijn (gewezen) partner optreden. De uitkeringen moeten direct ingaan bij het overlijden van de verzekerde.

Alleen als recht bestaat op een Anw-uitkering, is het mogelijk de uitkeringen na het overlijden van de verzekerde uit te stellen. Dit uitstel kan plaatsvinden tot:

- 1 het bereiken van de 18-jarige leeftijd van het jongste kind van de begunstigde;
- 2 het bereiken van de AOW-leeftijd van de Anw-gerechtigde die geboren is vóór 1 januari 1950;
- 3 het bereiken van de 21-jarige leeftijd van het kind dat recht heeft op een Anw-wezenuitkering en begunstigde is voor een nabestaandenlijfrente;
- 4 het eindigen van het recht op de Anw-uitkering.

Uitstel van een nabestaandenlijfrente in een verzekeringsproduct is alleen mogelijk als daarbij niet opnieuw een uitkering bij overlijden van de verzekerde wordt overeengekomen.

De verzekeringnemer moet een natuurlijk persoon aanwijzen als begunstigde. Daarbinnen heeft hij alle vrijheid om de begunstiging in te richten zoals hij dat wil.

De uitkering kan levenslang of tijdelijk zijn. Is de uitkering tijdelijk? Dan moet in beginsel worden voldaan aan het 1%-criterium ([zie paragraaf 4.1.2.1](#)). Komen de uitkeringen toe aan een bepaalde groep verwanten (naaste familiekring)? Dan gelden nadere voorwaarden voor de duur van de uitkeringen. Onder deze groep van verwanten vallen de bloed- en aanverwanten in de rechte lijn of in de tweede of derde graad van de zijlijn, met uitzondering van de (gewezen) partner. Hiertoe behoren:

- de wederzijdse ouders;
- (over)grootouders;
- (klein)kinderen;
- broers en zusters;
- ooms en tantes;
- de kinderen van broers en zusters.

Aanverwanten van een persoon zijn de bloedverwanten van de partner (schoonfamilie).





Bij deze groep mogen de uitkeringen uitsluitend eindigen bij het overlijden van de gerechtigde (levenslang) of uiterlijk op het tijdstip waarop deze de leeftijd van dertig jaar bereikt. Aangezien de statistische overlijdenskans voor kinderen tot de dertigjarige leeftijd bijzonder klein is, bestaat de kans dat de tijdelijke lijfrente niet voldoet aan het 1%-criterium. Voor deze vorm geldt het 1%-criterium dan ook niet.

#### Voorbeeld

Arjen sluit op zijn leven een nabestaandenlijfrente voor zijn twee kinderen. Op het moment dat hij komt te overlijden, is het ene kind 31 jaar en het andere 24 jaar. De lijfrente die het 24-jarige kind ontvangt, kan naar keuze tijdelijk of levenslang zijn. Als voor een tijdelijke lijfrente wordt gekozen, dient deze uiterlijk te eindigen op het moment dat dit kind dertig jaar wordt. De lijfrente die het oudste kind ontvangt, moet levenslang uitgekeerd worden.

Het is verboden een niet-natuurlijk persoon als begunstigde op te nemen. Gebeurt dit wel? Dan voldoet de lijfrente niet aan de voorwaarden. Premieaftrek is dan niet mogelijk. Het is mogelijk dat de verzekeringnemer zijn erfgenamen als begunstigden aanwijst. Als bij overlijden blijkt dat een erfgenaam een niet-natuurlijk persoon is, is op dat moment sprake van schending van de voorwaarden. De fiscale heffing vindt dan vervolgens plaats bij de overledene. In [paragraaf 4.3.3.1](#) gaan we dieper in op de schending van de voorwaarden.

#### Voorbeeld

Erik heeft een nabestaandenlijfrente afgesloten. Hij heeft zijn erfgenamen als begunstigde aangewezen. Erik overlijdt en de lijfrente expireert. Zijn enige erfgenaam is Stichting AAP. Op het moment van expiratie voldoet de lijfrente hierdoor niet meer aan de eisen voor een lijfrenteverzekering. De uitkering wordt betrokken in de laatste belastingaangifte die de nabestaanden namens Erik zullen doen.

#### 4.1.3.5 Voorwaarden bancaire lijfrente

Een fiscaal gefacilieerde lijfrente kan ook bij een bank worden ondergebracht. Hierbij is zo veel mogelijk aangesloten bij de eisen die gelden voor een lijfrenteverzekering. Er blijven echter kenmerkende verschillen tussen beide producten.

Zo is bij een bancaire lijfrente een oudedagslijfrente gelijkgesteld aan een lijfrente van ten minste twintig jaar.

#### 4.1.3.6 Uitkering in termijnen bij in leven zijn van de rekeninghouder

De rekeninghouder moet uiterlijk in het kalenderjaar waarin hij de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaar bereikt het opgebouwde tegoed aanwenden voor een uitkering in termijnen. Deze uitkering in termijnen moet aan hem toekomen.





### Uitkeringen vóór de AOW-leeftijd

Starten de uitkeringen vóór het kalenderjaar waarin hij de AOW-leeftijd bereikt, dan geldt het volgende. De duur van de uitkering is ten minste gelijk aan twintig jaar vermeerderd met het aantal jaren dat de lijfrente ingaat vóór de AOW-leeftijd van de rekeninghouder ten tijde van de eerste uitkering.

#### Voorbeeld

Piet (AOW-gerechtigd op 67 jaar) laat de eerste uitkering plaatsvinden op zestigjarige leeftijd. De minimale duur van de uitkering in termijnen bedraagt dan  $20 + (67 - 60) = 27$  jaar.

### Uitkeringen vanaf de AOW-leeftijd

Starten de uitkeringen vanaf het jaar waarin de rekeninghouder de AOW-leeftijd bereikt? Dan kan hij kiezen tussen een uitkering van minimaal vijf jaar óf minimaal twintig jaar. De keuze voor de uitkering van minimaal vijf jaar kan hij alleen maken als het (gezamenlijk) bedrag van de termijnen per kalenderjaar niet meer dan € € 21.248 is.

### Uitkering na overlijden partner van de rekeninghouder

Het is ook mogelijk een uitkering in termijnen aan de rekeninghouder te doen als zijn (gewezen) partner is overleden. De termijnen moeten dan binnen zes maanden na het overlijden van de (gewezen) partner ingaan. Deze uitkering moet een duur hebben van ten minste vijf jaar.

#### 4.1.3.7 Uitkering in termijnen bij overlijden van de rekeninghouder

Als de termijnen nog niet zijn ingegaan bij in leven zijn van de rekeninghouder, moeten bij overlijden van de rekeninghouder de termijnen direct ingaan. Deze termijnen moeten toekomen aan een natuurlijk persoon. De minimale duur van de uitkeringen is afhankelijk van de relatie met de overleden rekeninghouder.

Komen de termijnen toe aan de (gewezen) partner óf aan personen die niet behoren tot de naaste familiekring, dan is de minimale duur van de termijnen vijf jaar.

In [paragraaf 4.1.3.4](#) staat omschreven wie tot de naaste familiekring behoren.

Komen de termijnen toe aan personen die behoren tot de naaste familiekring, dan dienen de termijnen ten minste twintig jaar te duren. Is de persoon echter jonger dan dertig jaar, dan mag de duur korter zijn. Deze persoon kan namelijk ook kiezen voor een duur van minimaal vijf jaar, echter niet meer dan het aantal jaren dat deze persoon jonger is dan dertig jaar ten tijde van de eerste uitkering.

#### Voorbeeld

Karel (weduwnaar) is vijftig jaar en wil op 62-jarige leeftijd met pensioen gaan. Om dit mogelijk te maken opent hij een lijfrentespaarrekening. Op zestigjarige leeftijd komt Karel te overlijden. Hij laat een zoon (28 jaar) en een dochter (31 jaar) na. Het saldo van de lijfrentespaarrekening valt in de nalatenschap en moet worden uitgekeerd aan de (wettelijke) erfgenamen. Die moeten een verklaring van erfrecht aan de bank overleggen om aan te tonen dat zij erfgenaam zijn.





De bank moet aan beide erfgenamen het aan ieder toekomende bedrag in termijnen uitkeren. Hiervoor wordt voor elk een lijfrente-uitkeringsrekening geopend. De uitkering in termijnen voor de dochter heeft een looptijd van ten minste twintig jaar. De zoon kan kiezen voor een uitkering in termijnen met een looptijd van twee jaar (30 - 28) of minimaal twintig jaar.

Zie [paragraaf 4.1.3.4](#), tot welke datum de uitkeringen kunnen worden uitgesteld als recht bestaat op een Anw-uitkering.

Het grote verschil met de verzekerde lijfrente is dat bij een bancaire lijfrente het tegoed aan de erfgenamen toekomt bij tussentijds overlijden van de rechthebbende. Het tegoed van een bancaire lijfrente wordt dus altijd uitgekeerd totdat het tegoed op is.

#### 4.1.3.8 Genieter van de termijnen overlijdt

Als de genieter van de termijnen overlijdt, gaan de resterende, dus nog niet uitgekeerde termijnen over op zijn erfgenamen. De genieter van de termijnen kan de oorspronkelijke rekeninghouder zijn, maar ook de erfgenaam van de oorspronkelijke rekeninghouder. Deze uitkeringswijze wijkt af van de verzekeringsvariant waarbij de uitkeringen ná het overlijden van de verzekerde worden stopgezet.

##### Voorbeeld

De dochter van Karel uit het vorige voorbeeld heeft gekozen voor een uitkering in termijnen van twintig jaar. Zij overlijdt na vijf jaar. Haar inmiddels geboren zoon is enig erfgenaam en krijgt gedurende de resterende looptijd van vijftien jaar dezelfde uitkeringen.

#### 4.1.4 Overige voorwaarden

##### 4.1.4.1 Aanwenden voor een lijfrente binnen een wettelijke termijn

Wij behandelen de situatie van een lijfrente-verzekering. Bij een bancaire lijfrente geldt dit echter net zo. In veel gevallen heeft de verzekeringnemer het ingaan van een lijfrente uitgesteld. De verzekering kan dan de vorm hebben van een gerichte lijfrente of een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule. In de overeenkomst is bepaald dat de begunstigde de verzekerde uitkering zal gebruiken om een lijfrente af te sluiten. Op de einddatum van de verzekering zal de begunstigde dat binnen een 'redelijke termijn' moeten doen.

Deze redelijke termijn is in de wet vastgelegd. Er is bepaald dat de begunstigde de tijd heeft tot 31 december van het kalenderjaar dat volgt op het jaar waarin de einddatum ligt. Als de verzekering tot uitkering is gekomen in verband met overlijden, heeft de gerechtigde de tijd tot 31 december van het tweede kalenderjaar dat volgt op de contractueel overeengekomen uitkeringsdatum bij overlijden.







Heeft de gerechtigde niet binnen deze wettelijke termijn een nieuwe lijfrente-verzekering afgesloten? Dan is de uitkering bij het overschrijden van de wettelijke termijn belast. De uitvoerder informeert de Belastingdienst over de overschrijding, zodat een aanslag (belasting en revisierente) in de inkomstenbelasting kan worden opgelegd. Deze regel is van toepassing op alle lijfrente-verzekeringen, ongeacht het lijfrenteregime. Bij bijzondere omstandigheden kan de belastinginspecteur op verzoek de termijn echter verlengen.

#### 4.1.4.2 Wettelijke termijn eindigt na bereiken uiterste ingangsdatum

Een gerichte lijfrente moet in beginsel uiterlijk ingaan in het jaar dat vijf jaar ligt na het jaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd bereikt. Bij de uitvoering van het lijfrente-contract mag echter de hiervoor genoemde wettelijke termijn in acht worden genomen. Een (tijdelijke) oudedagslijfrente kan hierdoor ingaan in het jaar waarin de AOW-leeftijd vermeerderd met zes jaar wordt bereikt. Dat de lijfrente ingaat na de uiterste ingangsdatum leidt dan niet tot een fiscale sanctie.

#### 4.1.4.3 Overzicht van de lijfrentevormen

Onderstaande schema's geven een overzicht van de mogelijke lijfrentevormen bij een lijfrente-verzekering en de bancaire lijfrente.

#### 4.1.4.4 Overzicht van de lijfrentevormen bij een lijfrente-verzekering

	Verzekeringnemer	Verzekerde	Begunstigde	Premiebetaler
Oudedagslijfrente	X	X	X	X
Tijdelijke oudedagslijfrente	X	X	X	X
Nabestaandenlijfrente	X	X / P	N	X

X = *Belastingplichtige*

P = *(gewezen) Partner van belastingplichtige*

N = *Natuurlijk persoon*

Combinaties van lijfrentevormen zijn mogelijk, op voorwaarde dat elke lijfrente aan de specifieke eisen van de desbetreffende lijfrentevorm voldoet. Deze vormen zijn in de eerdere onderdelen behandeld. Een lijfrente-verzekering die is afgesloten onder het pre-BHW-regime, hoeft niet aan de bovengenoemde vormen te voldoen. Dit regime behandelen we verderop in dit hoofdstuk.





#### 4.1.4.5 Overzicht van de lijfrente vormen bij een bancaire lijfrente

	Rekeninghouder	Verzekerde	Begunstigde	Inleg door
Uitkeringen vóór de AOW-leeftijd	X	Nvt	X	X
Tijdelijke oudedagslijfrente	X	Nvt	X	X
Nabestaanden-lijfrente	X	Nvt	Erfgenamen óf aangewezen begunstigde	X

X = *Belastingplichtige*

#### 4.1.4.6 Toegestane uitvoerders

De Wet IB 2001 stelt niet alleen eisen aan de vorm van de af te sluiten (bancaire) lijfrente. Het is ook van belang dat de (bancaire) lijfrente bij een toegestane uitvoerder wordt afgesloten. Zowel voor de lijfrenteverzekering als de bancaire lijfrente is een beperkt aantal toegestane uitvoerders aangewezen.

#### 4.1.4.7 Toegestane verzekeraars

Om voor aftrek in aanmerking te komen, moet de lijfrenteverzekering zijn ondergebracht bij één van de in de Wet IB 2001 omschreven verzekeraars die de lijfrenteverplichting tot het binnenlandse ondernemingsvermogen rekent. Het betreft:

- professionele levensverzekeraars als bedoeld in de Wet op het financieel toezicht;
- professionele pensioenfondsen die zijn vrijgesteld van de heffing van vennootschapsbelasting<sup>1</sup>;
- niet in Nederland gevestigde pensioenfondsen of levensverzekeraars. Het moet hier gaan om de vrijwillige voortzetting van een reeds bestaande pensioenregeling of lijfrenteverzekering die in ieder geval al drie jaar in het buitenland is verzekerd;

<sup>1</sup> *Op grond van de in de Pensioenwet genoemde taakafbakening mogen pensioenfondsen echter geen lijfrente uitvoeren.*





- voortzettende ondernemers. Indien een ondernemer zijn onderneming (geheel of gedeeltelijk) overdraagt, kan hij bij de voortzettende ondernemer een lijfrente bedingen als tegenprestatie voor de overdracht van die onderneming. Dit kan zowel een natuurlijk persoon als een rechtspersoon zijn. De lijfrente kan echter niet worden bedongen bij de voortzettende echtgenoot; wel bij de voortzettende partner, niet zijnde echtgenoot. Deze voortzettende ondernemer moet in Nederland wonen, of in geval hij een rechtspersoon is, in Nederland zijn gevestigd;
- niet in Nederland gevestigde pensioenfondsen of levensverzekeraars anders dan in het geval van een vrijwillige voortzetting als hiervoor omschreven. Het pensioenfonds of de levensverzekeraar moet voldoen aan een aantal door de minister gestelde voorwaarden voor informatieverstrekking en het verstrekken van zekerheid.

#### Voorbeeld

Loes heeft een balletschool. Dit is een eenmanszaak. Omdat de zaken goed gaan, besluit Loes haar IB-onderneming te wijzigen in een BV. Ze wil de opgebouwde fiscale oudedagsreserve (FOR) en de stakingswinst omzetten in een lijfrentevorm. Is dit mogelijk?

Ja, het is mogelijk om haar opgebouwde FOR en stakingswinst om te zetten in een lijfrenteverzekeringspolis. Ze moet de lijfrente dan onderbrengen bij een toegestane verzekeraar. Maar ze kan de lijfrenteverplichting ook onderbrengen in haar BV en een verzekerde lijfrente bedingen.

De opgebouwde FOR en de stakingswinst kunnen ook worden omgezet in een bancaire lijfrente. Deze kan echter niet worden bedongen bij de eigen BV!

#### 4.1.4.8 Toegestane financiële instellingen

De lijfrentespaarrekening wordt aangehouden bij een kredietinstelling (bank) en het lijfrentebeleggingsrecht bij een beheerder van een beleggingsinstelling. Nader omschreven betreft het:

- een financiële onderneming die ingevolge de Wet op het financieel toezicht in Nederland het bedrijf van bank mag uitoefenen en de verplichting voor de heffing van vennootschapsbelasting rekent tot het binnenlands ondernemingsvermogen;
- een financiële onderneming die ingevolge de Wet op het financieel toezicht in Nederland het bedrijf van beleggingsinstelling mag uitoefenen en die is gevestigd in Nederland;
- een onderneming of instelling die, anders dan hiervoor bedoeld, bevoegd is als kredietinstelling of als beheerder van een beleggingsinstelling op te treden onder door de minister te stellen voorwaarden.





In het schema hierna hebben wij de verschillende kenmerken van de lijfrenteverzekering en van de bancaire lijfrente op een rij gezet.

### Lijfrenteverzekering

#### Overlijden

- Uitkeringen bij overlijden komen toe aan de begunstigden. Huwelijksregime en erfrecht hebben hier doorgaans geen invloed op.
- Mogelijk om overlijdensrisicodekking extra af te sluiten op dezelfde verzekering.

#### Nalatenschap

- De uitkeringen vallen niet in de nalatenschap van de erflater
- Als de nalatenschap negatief is, kan die verworpen worden, terwijl daarnaast de begunstiging uit hoofde van een levensverzekering aanvaard kan worden.

#### Uitstel nabestaandenlijfrente

- Bij een lijfrenteverzekering bestaat de mogelijkheid om de aankoop van een nabestaandenlijfrente uit te stellen indien er recht bestaat op Anw.

#### Daling bij overlijden

- Bij een lijfrenteverzekering mogen de uitkeringen door het overlijden van de eerste verzekerde dalen tot maximaal 70%.

### Bancaire lijfrente

#### Overlijden

- Geen begunstigingsmogelijkheden. Huwelijksgoederenrecht en wettelijk erfrecht bepalen wat aan wie toekomt. Als de rekeninghouder of de houder van het beleggingsrecht hier van af wil wijken dan zal hij dit testamentair moeten regelen.
- Dekking overlijdensrisico is alleen mogelijk door losse overlijdensrisicoverzekering af te sluiten.

#### Nalatenschap

- Saldo op de bankrekening valt in de nalatenschap van de erflater
- Er bestaat geen recht op de uitkeringen als de nalatenschap verworpen wordt bijvoorbeeld omdat deze negatief is.

#### Uitstel nabestaandenlijfrente

- Bij een bancaire lijfrente bestaat de mogelijkheid om de aankoop van een nabestaandenlijfrente uit te stellen indien er recht bestaat op Anw.

#### Daling bij overlijden

- Bij de bancaire lijfrente is een daling bij overlijden niet mogelijk.
- De uitkeringen worden voortgezet door de nieuwe gerechtigden.





## Lijfrenteverzekerings

### Arbeidsongeschiktheid

- Het is mogelijk om een arbeidsongeschiktheidsrente of premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid mee te verzekeren.

### Oudedagslijfrente (nieuw regime)

De termijnen:

- moeten toekomen aan de verzekeringnemer;
- moeten uiterlijk ingaan in het jaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaar bereikt; en
- mogen uitsluitend eindigen bij het overlijden van de verzekeringnemer.

### Tijdelijke oudedagslijfrente (v.a. 2014)

De termijnen:

- moeten toekomen aan de verzekeringnemer;
- mogen niet eerder ingaan dan in het jaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd bereikt; en
- moeten uiterlijk ingaan in het jaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaar bereikt; en
- mogen niet meer bedragen dan € 21.248. De lijfrentetermijnen moeten een minimale looptijd hebben van vijf jaar.

## Bancaire lijfrente

### Arbeidsongeschiktheid

- Het is niet mogelijk om een arbeidsongeschiktheidsrente of premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid mee te verzekeren. Hiervoor moet een aparte verzekering worden afgesloten.

### Bancaire lange uitkeringen

De termijnen:

- moeten toekomen aan de rekeninghouder;
- moeten uiterlijk ingaan in het jaar waarin de rekeninghouder de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaar bereikt; en
- moeten minimaal twintig jaar + het aantal jaren dat de rekeninghouder op het moment van ingang jonger is dan de AOW-leeftijd uitgekeerd worden.

### Bancaire korte uitkeringen (< twintig jaar)

De termijnen:

- moeten toekomen aan de rekeninghouder;
- mogen niet eerder ingaan dan in het jaar waarin de rekeninghouder de AOW-leeftijd bereikt; en
- moeten uiterlijk ingaan in het jaar waarin de rekeninghouder de AOW-leeftijd vermeerderd met vijf jaar bereikt; en
- mogen niet meer bedragen dan € 21.248. De lijfrentetermijnen moeten een minimale looptijd hebben van vijf jaar.





## Lijfrenteverzekering

### Nabestaandenlijfrente (echtgenoot, partner of geen familie)

De termijnen:

- moeten direct na het overlijden van de verzekerde (= verzekeringnemer of diens (gewezen) partner) ingaan;
- moeten toekomen aan een natuurlijk persoon (geen BV, stichting etc.). De lijfrente moet voldoen aan minimaal 1% sterftekans (en mag dus tijdelijk of levenslang zijn).

### Nabestaandenlijfrente (familielid ouder dan dertig jaar)

De termijnen:

- moeten direct na het overlijden van de verzekerde (= verzekeringnemer of diens (gewezen) partner) ingaan;
- moeten toekomen aan een natuurlijk persoon (geen BV, stichting etc.);
- moeten levenslang worden uitgekeerd.

### Nabestaandenlijfrente (familielid jonger dan dertig jaar)

De termijnen:

- moeten direct na het overlijden van de verzekerde (= verzekeringnemer of diens (gewezen) partner) ingaan;
- moeten toekomen aan een natuurlijk persoon (geen BV, stichting etc.);
- moeten uiterlijk eindigen:
  - in het jaar waarin de begunstigde dertig jaar wordt (eerder eindigen mag); of
  - bij overlijden van de begunstigde.

## Bancaire lijfrente

### Bancaire nabestaandenlijfrente (echtgenoot, partner of geen familie)

De termijnen:

- moeten direct na het overlijden van de rekeninghouder ingaan;
- moeten toekomen aan een natuurlijk persoon (geen BV, stichting etc.). De lijfrentetermijnen moeten een minimale looptijd hebben van vijf jaar.

### Bancaire nabestaandenlijfrente (familielid ouder dan dertig jaar)

De termijnen:

- moeten direct na het overlijden van de rekeninghouder ingaan;
- moeten toekomen aan een natuurlijk persoon (geen BV, stichting etc.);
- moeten minimaal twintig jaar worden uitgekeerd.

### Bancaire nabestaandenlijfrente (familielid jonger dan dertig jaar)

De termijnen:

- moeten direct na het overlijden van de rekeninghouder ingaan;
- moeten toekomen aan een natuurlijk persoon (geen BV, stichting etc.);
- tussen de eerste en de laatste termijn moet:
  - of minimaal vijf jaar zitten, maar nooit meer dan het aantal jaren dat dit familielid jonger is dan dertig jaar;
  - of minimaal twintig jaar zitten.





## Lijfrenteverzekering

### Faillissement van de verzekeringnemer

Er is faillissementsbescherming.

### Oud regime lijfrentekapitaal

- Geen voorgeschreven begunstiging.
- Geen voorgeschreven lijfrentevormen.
- Ingang en einddatum zonder leeftijdsbeperkingen mogelijk.  
De lijfrente moet voldoen aan minimaal 1% sterftekans.

### Lijfrentekapitaal waarvoor een overbruggingslijfrente mag worden aangekocht

Deze lijfrentevorm is vervallen. Bij verzekeraars opgebouwde waarde tot 01-01-2006 mag nog worden aangewend voor een overbruggingslijfrente (of de volledige waarde als de laatste premie in de aangifte over 2005 of een eerdere aangifte is opgenomen).

### Redelijke termijn

- Verzekerde in leven: lopend jaar plus één kalenderjaar.
- Verzekerde overleden: lopend jaar plus twee kalenderjaren.

### Terugwentelingstermijn

- Geen terugwentelingstermijn voor jaar- en reserveringsruimte, deze is aftrekbaar in het kalenderjaar van betaling.
- Oudedagsreserve en stakingswinst indien ze zijn betaald of verrekend in het kalenderjaar óf in de eerste zes maanden van het volgende kalenderjaar.

## Bancaire lijfrente

### Faillissement van de rekeninghouder

Er is faillissementsbescherming voor bancaire lijfrenten (sinds 1 oktober 2012).

### Oud regime lijfrentekapitaal

Indien oud regime lijfrentekapitaal wordt overgeboekt naar een bancaire lijfrente, dan gaat het oude fiscale regime verloren en kan alleen gekozen worden voor een (tijdelijke) oudedagslijfrente.

### Lijfrentekapitaal waarvoor een overbruggingslijfrente mag worden aangekocht

Bij een bank kan geen overbruggingslijfrente worden uitgevoerd. Met overgehevelde opgebouwde waarde tot 01-01-2006 naar banksparen kan alleen via een verzekeraar een overbruggingslijfrente worden aangekocht.

### Redelijke termijn

- Rekeninghouder in leven: lopend jaar plus één kalenderjaar.
- Rekeninghouder overleden: lopend jaar plus twee kalenderjaren.

### Terugwentelingstermijn

- Geen terugwentelingstermijn voor jaar- en reserveringsruimte, deze is aftrekbaar in het kalenderjaar van betaling.
- Oudedagsreserve en stakingswinst indien deze zijn betaald of verrekend in het kalenderjaar óf in de eerste zes maanden van het volgende kalenderjaar.





## 4.2 Omvang aftrek lijfrente-inleg

Bij het bepalen van de hoogte van de aftrek wordt geen onderscheid gemaakt tussen de lijfrenteverzekerings- en de bancaire lijfrente. Waar wij hier spreken over de belastingplichtige of verzekeringnemer, hebben we het zowel over de verzekeringnemer als ook over de rekeninghouder. Voor premie en inleg geldt hetzelfde.

Alleen als de lijfrente aan de hiervoor genoemde voorwaarden voldoet, komt de premie voor aftrek in aanmerking. Wil de belastingplichtige de premie in aftrek brengen? Dan moet hij aantonen dat hij volgens bepaalde normen een pensioentekort heeft. De belastingplichtige kan dit pensioentekort inlopen door gebruik te maken van de jaar- en/of reserveringsruimte. Een ondernemer heeft twee extra mogelijkheden voor aftrek van de premie. Hij kan namelijk de (fiscale) oudedagsreserve omzetten in een lijfrente. Daarnaast kan hij bij het beëindigen van de onderneming de hierbij behaalde winst - de stakingswinst - omzetten in een lijfrente. Hierna gaan we op deze vier mogelijkheden in.

### 4.2.1 Jaarruimte

Als de belastingplichtige de premie voor een lijfrente in aftrek wil brengen, moet hij meestal gebruik maken van de jaarruimte. Deze jaarruimte kan voor de laatste keer in aftrek worden gebracht in het jaar waarin de belastingplichtige de AOW-leeftijd bereikt. Om de jaarruimte over een belastingjaar te berekenen, moet gebruik worden gemaakt van de gegevens van het voorgaande belastingjaar. Dus de jaarruimte over 2015 wordt berekend met de gegevens van 2014. De jaarruimte kan met behulp van de volgende formule worden bepaald:

$$\text{Jaarruimte} = (13,8\% \times \text{PG}) - / - (6,5 \times \text{A}) - / - \text{F}$$

waarbij:

- PG** = premiegrondslag is de inkomensgrondslag verminderd met een franchise van € 11.996. De inkomensgrondslag is de som van de in het voorafgaande kalenderjaar genoten winst uit onderneming, belastbare loon, belastbare resultaat uit overige werkzaamheden en belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen. De inkomensgrondslag is sinds 1 januari 2015 gemaximeerd en bedraagt maximaal € 101.519. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd. In 2015 bedraagt de premiegrondslag dus maximaal € 89.523.
- A** = het bedrag van de aangroei van het pensioen in het voorafgaande jaar door toename van de diensttijd (zogenaamde factor A);
- F** = de toename van de oudedagsreserve in het voorafgaande kalenderjaar.

De jaarruimte bedraagt in 2016 maximaal € 12.354.

In de volgende paragrafen verduidelijken we de elementen uit de jaarruimte.







### 4.2.1.1 Inkomensgrondslag

De inkomensgrondslag bestaat uit het gezamenlijke bedrag van:

- de winst uit onderneming vóór toevoeging aan en afnemering van de FOR en vóór de ondernemersaftrek;
- het belastbaar loon<sup>1</sup>;
- het belastbaar resultaat uit overige werkzaamheden;
- de belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen.

<sup>1</sup> De bijtelling over de auto van de zaak zit in het belastbaar loon. De auto van de zaak wordt echter niet meegenomen in de berekening van de pensioensgrondslag in de pensioenregeling van de werkgever.

#### Voorbeeld

Menno is ondernemer. Hij heeft daarnaast een parttime dienstverband. In 2015 is zijn belastbare winst € 35.000. In 2015 is een bedrag van € 3.430 toegevoegd aan de FOR. De zelfstandigenaftrek bedraagt € 7.280. De MKB-vrijstelling is € 4.900. In 2015 levert het parttime dienstverband een belastbaar loon op van € 15.000. Menno bouwt géén pensioen op. Zijn jaarruimte over 2016 wordt als volgt berekend:

$$(13,8\% * (\text{€ } 35.000 + \text{€ } 3.430 + \text{€ } 7.280 + \text{€ } 4.900 + \text{€ } 15.000 - / - \text{€ } 11.996)) - / - \text{€ } 3.430 = \text{€ } 3.969 \text{ (afgerond).}$$

#### Pensioenaangroei (factor A)

Als een belastingplichtige een ouderdagsvoorziening opbouwt in de vorm van pensioen, dan beperkt dit zijn aftrekruidte. Wettelijk is dit met ingang van 2015 vastgesteld op 6,5 maal de in het voorafgaande jaar opgebouwde pensioenaanspraken: de factor A. De factor A heeft alleen betrekking op de aangroei die het gevolg is van een toename van de diensttijd in het voorafgaande jaar.

Aangroei door de zogenaamde 'backservice' in de jaren voor het voorafgaande jaar telt niet mee. Dit geldt ook voor de aangroei voor 'slapers' (pensioengerechtigden die niet meer in dienst zijn). De aangroei door betaling van vrijwillige pensioenpremies in het voorafgaande jaar uit een bedrijfsspaartegoed blijft eveneens buiten beschouwing. De deelnemer aan een pensioenregeling ontvangt de factor A van de pensioenuitvoerder.

#### Salaris-/diensttijdregelingen

Bij salaris-/diensttijdregelingen (eindloon- en middelloonregelingen) ziet de factor A alleen op de stijging van het ouderdomspensioen. De factor A kan worden bepaald door het opbouwpercentage te vermenigvuldigen met de pensioensgrondslag. De factor A komt hoger uit als de pensioenleeftijd in de pensioenregeling onder de 67 jaar ligt. Voor de pensioenaangroei moet de aangroei worden vermenigvuldigd met de factor uit de hierna opgenomen tabel.





In de pensioenregeling vastgestelde ingangsdatum	Factor
66 jaar of ouder	1,875 / 1,739
65 jaar of ouder, doch jonger dan 66 jaar	1,875 / 1,616
64 jaar of ouder, doch jonger dan 65 jaar	1,875 / 1,504
63 jaar of ouder, doch jonger dan 64 jaar	1,875 / 1,403
62 jaar of ouder, doch jonger dan 63 jaar	1,875 / 1,311
61 jaar of ouder, doch jonger dan 62 jaar	1,875 / 1,226
jonger dan 61 jaar	1,875 / 1,149

**Voorbeeld**

Petra heeft een middelloonregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar en een opbouwpercentage van 1,75. Haar pensioengevend loon is € 37.500. De AOW-franchise in de pensioenregeling is € 13.500. De factor A kan als volgt worden berekend:  $1,75\% \times (\text{€ } 37.500 - \text{€ } 13.500) = \text{€ } 420$ .

Als de pensioenleeftijd van Petra 65 jaar is, moet de factor A worden vermenigvuldigd met  $1,875 / 1,616$ . De factor A bedraagt dan  $1,875 / 1,616 * \text{€ } 420 = \text{€ } 487$ .

**Voorbeeld**

Arie (veertig jaar) is werknemer. Zijn belastbaar loon in 2015 bedraagt € 85.000. Hij neemt deel aan een salaris-/diensttijdregeling. De pensioenopbouw bedraagt 1,75% per dienstjaar; het pensioengevend loon in 2015 bedraagt ook € 85.000; de AOW-franchise is € 25.000. De relevante factor A bedraagt €1.050. De financieel adviseur van Arie berekent de maximale omvang van de jaarruimte als volgt:

**Jaarruimte over 2016**

$13,8\% \times (85.000 - \text{€ } 11.996) = \text{€ } 10.074$

Af:  $6,5 * A (= 6,5 \times 1.050) = \text{€ } 6.825$

Totaal aan nog  
beschikbare jaarruimte  $\text{€ } 3.249$





### Beschikbarepremieregelingen

Voor beschikbarepremieregelingen wordt de factor A berekend aan de hand van de volgende tabel:

Indien de belastingplichtige bij het begin van het voorafgaande kalenderjaar is de factor:

15 jaar of ouder, doch jonger dan 20 jaar is	0,43
20 jaar of ouder, doch jonger dan 25 jaar is	0,36
25 jaar of ouder, doch jonger dan 30 jaar is	0,30
30 jaar of ouder, doch jonger dan 35 jaar is	0,24
35 jaar of ouder, doch jonger dan 40 jaar is	0,20
40 jaar of ouder, doch jonger dan 45 jaar is	0,17
45 jaar of ouder, doch jonger dan 50 jaar is	0,14
50 jaar of ouder, doch jonger dan 55 jaar is	0,11
55 jaar of ouder, doch jonger dan 60 jaar is	0,09
60 jaar of ouder is	0,08

De aangroei wordt berekend door de factor uit de tabel te vermenigvuldigen met de som van de relevante premiecomponenten. Deze componenten zijn het premiedeel voor:

- het ouderdomspensioen;
- het partnerpensioen;
- de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.

### Opgaveplicht voor pensioenuitvoerders

Pensioenuitvoerders moeten de factor A binnen tien maanden na afloop van het kalenderjaar, dus vóór 1 oktober, aan alle actieve deelnemers melden.

#### 4.2.1.2 Vermindering: (fiscale) oudedagsreserve

Alleen een zelfstandig ondernemer kan van de oudedagsreserve gebruikmaken. Bij de berekening van de jaarruimte moet de per saldo toevoeging aan de oudedagsreserve in het voorafgaande jaar in mindering worden gebracht. Dit saldo resulteert uit de in het kalenderjaar gedane dotatie verminderd met een verplichte afname van de oudedagsreserve. De vrijwillige afname door het omzetten van de oudedagsreserve in een lijfrente komt niet in mindering op de dotatie. Het saldo kan niet lager zijn dan nihil.





### 4.2.2 Reserveringsruimte

De belastingplichtige die de aftrekruimte uit de jaarruimte van de zeven voorafgaande jaren niet (geheel) heeft gebruikt, kan gebruik maken van de reserveringsruimte. Hiertoe moet hij bij zijn aangifte inkomstenbelasting een verzoek indienen. De ruimte voor deze inhaalslag kent een maximumbedrag van € 7.088. Voor de belastingplichtige die binnen tien jaar de AOW-leeftijd bereikt, is dit maximum € 13.997.

Daarnaast is de reserveringsruimte gemaximeerd tot 17% van de premiegrondslag. Deze wordt bepaald aan de hand van de inkomensgegevens in het jaar voorafgaande aan het belastingjaar ten laste waarvan de lijfrentepremie wordt gebracht. In tegenstelling tot de jaarruimte kan de belastingplichtige na het kalenderjaar waarin hij de AOW-leeftijd heeft bereikt nog gebruik maken van de reserveringsruimte.



Het aftrekbare bedrag kent dus drie grenzen:

- 1 het niet-gebruikte deel van de jaarruimte van de afgelopen zeven jaar;
- 2 € 7.088 (bij AOW-leeftijd verminderd met tien jaar of ouder: € 13.997);
- 3 17% van de premiegrondslag.

De verzekeringnemer kan het laagste bedrag van deze drie als reserveringsruimte benutten. Zoals gezegd, kan de jaarruimte voor de laatste keer worden benut in het kalenderjaar waarin de verzekeringnemer de aow-gerechtigde leeftijd bereikt. In de jaren daarna kan hij van de reserveringsruimte gebruikmaken. De niet-benutte jaarruimte uit het oudste jaar wordt geacht als eerste te worden benut.





Als de belastingplichtige van de reserveringsruimte gebruik wil maken, moet hij berekenen welke jaarruimte uit de voorgaande zeven jaren nog openstaat. In onderstaande tabel is weergegeven welke gegevens van welk jaar nodig zijn voor de bepaling van de jaarruimte.

Jaar van aftrek	Inkomensgegevens	Factor A	Franchise	Maximale inkomensgrondslag	Maximale jaarruimte	Maximale reserveringsruimte	
						Tot 55 jaar/AOW-leeftijd -10 jaar	Vanaf 55 jaar/AOW-leeftijd -10 jaar
2009	2008	2008	€ 11.345	€ 167.172	€ 26.491	€ 6.703	€ 13.238
2010	2009	2009	€ 11.561	€ 170.349	€ 26.994	€ 6.831	€ 13.490
2011	2010	2010	€ 11.631	€ 171.372	€ 27.156	€ 6.872	€ 13.571
2012	2011	2011	€ 11.829	€ 174.286	€ 27.618	€ 6.989	€ 13.802
2013	2012	2012	€ 11.829	€ 174.286	€ 27.618	€ 6.989	€ 13.802
2014	2013	2013	€ 11.829	€ 174.286	€ 25.181	€ 6.989	€ 13.802
2015	2014	2014	€ 11.936	€ 100.000	€ 12.153	€ 7.052	€ 13.927
2016	2015	2015	€ 11.996	€ 101.519	€ 12.355	€ 7.088	€ 13.997





### Voorbeeld

Ludo (30) heeft zeven jaar lang door omstandigheden zijn jaarruimte niet benut. De jaarruimte van de jaren één tot en met zeven bedraagt jaarlijks € 6.000. Z'n financieel adviseur wijst hem op de reserveringsruimte, zodat hij alsnog in jaar acht een deel van de gemiste lijfrentepremie-aftrek kan inhalen. Kan Ludo het volledige bedrag ( $7 * € 6.000$ ) in mindering brengen op zijn inkomen?

Nee, de reserveringsruimte is beperkt tot 17% van de premiegrondslag met een maximum van € 7.088 per kalenderjaar. Is de omvang van de premiegrondslag van Ludo voldoende, dan kan hij in jaar acht maximaal € 7.088 als reserveringsruimte benutten. De jaarruimte van jaar één is nu alsnog volledig benut. De niet-benutte jaarruimte uit jaar twee bedraagt € 4.912. Naast de reserveringsruimte kan Ludo gebruik maken van de jaarruimte uit jaar acht.

### Voorbeeld

Yvette is 40 jaar. In dit jaar en de afgelopen zeven jaren bedraagt haar premiegrondslag € 65.000. Zij heeft geen pensioenregeling. Jaarlijks heeft ze wel steeds € 3.500 aan lijfrentepremies betaald en in mindering gebracht op haar inkomen in box 1.

De maximaal te benutten reserveringsruimte voor Yvette:  
 $17\% * € 65.000 = € 11.050$ . De benutte jaarruimte bedraagt € 3.500, zodat de niet-benutte jaarruimte telkens € 7.550 bedraagt. Op grond van de reserveringsruimte kan Yvette maximaal € 7.088 in aftrek brengen. De niet-benutte jaarruimte uit het oudste jaar wordt als eerste in aanmerking genomen. Door het maximum van € 7.088 blijft per saldo van de jaarruimte van het oudste jaar € 462 onbenut. Dit geldt ook voor de volgende jaren. Als Yvette de maximale lijfrentepremieaftrek wil benutten, is het aan te raden de jaarruimte zo veel mogelijk te benutten in dat jaar zelf.

### Omzetting oudedagsreserve in een lijfrente

De belastingplichtige die een onderneming drijft, wordt - onder voorwaarden - voor de inkomstenbelasting als ondernemer aangemerkt. Als de ondernemer aan het zogenoemde uren criterium voldoet, kan hij een oudedagsreserve opbouwen. De belangrijkste eis van het uren criterium is dat de ondernemer ten minste 1.225 uur per jaar besteedt aan zijn onderneming(en). Deelname aan de oudedagsreserve houdt in dat er ten laste van de winst een bedrag aan deze reserve wordt toegevoegd. Deze dotatie bedraagt voor 2016 maximaal 9,8% van de winst en bedraagt ten hoogste tot € 8.774. De stand van de oudedagsreserve mag door de dotatie niet boven het ondernemingsvermogen uitkomen. Als de ondernemer bij aanvang van het kalenderjaar de AOW-leeftijd heeft bereikt, is het niet meer mogelijk te doteren. De oudedagsreserve valt uiterlijk vrij op het moment dat de onderneming is beëindigd.





Het doel van de oudedagsreserve is de ondernemer in staat te stellen te sparen voor zijn oudedag. In feite is echter slechts sprake van belastinguitstel. De dotatie aan de oudedagsreserve brengt de ondernemer op dat moment ten laste van de winst. Hierdoor is minder inkomstenbelasting verschuldigd. De vrijval van de oudedagsreserve in de toekomst wordt aangemerkt als winst en hierover is inkomstenbelasting verschuldigd.

Door (een deel van) de oudedagsreserve om te zetten in een lijfrente kan de ondernemer de oudedagsreserve toch gebruiken om te sparen voor zijn oudedag. Bij de omzetting brengt de ondernemer de premie als uitgave voor inkomensvoorziening in mindering op het inkomen in box 1. Tegelijkertijd neemt de oudedagsreserve af met het voor de lijfrente benutte bedrag. Deze afname wordt in box 1 als winst belast. Een uitvoerige omschrijving van de begrippen ondernemer en oudedagsreserve gaat het bestek van deze uitgave te buiten. Wij volstaan dan ook met hetgeen wij hiervoor hebben vermeld.

De ondernemer kan ook gebruik maken van de jaarruimte en de reserveringsruimte. Bij de berekening van de jaarruimte moet wel rekening worden gehouden met de dotatie aan de oudedagsreserve. De dotatie verlaagt de aftrek op grond van de jaarruimte.

#### Omzetting stakingswinst in een lijfrente

Naast het omzetten van de oudedagsreserve in een lijfrente heeft de ondernemer nóg een mogelijkheid voor verhoging van de aftrek van de premie: het omzetten van de stakingswinst in een lijfrente.

#### Stakingswinst

Stakingswinst is alle winst behaald met of bij het geheel of gedeeltelijk staken van een onderneming. Hieronder dient te worden verstaan de goodwill, stille en fiscale reserves. De stakingswinst wordt progressief belast in box 1.

#### Goodwill

De winst die de ondernemer behaalt bij de verkoop van de onderneming, bestaat in de meeste gevallen uit de verkoopsom verminderd met de fiscale boekwaarde. Deze stakingswinst bestaat dan uit goodwill en stille reserves. De waarde van de goodwill wordt veelal gevormd door klantenkring, plaats en naamsbekendheid.

#### Stille reserve

Een stille reserve is het verschil tussen de waarde in het economisch verkeer en de fiscale boekwaarde van de bedrijfsmiddelen. De stille reserve ontstaat door verschil in economische en fiscale afschrijvingen en waardeontwikkelingen.

#### Fiscale reserves

De ondernemer kan ten laste van zijn fiscale winst reserves opbouwen. Te denken valt aan een kostenegaliseringsreserve of een herinvesteringsreserve. Bij het einde van het ondernemerschap vallen deze reserves vrij in de (stakings)winst.





### Lijfrente

Zoals vermeld, wordt de stakingswinst progressief belast in box 1. De ondernemer kan de extra lijfrentepremie als uitgave voor inkomensvoorzieningen in mindering brengen op het inkomen in box 1.



De extra lijfrentepremie bedraagt niet meer dan de stakingswinst en is gemaximeerd tot:

- € 449.283
  - als de ondernemer bij staking ten minste een leeftijd heeft die vijf jaar lager is dan de AOW-gerechtigde leeftijd; óf
  - als de ondernemer bij staking ten minste 45% arbeidsongeschikt is en de lijfrentetermijnen binnen zes maanden na staken ingaan; óf
  - als gestaakt wordt door overlijden van de ondernemer.
- € 224.649
  - als de ondernemer bij staking ten minste een leeftijd heeft die vijftien jaar lager is dan de AOW-gerechtigde leeftijd, maar nog niet een leeftijd heeft die vijf jaar lager is dan de AOW-gerechtigde leeftijd; óf
  - als de lijfrentetermijnen direct ingaan.
- € 112.330
  - in overige gevallen.

Naastgenoemde maxima gelden per belastingplichtige en niet per onderneming.

Deze maxima worden verminderd met:

- aanspraken uit hoofde van pensioenregelingen, de IOAZ (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen) of een bedrijfsbeëindigingsvergoeding die wordt uitgekeerd in periodieke uitkeringen;
- de stand van de oudedagsreserve aan het begin van het jaar waarin de onderneming wordt gestaakt;
- de lijfrentepremie die op grond van de jaarruimte en reserveringsruimte in voorafgaande kalenderjaren is afgetrokken;
- de lijfrenteaftrek van de tweede tot en met vijfde tranche die t/m 2000 in mindering is gebracht op het inkomen;
- de bedragen van de oudedagsreserve die zijn omgezet in een lijfrente;
- de bedragen die reeds eerder op grond van deze regeling zijn gebruikt.





**Voorbeeld**

Marcel (nog tien jaar te gaan tot AOW-leeftijd) staakt zijn onderneming per 1 april 2016. Zijn stakingswinst bedraagt € 250.000. De stand van de oudedagsreserve per 1 januari 2016 is € 50.000. In 2001 heeft hij een koopsom van € 1.036 in een lijfrenteverzekering gestort. Hij wil optimaal gebruikmaken van de fiscale regelgeving. Welk bedrag kan hij maximaal aftrekken?

Het maximale bedrag voor het omzetten van stakingswinst in een lijfrente bedraagt		€ 224.649
Af: FOR begin van het jaar	€ 50.000	
Premieaftrek voorgaande jaren	€ 1.036 +	
		€ 51.036 -/-
<b>Maximale aftrek</b>		<b>€ 173.613</b>

Daarnaast kan Marcel de totale oudedagsreserve (€ 50.000) omzetten in een lijfrente. Ook kan hij nog gebruikmaken van de jaar- en reserveringsruimte. Aangezien de stakingswinst deel uitmaakt van de premiegrondslag, kan de aftrek op grond van de jaarruimte in het jaar van staking aanzienlijk zijn (zie hierna).

**Premiegrondslag in het jaar van staking**

Voor de berekening van de premiegrondslag wordt uitgegaan van de gegevens van het voorafgaande kalenderjaar. In het jaar van staking kan de ondernemer uitgaan van de gegevens van het jaar zelf. Indien hij hiervoor kiest, dan behoort de stakingswinst tot de premiegrondslag. Bij een hoge stakingswinst kan de jaarruimte maximaal zijn.

Een ondernemer staakt zijn onderneming niet alleen als hij op een bepaalde leeftijd wil stoppen met werken. Als hij overlijdt wordt de onderneming namelijk ook gestaakt.





De erfgenamen van de ondernemer kunnen ervoor kiezen om de (gedeeltelijke) stakingswinst om te zetten in één of meer lijfrenten. Zo wordt de belastingclaim uit de stakingswinst doorgeschoven naar de toekomst. Voor de aan te kopen lijfrente(n) gelden de volgende voorwaarden:

- Deze stakingslijfrente moet voldoen aan de voorwaarden voor een nabestaandenlijfrente. De erfgenaam is in deze situatie verzekeringnemer van de verzekering.
- De termijnen dienen derhalve direct in te gaan.
- De premie voor de stakingslijfrente moet binnen zes maanden na het overlijden van de ondernemer zijn gestort.
- Op de verzekeringspolis moet een clausule komen te staan waarin staat dat een verzoek wordt gedaan 'om toepassing van artikel 3.131 Wet inkomstenbelasting 2001'.
- In de aangifte inkomstenbelasting van de overleden ondernemer wordt de lijfrentepremie in mindering gebracht op het inkomen.

### Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Een verzekeringnemer kan bij een lijfrente-verzekering premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid verzekeren. Hiervoor wordt een extra premie betaald. Deze extra premie wordt aangemerkt als een lijfrentepremie. Als de verzekeringnemer arbeidsongeschikt wordt, neemt de verzekeraar de premiebetaling van de verzekering over. Deze door de verzekeraar betaalde premie is niet aftrekbaar voor de verzekeringnemer. Wel wordt de verzekering opgebouwd 'als ware' de lijfrentepremie voldaan. De uitkeringen uit de lijfrenteverzekering worden volledig in de belastingheffing van box 1 betrokken.

### Voorbeeld

Rob heeft in 2001 een lijfrente-verzekering afgesloten. Hij heeft premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid meeverzekerd. De lijfrentepremies - inclusief opslag voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid - zijn aftrekbaar op grond van de jaarruimte. In 2005 raakt Rob arbeidsongeschikt. De verzekeraar neemt de premiebetaling over. Rob kan deze premies niet in mindering brengen op zijn inkomen. Op 1 januari 2015 expireert de lijfrente-verzekering. Rob koopt hiervoor een oudedagslijfrente aan. De uitkeringen worden volledig belast in box 1.

### Vergoeding door klant (fee of adviesvergoeding)

De vergoeding die de klant de bemiddelaar betaalt in verband met het afsluiten of verlengen van de lijfrente is sinds 1 januari 2013 niet meer aftrekbaar.





### Tijdstip aftrek

De premie voor een lijfrente komt als uitgave voor een inkomensvoorziening voor aftrek in aanmerking op het tijdstip waarop de premie is betaald of verrekend. Het schuldig blijven van de premie leidt niet tot aftrek.

#### 4.2.2.1 Terugwenteling

Bij de jaarruimte en de reserveringsruimte kan de belastingplichtige de premie voor een lijfrente die hij betaalt of verrekent opnemen in de aangifte over het jaar van de betaling. Bij omzetting van de stakingswinst en de oudedagsreserve in een lijfrente heeft hij na afloop van het kalenderjaar waarover aangifte wordt gedaan zes maanden - dat is tot en met 30 juni - de tijd om de premie te betalen of te verrekenen. Als de belastingplichtige de premie wil terugwentelen naar het voorafgaande jaar moet hij hierom bij de aangifte verzoeken.

### Buitenlandse belastingplicht

Stel dat iemand die buitenlands belastingplichtige is, lijfrentepremie heeft betaald. Hij kan de premie dan alleen in aftrek brengen als hij in het jaar van premiebetaling Nederlands inkomen had.

#### 4.2.2.2 Vergeten premieaftrek eerdere jaren

Een belastingplichtige die vergeten is om een premie in aftrek te brengen, kan de Belastingdienst verzoeken om de premie alsnog in aanmerking te nemen. Als de inspecteur nog een navorderingsaanslag op kan leggen, kunnen eerder opgelegde aanslagen vaak nog worden verminderd. Vermindering van eerdere aanslagen is niet mogelijk als de belastingplichtige er bewust voor heeft gekozen om een premie niet in aftrek te brengen.

De belastingplichtige kan er ook voor kiezen om gebruik te maken van de saldomethode in plaats van herziening van eerdere aanslagen. Hij dient bij de inspecteur dan een verzoek in om een saldoverklaring af te geven aan de hand van de door hem meegestuurde bewijzen (bijvoorbeeld: definitieve aanslagen van de betreffende jaren). De uitvoerder zal dan tot het bedrag van de in de saldoverklaring genoemde niet in aftrek gebrachte premies de lijfrente zonder inhouding

uitkeren. Vanaf 1 januari 2010 blijft betaalde en niet-aftrekbare premie hoger dan € 2.269 per belastingplichtige per jaar daarbij buiten beschouwing.

Betaalt een belastingplichtige toch meer dan € 2.269 aan niet-aftrekbare premie? Dan leidt deze premie tot volledig belaste aanspraken in box 1. Het hogere bedrag aan premie mag niet worden gebruikt om de belastbare uitkeringen mee te verminderen (zie hierna).

#### 4.2.2.3 Afkoelingsperiode

De rekeninghouder heeft de mogelijkheid om zonder fiscale gevolgen een onwenselijke overboeking naar een geblokkeerde lijfrenterekening terug te draaien. Hierbij geldt als voorwaarde dat de rekeninghouder de fout binnen drie maanden na de datum van de overboeking meldt aan de bank. Na de terugboeking wordt de inleg geacht niet te hebben plaatsgevonden. Voor verzekeringen geldt een vergelijkbare afkoelingsperiode. Daar zal de verzekeringnemer de premie binnen dertig dagen moeten terugvragen.





### 4.3 Heffing bij reguliere uitkeringen, afkoop of schending voorwaarden

#### 4.3.1 Heffing bij reguliere uitkeringen

Termijnen van gefacilieerde (bancaire) lijfrenten worden vanaf 1 januari 2009 volledig belast in box 1 bij degene die de lijfrente ontvangt. Vanaf 1 januari 2010 geldt dat ook voor lijfrente verzekeringen die vóór 1992 zijn afgesloten (pre-brede herwaardering, [zie paragraaf 4.4.1](#)). Als (een deel van) de premie niet in aftrek is gebracht, kan op die premie (gedeeltelijk) de saldomethode worden toegepast.

#### Toegestane verzekering of rekening verplicht

Bij in leven zijn moet de belastingplichtige een toegestane lijfrente aankopen, waarbij hij zelf de ontvanger is van de lijfrente ([zie paragraaf 4.1.3.4 en verder](#)). Deze lijfrente-uitkeringen worden bij de belastingplichtige belast. Het is niet mogelijk ze aan een ander - bijvoorbeeld de partner - te laten toekomen. Dit is alleen mogelijk bij overlijden.

#### Voorbeeld

Jan heeft een lijfrente verzekering gesloten. De premie is in mindering gebracht op zijn inkomen. Jan komt te overlijden. De minderjarige kinderen zijn begunstigden voor de nabestaandenlijfrente. De lijfrente wordt bij de kinderen belast.

#### Voorbeeld

Kees is 66 jaar en zijn gerichte lijfrente verzekering expireert. Hij kiest voor een lijfrente in termijnen bij de bank. De lijfrente heeft een duur van vijf jaar. Kees ontvangt de lijfrente en deze wordt bij hem belast. Na twee jaar overlijdt Kees. De resterende termijnen worden gedurende drie jaar uitgekeerd aan zijn enig erfgenaam Chantal. Deze lijfrente wordt vervolgens bij Chantal belast.

#### De beperkte saldomethode

De beperkte saldomethode houdt in dat de premie die niet in aftrek is gebracht, tot een bedrag van maximaal € 2.269 per jaar per belastingplichtige als saldodeel wordt behandeld. Dit saldo zorgt ervoor dat de toekomstige lijfrentetermijnen pas in box 1 worden belast, zodra zij de premies overtreffen die onder het saldodeel vallen.

De niet-aftrekbare premie die na 1 januari 2010 is betaald, blijft daarbij echter buiten beschouwing als deze meer bedraagt dan € 2.269 per jaar per belastingplichtige. Is er meer dan € 2.269 niet-aftrekbare premie betaald? Dan vermindert dat deel van de premie de in de toekomst te belasten lijfrente niet. De belastingplichtige moet kunnen aantonen dat de premie niet in aftrek is gebracht.





### Overgangsregeling

De belastingplichtige die vóór 2010 premies niet heeft afgetrokken, kan een beroep doen op een onbeperkte saldomethode. Als hij kan aantonen dat de premies niet in aftrek zijn gebracht, mag de saldomethode worden toegepast op het volledige bedrag van niet-afgetrokken premies.

De beperkte en de onbeperkte saldomethode gelden bij reguliere lijfrentetermijnen en afkoopsommen. Als aan andere fiscale voorwaarden niet is voldaan, is de saldomethode niet van toepassing.

### Voorbeeld

Lieke heeft in 2006 een lijfrente-verzekering gesloten. De jaarlijkse premie is € 5.000. De jaarruimte van Lieke bedroeg in 2006 en 2007 € 5.000 en hierna € 4.000. Op 1 januari 2015 expireert de verzekering. Lieke opent een bancaire lijfrente en stort de verzekerde lijfrente op die rekening. De uitkeringsduur van de rekening is twintig jaar. De lijfrente bedraagt € 7.000 per jaar. Voor het niet-afgetrokken deel van de premie geldt de beperkte saldomethode. Het saldodeel op 1 januari 2015 bedraagt € 7.000 (7 maal € 1.000). Zij ontvangt de termijnen gedurende het eerste jaar onbelast. Vanaf 2016 gaat de bank loonheffingen inhouden op de termijnen. Als Lieke in 2008 een extra premie van € 10.000 zou hebben betaald, zou het saldodeel 'nog € 10.000' (aangenomen dat de niet afgetrokken premie in het eerste uitkeringsjaar volledig is gebruikt).

### Overgangsregeling vóór 14 september 1999 afgesloten lijfrente-verzekeringen

Als de verzekering vóór 14 september 1999 is afgesloten en de premie nadien niet is verhoogd, blijft de niet-aftrekbare premie buiten beschouwing als deze meer bedraagt dan € 2.269, per jaar, per verzekering. Als er meer premie is betaald dan vermindert dat deel van de premie de in de toekomst te belasten uitkeringen niet. De belastingplichtige moet kunnen aantonen dat de premie niet in aftrek is gebracht. De belastingplichtige die vóór 2010 premies niet heeft afgetrokken, kan een beroep doen op de verruimde saldomethode. Als hij kan aantonen dat de premies niet in aftrek zijn gebracht, mag de saldomethode worden toegepast op het volledige bedrag van niet-afgetrokken premies.





### 4.3.2 Heffing bij afkoop of teruggave

Afkoop of opname ineens van een gefacilieerde (bancaire) lijfrente in box 1 is niet toegestaan. De belastingplichtige is met de uitvoerder een afkoop- of opnameverbod overeengekomen. Als dit afkoop- of opnameverbod niet in de productvoorwaarden zou zijn opgenomen, zou lijfrente-aftrek niet mogelijk zijn geweest. Werkt een uitvoerder uiteindelijk toch mee aan een afkoop- of opnameverzoek? Dan treden nadelige fiscale gevolgen op. Bij de belastingplichtige wordt de waarde van het tegoed belast. Daarnaast is de belastingplichtige revisierente (een soort boeterente) verschuldigd. Deze revisierente bedraagt standaard 20% van de waarde of het tegoed. Tot eind 2015 werd de waarde gesteld op ten minste de in aftrek gebrachte premies. Deze zogenoemde minimumwaarderingsregel is eind 2015 met terugwerkende kracht tot 1 januari 2015 bij afkoop van een lijfrente afgeschaft. Als in eerdere jaren een aanslag is opgelegd waarbij de minimumwaarderingsregel is toegepast,

kan de belastingplichtige tot vijf jaar terug om een ambtshalve vermindering vragen. Sinds 2010 zijn uitvoerders verplicht bij een afkoop of opname 52% loonheffing op de eenmalige uitkering in te houden.

De uitvoerders zijn niet meer aansprakelijk voor inkomstenbelasting en revisierente ([zie paragraaf 4.3.3.4](#)). De revisierente wordt dan ook bij afkoop of opname niet meer ingehouden door uitvoerders. De belastingplichtige geeft deze zelf aan in zijn aangifte inkomstenbelasting. De uitvoerder heeft de Belastingdienst op de hoogte gesteld van de afkoop op het moment dat deze plaatsvond.

#### 4.3.2.1 Afkoop kleine lijfrente

In de praktijk komt het regelmatig voor dat er slechts een gering lijfrentekapitaal is opgebouwd. Dit lijfrentekapitaal moet uiteindelijk verplicht worden omgezet in toegestane lijfrente-uitkeringen. In veel gevallen blijft er door de vereiste minimale duur van de uitkeringen slechts een te

verwaarlozen lijfrente over. De wetgever heeft voor dit soort gevallen een tegemoetkoming in het leven geroepen. Als de waarde van het lijfrentekapitaal niet meer bedraagt dan € 4.303 en nog niet tot uitkering is gekomen, is het mogelijk de lijfrente af te kopen zonder dat de belastingplichtige revisierente verschuldigd is. Het genoemde bedrag is jaarlijks geïndexeerd en geldt per uitvoerder. De uitvoerder is overigens niet verplicht om mee te werken aan een afkoop. Als wordt overgegaan tot afkoop, wordt de afkoopsom als reguliere termijn van de lijfrente belast in box 1. De uitvoerder moet hierover loonheffing inhouden en afdragen aan de Belastingdienst. Afkoop van een kleine lijfrente is zowel mogelijk voor een lijfrenteverzekering als een bancaire lijfrente.

#### 4.3.2.2 Afkoop lijfrente door arbeidsongeschikte ondernemer

##### Afkoop bij langdurig arbeidsongeschiktheid

Per 2015 geldt een nieuwe mogelijkheid om een lijfrente af te kopen. Het gaat om afkopen van de lijfrentevoorziening bij langdurige arbeidsongeschiktheid.





Om gebruik te maken van de afkoopregeling moet er aan de volgende drie voorwaarden worden voldaan:

- De rechthebbende moet langdurig arbeidsongeschikt zijn;
- De rechthebbende mag op het moment van afkoop de AOW-leeftijd nog niet hebben bereikt; en
- Het gezamenlijke bedrag van de afgekochte lijfrente mag in het kalenderjaar niet meer bedragen dan het hoogste van € 40.000 of de gemiddelde premiegrondslag in het jaar vóór het jaar van afkoop en het jaar wat daaraan vooraf ging. Bij de premiegrondslag wordt geen rekening gehouden met de franchise.

Van langdurige arbeidsongeschiktheid is bij deze afkoopmogelijkheid sprake als uit een verklaring van een arts blijkt dat de belastingplichtige door ziekte of gebreken op het moment waarop de verklaring is afgegeven niet in staat is volledig de werkzaamheden te verrichten waarmee vóór het ontstaan van de arbeidsongeschiktheid het inkomen hoofdzakelijk werd verdiend en hiertoe vermoedelijk in de twaalf maanden na de afgifte van de verklaring ook niet in staat zal zijn.

### 4.3.2.3 Saldomethode bij afkoop

De saldomethode mag worden toegepast bij afkoop van een lijfrenteverzekering als (een deel van) de premie aantoonbaar niet in aftrek is gebracht. Daarbij is het niet relevant of de verzekering of rekening een 'kleine lijfrente' is. Het bedrag waarvoor loonheffing achterwege kan blijven, is gelijk aan het saldo dat bij een reguliere uitkering onbelast kan blijven ([zie paragraaf 4.3.1](#)).

Het saldodeel is van belang bij het vaststellen of de regeling voor afkoop van 'kleine lijfrenten' van toepassing is. De waarde van de verzekering voor de toepassing van deze regeling wordt vastgesteld inclusief het 'saldodeel'.

#### Tijdelijke mogelijkheid terugvragen te veel betaalde inleg (besluit van 3 juni 2015)

De Staatssecretaris van Financiën heeft een tijdelijke goedkeuring gegeven om te veel betaalde premie terug te vragen van de uitvoerder. De Belastingdienst kan op verzoek van een belastingplichtige een 'verklaring

geruisloze terugstorting' afgeven voor inleg die niet in aftrek is gebracht in de aangifte inkomstenbelasting. Met de verklaring kan het deel van de lijfrente dat in box 3 wordt belast en het gedeelte waar de saldomethode op van toepassing is worden terugbetaald. Op deze terugbetaling hoeft geen belasting ingehouden te worden en er is geen revisierente verschuldigd. De goedkeuring geldt voor betalingen tot en met 31 december 2016. Een verzoek om terugbetaling kan worden gedaan tot uiterlijk 31 december 2017.

### 4.3.2.4 Teruggave inleg lijfrente

De teruggave van de premie voor een lijfrente is een negatieve uitgave voor inkomensvoorzieningen. Het kan bijvoorbeeld gaan om premies die worden terugontvangen omdat de verzekeringsovereenkomst is geannuleerd.

Deze negatieve uitgave wordt belast tegen het progressieve tarief in box 1. Bij annuleren van een verzekeringsovereenkomst binnen dertig dagen is geen revisierente verschuldigd. Bij annulering van bancaire lijfrenten is terugboeking mogelijk als binnen drie maanden een verzoek bij de bank is gedaan.





### 4.3.3 Andere niet toegestane handelingen

Het begrip ‘negatieve uitgaven’ is uitgebreid voor situaties waarin de belastingplichtige in strijd met de lijfrentevoorwaarden handelt. In dat geval wordt de inleg en het hierover behaalde rendement belast bij de belastingplichtige. Daarnaast is hij revisierente verschuldigd.

#### 4.3.3.1 Andere negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen

Afkoop en de teruggave van lijfrentebetalingen zijn in fiscale zin ‘negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen’. In de wet is ook vastgelegd dat de lijfrente niet mag worden afgekocht, vervreemd, prijsgegeven of tot zekerheid mag dienen. Als dit toch gebeurt, wordt in box 1 een negatieve uitgave voor inkomensvoorzieningen in aanmerking genomen. De sanctie bij het prijsgeven geldt overigens alleen als bij een staking van de onderneming de lijfrente bij de voortzettende ondernemer is bedongen. Als daarna de aanspraken niet voor verwezenlijking vatbaar

zijn, bijvoorbeeld door een faillissement, leidt het prijsgeven niet tot een negatieve uitgave voor inkomensvoorzieningen. De revisierente bedraagt standaard 20% van de waarde van de verzekering of het tegoed.

Sinds 1 oktober 2012 is in de definitie opgenomen dat op een bancaire lijfrente geen beslag kan worden gelegd. Ook beslaglegging leidt hierdoor tot negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen.

#### 4.3.3.2 Overige niet toegestane handelingen

Naast de hierboven omschreven niet toegestane handelingen gelden er ook sancties in de volgende gevallen:

- De belastingplichtige wijzigt de aanspraak zodanig dat, beoordeeld vanuit de belastingplichtige, niet langer wordt voldaan aan de voorwaarden voor de toegestane vormen. Hieronder volgen enkele voorbeelden ter verduidelijking.
- De belastingplichtige brengt de lijfrente onder bij een niet toegestane uitvoerder.

- De pensioentoezegging van de belastingplichtige wordt (met terugwerkende kracht) verbeterd. Dit kan er toe leiden dat uit een herziene berekening van de lijfrenteaf trek blijkt, dat de verzekeringnemer een te hoge inleg in aftrek heeft gebracht. De sanctie geldt alleen als de werknemer zelf invloed heeft op het verbeteren van zijn pensioen. Als de verbetering collectief plaatsvindt, vindt dus geen correctie plaats van een in het verleden afgetrokken inleg.
- Als de wettelijke termijn voor het omzetten in een toegestane lijfrentevorm wordt overschreden. Vanaf 2010 is de redelijke termijn in de wet omschreven. Bij in leven zijn, eindigt de redelijke termijn op 31 december volgend op het jaar waarin het lijfrentekapitaal contractueel tot uitkering komt. Bij overlijden is dit 31 december van het tweede jaar.





**Voorbeeld**

Joost wil zijn lijfrenteverzekeringsomzetten in een kapitaalverzekering. Dit is niet toegestaan en leidt tot negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen. De afkoopwaarde van de lijfrente wordt in box 1 progressief belast en er is standaard 20% revisierente verschuldigd.

**Voorbeeld**

Riet is 69 jaar oud. Haar lijfrente-verzekering expireert en zij verlengt haar verzekering met tien jaar. Hierdoor gaan de lijfrente-uitkeringen op 79-jarige leeftijd in. Als Riet niet uiterlijk binnen vijf jaar na haar AOW-leeftijd de lijfrente-uitkeringen laat ingaan, wordt dit gezien als een niet toegestane handeling. De afkoopwaarde van de lijfrente wordt in box 1 progressief belast. Bovendien is standaard 20% revisierente verschuldigd. De lijfrenteverzekeringsverhuist vervolgens van box 1 naar box 3.

Bij een niet toegestane handeling is de belastingplichtige belasting verschuldigd over de in aftrek gebrachte premie en het hierover behaalde rendement. Dit is de waarde in het economisch verkeer van de lijfrenteverzekeringsomzet of het saldo op de lijfrenterekening. In 2015 is de zogenaamde minimumwaarderingsregel afgeschaft. Belastingplichtigen hoeven hierdoor bij afkoop niet meer ten minste het bedrag van de betaalde inleg op te geven als negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen. Ook bij overschrijding van de wettelijke termijn geldt de minimumwaarderingsregel niet meer. Als de minimumwaarderingsregel vóór 2015 is toegepast, kunnen belastingplichtigen een verzoek om ambtshalve vermindering van al opgelegde aanslagen vragen bij de Belastingdienst.

**4.3.3.3 Revisierente**

Naast de belastingheffing is de belastingplichtige bij de niet toegestane handelingen een rentevergoeding verschuldigd. Deze 'revisierente' bedraagt standaard 20% van de waarde van de lijfrenteverzekeringsomzet in het economisch verkeer/het saldo op de lijfrenterekening. Hierbij wordt bij niet toegestane handelingen (met uitzondering van afkoop en overschrijding van de wettelijke termijn) de waarde gesteld op ten minste de in aftrek gebrachte premies.

Als de niet toegestane handeling plaatsvindt binnen tien jaar na de totstandkoming van de lijfrente, kan de revisierente op verzoek van de belastingplichtige worden verlaagd. Hij moet dan revisierente betalen ter grootte van het bedrag aan heffingsrente dat zou zijn verschuldigd als de aftrek van de premies door navorderingsaanslagen zou worden gecorrigeerd. Deze aanslagen worden gebaseerd op 50% van de in aftrek gebrachte premies.





#### 4.3.3.4 Aansprakelijkheid uitvoerder

De uitvoerder is aansprakelijk voor de verschuldigde inkomstenbelasting over de negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen en voor de revisierente, tenzij sprake is van afkoop ([zie paragraaf 4.3.2](#)). De aansprakelijkheid geldt tot ten hoogste de waarde van de lijfrenteverzekering/het saldo op de lijfrenterekening. Het bedrag van de verschuldigde inkomstenbelasting wordt gesteld op het evenredig gedeelte van de belasting dat meer is verschuldigd over de in het jaar in aanmerking genomen negatieve uitgaven.

##### Voorbeeld

Louise heeft in 1998 een premie-betalende lijfrenteverzekering gesloten. In 2016 besluit zij de verzekering met een waarde van € 8.000 te verpanden. Voor deze verzekering heeft zij in het verleden in totaal € 6.000 aan premies in aftrek gebracht. Wat zijn de gevolgen van de verpanding?

De waarde van de verzekering (€ 8.000) wordt bij het inkomen uit werk en woning van Louise opgeteld. Daarnaast wordt revisierente geheven: 20% van de waarde van de verzekering = € 1.600. Louise moet dan (uitgaande van een tarief in box 1 van 52%) een bedrag van € 5.760 (€ 4.160 + € 1.600) aan de Belastingdienst betalen. Het bedrag waarvoor de verzekeraar aansprakelijk kan worden gesteld bedraagt € 5.760.

#### 4.4 Overgangsrecht lijfrenteverzekeringen 2001

Voor op 31 december 2000 bestaande lijfrenteverzekeringen bestaat overgangsrecht. Dit houdt in dat voor de op 31 december 2000 opgebouwde rechten de oude wet- en regelgeving gebaseerd op de Wet IB 1964 blijft gelden. Voor de opbouw vanaf 1 januari 2001 kan de premie in aftrek worden gebracht als wordt voldaan aan de voorwaarden van de Wet IB 2001. Voor een goed begrip van het overgangsrecht zijn de regels van de fiscale regimes van vóór 2001 van belang.

Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen het regime van vóór 1992, oftewel het regime onder de pre-brede herwaardering (pre-BHW) en het regime na 1992: de brede herwaardering (BHW). Wat wij schrijven over het overgangsrecht lijfrente, is niet van toepassing op de bancaire lijfrente. Die bestond toen nog niet.

##### 4.4.1 Pre-brede herwaardering (pre-BHW)

Het regime dat vóór 1992 gold, is eenvoudig. Op de lijfrente was slechts een beperkt aantal voorwaarden van toepassing en de premie was zonder meer aftrekbaar tot een maximaal bedrag (*f* 21.571 (€ 9.789) in 2000). De lijfrentetermijnen hoeven, ook als zij in 2015 worden aangekocht, niet aan de vormen te voldoen zoals omschreven onder de BHW of de Wet IB 2001. De lijfrente moet een vaste en gelijkmatige periodieke uitkering zijn, op één of meerdere levens. Bij de afkoop van een pre-BHW-lijfrente is géén revisierente verschuldigd. Wel moet de verzekeraar loonheffing inhouden.





In een uitspraak van Hof Amsterdam van 6 november 2014 is beslist dat over deze afkoopsom ook de inkomensafhankelijke bijdrage voor de Zorgverzekeringswet verschuldigd is.

Het pre-BHW-regime was ook vanaf 1992 van toepassing. Voor premiebetalende lijfrenteverzekeringen mochten de premies na 15 oktober 1990 niet worden verhoogd. Voor de op 31 december 1991 bestaande premievrije verzekeringen en koopsopolissen blijft het pre-BHW-regime van toepassing.

#### Op 31 december 2000 premievrije verzekeringen

Op de op 31 december 2000 bestaande premievrije verzekeringen en koopsopolissen die onder het pre-BHW-regime vallen, blijft dit regime volledig van toepassing.

#### Op 1 januari 2001 premiebetalende verzekeringen

Betaalt de verzekeringnemer vanaf 2001 nog steeds premies? Dan had hij de verzekering vóór 1 januari 2003 moeten aanpassen om de premie vanaf 2001 te kunnen aftrekken. Als de verzekering is aangepast, is deze gesplitst in een pre-BHW-deel en een Wet IB 2001-deel. Of de verzekeringnemer de premie volledig kan aftrekken, hangt af van de beschikbare aftrekruijnte. Is de aftrekruijnte - jaarruijnte, reserveringsruimte, omzetting oudedagsreserve en omzetting stakingswinst - voldoende? Dan kan de premie van de aangepaste verzekering volledig ten laste van het inkomen in box 1 worden gebracht. Is de aftrekruijnte onvoldoende? Dan kan de saldomethode van toepassing zijn.

#### Aangepaste verzekering

Is de verzekering aangepast aan de Wet IB 2001? Dan geldt voor het aangepaste deel hetzelfde als voor een Wet IB 2001-lijfrente. Ook is hierop de beperkte saldomethode van toepassing voor zover de premies hoger zijn dan de afgetrokken premies. Daarnaast is de overgangsregeling uit 2009 van toepassing ([zie paragraaf 4.3.1](#)).

#### Niet aangepaste verzekering

De premie van een niet (tijdig) aangepaste verzekering is niet aftrekbaar. Er wordt immers niet voldaan aan de voorwaarden voor aftrek. Op de premie die in de jaren 2001 tot en met 2009 niet in aftrek is gebracht, is de saldomethode van toepassing. Op de premie die na 1 januari 2010 is betaald, is een saldomethode op grond van het overgangsrecht 2001 van toepassing. Dat betekent dat de saldomethode nog mag worden toegepast tot een niet aftrekbare premie van maximaal € 2.269 per jaar per verzekering.





Deze saldomethode vervalt per op 31 december 2020. Het verschil met de beperkte saldomethode voor in of na 2001 afgesloten verzekeringen is, dat de nieuwe beperkte saldomethode geldt per belastingplichtige en de saldomethode uit het overgangsrecht 2001 per verzekering.

Omdat het een niet aangepaste verzekering betreft, kon in 2009 een deel van de verzekering in box 3 worden belast. Dit was onwenselijk. De wetgever heeft de beperkte saldomethode daarom met ingang van 2010 ook ingevoerd voor deze verzekering. De overgangsregeling, bestaande uit de onbeperkte saldomethode, geldt voor de niet aangepaste verzekering voor de jaren 2001 tot en met 2009. Vanaf 2010 heeft ook deze verzekering geen deel meer dat in box 3 moet worden belast.

### Schema niet aangepaste verzekering

	1-1-2001	1-1-2010
Pre-BHW-regeling	Volledig saldodeel (pre-BHW-regeling)	Belast in box 1 Saldo deel € 2.269 per verzekering

Aangezien de premie niet aftrekbaar is, kan de verzekeringnemer eenvoudig aantonen dat en voor welk deel de saldomethode van toepassing is.

De beperkte saldomethode en de saldomethode uit het overgangsrecht 2001 kunnen niet tegelijk van toepassing zijn. Zoals eerder omschreven is het verschil dat de beperkte saldomethode per belastingplichtige geldt en de saldomethode 2001 per verzekering. Deze laatste saldomethode vervalt op 31 december 2020.

#### 4.4.1.2 Afkoop in het buitenland

De Wet IB 2001 voorziet niet in de mogelijkheid om een afkoopsom van een oud-regime lijfrente te belasten als de gerechtigde in het buitenland woont. Dat heeft de Hoge Raad in 2011 geoordeeld. De afkoopsom kan dan vrij van Nederlandse inkomstenbelasting worden genoten.

#### 4.4.1.3 Eerbiedigende werking bij omzetting in lijfrente nieuw regime

De verzekeringnemer of begunstigde kan er voor kiezen om de lijfrenteverzekering zonder belastingheffing om te zetten in een lijfrente waar regels van de Wet IB 2001 op van toepassing zijn. Na de omzetting moet de lijfrente volledig voldoen aan de voorwaarden die onder de Wet IB 2001 voor lijfrenten gelden.





Op de regel dat na omzetting de oude regels niet meer van toepassing zijn, bestaat voorsnog een aantal uitzonderingen. Bijvoorbeeld de regeling voor echtgenoten. Onder de regels van vóór de Brede Herwaardering was er een anti-ontgaansbepaling voor het laten toekomen van uitkeringen aan een echtgenoot. Deze bepaling is van toepassing als de uitkeringen toekomen aan de echtgenoot die de premie niet in aftrek heeft gebracht. Heeft deze echtgenoot een lager inkomen dan de echtgenoot die de premie in aftrek heeft gebracht, dan zijn de uitkeringen toch belast bij de echtgenoot die de premie in aftrek heeft gebracht. Er wordt dan geen belastingvoordeel verkregen door de uitkeringen aan de lager belaste partner toe te laten komen. In 2011 was er discussie of deze regel nog steeds van toepassing is als de lijfrente is omgezet naar een bancaire lijfrente. Met een wetswijziging is beoogd om deze anti-ontgaansbepaling ook in die situatie te laten bestaan.

Bij toerekening aan een echtgenoot met een lager inkomen worden de uitkeringen dan toch belast bij de echtgenoot die de premie heeft afgetrokken.

#### 4.4.2 Brede Herwaardering (BHW)

Het betreffen hier lijfrenten die op of na 1 januari 1992 nieuw zijn afgesloten, of die na 15 oktober 1990 zijn afgesloten en waarvan de premiebetaling op of na 1 januari 1992 is voortgezet.

Onder de BHW is de lijfrentepremieaftrek ten opzichte van de pre-BHW verruimd. Daar stond wel tegenover dat de voorwaarden aanzienlijk werden aangescherpt. Zo werden specifieke lijfrentevormen voorgeschreven en sanctiebepalingen geïntroduceerd. Deze lijfrentevormen en sanctiebepalingen zijn vergelijkbaar met de bepalingen van de Wet IB 2001.

#### Op 31 december 2000 premievrije verzekeringen

Voor de op 31 december 2000 bestaande premievrije verzekeringen en koopsompolissen waarop de BHW van toepassing is, blijft het BHW-regime volledig behouden.

#### Op 1 januari 2001 premiebetalende verzekeringen

Betaalt de verzekeringnemer vanaf 2001 nog steeds premies? Dan hoeft hij de verzekering niet aan te passen om de premie te kunnen aftrekken. Dit komt omdat de voorwaarden van de BHW slechts op geringe punten afwijken van de Wet IB 2001. Of de premie volledig kan worden afgetrokken, hangt wel af van de beschikbare aftrekruiimte. Als die voldoende is, kan de premie van de verzekering volledig ten laste van het inkomen in box 1 worden gebracht. Is de aftrekruiimte - jaarruimte, reserveringsruimte, omzetting oudedagsreserve en/of omzetting stakingswinst - onvoldoende, dan kan de saldo-methode van toepassing zijn.





### De saldomethode 2001

De saldomethode is verplicht van toepassing op alle op 14 september 1999 bestaande premiebetalende lijfrenteverzekeringen, waarvan de premies nadien niet zijn verhoogd. Door deze saldomethode wordt de premie die vanaf 2001 niet in aftrek is gebracht, tot een bedrag van maximaal € 2.269 per jaar als saldo behandeld. Dit saldo wordt niet belast in box 3 en zorgt ervoor dat de toekomstige uitkeringen pas worden belast zodra zij de premies die onder het saldodeel vallen, overtreffen. De saldomethode vervalt op 31 december 2020.

### Lijfrentetermijnen vanaf 2009 en de beperkte saldomethode

Sinds 1 januari 2009 worden alle gefacilieerde lijfrentetermijnen belast in box 1. Dit betekent dat:

- a als de lijfrente is aangepast aan de voorwaarden voor een gefacilieerde lijfrente; en
- b als de premie komt uit boven de aftrekbare premie plus het saldodeel dit gedeelte niet langer in box 3 wordt belast, maar in box 1.

### Uiterste ingangsdatum (tijdelijke oudedagslijfrente)

Als in de BHW-verzekering vóór 1 januari 2001 al een ingangsdatum was opgenomen waaruit blijkt dat de lijfrentetermijnen ingaan na het jaar waarin de verzekeringnemer de AOW-leeftijd plus vijf jaar heeft bereikt, kan deze latere leeftijd worden gehanteerd. Er worden dan geen negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen in aanmerking genomen en er is geen revisierente verschuldigd.

### 4.4.3 Overbruggingslijfrente

Tot en met het belastingjaar 2005 kon de verzekeringnemer premies voor een overbruggingslijfrente in aftrek brengen. Deze lijfrente dient om de periode te overbruggen tussen het moment dat iemand wenst te stoppen met werken en de AOW- of pensioeningangsdatum (mits deze vóór de AOW-ingangsdatum is gelegen). Het is een tijdelijke lijfrente, op het leven van en toekomstend aan de verzekeringnemer.

De uitkeringen kunnen op ieder gewenst moment ingaan, zolang dit moment vóór de AOW- of pensioeningangsdatum is gelegen. De uitkeringen voor alle overbruggingslijfrenten gezamenlijk bedraagt maximaal € 63.288 per jaar. Dit bedrag wordt niet geïndexeerd.

Sinds het belastingjaar 2006 kan de verzekeringnemer de premies voor een overbruggingslijfrente niet meer aftrekken. Op grond van het overgangsrecht kan de verzekeringnemer, afhankelijk van de situatie, voor het volgende kapitaal een overbruggingslijfrente aankopen:

- Alle betaalde premies zijn ten laste van de belastingjaren 2005 en eerder gebracht. In dit geval kan de verzekeringnemer voor het volledige expiratiekapitaal een overbruggingslijfrente aankopen.
- Vanaf 2006 zijn nog premies betaald en de premies zijn (deels) niet teruggewenteld naar het belastingjaar 2005. In dit geval kan de verzekeringnemer 'slechts' voor de opgebouwde waarde per 31 december 2005 een overbruggingslijfrente aankopen.





- Vanaf 2006 zijn nog premies betaald en een deel van de premies is teruggewenteld naar het belastingjaar 2005. De verzekeringnemer kan nu voor de waarde per 31 december 2005 vermeerderd met de naar het belastingjaar 2005 teruggewentelde premies, een overbruggingslijfrente aankopen.

#### Voorbeeld

Alan heeft in 2003 een lijfrente afgesloten. De waarde bedraagt op 31 december 2005 € 1.000. Alan gaat na 2005 door met het betalen van de lijfrentepremies. Deze brengt hij in aftrek op zijn aangifte inkomstenbelasting. In 2015 bereikt de verzekering de einddatum. De lijfrente bedraagt € 5.000. Alan wil voor € 5.000 een overbruggingslijfrente aankopen. Wat zijn de fiscale gevolgen?

Alan mag alleen voor € 1.000 een overbruggingslijfrente aankopen. Als voor een hoger bedrag dan de waarde per 31 december 2005 een overbruggingslijfrente wordt aangekocht, is sprake van een niet toegestane handeling. Het overschot van € 4.000 - het verschil tussen de waarde op de einddatum en op 31 december 2005 - wordt belast als negatieve uitgave voor inkomensvoorzieningen. Ook wordt een aanslag revisierente in de inkomstenbelasting opgelegd. Het is raadzaam om het overschot te gebruiken voor een lijfrentevorm die met ingang van 2006 fiscaal is toegestaan.

#### Voorbeeld

Rick heeft in 2003 een lijfrente op beleggingsbasis afgesloten. De waarde bedraagt op 31 december 2005 € 3.000. Na 2005 gaat Rick door met het betalen van de lijfrentepremies. Deze brengt hij in aftrek bij zijn aangifte inkomstenbelasting. Voor de waarde opgebouwd na 2005 wil Rick te zijner tijd

een oudedagslijfrente aankopen. In 2015 bereikt de verzekering de einddatum. Door lage beurskoersen bedraagt de waarde van de lijfrente € 2.500. Voor welk bedrag mag Rick een overbruggingslijfrente aankopen?

Rick mag voor de waarde per 31 december 2005 (€ 3.000) een overbruggingslijfrente aankopen. Echter, de verzekering is maar € 2.500 waard. Voor dat bedrag kan Rick volledig een overbruggingslijfrente aankopen. Het maakt hierbij niet uit dat de lijfrentepremies na 2005 in aftrek zijn gebracht voor een oudedagslijfrente.

Het is niet mogelijk een overbruggingslijfrente in een bancaire lijfrentevorm te laten uitkeren. Wel is het mogelijk om in de opbouwfase het kapitaal voor een overbruggingslijfrente te storten op een bancaire lijfrenterekening. Als vervolgens in de uitkeringsfase het kapitaal weer bij een verzekeraar wordt ondergebracht, kan alsnog een overbruggingslijfrente worden aangekocht.





#### 4.4.4 Tijdelijke oudedagslijfrente

Sinds 2006 zijn de premies voor een overbruggingslijfrente niet meer aftrekbaar. Tegelijkertijd is de ingangsdatum van de tijdelijke oudedagslijfrente aangepast. Tot en met 31 december 2005 was het mogelijk de overbruggingslijfrente te laten ingaan in het jaar van bereiken van de 65-jarige leeftijd óf op de eerdere pensioendatum. Na 2005 kan deze lijfrente niet eerder ingaan dan in het jaar van bereiken van de 65-jarige leeftijd (maar uiterlijk in het jaar van bereiken van de zeventigjarige leeftijd). Sinds 1 januari 2014 kan de tijdelijke oudedagslijfrente niet eerder ingaan dan in het jaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt en niet later dan in het jaar waarin de AOW-leeftijd plus vijf jaar wordt bereikt. Op grond van het overgangsrecht kan de verzekeringnemer, afhankelijk van de situatie, voor het volgende de tijdelijke oudedagslijfrente bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd laten ingaan:

- Alle betaalde premies zijn ten laste van de belastingjaren 2013 en eerder gebracht.

In dit geval kan de verzekeringnemer voor het volledige expiratiekapitaal een tijdelijke oudedagslijfrente aankopen.

- Vanaf 2014 zijn nog premies betaald en de premies zijn (deels) niet teruggewenteld naar het belastingjaar 2013. In dit geval kan de verzekeringnemer 'slechts' voor de opgebouwde waarde per 31 december 2013 een tijdelijke oudedagslijfrente aankopen.
- Vanaf 2014 zijn nog premies betaald en een deel van de premies is teruggewenteld naar het belastingjaar 2013. De verzekeringnemer kan nu voor de waarde per 31 december 2013 vermeerderd met de naar het belastingjaar 2013 teruggewentelde premies, een tijdelijke oudedagslijfrente aankopen.

#### 4.4.5 Schema lijfrentekapitaal op de einddatum

Onderstaand schema geeft aan welke mogelijkheden er zijn bij lijfrenten onder het pre-BHW-regime, het BHW- en het IB 2001-regime die de einddatum bereiken. In dit schema geven we ook weer wat de mogelijkheden zijn per fiscaal regime. Voor de gevolgen van schenken verwijzen we naar [paragraaf 10.6](#)

Kapitaalbron	Lijfrentemogelijkheden			
	Uitkering ineens	Schenken	Periodiek uitkeren	Later uitkeren
Lijfrente pre-BHW-regime	Ja	Ja	Ja	Ja
Lijfrente BHW-regime	Nee	Nee	Ja	Nee <sup>1</sup>
Lijfrente IB 2001-regime	Nee	Nee	Ja	Ja <sup>2</sup>

<sup>1</sup> Tenzij een beroep wordt gedaan op omzetting naar het IB 2001-regime

<sup>2</sup> Voorwaarde is dat de uitkeringen uiterlijk ingaan in het jaar waarin de belastingplichtige de leeftijd bereikt die vijf jaar hoger is dan de AOW-leeftijd.







	Lijfrentevorm	Ingangsdatum	Looptijd	Maximale uitkering
Lijfrente pre-BHW-regime	Vrij te kiezen	Vrij te kiezen	Afhankelijk van leeftijd	Onbeperkt
Lijfrente BHW-regime	Oudedagslijfrente	Vrij te kiezen als overeengekomen vóór 1 januari 2001	Levenslang	Onbeperkt
	Tijdelijke oudedagslijfrente	Niet eerder dan in het jaar waarin de leeftijd van 65 jaar resp. de AOW-leeftijd wordt bereikt en niet later dan in het jaar waarin de AOW-leeftijd + vijf jaar wordt bereikt (tenzij een latere datum oorspronkelijk is overeengekomen) <sup>2</sup>	Minimaal vijf jaar	€ 21.248 (2016) per jaar
	Overbruggingslijfrente <sup>1</sup>	Vrij te kiezen	Naar keuze: 65 jaar of de AOW- of pensioeningangsdatum.	€ 63.288 per jaar
Lijfrente IB 2001-regime	Oudedagslijfrente	Uiterlijk vijf jaar na de AOW-leeftijd	Levenslang	Onbeperkt
	Tijdelijke oudedagslijfrente	Niet eerder dan in het jaar waarin de leeftijd van 65 jaar resp. de AOW-leeftijd wordt bereikt en niet later dan in het jaar waarin de AOW-leeftijd + vijf jaar wordt bereikt <sup>2</sup>	Minimaal 5 jaar	€ 21.248 (2016) per jaar
	Overbruggingslijfrente <sup>1</sup>	Vrij te kiezen, mits gelegen vóór de AOW- of pensioeningangsdatum	Naar keuze: 65 jaar of de AOW- of pensioeningangsdatum	€ 63.288 per jaar

<sup>1</sup> Vanaf 1 januari 2006 is het niet meer mogelijk de premies voor een overbruggingslijfrente af te trekken. Dit onderdeel hebben we eerder in dit hoofdstuk behandeld. [Zie paragraaf 4.4.3.](#)

<sup>2</sup> Alleen voor het op 31 december 2013 opgebouwde lijfrentekapitaal kan op 65-jarige leeftijd een tijdelijke oudedagslijfrente ingaan.





#### 4.4.6 Stroomschema overgangsrecht lijfrenten

De gevolgen van het overgangsrecht voor lijfrenteverzekeringen zijn weergegeven in onderstaand stroomschema. De uitwerking van de fiscale regimes zijn in dit hoofdstuk te vinden.

##### Stap 1

Is sprake van een lijfrenteverzekering waarbij de premies in het verleden geheel of gedeeltelijk in aftrek zijn gebracht op het inkomen?

**JA** > Ga naar stap 2

**NEE** Er is sprake van een saldo-lijfrente (vóór 14 september 1999). Deze is eerder in dit hoofdstuk toegelicht

##### Stap 2

Is sprake van een lijfrenteverzekering die afgesloten is tegen een koopsom?

**JA** > Ga naar stap 3

**NEE** > Ga naar stap 4

##### Stap 3

Is de lijfrenteverzekering afgesloten vóór 1 januari 1992?

**JA** > Zie antwoord 1

**NEE** > Zie antwoord 2

##### Stap 4

Is de lijfrenteverzekering afgesloten vóór 16 oktober 1990 en is de verzekering niet aangepast aan de eisen voor de premie-aftrek van de Wet IB 2001?

##### Stap 5

Is de premiebetaling per kalenderjaar...?

- Premievrij gemaakt per 1 januari 2001  
> Ga naar antwoord 1
- Lager dan € 2.269  
> Ga naar antwoord 3
- Hoger dan € 2.269  
> Ga naar antwoord 4

##### Stap 6

Is de betaalde premie...?

- Hoger of lager dan de jaar- en/of reserveringsruimte vermeerderd met € 2.269 > Ga naar antwoord 5
- Stopgezet per 1 januari 2001  
> Ga naar antwoord 2

##### Antwoord 1

De uitkering wordt afgewikkeld volgens het pre-BHW-regime.

##### Antwoord 2

De uitkering wordt afgewikkeld volgens het BHW-regime.

##### Antwoord 3

De premies zijn niet (gedeeltelijk) aftrekbaar, omdat de verzekering niet is aangepast aan de Wet IB 2001. De uitkering wordt afgewikkeld volgens het pre-BHW-regime in box 1. De saldomethode is op de betaalde premies na 1 januari 2001 van toepassing.

##### Antwoord 4

De premies zijn niet aftrekbaar, omdat de verzekering niet is aangepast aan de Wet IB 2001. De saldomethode 2001 en de beperkte saldomethode zijn van toepassing.

##### Antwoord 5

De premie is op grond van de jaar- en/of reserveringsruimte aftrekbaar. De verzekering voldoet aan de eisen van de Wet IB 2001. De saldomethode 2001 en de beperkte saldomethode zijn van toepassing op het gedeelte van de premie dat niet aftrekbaar is.





## 4.5 Nettolijfrente

Per 1 januari 2015 is Witteveen 2015 in werking getreden. Met inwerkingtreding van Witteveen 2015 zijn de fiscale kaders voor pensioenopbouw aanzienlijk verlaagd en is het inkomen waarover pensioen kan worden opgebouwd beperkt tot € 101.519. Hierdoor is het inkomen voor lijfrenteaftrek op grond van de jaar- en reserveringsruimte ook afgetopt op € 101.519. Deze grens wordt jaarlijks verhoogd. Voor het inkomen boven deze aftoppingsgrens is een nieuwe faciliteit ontstaan: de nettolijfrente.

De premie/inleg voor de nettolijfrente is niet aftrekbaar en wordt uit het netto inkomen betaald. Daar staat tegenover dat op de lijfrente-uitkeringen te zijner tijd geen

loonheffing wordt ingehouden. De faciliteit in de inkomstenbelasting bestaat er uit, dat de waarde van de nettolijfrente in de opbouwphase niet behoort tot de rendementsgrondslag in box 3. Voor het kapitaal/het saldo van de nettolijfrente moet een lijfrente worden aangekocht. Voor deze lijfrente gelden dezelfde

vormvereisten en voorwaarden als voor een 'bruto' lijfrente. Zo kan een nettolijfrente onder andere bij een bank en verzekeraar worden gesloten.

De premie voor een nettolijfrente is leeftijdsafhankelijk en gemaximeerd.

### Premiestaffel voor de nettopensioenregeling op basis van 4% rekenrente

Leeftijdsklassen tot 67 jaar	Percentage van de pensioengrondslag nettopensioenregeling
15 tot en met 19	2,3
20 tot en met 24	2,7
25 tot en met 29	3,3
30 tot en met 34	3,9
35 tot en met 39	4,7
40 tot en met 44	5,7
45 tot en met 49	6,8
50 tot en met 54	8,3
55 tot en met 59	9,9
60 tot en met 64	11,9
65 tot en met 66	13,5





Alleen de staffel op basis van een rekenrente van 4% kan worden gebruikt. Om de maximale nettolijfrentepremie te berekenen, moet het van toepassing zijnde staffelpercentage worden vermenigvuldigd met het inkomen boven € 101.519.

#### 4.5.1 Schending voorwaarden nettolijfrente

Bij schending van de voorwaarden van de nettolijfrente (bijvoorbeeld door middel van afkoop, emigratie wordt niet als schending beschouwd) wordt het 'genoten fiscale voordeel' teruggenomen. Dit wordt gedaan door een forfaitaire benadering. De helft van de afkoopwaarde van de nettolijfrente wordt vermenigvuldigd met het aantal deelgenomen jaren (met een maximum van tien jaar).

Over deze uitkomst vindt alsnog in box 3 belastingheffing plaats.

Als deze methode, bijvoorbeeld omdat de looptijd erg kort is geweest, erg nadelig uitpakt, geldt de tegenbewijsmethode. De belastingplichtige heeft dan de mogelijkheid om het werkelijk genoten fiscale voordeel aan te tonen en hierover alsnog belasting te betalen.

#### Voorbeeld

Piet (52 jaar) heeft een jaarinkomen van € 280.000 en maakt gebruik van de maximale inleg voor een nettolijfrente. In 2023, (acht jaar na de eerste inleg) bedraagt de waarde (inleg + rendement) van zijn nettolijfrente € 160.000. Piet heeft dringend geld nodig en besluit de nettolijfrente af te kopen.

Piet betaalt in box 3 alsnog belasting over ( $(€ 160.000 : 2 = € 80.000 \times 8 \text{ jaar} =) € 640.000$ ). Bij een tarief van 30% en een forfaitair rendement van 4% komt dit neer op een belastingbedrag van € 7.680.

#### 4.5.2 Nettolijfrente en erfbelasting

Ook in de erfbelasting bestaat voor een nettolijfrente een faciliteit. Net zoals voor de 'bruto' lijfrente geldt, wordt de waarde van de nettolijfrente in mindering gebracht op de eventuele partnervrijstelling. Na deze zogenaamde 'imputatie' blijft echter altijd een minimale partnervrijstelling over.

## 4.6 Bijzondere onderwerpen

### 4.6.1 Lijfrente voor een invalide kind

De lijfrente voor een invalide kind kan worden gesloten door de ouder, stiefouder, grootouder of pleegouder van een invalide kind. Onder een kind wordt hier dus ook een kleinkind verstaan. De termijnen van deze lijfrente mogen niet eerder ingaan dan nadat het kind de achttienjarige leeftijd heeft bereikt. De lijfrente eindigt uitsluitend bij het overlijden van het kind.

In tegenstelling tot de lijfrentevormen voor dekking van een pensioentekort is de hoogte van de aftrekbare premie niet gemaximeerd. De bedoeling van de wetgever is om een voorziening op te bouwen waarmee de kosten van levensonderhoud van het invalide kind kunnen worden betaald. Voorziet het kind zelf (gedeeltelijk) in de kosten van levensonderhoud, dan heeft dit invloed op het maximaal aftrekbare bedrag. De verzekeringnemer hoeft niet uit te gaan van een norminkomen van het invalide kind op minimumniveau, maar mag rekening houden met de levensstandaard van de ouders.





Ook de extra kosten van de invaliditeit worden meegewogen bij de beoordeling van de hoogte van de aftrek. Het is niet de bedoeling dat de lijfrente voor een invalide kind wordt gebruikt voor vermogensvorming ten behoeve van het invalide kind.

Het is niet toegestaan de lijfrente voor een invalide kind zo te wijzigen dat deze niet langer voldoet aan de hiervoor gestelde voorwaarden. Gebeurt dit toch dan zijn hieraan dezelfde gevolgen verbonden als omschreven in het onderdeel niet toegestane handelingen van dit hoofdstuk ([zie paragraaf 4.3](#)). Een lijfrente voor een invalide kind kan niet in een bancaire lijfrente worden ondergebracht.

### 4.6.2 Arbeidsongeschiktheidsrente

Een arbeidsongeschiktheidsrente is een aanspraak op periodieke uitkeringen en verstrekkingen bij invaliditeit, ziekte of ongeval met gevolgen van blijvende aard. De premie voor deze arbeidsongeschiktheidsrente (dit is géén lijfrente) is onbeperkt aftrekbaar. De periodieke uitkeringen worden belast in box 1 ([zie hoofdstuk 7.3.2](#)).

### 4.6.3 Saldolijfrente

De saldolijfrente is een lijfrenteverzekering, afgesloten vóór 1 januari 2001, waarvan de koopsom of de premie niet aftrekbaar is. De lijfrente is belast op grond van de saldomethode. Deze methode belast de lijfrentetermijnen, zodra het totaal hiervan meer bedraagt dan de niet in aftrek gebrachte premies.

Op grond van het overgangsrecht kan de saldomethode nog van toepassing zijn op saldolijfrenteverzekeringen die vóór 14 september 1999 bestonden en waarvoor op of na die datum geen premies meer zijn betaald. Voor deze verzekering kon de verzekeringnemer kiezen om ook vanaf 2001 de saldomethode toe te passen. De saldomethode is van toepassing tot een premie van € 2.269 per verzekering per jaar.

De niet-aftrekbare premie leidt tot maximaal dit bedrag tot onbelaste uitkeringen. Daarbij geldt dan de voorwaarde dat de overeengekomen premiebetalingen na 14 september 1999 niet zijn verhoogd. Deze saldomethode vervalt op 31 december 2020. Als de

belastingplichtige meer dan € 2.269 per jaar heeft betaald, leidt het meerdere tot aanspraken in box 3.

Lijfrenteverzekeringen, afgesloten na 1 januari 2001, worden belast in box 3 als de koopsom of de premie niet voor aftrek in aanmerking komt. Dit houdt in dat de waarde van deze lijfrente jaarlijks wordt belast. Deze lijfrente wordt niet aangeduid als saldolijfrente, maar als een box 3-lijfrente of vermogenslijfrente.

#### Voorbeeld

Ben heeft in 1994 een saldolijfrente gesloten en een koopsom van € 150.000 betaald. Per 1 januari 2001 bedraagt de waarde van de saldolijfrente € 200.000. Vanaf 1 januari 2008 wordt jaarlijks € 30.000 uitgekeerd. Hoe verloopt de belastingheffing over de saldolijfrente als Ben in 2001 niet heeft afgerekend?





De saldometode is van toepassing. De termijnen worden pas belast per 1 januari 2013. Op dat moment worden de termijnen belast in box 1 tegen het progressieve tarief.

### Stel dat Ben had gekozen voor afrekenen per 1 januari 2001. Hoe luidt dan het antwoord?

In 2001 moest belasting worden betaald over het rentebestanddeel op dat moment. Ben moest dus € 50.000 als inkomsten in box 1 opgeven. Op verzoek kon heffing plaatsvinden tegen het tarief van 45%. Vervolgens wordt de waarde van de verzekering jaarlijks betrokken in de heffing in box 3.

### Afkoop saldolijfrente

Als een verzekeringnemer zijn saldolijfrente afkoopt, wordt de rente in de uitkering belast. Ter bepaling van deze ruimte wordt de uitkering verminderd met het resterende deel van de koopsom.

#### Voorbeeld

Stel dat Ben had besloten op 1 januari 2012 zijn saldolijfrente af te kopen en dat hij niet per 1 januari 2001 heeft afgerekend. De afkoopwaarde was € 80.000 en het resterende saldodeel bedroeg € 30.000. Belast werd € 80.000 (afkoopwaarde) -/ - € 30.000 (resterende saldodeel) = € 50.000.

### 4.6.4 Lijfrente in box 3

Een lijfrenteverzekering die niet aan de voorwaarden voor een aftrekbare lijfrente voldoet en geen saldolijfrente is, wordt belast in box 3. De verzekeringnemer kan de gegevens uit de waardeopgave gebruiken voor de bepaling van zijn rendementsgrondslag in box 3.

De waarde van de lijfrente in box 3 wordt gesteld op de waarde in het economisch verkeer. De verzekeringnemer kan deze waarde bepalen door de uitkeringen met een bepaalde factor te vermenigvuldigen. De factor is af te leiden uit één van de hierna opgenomen tabellen. Kan de tabel niet worden toegepast, dan wordt de waarde gesteld op de (afkoop)waarde. Bij het bepalen van de factor heeft de wetgever onderscheid gemaakt tussen uitkeringen die:

- tijdelijk of levenslang worden uitgekeerd; en/of
- afhankelijk zijn van het leven van één man, één vrouw of van meer dan één leven.





### Levensafhankelijke uitkeringen

#### Levenslange lijfrente op het leven van één man

Is de periodieke uitkering uitsluitend afhankelijk van het leven van één man, dan is de volgende tabel van toepassing.

Factor Wanneer de man gedurende wiens leven de uitkering moet plaatshebben

22	Jonger dan 20 jaar is
22	20 jaar of ouder, maar jonger dan 25 jaar is
21	25 jaar of ouder, maar jonger dan 30 jaar is
20	30 jaar of ouder, maar jonger dan 35 jaar is
19	35 jaar of ouder, maar jonger dan 40 jaar is
18	40 jaar of ouder, maar jonger dan 45 jaar is
16	45 jaar of ouder, maar jonger dan 50 jaar is
15	50 jaar of ouder, maar jonger dan 55 jaar is
13	55 jaar of ouder, maar jonger dan 60 jaar is
11	60 jaar of ouder, maar jonger dan 65 jaar is
9	65 jaar of ouder, maar jonger dan 70 jaar is
8	70 jaar of ouder, maar jonger dan 75 jaar is
6	75 jaar of ouder, maar jonger dan 80 jaar is
4	80 jaar of ouder, maar jonger dan 85 jaar is
3	85 jaar of ouder, maar jonger dan 90 jaar is
2	90 jaar of ouder, maar jonger dan 95 jaar is
1	95 jaar of ouder is

### Voorbeeld

Anton (50) krijgt jaarlijks een periodieke uitkering van € 9.000. Deze reeks uitkeringen eindigt bij het overlijden van zijn broer die momenteel 57 jaar is. Voor de waardebeoordeling is de factor 13 nodig. De waarde van de periodieke uitkering bedraagt € 117.000 (€ 9.000 x 13).



**Tijdelijke lijfrente op het leven van één man**

Is de periodieke uitkering afhankelijk van het leven van één man en vervalt deze na een bepaalde tijd, dan moet de volgende tabel worden toegepast.

Leeftijd man	1e vijf jaar	2e vijf jaar	3e vijf jaar	4e vijf jaar	5e vijf jaar	6e vijf jaar	7e vijf jaar	8e vijf jaar	9e vijf jaar	10e vijf jaar	11e vijf jaar	12e vijf jaar	De volgende jaren
0-19	0,91	0,74	0,61	0,50	0,41	0,33	0,27	0,21	0,17	0,13	0,09	0,06	0,03
20-24	0,91	0,74	0,61	0,50	0,40	0,33	0,26	0,20	0,15	0,11	0,07	0,04	0,02
25-29	0,91	0,74	0,61	0,49	0,40	0,32	0,25	0,19	0,13	0,09	0,05	0,02	0,01
30-34	0,91	0,74	0,60	0,49	0,39	0,30	0,23	0,16	0,11	0,06	0,03	0,01	0,00
35-39	0,90	0,74	0,59	0,48	0,37	0,28	0,20	0,13	0,06	0,03	0,01	0,00	
40-44	0,90	0,73	0,58	0,46	0,35	0,25	0,16	0,09	0,04	0,01	0,00		
45-49	0,90	0,72	0,56	0,43	0,30	0,20	0,11	0,05	0,01	0,00			
50-54	0,89	0,70	0,53	0,38	0,24	0,14	0,06	0,02	0,00				
55-59	0,88	0,67	0,48	0,31	0,17	0,08	0,02	0,00					
60-64	0,87	0,62	0,40	0,22	0,10	0,03	0,00						
65-69	0,84	0,54	0,30	0,14	0,04	0,01							
70-74	0,80	0,45	0,20	0,06	0,01	0,00							
75-79	0,74	0,33	0,10	0,02	0,00								
80-84	0,65	0,20	0,03	0,00									
85-89	0,54	0,08	0,00										
90-94	0,40	0,02	0,00										
95-100	0,27	0,00											
100-	0,18	0,00											





**Voorbeeld**

Stel dat Anton uit het vorige voorbeeld niet een levenslange periodieke uitkering geniet, maar dat de reeks uitkeringen na vijftien jaar eindigt (of bij eerder overlijden van zijn broer). De waarde van de periodieke uitkering kan dan als volgt worden berekend:

$$0,88 \times \text{€ } 9.000 \times 5 = \text{€ } 39.600$$

$$0,6 \times \text{€ } 9.000 \times 5 = \text{€ } 30.150$$

$$0,48 \times \text{€ } 9.000 \times 5 = \frac{\text{€ } 21.600}{\text{€ } 91.350}$$

Leidt een waardering van een tijdelijke reeks periodieke uitkeringen tot een hoger bedrag dan een waardering van een levenslange reeks periodieke uitkeringen? Dan geldt het laagste bedrag als waarde. In dit geval is dit niet aan de orde. Een waardering van een levenslange reeks periodieke uitkeringen zou resulteren in een waarde van € 117.000 (€ 9.000 x 13).

**Lijfrente (levenslang en tijdelijk) afhankelijk van het leven van één vrouw**

De tabellen gaan ervan uit dat de periodieke uitkering afhankelijk is van het leven van één man. Is de periodieke uitkering echter afhankelijk van het leven van één vrouw, dan geldt de factor die hoort bij een man die vijf jaar jonger is dan de betreffende vrouw.

**Voorbeeld**

Stel dat Anton uit het eerder gegeven voorbeeld niet een reeks periodieke uitkeringen krijgt die afhankelijk is van het leven van zijn broer, maar van het leven van zijn echtgenote. Zij is 49 jaar. De factor die in dat geval nodig is voor de waardebepaling, is 18 (de echtgenote wordt gezien als een 44-jarige man). De waarde van de periodieke uitkering bedraagt € 162.000 (€ 9.000 x 18).

**Lijfrente (levenslang en tijdelijk) afhankelijk van het leven van meer dan één persoon**

Een reeks periodieke uitkeringen kan afhankelijk zijn van meer dan één leven. De periodieke uitkeringen kunnen in dat geval eindigen bij het eerste overlijden of bij het

laatste overlijden. Dit heeft zijn weerslag op de waardering van een dergelijk recht.

Eindigt de reeks periodieke uitkeringen bij het overlijden van de eerst stervende van twee (of meer) verzekerden, dan is voor de waardering de factor bepalend die behoort bij het leven van iemand die vijf jaar ouder is dan de oudste van de verzekerden.

Eindigt de reeks periodieke uitkeringen bij het overlijden van de langstlevende van de twee (of meer) verzekerden, dan is de factor bepalend die behoort bij iemand die tien jaar jonger is dan de jongste van de verzekerden.

**Voorbeeld**

Stel dat de reeks periodieke uitkeringen die Anton in het hiervoor gegeven voorbeeld geniet, eindigt zodra zijn vrouw (49) of zijn broer (57) komt te overlijden. Voor de waardering is de factor bepalend van iemand die 62 jaar oud is (vijf jaar ouder dan zijn broer). De waarde van de periodieke uitkering bedraagt € 99.000 (€ 9.000 x 11).





#### 4.6.5 Emigratie en conserverende aanslag

De belastingplichtige die emigreert en in het verleden lijfrente-inleg heeft afgetrokken, krijgt te maken met een conserverende aanslag. Het bedrag van de conserverende aanslag is sinds medio 2009 afhankelijk van de van toepassing zijnde regeling ter voorkoming van dubbele belasting bij afkoop. Een dergelijke regeling is vaak in het belastingverdrag tussen Nederland en het betreffende land vastgelegd. Er zijn twee soorten regelingen.

- 1 de regeling die de heffing uitsluitend toewijst aan het emigratieland (woonstaat); en
- 2 de regeling die ook een heffingsmogelijkheid biedt voor Nederland (bronstaat).

Als de heffing uitsluitend is toegewezen aan het emigratieland (woonstaat), dan wordt een conserverende aanslag opgelegd ter grootte van de afgetrokken premies. Is de waarde van de aanspraak ten tijde van emigratie lager dan de afgetrokken premies, dan wordt

de conserverende aanslag opgelegd voor deze waarde. Over het in de conserverende aanslag bijgetelde bedrag is 20% revisierente verschuldigd.

Als Nederland (bronland) volgens de regeling ter voorkoming van dubbele belasting een heffingsmogelijkheid heeft, dan wordt een conserverende aanslag opgelegd ter grootte van de waarde van de aanspraak. De waarde van de aanspraak wordt hierbij minimaal gesteld op de som van de totale inleg. Over het in de conserverende aanslag bijgetelde bedrag is 20% revisierente verschuldigd.

De Belastingdienst int het bedrag van de belastingaanslag dat ziet op de bijtelling niet. Dit gebeurt pas als de belastingplichtige binnen tien jaar ná emigratie een niet toegestane handeling verricht. Na verloop van tien jaar vervalt de conserverende aanslag.

Voor belaste handelingen die na de periode van tien jaar worden verricht, bepaalt het belastingverdrag of Nederland nog mag heffen.

#### 4.6.6 Collectieve compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen

De afgelopen jaren is veel ophef geweest over levensverzekeringen op beleggingsbasis. Met name het kostenpeil van dergelijke verzekeringen was onderwerp van discussie. Naar aanleiding hiervan zijn enkele levensverzekeraars collectieve compensatieregelingen overeengekomen. Maar het kan ook zijn dat op individuele basis of door een uitspraak van de rechter tot een compensatie is gekomen. In een besluit gaat de staatssecretaris in op de fiscale gevolgen van de compensaties op de verzekeringen.

Bij een ingegane lijfrente kan een compensatie er toe leiden dat de toekomstige uitkeringen hoger worden. In dat geval zijn de termijnen nog steeds aan te merken als vast en gelijkmatig. Volgt ter compensatie een extra uitkering ineens, dan is die uitkering een reguliere verzekeringsuitkering waarover loonheffing verschuldigd is.





Is de lijfrente nog in de uitstelfase dan leidt de compensatie tot een verhoging. Gevolg hiervan is dat de uitkeringen hoger zijn. Heffing vindt dan plaats over het hogere bedrag van de uitkeringen.

Als de compensatie ziet op het verleden van een niet meer bij de verzekeraar lopende verzekering is de situatie anders. Het kan zijn dat de verzekering is beëindigd of is overgegaan naar een andere verzekeraar. De nabetaling wordt in dat geval beschouwd als een reguliere verzekeringsuitkering en niet als een afkoopsom.

#### 4.6.7 Overzicht bijzondere onderwerpen

In onderstaand schema geven we aan of de bijzondere onderwerpen van belang zijn bij lijfrenteverzekeringen en/of bij de bancaire lijfrente.

Bijzonder onderwerp	Lijfrenteverzekering	Bancaire lijfrente
Lijfrente voor een invalide kind.	Mogelijk.	Niet mogelijk.
Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid.	Mogelijk als extra dekking.	Niet mogelijk als extra dekking.
Arbeidsongeschiktheidsrente.	Kan als aparte verzekering worden afgesloten.	Kan als aparte verzekering worden afgesloten.
Saldolijfrente.	Dit is een bijzondere lijfrenteverzekering.	Dit komt niet voor.
Lijfrente in box 3.	Waardering afhankelijk van het leven van de persoon.	Waardering lijfrente = de waarde van de rekening.
Emigratie en conserverende aanslag.	Van belang voor de lijfrenteverzekering.	Van belang voor de bancaire lijfrente.
Verzuimde premieaftrek vóór 2001.	Van belang voor de lijfrenteverzekering.	Dit komt niet voor.
Collectieve compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen.	Van belang voor de lijfrenteverzekering.	Dit is niet van toepassing.





### 4.6.8 Scheiding en lijfrente

Bij echtscheiding, scheiding van tafel en bed of einde van een geregistreerd partnerschap kan een verplichting tot verrekening van lijfrenteaanspraken ontstaan. Bij scheiding van tafel en bed is het huwelijk niet verbroken, maar leven de echtgenoten apart. Voor het fiscaal partnerschap betekent scheiding van tafel en bed dat de partners als ongehuwd partner worden aangemerkt. Bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed is het mogelijk dat bijvoorbeeld de begunstiging op het polisblad onherroepelijk moet worden gewijzigd. In het algemeen leidt een dergelijke wijziging tot belastingheffing.

Bij een verdeling van een gemeenschap van goederen bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed, bij voldoening of afkoop van een alimentatieverplichting en bij voldoening aan een verplichting tot verevening van pensioenrechten, kunnen handelingen toegestaan zijn die normaal gesproken fiscaal verboden zijn. Dit geldt ook bij beëindiging van een geregistreerd partnerschap. Hierna gaan wij nader op deze handelingen in.

#### 4.6.8.1 De gefacilieerde lijfrente

In de Wet IB 2001 is een regeling voor echtscheiding opgenomen. De verzekeringnemer kan een aantal handelingen uitvoeren die niet als negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen worden aangemerkt.

Bij verdeling van de gemeenschap bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed is het volgende mogelijk voor echtgenoten die zijn aangemerkt als binnenlandse belastingplichtigen:

- De lijfrenteverzekering kan geheel of gedeeltelijk worden overgedragen aan de ex-echtgenoot. Dit betekent onder andere dat de verzekering kan worden gesplitst.
- De ex-echtgenoot kan op de verzekering als onherroepelijk begunstigde worden aangewezen.
- De fiscaal toegestane lijfrenteverzekering voor de verzekeringnemer kan worden omgezet in een fiscaal toegestane lijfrenteverzekering voor de ex-echtgenoot. De ex-echtgenoot wordt dan zelf verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde.

Gedeeltelijke of gehele afkoop van de lijfrenteverzekering is bij echtscheiding niet toegestaan.

#### Voorbeeld

Annie gaat scheiden van Bernard. Tot de te verdelen huwelijksgemeenschap behoort een gefacilieerde lijfrente. Annie is verzekeringnemer. Zij heeft de premies altijd op haar inkomen in aftrek gebracht. In het echtscheidingsconvenant kan ervoor worden gekozen de lijfrente aan Annie of Bernard toe te wijzen. Splitsing van de lijfrenteverzekering is ook mogelijk, namelijk in:

- 1 een gefacilieerde lijfrente waarbij Annie verzekeringnemer blijft;
- 2 een gefacilieerde lijfrente waarbij Bernard verzekeringnemer wordt.

Beide lijfrenten moeten wel blijven voldoen aan de voorwaarden voor een gefacilieerde lijfrente volgens de Wet IB 2001.





### Let op!

Als de verrekening in het voorgenoemde voorbeeld plaatsvindt met geld of andere vermogensbestanddelen, bijvoorbeeld een auto, is sprake van uitruil van de lijfrenteverzekerings. Degene die het geld of het bestanddeel ontvangt, wordt voor de toebedeelde waarde belast in box 1. Degene aan wie de lijfrenteverzekerings wordt toebedeeld, kan de waarde hiervan als persoonsgebonden aftrekpost ten laste brengen van zijn inkomen.

In de wet staat dat deze regeling alleen geldt bij een verdeling van een gemeenschap bij echtscheiding en bij scheiding van tafel en bed. Als de echtgenoten niet zijn getrouwd in gemeenschap van goederen, maar bijvoorbeeld op huwelijkse voorwaarden, kan de verdeling alleen plaatsvinden als aan bepaalde eisen wordt voldaan. Eén van die eisen is dat de ex-echtgenoten samen een verzoek indienen bij de verzekeraar.

De lijfrenteverzekerings van de ene (ex-) echtgenoot kan:

- geheel of gedeeltelijk toekomen aan de andere (ex-)echtgenoot;
- op naam worden gezet van die andere (ex-)echtgenoot;
- worden gesplitst zodat deze aan beide (ex-)echtgenoten voor een deel toekomt.

Overigens moeten de lijfrenten blijven voldoen aan de voorwaarden voor een gefacilieerde lijfrente volgens de Wet IB 2001.

### 4.6.8.2 De bancaire lijfrente

De fiscale gevolgen bij echtscheiding voor een bancaire lijfrente sluiten aan bij die voor een lijfrenteverzekerings. De rekeninghouder kan een aantal handelingen uitvoeren die niet als negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen worden aangemerkt. Bij verdeling van de gemeenschap bij echtscheiding of scheiding van tafel en bed is het volgende mogelijk voor echtgenoten die zijn aangemerkt als binnenlandse belastingplichtigen:

- De lijfrenterekening kan gedeeltelijk worden overgedragen aan de ex-echtgenoot. Dit betekent onder andere dat de rekening in twee delen kan worden gesplitst.
- De fiscaal toegestane lijfrenterekening voor de verzekeringnemer kan worden omgezet in een fiscaal toegestane lijfrenterekening voor de ex-echtgenoot. De ex-echtgenoot wordt dan zelf rekeninghouder van de rekening.

Gedeeltelijke of gehele afkoop van de lijfrenterekening is bij echtscheiding niet toegestaan.





#### 4.6.8.3 De alimentatielijfrente

Na de scheiding kan een alimentatieverplichting ontstaan en moet in het algemeen maximaal twaalf jaar alimentatie aan de ex-echtgenoot worden betaald. Deze wettelijke looptijd geldt alleen als het huwelijk meer dan vijf jaar heeft geduurd en partijen geen andere afspraken hebben gemaakt. Wat we hierna beschrijven, heeft uitsluitend betrekking op partneralimentatie.

Fiscaal gezien is de alimentatie voor kinderen onder strenge voorwaarden aftrekbaar als kosten voor levensonderhoud. Het onderstaande is voor kinderalimentatie niet van belang.

De alimentatieverplichting kan onder meer de volgende vormen aannemen:

- een alimentatie-uitkering die de alimentatieplichtige periodiek uitbetaalt;
- afkoop van een periodieke alimentatie-uitkering door een bedrag ineens;
- een alimentatie-uitkering in de vorm van een 'lijfrente', uit te keren door een professionele verzekeraar.

De ex-echtgenoot kan de alimentatieverplichting niet afkopen door de koopsom te storten in een bancaire lijfrente of bij een eigen BV.

#### De periodieke alimentatie-uitkering

Als de ex-echtgenoten een dergelijke regeling afspreken:

- wordt de alimentatie-uitkering in box 1 progressief belast bij de ontvanger;
- kan de betaler de alimentatiebedragen als persoonsgebonden aftrek in mindering brengen op het box 1-inkomen. De betalingen zijn een onderhoudsverplichting.

Deze vorm heeft als gevolg dat de ex-echtgenoten langere tijd met elkaar te maken hebben. Dat is niet altijd gewenst.

#### Afkoop in bedrag ineens

De betaler van de alimentatieverplichtingen kan er in overleg met de ex-partner voor kiezen de verplichting af te kopen. De afkoopsom is voor de inkomstenbelasting aftrekbaar in box 1 als persoonsgebonden aftrek. Bij de ontvanger wordt de koopsom progressief belast in box 1.

#### Alimentatielijfrente bij verzekeraar

De ex-echtgenoot kan de alimentatieverplichting afkopen door een alimentatielijfrente te sluiten. De koopsom is aftrekbaar als persoonsgebonden aftrek in box 1, mits aan de wettelijke voorwaarden wordt voldaan. De termijnutkeringen van de alimentatielijfrente worden bij de ontvanger belast.

#### Let op!

Als hij of zij gelden op een bankrekening stort, verhoogt dit de grondslag van box 3.





#### 4.6.8.4 Verrekening van pensioenrechten door betaling van lijfrentepremies

Als de Wet verevening van pensioenrechten bij scheiding (Wet VPS) niet van toepassing is of buiten werking is gesteld, kunnen pensioenaanspraken bij echtscheiding worden verrekend met een lijfrente. Dit moet tussen de ex-echtgenoten onderling zijn afgesproken. Verrekening kan alleen met een lijfrenteverzekering, niet met een bancaire lijfrente.

Als de ex-echtgenoten een dergelijke constructie afspreken:

- is de koopsom aftrekbaar als onderhoudsverplichting, onder de noemer persoonsgebonden aftrek, in box 1 bij de echtgenoot die zijn pensioenaanspraken moet verrekenen;
- worden de termijnen bij de ontvangende ex-echtgenoot progressief belast in box 1.

#### 4.6.8.5 Middeling

De middelingsregeling is een ingewikkelde regeling in de inkomstenbelasting. Het komt er op neer dat de te betalen belasting in drie jaren waarvan in één jaar een (veel) hoger dan gewoonlijk inkomen is genoten mag vergelijken met de belasting in drie 'gewone jaren'. Ofwel: iemand die gedurende een tijdvak van drie aaneengesloten gehele kalenderjaren (middelingstijdvak) binnenlandse belastingplichtige (of kwalificerende buitenlandse belastingplichtige) is geweest wordt een teruggaaf van belasting op het belastbare inkomen uit werk en woning (middelingsteruggaaf) verleend.

Een kalenderjaar dat tot een middelingstijdvak behoort, wordt niet in een ander middelings-tijdvak betrokken.

#### Hoe wordt de middelingsteruggaaf vastgesteld?

De middelingsteruggaaf wordt berekend op het verschil van de belasting op het belastbare inkomen uit werk en woning die over de jaren van het middelingstijdvak is geheven en de belasting op het belastbare inkomen uit werk en woning die verschuldigd zou zijn indien het belastbare inkomen uit werk en woning in elk van die jaren een derde gedeelte zou bedragen van het totaal van de – ten minste op nihil te stellen – belastbare inkomens uit werk en woning in die jaren (herrekenende belasting), voorzover dit verschil meer bedraagt dan € 545.

Als over de jaren van het middelingstijdvak geheven belasting op het belastbare inkomen uit werk en woning wordt aangemerkt de belasting die is geheven vóór toepassing van de aftrekbare kosten voor de eigen woning en de heffingskorting.





Indien over een jaar van het middelingstijdvak een regeling ter voorkoming van dubbele belasting is toegepast, wordt het bedrag van de middelingsteruggaaf gesteld op:

$$A \times C/B,$$

waarbij

- A** voorstelt: het bedrag van de middelings-teruggaaf dat zou zijn berekend indien geen regeling ter voorkoming van dubbele belasting zou zijn toegepast;
- B** voorstelt: de belasting, bedoeld in het vierde lid die zou zijn geheven indien geen regeling ter voorkoming van dubbele belasting zou zijn toegepast;
- C** voorstelt: de belasting, bedoeld in het vierde lid na toepassing van de regelingen ter voorkoming van dubbele belasting.

Voor meer informatie, bijvoorbeeld over de termijn waarbinnen het verzoek moet zijn gedaan of over het al dan niet kunnen meetellen van het jaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt, verwijzen wij naar [belastingdienst.nl](http://belastingdienst.nl). De inspecteur beslist op het verzoek bij voor bezwaar vatbare beschikking.

#### 4.6.8.6 Lijfrente en bijstand (artikel 15 Participatiewet)

Onder voorwaarden hoeft een lijfrente niet afgekocht of opgenomen te worden als een bijstandsuitkering wordt aangevraagd. Lijfrentevoorzieningen blijven buiten de vermogenstoets voorzover de waarde van de lijfrente minder is dan € 250.000 en:

- de pensioengerechtigde leeftijd nog niet is bereikt;
- de lijfrente in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag niet is uitgesteld; en
- de inleg is betaald vóór deze periode of ten minste enige inleg is betaald als de inleg in de vijf jaar voorafgaand aan de aanvraag is gedaan. De inleg in die vijf jaar mag daarbij niet groter zijn geweest dan € 6.000 per jaar.





# Gouden handdruk

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 5





- [5.1 Gouden handdruk](#)
  - [5.2 Eenmalige uitkering](#)
  - [5.3 Periodieke uitkering](#)
  - [5.4 Voorwaarden stamrecht](#)
  - [5.5 Omzetting en redelijke termijn](#)
  - [5.6 Toegestane uitvoerders](#)
  - [5.7 Belastingheffing periodieke uitkeringen](#)
  - [5.8 Regeling voor vervroegde uittreding \(RVU\)](#)
  - [5.9 Overgangsrecht en oude regimes](#)
  - [5.10 Bijzondere onderwerpen](#)
  - [5.11 Ontwikkelingen in het ontslagrecht en ontslagvergoedingen](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

In tijden van economische crisis zijn ontslagen aan de orde van de dag. In veel gevallen krijgt de werknemer dan een ontslagvergoeding, ook wel gouden handdruk genoemd. De hoogte van de vergoeding is afhankelijk van diverse factoren, zoals leeftijd, diensttijd en salaris van de werknemer. Per 1 juli 2015 is de Wet Werk en Zekerheid in werking getreden. Met de inwerkingtreding van deze wet is de wijze waarop een ontslagvergoeding wordt vastgesteld, veranderd. Daarnaast is de transitievergoeding geïntroduceerd. In dit hoofdstuk behandelen we de 'oude' fiscale regelgeving voor het uitstellen van belastingheffing over een ontslagvergoeding in een stamrecht en gaan wij kort in op de transitievergoeding.





## 5.1 Gouden handdruk

Bij onvrijwillige beëindiging van het dienstverband kan een werkgever op grond van het arbeidsrecht gehouden zijn om een ontslagvergoeding mee te geven. Deze 'gouden handdruk' geldt als een soort financiële schadeloosstelling voor de vertrekkende werknemer. De hoogte van de ontslagvergoeding wordt bepaald door een groot aantal factoren, zoals leeftijd, duur van het dienstverband, het salaris en de mate van verwijtbaarheid voor de beëindiging van het dienstverband.

Deze factoren werden gebruikt in de zogenoemde kantonrechttersformule. Deze formule werd vastgesteld door de Kring van Kantonrechtters. Zij hanteerden de formule als leidraad bij het vaststellen van de ontslagvergoeding in de uitspraak op een ontbinding van de arbeidsovereenkomst.

De ontslagvergoeding, ook wel 'gouden handdruk', genoemd kan worden genoten in de vorm van een eenmalige uitkering en tot 1 januari 2014 kon voor een aanspraak op periodieke uitkeringen worden gekozen. Een combinatie van deze twee vormen was ook mogelijk. De aanspraak op periodieke uitkeringen kon als verzekerd stamrecht worden ondergebracht bij een verzekeraar of in een stamrecht-BV of als bancaire stamrecht bij een bank of beleggingsinstelling.

## 5.2 Eenmalige uitkering

De ontslagvergoeding vindt zijn oorsprong in een dienstbetrekking. De dienstbetrekking is een van de centrale begrippen in de Wet op de loonbelasting 1964 (Wet LB). Deze wet is van toepassing op de eenmalige uitkering en het stamrecht.

Wordt de gouden handdruk uitgekeerd in de vorm van een eenmalige uitkering, dan is sprake van belast loon uit de dienstbetrekking. De werkgever is als inhoudingsplichtige verplicht de verschuldigde loonheffing op de eenmalige uitkering in te houden, aan te geven en af te dragen aan de Belastingdienst.

Loonheffing is een voorheffing op de inkomstenbelasting en de werknemer kan de ingehouden en afgedragen loonheffing verrekenen in zijn aangifte inkomstenbelasting. Loon is een bron van inkomen voor de inkomstenbelasting in box 1. Het progressieve tarief in box 1 is van toepassing. Het netto deel van de ontslagvergoeding (dus wat na de inhouding van de loonheffing overblijft) wordt een vermogensbestanddeel in box 3 als de werknemer het bedrag dat hij ontvangt niet consumptief besteedt en het op bijvoorbeeld een spaar- of beleggingsrekening zet. De ex-werknemer moet over het tegoed jaarlijks vermogensrendementsheffing betalen. Als de vergoeding wel consumptief is besteed en geen onderdeel van het vermogen meer is, is uiteraard geen vermogensrendementsheffing verschuldigd.





### 5.3 Periodieke uitkering

Sinds 1 januari 2014 is het niet meer mogelijk om de belastingheffing over een ontslagvergoeding uit te stellen door te kiezen voor een stamrecht. Tot 1 januari 2014 konden als aan een aantal voorwaarden werd voldaan, de oude regels voor stamrechten van toepassing blijven. Die voorwaarden zijn:

- 1 uiterlijk op 31 december 2013 moest het ontslag zijn aangezegd en de ontslagdatum moest in 2013 vaststaan;
- 2 de dienstbetrekking moest vóór 1 juli 2014 worden beëindigd;
- 3 uiterlijk op 31 december 2013 moest vaststaan dat aan de werknemer een stamrecht is toegekend dat voldoet aan de voorwaarden van artikel 11, lid 1, onderdeel g of 11a van de Wet LB (wettekst zoals die op 31 december 2013 gold). Op dat moment moet bekend zijn dat een stamrecht afgesloten zal worden en voor welk bedrag. Als de werknemer nog de mogelijkheid had om te kiezen voor een stamrecht, zal doorgaans aangenomen worden dat nog geen stamrecht is toegekend;
- 4 de ontslagvergoeding moest een vergoeding zijn voor gederfd of te derven loon.

#### 5.3.1 Stamrechten waar de oude regels nog op van toepassing zijn

Werknemer en werkgever konden vóór 1 januari 2014 overeenkomen dat de ontslagvergoeding niet of gedeeltelijk niet als uitkering ineens werd uitgekeerd bij het einde van de dienstbetrekking, maar dat er een stamrecht door de werkgever werd toegekend. Een stamrecht is een aanspraak (een recht) op een reeks van periodieke uitkeringen. Volgens de Wet LB kon de ontslagvergoeding alleen worden omgezet in een stamrecht voor zover sprake is van 'periodieke uitkeringen ter vervanging van gederfd of te derven loon'. Het stamrecht moest dus ter vervanging van te derven loon of ter voorkoming van toekomstige inkomensachteruitgang zijn toegekend, in de vorm van een reeks van periodieke uitkeringen. Als daarnaast nog aan een aantal, verderop genoemde, voorwaarden wordt voldaan, dan was niet de ontslagvergoeding belast loon, maar zijn (te zijner tijd) de periodieke uitkeringen progressief belast.

Dit laatste wordt de omkeerregel genoemd: niet de aanspraak is (nu) belast, maar de (in de toekomst) te ontvangen periodieke uitkeringen. Eén van de belangrijkste voorwaarden waaraan moest worden voldaan, was dat de werkgever de gouden handdruk die was bestemd voor een stamrecht rechtstreeks naar een verzekeraar of bank overmaakte of rechtstreeks naar een daartoe opgerichte stamrecht-BV die aan de fiscale voorwaarden voldeed.

Voor het stamrecht geldt een aantal voorwaarden:

- de reeks van periodieke uitkeringen vangt uiterlijk aan in het jaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt;
- de reeks van periodieke uitkeringen mag slechts toekomen aan een beperkte kring van begunstigden ([zie ook paragraaf 5.4.3](#));
- in de reeks van uitkeringen mag worden afgestemd op te verwachten (sociaal-rechtelijke) uitkeringen. In de praktijk wordt een verhouding tussen de hoogste en de laagste uitkering van 10:1 vaak ook goedgekeurd.





In de praktijk wordt wel gesproken over de zogenaamde stamrechtvrijstelling. Hiermee bedoelen we dus de ontslagvergoeding in de vorm van een stamrecht waarop de omkeerregel van toepassing is en waarbij aan alle voornoemde voorwaarden wordt voldaan.

### Afkoop of opname

Gehele of gedeeltelijke opname is vanaf 1 januari 2014 wettelijk toegestaan. Het opgenomen bedrag wordt dan op het moment van ontvangst belast met loon- en inkomstenbelasting in box 1. Bij opname is geen revisierente meer verschuldigd ([zie paragraaf 5.10.1](#)).

## 5.4 Voorwaarden stamrecht

### 5.4.1 Ingangsdatum en looptijd periodieke uitkeringen

De werknemer ontvangt de ontslagvergoeding en het rendement op enig moment in de vorm van periodieke uitkeringen. Zowel een stamrecht als een lijfrente zijn periodieke uitkeringen, maar een stamrecht is géén lijfrente. Het is bij een stamrecht dus niet noodzakelijk dat de uitkering één van de gefacilieerde lijfrentevormen heeft.

Het stamrecht hoeft ook niet ‘vast en gelijkmatig’ te zijn: de bedragen mogen in hoogte variëren. Om te kunnen spreken van een periodieke uitkering moet er sprake zijn van periodiciteit. Dat wil zeggen dat er meer dan één uitkering moet zijn.

De periodieke uitkering kan onmiddellijk ingaan of worden uitgesteld. Uitstel is mogelijk tot in het jaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt. Of uiterlijk zes maanden daarna ([zie hierna bij paragraaf 5.5](#)). De looptijd van een verzekerde periodieke uitkering is afhankelijk van de sterftekans.

De verzekerde periodieke uitkering moet voldoen aan de zogenoemde 1%-sterftekans. Dit betekent dat gedurende de looptijd van de periodieke uitkeringen de kans op overlijden van de verzekerde ten minste 1% (of nog iets exacter: 0,94%) moet bedragen. Er is één uitzondering: als een stamrecht toekomt aan een kind jonger dan dertig jaar, geldt de eis van de minimale sterftekans niet. Voor het bancaire stamrecht geldt geen 1%-sterftekans, maar moet worden uitgegaan van de uitkeringstabel die is opgenomen onder [paragraaf 5.6.2](#).

### 5.4.2 Variabilisering

Zoals gezegd hoeven de termijnen uit een stamrecht - anders dan bij een lijfrente - niet vast en gelijkmatig te zijn. De staatssecretaris heeft geen bezwaren tegen het wijzigen van de hoogte van de periodieke uitkeringen op basis van te verwachten sociale uitkeringen. Wel is het van belang dat de variatie in de uitkeringsbedragen voldoende realiteitsgehalte heeft. De Belastingdienst hanteert daarom wel eens de vuistregel dat de hoogste uitkering niet meer mag bedragen dan tien keer de laagste uitkering. Een verhouding of bandbreedte van 10:1. Als de variabilisering van de periodieke uitkeringen deze bandbreedte te buiten gaat, zal per afzonderlijke situatie beoordeeld worden of de periodieke uitkeringen na variabilisering nog voldoende realiteitsgehalte hebben. De uit te keren bedragen en de bijbehorende uitkeringsduur moeten wel vóór de ingangsdatum van de uitkeringen worden overeengekomen.



**Voorbeeld**

Een (ex-)werknemer spreekt voordat de eerste uitkering plaatsvindt met de stamrechtuitvoerder af dat de eerste twee jaren € 6.800 per jaar wordt uitgekeerd. Na deze periode - omdat bijvoorbeeld de WW-uitkering vervalt - zal de uitkering € 11.000 per jaar bedragen. Dit is een toegestane variatie in de uitkeringsbedragen.

Als in de overeenkomst een gerechtigde is opgenomen die niet tot de kring van gerechtigden behoort, dan wordt het stamrecht 'onzuiver' en vervalt de stamrechtvrijstelling. De aanspraak is dan alsnog volledig belast.

**5.4.3 Kring van gerechtigden****Kring van gerechtigden**

De periodieke uitkeringen mogen alleen toekomen aan:

- de (ex-)werknemer, op voorwaarde dat de uitkeringen uiterlijk ingaan in het kalenderjaar waarin hij de AOW-leeftijd bereikt;
- de (ex-)echtgenoot of (ex-)geregistreerde partner van de (ex-)werknemer of degene met wie hij duurzaam een gezamenlijke huishouding voert of heeft gevoerd en met wie geen bloed- of aanverwantschap in rechte lijn bestaat, op voorwaarde dat de uitkeringen direct bij overlijden van de (ex-)werknemer ingaan;
- de kinderen, stief- of pleegkinderen die de leeftijd van 30 jaar nog niet hebben bereikt, op voorwaarde dat de uitkeringen direct ingaan bij overlijden van de (ex-)werknemer.

**Verzekerd stamrecht en overlijden**

Als op het moment van overlijden van de (ex-)werknemer of op de einddatum van de verzekering niemand van de kring van gerechtigden in leven is, dan mag overeengekomen zijn dat de uitkering uit de stamrechtverzekering toekomt aan de (ex-)werkgever. Is dit niet het geval, dan vervalt de uitkering veelal aan de verzekeraar.





### Bancair stamrecht en overlijden

Bij het bancaire stamrecht komt het saldo bij overlijden in beginsel toe aan de erfgenamen en/of de langstlevende partner. Wie de erfgenamen zijn, blijkt uit de verklaring van erfrecht. Het kan zijn dat hierbij het wettelijk erfrecht is gevolgd maar erfgenamen kunnen ook testamentair zijn bepaald. Ook voor het bancaire stamrecht geldt de kring van gerechtigden. Het saldo op de rekening is bedoeld voor de partner of de (pleeg) kinderen die de leeftijd van 30 jaar nog niet hebben bereikt. Overlijdt de werknemer in de opbouwfase, dan moeten de erfgenamen uit de kring van gerechtigden het saldo omzetten in periodieke uitkeringen. Overlijdt de werknemer in de uitkeringsfase, dan gaan de resterende periodieke uitkeringen over op deze gerechtigden. De uitkeringen worden dan belast op het moment dat de gerechtigde de uitkeringen ontvangt. De periodieke uitkeringen zijn in deze situatie vrijgesteld van erfbelasting.

De vrijstelling van de partner in de erfbelasting (€ 636.180) wordt verminderd met de helft van de waarde van de geërfde periodieke uitkeringen (imputatie), maar blijft ten minste € 164.348.

Erfgenamen buiten de toegestane kring van gerechtigden kunnen het saldo niet periodiek uit laten keren. Het saldo op de rekening wordt bij het overlijden van de rekeninghouder ineens belast als inkomen uit vroegere dienstbetrekking van de overleden rekeninghouder als het tegood aan deze erfgenamen toekomt. Deze uitkering ineens is niet vrijgesteld van erfbelasting.

Wanneer het saldo toekomt aan zowel erfgenamen binnen- als buiten de toegestane kring van begunstigden wordt het saldo ook ineens belast.

### 5.5 Omzetting en redelijke termijn

Een stamrecht dat bij een verzekeraar of bank is ondergebracht en waarvan de periodieke uitkeringen nog niet zijn ingegaan, moet binnen een redelijke termijn na het bereiken van de einddatum in een nieuw stamrecht worden omgezet. Het nieuwe stamrecht kan

een (bancair of verzekerd) stamrechtproduct voor de opbouw- of uitkeringsfase zijn. De Belastingdienst vindt een termijn van zes maanden voor de omzetting in ieder geval 'redelijk'. Als de omzetting langer duurt, moet de belanghebbende aannemelijk maken dat een langere termijn in zijn situatie redelijk is.

Een stamrecht waarvan de periodieke uitkeringen nog niet zijn ingegaan, moet uiterlijk op 31 december van het jaar waarin de (ex-)werknemer de AOW-leeftijd bereikt, worden omgezet in een nieuw stamrecht, waarvan de periodieke uitkeringen direct ingaan. Door toepassing van de redelijke termijn van zes maanden kan deze uiterste ingangsdatum van de periodieke uitkeringen echter worden overschreden. Dat is toegestaan.

Aandachtspunt is dat fiscaal gezien de uiterste ingangsdatum het bereiken van de AOW-leeftijd is, maar dat veel stamrechtverzekeringen eindigen bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd. De redelijke termijn gaat lopen op de expiratedatum, oftewel de einddatum van de verzekering.





Als het de bedoeling is om de uitkeringen pas te laten ingaan op de AOW-leeftijd, zal de duur van de verzekering tijdig – dat is vóór de expiratedatum – verlengd moeten worden.

Ook voor de erfgenamen van een saldo op een stamrechtrekening of voor de begunstigen van een uitkering uit een stamrechtverzekering geldt na het overlijden van de ex-werknemer een redelijke termijn. Bij overlijden moet het saldo dan wel de uitkering binnen twaalf maanden worden omgezet in een direct ingaande periodieke uitkering.

De Belastingdienst kan de redelijke termijn van zes of twaalf maanden in bijzondere omstandigheden verlengen. De belanghebbende zal in dat geval aannemelijk moeten maken dat in zijn geval de redelijke termijn nog niet is verstreken.

## 5.6 Toegestane uitvoerders

Als uitvoerder van een stamrecht uit een gouden handdruk mogen optreden:

- een pensioenfonds dat onder toezicht staat van De Nederlandsche Bank;
- een in Nederland gevestigde bank of beleggingsinstelling;
- een in Nederland toegelaten verzekeraar;
- de natuurlijke persoon tot wie de werknemer in dienstbetrekking staat of heeft gestaan;
- een rechtspersoon die de stamrechtverplichting rekent tot het binnenlands ondernemingsvermogen.

De laatste twee categorieën maken het mogelijk dat een ex-werkgever als verzekeraar optreedt of dat het stamrecht door de (ex-)werknemer wordt ondergebracht in een stamrecht-BV, waarvan hij de dga is.

### 5.6.1 Verzekeraar

Een stamrecht kan uitgevoerd worden door een verzekeringsmaatschappij. De (ex-)werknemer (of diens nabestaanden) ontvangt dan van de verzekeraar een verzekeringspolis waaruit zijn aanspraken op periodieke uitkeringen blijken. Hij kan verscheidene verzekeringen afsluiten met direct ingaande, uitgestelde of direct ingaande en uitgestelde periodieke uitkeringen. Daarnaast heeft de (ex-)werknemer de keuze uit tijdelijke of levenslange periodieke uitkeringen. Combinaties van tijdelijke en levenslange uitkeringen zijn ook mogelijk. Het stamrecht kan bijvoorbeeld dienen als aanvulling op WW-uitkeringen. De verzekeraar is inhoudingsplichtige voor de loonheffing op de uitkeringen van het stamrecht. Het is nu alleen nog mogelijk een bestaand stamrecht over te dragen naar een verzekeraar. Met de overdracht van een stamrecht kunnen verscheidene verzekeringen worden afgesloten.







### 5.6.2 Bank of beleggingsinstelling

Naast de verzekering van een goudenhanddrukstamrecht is het sinds 1 januari 2010 ook mogelijk om het stamrecht bij een bank of beleggingsinstelling onder te brengen. Ook dan geldt de stamrechtvrijstelling. Als aan alle vereisten is voldaan, dan wordt niet de afkoopsom, maar worden de periodieke uitkeringen te zijner tijd progressief belast in box 1. De periodieke uitkeringen kunnen direct ingaan of worden uitgesteld. Als de uitkeringen ingaan, geldt bij het bancaire goudenhanddrukstamrecht het 1%-sterftekanscriterium niet. In plaats daarvan is een tabel voor de minimale uitkeringsduur gepubliceerd. De minimale uitkeringsduur per leeftijdscategorie is als volgt:

#### Minimale uitkeringsduur per leeftijdscategorie

In geval de gerechtigde de leeftijd heeft bereikt van	maar nog niet de leeftijd heeft bereikt van	bedraagt de minimale periode tussen de eerste en de laatste uitkering de in deze kolom vermelde jaren
-	25	18
25	30	15
30	35	12
35	40	9
40	45	6
45	50	4
50	55	3
55	60	2
60	-	1

Als de uitkeringen toekomen aan kinderen van de gerechtigde die op het moment van ontvangst van de eerste uitkering jonger zijn dan 30 jaar, bedraagt het aantal jaren tussen de eerste en laatste uitkering nooit meer dan het aantal jaren dat het kind jonger is dan dertig jaar.

Ook bij een bancair goudenhanddrukstamrecht is het enkel nog mogelijk om een bestaand stamrecht onder te brengen bij een andere uitvoerder.





### 5.6.3 Verschillen tussen de stamrechtrekening en de stamrechtverzekering

Zoals gezegd was het sinds 1 januari 2010 mogelijk om een ontslagvergoeding in een stamrecht bij een bank of beleggingsinstelling onder te brengen. Achterliggende gedachte is daarbij een 'level playing field' te creëren tussen verzekeringsmaatschappijen en banken. Ondanks het streven naar gelijkheid zijn er wel degelijk verschillen tussen de stamrechtrekening en de stamrechtverzekering. In de vergelijkingstabel op de volgende pagina's worden de overeenkomsten en verschillen aangegeven.

	Bancair stamrecht	Stamrechtverzekering
Uitvoerder	Bank	Verzekeraar
Product	Rekening	Levensverzekering
Uitkeringsvorm	Bancaire termijnen	Verzekeringstermijnen
Niet gerekend tot gederfd of te derven loon, onder andere:	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Nabetaald loon</li> <li>• Vergoeding voor niet-opgenomen vakantiedagen</li> <li>• Vakantiegeld</li> <li>• Winstdeling</li> <li>• Rentevergoeding wegens te late betaling</li> <li>• Outplacementvergoeding</li> <li>• Bedrag voor na het ontslag vastgestelde extra beloning.</li> <li>• Bedrag voor (wegens het ontslag) te derven pensioenopbouw dat meer bedraagt dan de werkgeverspremies tot de reguliere pensioendatum.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Nabetaald loon</li> <li>• Vergoeding voor niet-opgenomen vakantiedagen</li> <li>• Vakantiegeld</li> <li>• Winstdeling</li> <li>• Rentevergoeding wegens te late betaling</li> <li>• Outplacementvergoeding</li> <li>• Bedrag voor na het ontslag vastgestelde extra beloning.</li> <li>• Bedrag voor (wegens het ontslag) te derven pensioenopbouw dat meer bedraagt dan de werkgeverspremies tot de reguliere pensioendatum.</li> </ul>





	Bancair stamrecht	Stamrechtverzekering
RVU (Regeling vervroegde uittreding)	52% (pseudo-)eindheffing is verschuldigd indien niet wordt voldaan aan de kwalitatieve en/of kwantitatieve toets.	52% (pseudo-)eindheffing is verschuldigd indien niet wordt voldaan aan de kwalitatieve en/of kwantitatieve toets.
Aanvang uitkering	Uiterlijk in het kalenderjaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt. Minimale uitkeringsduur volgens uitkeringstabel.	Uiterlijk in het kalenderjaar waarin de AOW-leeftijd wordt bereikt. Gedurende uitkeringsperiode geldt minimale sterftekans van 1%.
Overlijden kring van gerechtigden	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Partner</li> <li>• (Ex) partner</li> <li>• Kinderen jonger dan dertig jaar</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Partner</li> <li>• (Ex) partner</li> <li>• Kinderen jonger dan dertig jaar</li> </ul>
Overlijden in opbouwfase	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Erfgenamen uit de kring van gerechtigden<sup>1</sup> moeten saldo aanwenden voor direct ingaande uitkeringen.</li> <li>• Ontbreken deze personen, dan wordt het saldo onder inhouding van loonheffing uitgekeerd aan de andere erfgenamen.</li> <li>• Verkrijging van een periodieke uitkering is vrijgesteld van erfbelasting.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Erfgenamen uit de kring van gerechtigden<sup>1</sup> moeten saldo aanwenden voor direct ingaande uitkeringen.</li> <li>• Ontbreken deze personen dan volgt geen uitkering.</li> <li>• Geen vererving (wel separate contraverzekering mogelijk).</li> <li>• Verkrijging van een periodieke uitkering is vrijgesteld van erfbelasting.</li> </ul>
Overlijden in uitkeringsfase	De niet uitgekeerde termijnen gaan over op de erfgenamen uit kring van gerechtigden <sup>1</sup> . Ontbreken deze dan wordt het saldo onder inhouding van loonheffing bij erflater uitgekeerd aan de erfgenamen. Erfbelasting kan verschuldigd zijn. Een periodieke uitkering is vrijgesteld.	Indien overgang van de uitkeringen bij overlijden is meeverzekerd, lopen deze door op de tweede verzekerde, behorende tot de kring van gerechtigden <sup>1</sup> . Geen vererving (wel separate contraverzekering) mogelijk. Verkrijging van een periodieke uitkering is vrijgesteld van erfbelasting.





### Bancair stamrecht

Uitkering kinderen jonger dan dertig jaar

- Uitkeringen komen toe aan kinderen die ten tijde van het ontvangen van de eerste uitkering jonger zijn dan dertig jaar. Het aantal jaren tussen de eerste en de laatste uitkering bedraagt nooit meer dan het aantal jaren dat de gerechtigde jonger is dan dertig jaar.
- Bij het overlijden moet het kind het (resterende) saldo periodiek laten uitkeren. Uitkeringen zijn met loon- en inkomstenbelasting belast bij het kind, op het moment van ontvangst en er is geen erfbelasting over het saldo verschuldigd (vrijstelling).

### Stamrechtverzekering

- Bij het overlijden moet het kind het (resterende) tegoed periodiek laten uitkeren. Uitkeringen zijn met loon- en inkomstenbelasting belast bij het kind, op het moment van ontvangst en er is geen erfbelasting over de uitkering verschuldigd (vrijstelling).
- Het aantal jaren tussen de eerste en laatste uitkeringen is nooit meer dan het aantal jaren dat de gerechtigde jonger is dan dertig jaar.





### Bancair stamrecht

Uitkering kinderen ouder dan dertig jaar

Er zijn geen erfgenamen uit de beperkte kring:

- Kinderen ouder dan dertig jaar ontvangen saldo onder inhouding van loonheffing.
- Er is geen vrijstelling van erfbelasting.

Vererving kinderen jonger dan dertig jaar en ouder dan dertig jaar:

- Saldo moet geheel toekomen aan kind jonger dan dertig jaar, anders ontvangen beide kinderen hun deel van het saldo in één keer, onder inhouding van loonheffing. Het saldo is belast als loon uit een vroegere dienstbetrekking van de overleden rekeninghouder.

Bij overlijden in opbouwfase:

- Als er naast het kind dat ouder is dan dertig jaar nog een kind jonger dan dertig jaar is moet de laatste het saldo aanwenden voor direct ingaande uitkeringen. Het kind ouder dan dertig jaar ontvangt dan niets. In de erfrechtelijke sfeer zal dit verrekend kunnen worden.

Afbouw:

- Uitkeringen stoppen op einddatum of bij eerder overlijden.

### Stamrechtverzekering

Er zijn geen erfgenamen uit de beperkte kring:

- Indien contraverzekering is afgesloten (uitkerende fase) wordt resterende bedrag uitgekeerd vanuit de verzekering.
- Als er geen contraverzekering is afgesloten, dan volgt een uitkering aan werkgever of de uitkering vervalt aan de verzekeraar.





	Bancair stamrecht	Stamrechtverzekering
Redelijke termijn bij overlijden	<ul style="list-style-type: none"><li>• De erfgenamen moeten binnen twaalf maanden na het overlijden verklaren aan wie het saldo toekomt.</li><li>• Indien binnen twaalf maanden geen reactie ontvangen, kan alleen nog met instemming van de Belastingdienst een periodieke uitkering worden afgesloten. Als geen instemming wordt verkregen, wordt het saldo volledig uitgekeerd, onder inhouding van loonheffing.</li><li>• Het saldo is dan belast als loon uit vroegere dienstbetrekking van de overleden rekeninghouder.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Bij overlijden van de verzekerde in de opbouwfase moet(en) de begunstigde(n) binnen twaalf maanden een uitkering aankopen. Bij overlijden in de uitkeringsfase gaan de uitkeringen automatisch over op de volgende begunstigde(n).</li><li>• Indien binnen twaalf maanden geen reactie ontvangen, kan alleen nog met instemming van de Belastingdienst een periodieke uitkering worden afgesloten. Als geen instemming wordt verkregen, wordt het tegoed volledig uitgekeerd, onder inhouding van loonheffing.</li></ul>
Redelijke termijn bij leven	Zes maanden na afloop van het jaar waarin de rekeninghouder AOW-gerechtigd is geworden.	Zes maanden na expiratedatum.

<sup>1</sup> Zie [paragraaf 5.4.3](#) voor kring van gerechtigden

#### 5.6.4 Buitenlandse verzekeraar of bank

Een (bestaand) stamrecht kan worden ondergebracht bij een erkende buitenlandse verzekeraar of -bank. Deze buitenlandse verzekeraar moet inlichtingen verschaffen over de uitvoering van de regeling. Een verzekeraar die in een niet-EU-lidstaat is gevestigd, moet als extra voorwaarde zekerheid stellen voor de invordering van de belasting.





### 5.6.5 Stamrecht-BV

Als de werknemer gekozen heeft voor een stamrecht-BV, dan stortte de werkgever de koopsom voor het stamrecht rechtstreeks op een bankrekening van een hiertoe opgerichte stamrecht-BV of van een al bestaande BV die het uitvoeren van een stamrecht in haar statuten heeft staan. De stamrecht-BV moet in Nederland zijn gevestigd en moet de stamrechtverplichting tot het binnenlandse ondernemingsvermogen rekenen.

De BV heeft volledige vrijheid bij het beleggingsbeleid. Uiteraard zolang de overeenkomsten met de BV voldoende zakelijk zijn. De beleggingswinsten op de ingelegde ontslagvergoeding, blijven - voor zover daar uitkeringsverplichtingen tegenover staan - onbelast. Het stamrechtvermogen in de BV kan dus onbelast toenemen. Pas op het moment van uitkering moet over de beleggingswinsten loon- en inkomstenbelasting worden betaald. De BV moet civielrechtelijk voldoen aan de relevante bepalingen van het Burgerlijk Wetboek en fiscaalrechtelijk aan de bepalingen van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

### 5.6.6 Voormalige werkgever

Een ander alternatief was het bedingen van een aanspraak op periodieke uitkeringen bij de voormalige werkgever. Dit kon in de vorm van een - al dan niet tijdelijke - aanvulling op het inkomen. In de praktijk kwam deze vorm niet vaak voor, omdat ex-werkgever en ex-werknemer vaak de zakelijke band wilden verbreken of omdat de ex-werkgever geen toekomstige financiële verplichtingen wenst aan te gaan.

## 5.7 Belastingheffing periodieke uitkeringen

De periodieke uitkeringen die de gerechtigde ontvangt, zijn belast als loon uit vroegere dienstbetrekking in box 1 van de inkomstenbelasting. De gerechtigde is verplicht om de uitkeringen op te geven in de aangifte inkomstenbelasting. Daartoe ontvangt hij van de stamrechtuitvoerder een jaaropgave. De uitvoerder is verplicht om bij het doen van een uitkering loonheffing in te houden, aan te geven en af te dragen. Daarbij wordt de groene loonbelastingtabel toegepast. De uitvoerder houdt daarbij ook de bijdrage voor de Zorgverzekeringswet in.

De loonheffing is een voorheffing op de verschuldigde inkomstenbelasting. De ingehouden loonheffing kan in de aangifte inkomstenbelasting verrekend worden met de verschuldigde inkomstenbelasting.

## 5.8 Regeling voor vervroegde uittreding (RVU)

### 5.8.1 Artikel 32ba Wet LB

De overheid wil dat werknemers langer doorwerken. Om die reden is een zogenoemde (pseudo-)eindheffing geïntroduceerd om regelingen tegen te gaan die het financieel mogelijk maken om te stoppen met werken vóór de pensioenrichtleeftijd zonder navenante inkomensachteruitgang. Anders gezegd: een regeling die dit wel mogelijk maakt, wordt extra belast door middel van een (pseudo-)eindheffing die voor rekening komt van de werkgever (en eventueel ook voor rekening van de uitvoerder) en die niet verrekend of verhaald mag worden op het loon of de periodieke uitkeringen. Een dergelijke regeling wordt fiscaal aangeduid als een Regeling voor vervroegde uittreding (RVU).





De (pseudo-)eindheffing is op 1 januari 2005 ingevoerd, maar door onduidelijkheid over de wetsuitleg is de regeling voor gouden handdrukken pas op 1 januari 2006 van kracht geworden. Om de werkgevers, vakbonden en andere marktpartijen tijd te geven om geen RVU's meer mogelijk te maken, bedroeg de (pseudo-)eindheffing de eerste vijf jaren 26%. Sinds 1 januari 2011 bedraagt de (pseudo-)eindheffing 52% van de waarde van de regeling. In de praktijk is dat de gouden handdruk en het eventueel hierover behaalde rendement.

Het is overigens aan de Belastingdienst om aan te tonen dat een ontslagvergoeding een RVU is.

### 5.8.2 Gevolgen voor de werkgever

De (pseudo-)eindheffing moet worden betaald door de werkgever. Hij mag het bedrag niet inhouden op het brutoloon van de werknemer of op de werknemer verhalen. Dit betekent dat de (pseudo-)eindheffing de ontslagvergoeding die wordt aangemerkt als regeling voor vervroegde uittreding 52% duurder en dus minder aantrekkelijk maakt. En dat was precies de bedoeling van de wetgever.

### 5.8.3 Gevolgen voor de werknemer

Hoewel een werkgever geen verhaalsrecht voor de (pseudo-)eindheffing heeft, zal de (ex-)werknemer er indirect iets van merken. Werkgevers zullen mogelijk minder snel geneigd zijn oudere werknemers te ontslaan of zullen een lagere gouden handdruk verstrekken. Ook banken en verzekeraars zijn terughoudend in het accepteren van een gouden handdruk als duidelijk is dat er sprake is van een regeling die aan te merken is als RVU óf als het zeer aannemelijk is dat het om een RVU gaat.

### 5.8.4 Gevolgen voor de uitvoerder

Als de werkgever (pseudo-)eindheffing moet betalen, dan kan de uitvoerder ook (pseudo-)eindheffing verschuldigd zijn. Als de gouden handdruk als een RVU wordt aangemerkt, dan moet de uitvoerder (pseudo-)eindheffing betalen zodra het totaal van de periodieke uitkeringen meer bedraagt dan de door de werkgever gestorte koopsom voor het stamrecht. Als de periodieke uitkeringen het bedrag van de koopsom voor het stamrecht hebben bereikt, dan moet de uitvoerder over elke periodieke uitkering die volgt (pseudo-)eindheffing betalen. De (pseudo-)eindheffing over het rendement van het stamrecht bedraagt 52% sinds 1 januari 2011. Ook als de koopsom voor het stamrecht vóór 2011 is gestort of de periodieke uitkeringen vóór 2011 zijn ingegaan, dan is de uitvoerder 52% eindheffing verschuldigd over het rendement.







### 5.8.5 Eventuele oplossing

In bepaalde gevallen is het mogelijk de (pseudo-)eindheffing geheel of gedeeltelijk te voorkomen. Als de pensioenregeling van de betrokken werkgever niet fiscaal optimaal is, dan kan de werknemer de ontslagvergoeding wellicht (gedeeltelijk) aanwenden als inhaalcoopsom voor de verbetering van zijn pensioenaanspraken. Een RVU is niet aan de orde bij optimalisatie (in de vorm van inhaal of inkoop) van pensioen dat onder de werking van de Pensioenwet valt. Optimalisering mag immers niet leiden tot bovenmatige pensioenaanspraken. Een bovenmatige pensioenaanspraak leidt tot belastbaarheid van de volledige pensioenaanspraak (maximaal 52%) en daarnaast is revisierente (maximaal 20%) verschuldigd ([zie hoofdstuk 6.1.5](#)).

### 5.9 Overgangsrecht en oude regimes

#### Overgangsrecht Brede Herwaardering

Voor goudenhanddrukstamrechten (alleen stamrechtverzekeringen) van vóór 1 januari 1995 gelden geen speciale eisen voor wat betreft de kring van gerechtigden, de uiterste ingangsdatum en toegestane verzekeraars.

Wel gold een afkoopverbod en gold de regel dat gedeeltelijke afkoop gelijk staat aan gehele afkoop. Dat betekende dat gedeeltelijke afkoop van het stamrecht leidde tot belastingheffing over de waarde van het volledige stamrecht.

Wijziging van het stamrecht betekent vrijwel altijd dat op de stamrechtovereenkomst de huidige fiscale regels van toepassing worden. Dan moet dus worden voldaan aan de eisen inzake de kring van gerechtigden, de uiterste ingangsdatum en de toegestane verzekeraars.

Voorbeelden van wijzigingen die leiden tot verlies van het overgangsrecht zijn:

- het gedeeltelijk omzetten van het stamrecht in periodieke uitkeringen;
- waardeoverdracht naar een andere uitvoerder;
- verlenging van de verzekering;
- wijziging van een dekking.

Uitvoering van de stamrechtclausule leidt niet tot verlies van het overgangsrecht.

### 5.10 Bijzondere onderwerpen

#### 5.10.1 Gehele en gedeeltelijke afkoop

Een stamrecht mocht niet worden afgekocht, vervreemd of prijsgegeven, dan wel formeel of feitelijk voorwerp van zekerheid worden. Waar gesproken wordt over afkoop is ook een opname uit het stamrecht bedoeld. Als in de algemene voorwaarden van een product een afkoopmogelijkheid was opgenomen, dan moest deze mogelijkheid als het product voor een stamrecht wordt gebruikt op de polis of in de bijzondere voorwaarden zijn uitgesloten. Ook in de gesloten stamrechtovereenkomst tussen de werkgever en werknemer mocht geen afkoopmogelijkheid zijn opgenomen. Is een dergelijk afkoopverbod er niet meer, dan wordt het stamrecht onzuiver en vervalt de stamrechtvrijstelling. De gehele aanspraak werd dan alsnog progressief belast in box 1. Bovendien was de (ex-)werknemer 20% revisierente verschuldigd.

Sinds 1 januari 2014 is het wettelijk afkoop- of opnameverbod niet meer van toepassing. Wordt een stamrecht daadwerkelijk afgekocht, dan wordt de het afgekochte deel van de aanspraak progressief belast in box 1.





De uitvoerder is inhoudingsplichtige en moet de loonheffing inhouden, aangeven en afdragen. De (ex-)werknemer is bij afkoop geen 20% revisierente meer verschuldigd.

Gedeeltelijke afkoop of opname is fiscaal vanaf 2014 dus toegestaan zonder dat er 20% revisierente is verschuldigd, maar dat betekent niet dat alle uitvoerders, zoals banken en verzekeraars, hier aan meewerken. Dit heeft te maken met de vormgeving van het gouden handdrukproduct en/of de voorwaarden die van toepassing zijn op het gouden handdrukproduct. Gedeeltelijke afkoop of opname kan bijvoorbeeld kosten en boetes met zich meebrengen. Of het kan niet mogelijk zijn. Bijvoorbeeld als er een verzekerde dekking is voor levenslange uitkering tot het overlijden van de begunstigde.

### 5.10.2 Waardeoverdracht

Een bijzondere vorm van afkoop is waardeoverdracht van de ene uitvoerder naar de andere. Als de overdracht rechtstreeks plaatsvindt tussen toegelaten uitvoerders - de (ex-)werknemer krijgt dus geen stamrechtgelden in handen - heeft dit geen fiscale gevolgen. Voor overdrachten tussen banken en verzekeraars geldt het Protocol Stroomlijning Kapitaaloverdrachten (PSK). Het PSK heeft als doel om de overdrachten zo snel mogelijk en volgens vaste voorschriften te laten verlopen. Waardeoverdracht van een professionele uitvoerder naar een stamrecht-BV is ook mogelijk. Vaak stelt de professionele uitvoerder wel eisen aan een dergelijke waardeoverdracht.

### 5.10.3 Omzetting van ingegane stamrechten

Een reeds ingegaan stamrecht kan zonder fiscale problemen worden omgezet in een ander stamrecht. Er geldt wel een beperking. Het nieuwe stamrecht moet, bezien vanuit de werknemer aan wie het stamrecht oorspronkelijk is toegekend, voldoen aan de wettelijke voorwaarden. Zo kan een reeds ingegaan stamrecht voor een nabestaande niet worden omgezet in een uitgesteld stamrecht. Ook is het niet mogelijk om een ingegaan stamrecht om te zetten als het jaar waarin de rekeninghouder de AOW-leeftijd heeft bereikt, al is geëindigd. Het nieuwe stamrecht zou dan niet uiterlijk ingaan in het jaar waarin de AOW-gerechtigde leeftijd is bereikt.

### 5.10.4 IOW

De Wet Inkomensvoorziening oudere werkloze (IOW) is ingegaan op 1 december 2009. De IOW is een werkloosheidsregeling die oudere werknemers een inkomensgarantie biedt op bijstandsniveau.





De gemeente verstrekt de IOW-uitkering na afloop van de WW-uitkering. De belangrijkste voorwaarden voor een IOW-uitkering zijn:

- Op het moment van werkloos worden is de werknemer zestig jaar of ouder;
- De werknemer heeft langer dan drie maanden recht op een WW-uitkering gehad;
- De WW-uitkering is begonnen na 30 september 2006 en vóór 1 januari 2020;
- De oudere werkloze moet solliciteren en algemeen geaccepteerd werk dat wordt aangeboden, aannemen.

Periodieke uitkeringen uit een stamrecht worden niet gekort op de IOW-uitkering, als de werknemer bij ontslag de keuze heeft gehad tussen een uitkering ineens en een stamrecht bij een verzekeraar en het stamrecht is bedongen vóór de ingangsdatum van de WW-uitkering.

### 5.10.5 Emigratie en conserverende aanslag

Bij emigratie kan de Belastingdienst geen conserverende aanslag opleggen. De reden hiervan is dat het goudenhanddrukstamrecht niet kan worden gezien als pensioenvoorziening in de zin van de Wet IB 2001.

### 5.10.6 Scheiding en stamrecht

Verdeling van een stamrecht bij echtscheiding, scheiding van tafel en bed of einde samenleving is mogelijk. Vervreemding of omzetting van een dergelijk stamrecht leidt niet tot belastingheffing als sprake is van een verdeling van een gemeenschappelijk vermogen.

Voor de heffing van de loonbelasting wordt er bij een verdeling van uitgegaan dat geen nieuw recht is ontstaan. De aan de ex-partner toebedeelde helft is een voortzetting van het recht zoals dat eerder aan de (ex-)werknemer is toegekend. Als gevolg hiervan wordt de ex-partner na de verdeling van het stamrecht voor het aan hem toebedeelde deel aangemerkt als 'werknemer'. De uitkeringen mogen echter niet later ingaan dan in het jaar waarin de (ex-)werknemer, die de vergoeding ontving, de AOW-leeftijd bereikt. Ook niet als de verkrijgende echtgenoot jonger is.

### 5.11 Ontwikkelingen in het ontslagrecht en ontslagvergoedingen

Op 1 juli 2015 is de Wet werk en zekerheid van kracht geworden. Onderdeel van de wet werk en zekerheid is dat het ontslagrecht en de sociale zekerheid worden herzien. De maatregelen met betrekking tot de arbeidsmarkt en de herziening van het ontslagstelsel zijn gericht op een snelle doorstroming van baan naar baan. Met een zo kort mogelijke terugval op een uitkering. Gekozen is voor maatregelen om ontslagvergoedingen te beperken en de introductie van een transitiebudget.

#### Ontslagrecht

Om een werknemer te kunnen ontslaan, zijn werkgevers verplicht een preventieve ontslagtoets in de vorm van een adviesaanvraag bij het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) in te dienen als het ontslag verband houdt met bedrijfs-economische omstandigheden of langdurige arbeidsongeschiktheid.





De route via de kantonrechter moet gekozen worden als het ontslag te maken heeft met omstandigheden die betrekking hebben op de individuele werknemer, bijvoorbeeld disfunctioneren of een verstoorde arbeidsverhouding.

### Transitievergoeding en ontslagvergoedingen

Werknemers hebben bij ontslag recht op de wettelijke opzegtermijn. Daarnaast is de werkgever bij onvrijwillig ontslag of het niet verlengen van een tijdelijk contract van minstens twee jaar een transitievergoeding verschuldigd.

De omvang van de vergoeding bedraagt een 1/6 maandsalaris per periode van zes maanden voor de eerste tien jaar. En daarna een ¼ maandsalaris voor volgende perioden van zes maanden. De transitievergoeding bedraagt maximaal € 76.000 of het hogere jaarsalaris. Werknemers van vijftig jaar en ouder hebben tot 2020 recht op een transitievergoeding van één halve maandsalaris per periode van zes maanden als zij ten minste tien jaar in dienst zijn.

Fiscaal wordt de transitievergoeding aangemerkt als loon uit vroegere dienstbetrekking. Nadat de werkgever op de bruto transitievergoeding loonbelasting en premies volksverzekeringen (loonheffing) en eventueel gemaakte transitie- of inzetbaarheidskosten heeft ingehouden, ontvangt de werknemer een netto transitievergoeding op zijn rekening.

### Werkloosheidswet (WW)

De maximale duur van een WW uitkering wordt stapsgewijs verkort naar 24 maanden vanaf 1 januari 2016. De maximale duur van de WW bedroeg 38 maanden. De maximale WW-duur wordt met een maand per kwartaal teruggebracht, zodat medio 2019 in alle gevallen de maximale duur van 24 maanden wordt bereikt. Voor bestaande situaties is er overgangsrecht.

### Oudere werklozen

De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijke arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) wordt vanaf 1 januari 2015 geleidelijk afgebouwd. Werknemers die geboren zijn vóór 1 januari 1965 kunnen nog gebruik maken van de IOAW.



# Pensioen

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 6





- 6.1 [Pensioen](#)
- 6.2 [Pensioensoorten](#)
- 6.3 [Pensioenstelsels](#)
- 6.4 [Pensioenuitvoerder](#)
- 6.5 [Opbouwfase](#)
- 6.6 [Uitkeringsfase](#)
- 6.7 [Bijzondere onderwerpen](#)
- 6.8 [Pensioen en echtscheiding](#)
- 6.9 [Directeur-grotaandeelhouder](#)
- 6.10 [Internationale aspecten van pensioen](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de fiscale aspecten van pensioen dat is opgebouwd in de relatie werkgever-werknemer. Na een uitleg van het begrip pensioen komen de pensioensoorten, de pensioenstelsels, de pensioenopbouw en uitkeringsfase aan de orde. Ook staan we stil bij een aantal bijzondere onderwerpen en specifieke situaties.



## 6.1 Pensioen

### 6.1.1 Inleiding

Het Nederlandse stelsel van inkomensvoorzieningen bij ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid rust op drie pijlers:

- 1 overheidsvoorzieningen (AOW en Anw);
- 2 aanvullende voorzieningen uit een pensioenregeling uit een dienstbetrekking (werknemerspensioen);
- 3 vrijwillige individuele voorzieningen.

De eerste pijler heeft als doel ten minste te voorzien in een basisinkomen bij overlijden en ouder worden. Hierin voorzien de Anw en de AOW.

De tweede pijler voorziet in een pensioen als aanvulling op het basisinkomen uit de eerste pijler.

De derde pijler voorziet in privé getroffen voorzieningen. Dit is een aanvulling op de eerste en tweede pijler. Zie voor een schematisch overzicht van de drie pijlers [hoofdstuk 7.1](#).

### 6.1.2 AOW (eerste pijler)

AOW is een basispensioen voor mensen die de AOW-leeftijd hebben bereikt. Gerechtigd tot een AOW-uitkering is degene die:

- in Nederland woont of heeft gewoond;
- niet in Nederland woont of heeft gewoond, maar wel in Nederland in dienstbetrekking arbeid verricht of heeft verricht die aan de loonbelasting is onderworpen.

Het recht op AOW ontstaat tussen de AOW-aanvangsleeftijd en de AOW-leeftijd en keert uit vanaf de AOW-leeftijd. Per jaar dat iemand in Nederland woont, wordt 2% AOW 'opgebouwd'. Een volledige AOW wordt in vijftig jaar voor de AOW-leeftijd 'opgebouwd'.

### AOW-ingang op dag AOW-leeftijd

Sinds 1 april 2012 wordt de AOW niet meer vanaf de eerste dag van de maand van het bereiken van de AOW-leeftijd uitgekeerd, maar vanaf de daadwerkelijke dag waarop de AOW-leeftijd wordt bereikt.

### Enige gevolgen van de verschuiving van de AOW-ingangsdatum

De verschuiving van de AOW-ingangsdatum heeft ook gevolgen gehad voor andere overheidsuitkeringen. De maximale einddatum van bijvoorbeeld een bijstandsuitkering en een werkloosheidsuitkering is verschoven naar de daadwerkelijke dag waarop de AOW-leeftijd wordt bereikt.

Wat betreft de loonheffingen (loonbelasting, premies volksverzekeringen en bijdrage Zorgverzekeringswet) is in de systematiek niets veranderd. De 'wisseldatum' voor de toepassing van het tarief voor personen die al AOW-gerechtigd zijn, blijft de 1e dag van de maand van het bereiken van de AOW-leeftijd.



### AOW-leeftijd omhoog

Sinds 1 januari 2013 wordt de AOW-leeftijd stapsgewijs verhoogd naar 67 jaar. Op grond van later aangepaste wetgeving wordt de AOW-leeftijd volgens het volgende schema versneld verhoogd:

#### Schema AOW-leeftijd

Jaar	2016	2017	2018	2019	2020	2021
AOW-leeftijd	65 jaar + 6 maanden	65 jaar + 9 maanden	66 jaar	66 jaar + 4 maanden	66 jaar + 8 maanden	67

Vanaf 2022 wordt een verdere verhoging gekoppeld aan de levensverwachting, welke elke vijf jaar wordt vastgesteld. Dit wordt tenminste vijf jaar voordat de AOW verder wordt verhoogd bekend gesteld.

Het gevolg van het verhogen van de AOW-leeftijd is dat ook allerlei andere wetgeving is aangepast. Met uitzondering van overgangsrecht geldt het volgende. Waar in wetgeving 65 jaar opgenomen was als de leeftijd waarop het recht op AOW ontstond, is '65 jaar' vervangen door 'AOW-gerechtigde leeftijd als bedoeld in de Algemene Ouderdomswet'. Op die manier hoeft wetgeving door het jaarlijks verhogen van de AOW-leeftijd niet jaarlijks te worden aangepast.

### 6.1.3 Werknemerspensioen (tweede pijler)

Het pensioen is een inkomen bij ouderdom, overlijden of arbeidsongeschiktheid. De opbouw van pensioenaanspraken vloeit voort uit de arbeidsvoorwaarden. Het is een vorm van beloning. Dit kenmerk onderscheidt pensioen duidelijk van lijfrenten en sociale zekerheidsuitkeringen. Om pensioen op te kunnen bouwen, moet sprake zijn van een arbeidsverhouding.

Daarnaast moet de werkgever een pensioen aan zijn werknemer(s) hebben toegezegd. Een werkgever is niet verplicht om een pensioentoezegging te doen.

### 6.1.4 Individuele voorzieningen (derde pijler)

De derde pijler voorziet in de mogelijkheid om in privé oudedagsvoorzieningen te treffen. Dit kan zijn als aanvulling op de eerste en tweede pijler. Of wegens het ontbreken van voorzieningen in de eerste en/of tweede pijler. De mogelijkheid bestaat dit in privé (beperkt) fiscaal gefaciliteerd aan te vullen in de derde pijler. Deze voorzieningen kunnen worden getroffen in de vorm van lijfrenten. Voor lijfrenten verwijzen we naar [hoofdstuk 4 Lijfrente](#).





### 6.1.5 Fiscale behandeling van pensioen (omkeerregel)

De hoofdregel van de Wet op de loonbelasting 1964 (Wet LB) is dat aanspraken zijn belast en uitkeringen zijn vrijgesteld van belastingheffing. Kenmerkend voor de fiscale behandeling van pensioen is echter de omkeerregel: de pensioenaanspraak is onbelast, de pensioenuitkeringen zijn belast. Om van de omkeerregel gebruik te kunnen maken, moet sprake zijn van pensioen in de zin van de Wet LB. Dit betekent dat pensioen moet voldoen aan de pensioenvormen die in deze wet zijn omschreven en qua omvang binnen de wettelijke grenzen dient te blijven. Wanneer hieraan niet wordt voldaan, is de pensioenregeling onzuiver en is de omkeerregel niet van toepassing. De waarde van de gehele aanspraak wordt dan belast tegen het progressieve tarief (maximaal 52%). Daarnaast is (maximaal) 20% revisierente verschuldigd over de waarde van de pensioenaanspraak.

### 6.1.6 Fiscale pensioenwetgeving door de jaren heen

De belangrijkste pensioen gerelateerde wetten zijn de Wet LB en de Pensioenwet (PW). De PW is van juridische aard en wordt daarom verder niet inhoudelijk behandeld. De Wet LB bevat de fiscale kaders van pensioen. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de relevante perioden in de fiscale pensioenwetgeving.

#### Tot 1 juni 1999

In de Wet LB is beschreven waaraan pensioen fiscaal dient te voldoen. Volgens deze definitie mocht een pensioen niet uitgaan boven wat naar maatschappelijke opvattingen en mede in verband met diensttijd en genoten beloning redelijk moest worden geacht.

#### Per 1 juni 1999:

#### Wet fiscale behandeling van pensioenen

Op deze datum is de Wet fiscale behandeling van pensioenen (ook wel aangeduid als Witteveen) in werking getreden. De algemene norm van een maatschappelijk redelijk pensioen is omgezet naar concrete normen voor onder meer de hoogte van pensioen en de toegestane afwijkingen daarop, de diensttijd, het pensioengevend loon, de ingangsdatum en vervroeging en uitstel van de ingangsdatum. Doel van de Wet fiscale behandeling van pensioenen is het individualiseren en flexibiliseren van pensioenregelingen.

Enkele uitgangspunten:

- opbouw van ouderdomspensioen ter grootte van 70% van het laatstgenoten loon in 35 jaar;
- ouderdomspensioen gemaximeerd op 100% van het laatstgenoten loon (inclusief AOW).



Op grond van de overgangsregeling mocht een op 1 juni 1999 bestaande pensioenregeling tot 1 juni 2004 worden gehandhaafd, ook als deze buiten de grenzen van de Wet fiscale behandeling van pensioenen viel. Als echter een wijziging werd aangebracht op een meer dan ondergeschikt punt, moest de regeling vanaf het moment van wijziging worden aangepast aan de Wet fiscale behandeling van pensioenen. Sinds 1 juni 2004 moeten pensioenregelingen definitief 'Witteveen-proof' zijn.

#### Per 1 januari 2005: Wet VPL

De Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/prepensioen en introductie levensloopregeling (Wet VPL) heeft tot doel langer doorwerken te stimuleren. De Wet VPL maakt een einde aan de fiscale facilitering van vervroegde uittredings- en vroegpensioenregelingen. Pensioenregelingen worden volgens de Wet VPL alleen fiscaal gefacilieerd als de pensioenopbouw gericht is op een pensioenleeftijd van 65 jaar. Bij een eerdere pensioenleeftijd moet actuariële herrekening plaatsvinden. Voor op 1 januari 2005 bestaande regelingen bleef het 'oude' fiscale regime tot 1 januari 2006 gelden. Voor werknemers die op 31 december 2004 55 jaar of ouder waren, hoefde niets te veranderen. De premies voor overbruggingspensioen, prepensioen en VUT bleef voor hen aftrekbaar. Voor deze groep mag ook een eerdere pensioenleeftijd dan 65 jaar, zonder actuariële herrekening, worden gehandhaafd.

#### Per 1 januari 2014: Wet VAP

Op 1 januari 2013 is de Wet verhoging AOW- en pensioenrichtleeftijd (Wet VAP) in werking getreden. Voor pensioen betekent dit dat per 1 januari 2014 de pensioenrichtleeftijd is verhoogd van 65 naar 67 jaar. Het gevolg daarvan is dat de fiscale begrenzing is afgestemd op een in 37 jaar op te bouwen pensioen ter grootte van 70% van het laatst verdiende loon. Bij een eerdere pensioenleeftijd moet actuariële herrekening plaatsvinden.

#### Per 1 januari 2015: Witteveen 2015

Op 1 januari 2015 is de Wet verlaging maximumopbouw- en premiepercentages pensioen en maximering pensioengevend inkomen, kortweg Witteveen 2015, in werking getreden. Hierbij wordt uitgegaan van een in veertig jaar op te bouwen pensioen ter grootte van 75% van het gemiddeld verdiende loon. Als gevolg daarvan zijn de opbouwpercentages aangepast. Daarnaast is het pensioengevend loon gemaximeerd en mag niet meer bedragen dan € 101.519 (2016).



## 6.2 Pensioensoorten

In de Wet LB worden de volgende pensioensoorten genoemd:

- ouderdompensioen;
- partnerpensioen;
- wezenpensioen;
- arbeidsongeschiktheidspensioen;
- nabestaandenoverbruggingspensioen;
- deelnemingsjarenpensioen;
- overbruggingspensioen;
- prepensioen;
- VUT.

Een pensioen moet één van deze pensioensoorten zijn om te kwalificeren als pensioen in de zin van de Wet LB.

### 6.2.1 Ouderdompensioen

Een ouderdompensioen (OP) is een levenslange inkomensvoorziening bij ouderdom voor (gewezen) werknemers. Dit betekent dat het pensioen vanaf de pensioeningangsdatum tot het overlijden van de pensioengerechtigde moet worden uitgekeerd.

#### Gerechtigde ouderdompensioen

Het ouderdompensioen wordt uitgekeerd aan de (gewezen) deelnemer. Voorwaarde is dat hij op de pensioeningangsdatum in leven is.

#### Ingangsdatum en einddatum ouderdompensioen

Sinds 1 januari 2014 is de pensioenopbouw gericht op een pensioenleeftijd van 67 jaar. Eerder pensioenuitkeringen ontvangen is fiscaal slechts mogelijk als de opgebouwde pensioenrechten 'actuarieel' worden herrekend. Het ouderdompensioen kent een uiterlijke pensioeningangsdatum.

Het pensioen mag niet later ingaan dan vijf jaar na de AOW-leeftijd. Het ouderdompensioen wordt uitgekeerd zolang de pensioengerechtigde in leven is.

#### Hoogte van het ouderdompensioen

Per 1 januari 2015 is het uitgangspunt dat iemand op 67-jarige leeftijd een pensioen van maximaal 75% van het gemiddeld verdiende loon kan bereiken.

Het maximaal op te bouwen ouderdompensioen bedraagt 100% van het pensioengevend loon op het tijdstip van ingang van het pensioen. Binnen deze 100% moet nog wel rekening worden gehouden met de AOW.

### 6.2.2 Partnerpensioen

Een partnerpensioen (PP) voorziet in de verzorging van de partner van de (gewezen) werknemer als hij komt te overlijden.

#### Gerechtigde partnerpensioen

Het partnerpensioen kan worden uitgekeerd aan:

- de (gewezen) echtgenoot van de (gewezen) werknemer;
- de (gewezen) geregistreerde partner van de (gewezen) werknemer;
- de (gewezen) partner van de (gewezen) werknemer met wie hij of zij een duurzame huishouding voert of heeft gevoerd en met wie geen bloed- of aanverwantschap in de eerste graad bestaat.





Er is sprake van een duurzame gezamenlijke huishouding als de werknemer in het kalenderjaar meer dan zes maanden met dezelfde persoon een huishouding voert. Zij moeten gedurende die tijd op één gezamenlijk adres zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP).

Ook een partnerpensioen van bijvoorbeeld een grootouder voor een kleinkind of van een broer voor een zus is mogelijk. Zij moeten dan wel voldoen aan de voorwaarden voor fiscaal partnerschap. Ook moet blijken uit het pensioenreglement wie als partner kwalificeert. De werkgever kan het partnerbegrip wel beperken (bijvoorbeeld tot de echtgenoot of geregistreerde partner) maar niet verder uitbreiden dan het fiscaal partnerschap.

### Fiscaal partners en partnerpensioen

Het aanmelden van een partner voor de pensioenregeling heeft tot gevolg dat, als dit nog niet bestond, fiscaal partnerschap ontstaat ([zie hoofdstuk 1.5](#)). Het aanmelden als partner in een pensioenregeling kan alleen wanneer de uitvoerder over de

identiteitsgegevens van de partner moet beschikken om in aanmerking te komen voor partnerpensioen.

### Ingangsdatum en einddatum van het partnerpensioen

Het partnerpensioen moet onmiddellijk ingaan na het overlijden van de (gewezen) werknemer of onmiddellijk op het moment dat het recht op een Anw-uitkering vervalt. Het partnerpensioen wordt uitgekeerd tot het moment van overlijden van de partner van de (gewezen) werknemer of een eerder afgesproken datum.

### Hoogte van het partnerpensioen

Het partnerpensioen mag ten hoogste 70% bedragen van het (bereikbaar) ouderdomspensioen.

## 6.2.3 Wezenpensioen

Een wezenpensioen (WzP) is een inkomensvoorziening na het overlijden van de (gewezen) werknemer voor zijn kinderen en/of pleegkinderen.

### Gerechtigde wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt uitgekeerd aan (pleeg)kinderen die de leeftijd van dertig jaar nog niet hebben bereikt. Een (pleeg)kind wordt aangemerkt als halfwees als de ouder die deelneemt aan de pensioenregeling overlijdt en het (pleeg)kind jonger is dan dertig jaar. Een (pleeg)kind wordt aangemerkt als volle wees als de overgebleven ouder komt te overlijden en het (pleeg)kind nog geen dertig jaar is. Er is geen wettelijk maximum gesteld aan het aantal (pleeg)kinderen aan wie een wezenpensioen kan worden toegekend en uitgekeerd.

### Ingangsdatum en einddatum van het wezenpensioen

De uitkeringen gaan direct in na het overlijden van de (gewezen) werknemer of onmiddellijk op het moment dat het recht op een Anw-uitkering vervalt. Een wezenpensioen mag uiterlijk worden uitgekeerd tot de dertigjarige leeftijd van het (pleeg)kind.





### Hoogte van het wezenpensioen

De hoogte van de uitkeringen is vaak gekoppeld aan het partnerpensioen en bedraagt dan 20% daarvan of 14% van het (bereikbaar) ouderdompensioen. Voor volle wezen geldt vaak een verdubbeling van het percentage.

### 6.2.4 Arbeidsongeschiktheids-pensioen

Een arbeidsongeschiktheidspensioen (AOP) is een inkomensvoorziening bij arbeidsongeschiktheid van de werknemer die langer duurt dan één jaar.

#### Gerechtigde arbeidsongeschiktheids-pensioen

Het arbeidsongeschiktheidspensioen wordt uitgekeerd aan de arbeidsongeschikte werknemer.

### Ingangsdatum en einddatum van het arbeidsongeschiktheidspensioen

Een arbeidsongeschiktheidspensioen mag ingaan na het eerste jaar van arbeidsongeschiktheid en eindigt bij de ingang van het ouderdompensioen, of eerder indien en voor zover men niet langer arbeidsongeschikt is. Meestal gaat een arbeidsongeschiktheidspensioen in na 104 weken van arbeidsongeschiktheid, omdat aansluiting is gezocht bij de ingangsdatum van de WIA-uitkering.

#### Hoogte van het arbeidsongeschiktheids-pensioen

Een arbeidsongeschiktheidspensioen mag niet uitgaan boven wat naar maatschappelijke opvattingen redelijk moet worden geacht. Een arbeidsongeschiktheidspensioen kan in ieder geval als pensioen in de zin van de Wet LB worden aangemerkt als het niet meer bedraagt dan 100% van het laatstgenoten loon vóór arbeidsongeschiktheid.

### 6.2.5 Nabestaandenoverbruggings-pensioen

Het nabestaandenoverbruggingspensioen (NOVP) is een tijdelijke aanvulling op het partnerpensioen en/of wezenpensioen ten behoeve van de partner en/of het kind. Een nabestaandenoverbruggingspensioen kan worden afgesloten zonder dat een partner- en/of wezenpensioen is toegezegd, maar het kan ook naast een partner- en/of wezenpensioen worden afgesloten.

#### Gerechtigde nabestaandenoverbruggings-pensioen

Het nabestaandenoverbruggingspensioen wordt uitgekeerd aan de partner en/of (pleeg)kinderen jonger dan dertig jaar van de overleden werknemer.





### Ingangsdatum en einddatum van het nabestaandenoverbruggingspensioen

Evenals het partnerpensioen en het wezenpensioen gaat het nabestaandenoverbruggingspensioen direct in na het overlijden van de (gewezen) werknemer of onmiddellijk na beëindiging van het recht op een Anw-uitkering. De uitkeringen eindigen uiterlijk op de AOW-leeftijd (van de gerechtigde), bij eerder overlijden van de gerechtigde of op een eerder overeengekomen datum.

### Hoogte van het nabestaandenoverbruggingspensioen

Het nabestaandenoverbruggingspensioen mag niet meer bedragen dan het gezamenlijke bedrag van 8/7 maal de nominale Anw-uitkering inclusief de vakantietoeslag (2016: € 16.957) en het verschil in verschuldigde premies volksverzekeringen over het partnerpensioen vóór en na de AOW-leeftijd. Dit bedrag bestaat uit de Anw-compensatie. Met de premiecompensatie (het verschil in premies volksverzekeringen over het partnerpensioen voor en na de AOW-leeftijd) is geen rekening gehouden, omdat de hoogte

van het partnerpensioen onbekend is. Het nabestaandenoverbruggingspensioen kent een nominaal maximum en is op risicobasis verzekerd. Daarom geldt geen maximaal opbouwpercentage per dienstjaar.

### 6.2.6 Deelnemingsjarenpensioen

Dit pensioen kan worden toegekend aan werknemers die 40 1/2 (2016) deelnemingsjaren in een pensioenregeling bereiken.

### Gerechtigde deelnemingsjarenpensioen

Het deelnemingsjarenpensioen wordt uitgekeerd aan de (gewezen) deelnemer.

### Ingangsdatum en einddatum van het deelnemingsjarenpensioen

Een deelnemingsjarenpensioen is een levenslang pensioen dat ingaat op hetzelfde tijdstip als het ouderdompensioen. Een 40 1/2 deelnemingsjarenpensioen is gericht op een ingangleeftijd van 63 1/2 jaar. Dit pensioen eindigt bij overlijden van de pensioengerechtigde.

### Hoogte deelnemingsjarenpensioen

Dit pensioen mag op de ingangsdatum met inbegrip van het ouderdompensioen en het op 31 december 2004 bestaande overbruggingspensioen, VUT of prepensioen, maximaal 75% van het gemiddeld pensioengevend loon bedragen. Als de werknemer het deelnemingsjarenpensioen in 2016 eerder laat ingaan dan bij het bereiken van de leeftijd van 63 1/2 jaar, wordt dit pensioen actuair herrekend.

### 6.2.7 Vroegpensioen (overbruggings- en prepensioen)

Sinds de invoering van de Wet VPL is de opbouw van vroegpensioen slechts nog mogelijk voor werknemers die zijn geboren vóór 1 januari 1950. Vroegpensioenregelingen worden niet meer fiscaal ondersteund en zelfs bestraft. Op 31 december 2005 opgebouwde rechten vallen onder het overgangsrecht. Hieronder in het kort een overzicht van deze pensioensoorten.



	Overbruggingspensioen	Prepensioen	VUT
<b>Gerechtigde</b>	(Gewezen) deelnemer	(Gewezen) deelnemer	(Gewezen) deelnemer
<b>Ingangsdatum</b>	Tegelijk met het ouderdompensioen dat ingaat vóór 65 jaar/de AOW-leeftijd.	De reglementaire prepensioendatum, mits: <ul style="list-style-type: none"> <li>• deze niet eerder is dan de 60-jarige leeftijd;</li> <li>• deze voorafgaat aan of (uiterlijk) tegelijk is met de ingangsdatum van het ouderdompensioen; en</li> <li>• de ingangsdatum van het ouderdompensioen niet na 65 jaar/AOW-leeftijd is gelegen.</li> </ul>	Niets bepaald (geen beperking)
<b>Einddatum<sup>1</sup></b>	Uiterlijk op 65-jarige leeftijd/ AOW-leeftijd.	Uiterlijk op 65-jarige leeftijd/ AOW-leeftijd.	Uiterlijk op 65-jarige leeftijd/ AOW-leeftijd.
<b>Hoogte</b>	Maximaal 100% van het gezamenlijke bedrag van de AOW-uitkering en het verschil in verschuldigde premieheffing volksverzekeringen voor en na de AOW-leeftijd.	Maximaal 85% van het laatst verdiende loon.	Gaat niet uit boven hetgeen naar maatschappelijke opvattingen redelijk wordt geacht.
<b>Opgebouwde waarde t/m 31 december 2005</b>	De tot en met 31 december 2005 aanwezige waarde van het overbruggingspensioen respectievelijk prepensioen kan worden: <ol style="list-style-type: none"> <li>1 aangewend als overbruggingspensioen respectievelijk prepensioen;</li> <li>2 overgeheveld naar het ouderdompensioen (het maximum van 100% van het pensioengevend loon (rekening houdend met AOW) mag hierdoor worden overschreden);</li> <li>3 overgeheveld naar de levensloopregeling. Overheveling is slechts mogelijk als werkgever en pensioenuitvoerder deze optie aanbieden en de werknemer op grond van overgangsrecht deelnemer aan de levensloopregeling is (<a href="#">zie hoofdstuk 8.4.4</a>).</li> </ol>		N.v.t.

<sup>1</sup> Goedgekeurd is dat overbruggingspensioen, prepensioen en VUT mogen uitkeren tot de AOW-leeftijd. Indien al wordt uitgekeerd, mogen de uitkeringen worden 'uitgesmeerd' tot aan de AOW-leeftijd. Dit mag echter niet tot hogere uitkeringsrechten leiden. Omdat het 'uitsmeren' niet tot hogere uitkeringsrechten mag leiden, moeten de uitkeringen actuariael worden herrekend.



## 6.3 Pensioenstelsels

Bij het bepalen van de fiscale grenzen van de hoogte van het op te bouwen pensioen is het soort pensioenstelsel van belang. Per stelsel staat de Wet LB verschillende maximale opbouwpercentages toe. Uitgangspunt bij al deze stelsels is dat in veertig jaar niet meer pensioen dan 75% van het gemiddeld verdiende loon wordt opgebouwd.

### Wet LB en pensioenstelsels

De Wet LB faciliteert drie verschillende stelsels. De PW hanteert andere begrippen voor deze pensioenstelsels. De in de PW gebruikte begrippen zijn van invloed op de juridische omschrijving van de pensioenregeling. Fiscaal is een uitkeringsovereenkomst een eindloon- of een middelloonregeling. De kapitaalovereenkomst en de premieovereenkomst kwalificeren fiscaal als beschikbarepremieregeling.

### Begrippen PW

Uitkeringsovereenkomst: er wordt een aanspraak op een uitkering vastgesteld.

Kapitaalovereenkomst: alleen de hoogte van het kapitaal bij ingang van het pensioen staat vast, eventueel verhoogd met de winstdeling.

Premieovereenkomst: de premie die beschikbaar wordt gesteld staat vast en niet de uitkering of het kapitaal.

### Begrippen Wet LB

Uitkeringsovereenkomst: eindloon- en middelloonstelsel (salaris-/diensttijdregeling)

Kapitaalovereenkomst: beschikbarepremiestelsel

Premieovereenkomst: beschikbarepremiestelsel

Andere vormen zijn een verbijzondering of een mengvorm van de hoofdvormen. Ook een vastebedragenregeling kan onder de huidige fiscale wetgeving nog voorkomen. Bij een vastebedragenregeling bestaat geen verhouding tussen de opgebouwde pensioenen en het loon. De pensioenen omvatten een vast bedrag per deelnemer.

Het gevolg van een vastebedragenregeling is dat de bedragen steeds op bovenmatigheid moeten worden getoetst. Hierbij is het laagste pensioengevend loon binnen de regeling bepalend.

Het is mogelijk om in één pensioenregeling volgens verschillende pensioenstelsels pensioen op te bouwen. Bijvoorbeeld: opbouw van pensioen volgens het eindloonstelsel over het vaste loon en opbouw van pensioen volgens het middelloonstelsel over het variabele loon.





### Defined contribution vs. defined benefit

Bij een beschikbarepremieregeling is niet de hoogte van het pensioen de maatstaf, maar vormen de betaalde premies het uitgangspunt van de pensioentoezegging. Dit wordt ook wel defined contribution (DC) genoemd. De deelnemer draagt het risico of op pensioendatum een pensioen kan worden aangekocht dat in voldoende verhouding staat tot zijn laatst verdiende loon. Bovendien draagt hij het langlevensrisico, wat tot uitdrukking komt in de hoogte van zijn pensioen. Het 'risico' van de werkgever beperkt zich uitsluitend tot de toegezegde premie. Dit in tegenstelling tot de eindloon- en middelloonregeling waarbij de hoogte van het pensioen op de pensioendatum (of bij eerder overlijden) het uitgangspunt is. Dit wordt defined benefit (DB) genoemd. De deelnemer draagt hierbij niet het risico of op pensioendatum een pensioen kan worden aangekocht dat in voldoende verhouding staat tot zijn laatst verdiende loon.

De pensioenverzekeraar draagt bij een DB-regeling zowel het risico voor het niet bereiken van het toegezegde pensioenniveau, door bijvoorbeeld tegenvallende beleggingsresultaten, als het langlevensrisico. Bij waardeoverdracht vanuit een DB-regeling naar een DB-regeling loopt de werkgever wel het risico om door het verschil in rekenregels een aanvullende koopsom te moeten betalen.

### Collective defined contribution

Een CDC-regeling (collective defined contribution-regeling) bevat elementen van zowel een middelloon-, eindloon- (DB) als een beschikbarepremieregeling (DC). Het is echter in de kern een beschikbarepremieregeling waarbij de werkgever pensioen toezegt in de vorm van een vaste premie of een premie als vast percentage van de totale loonsom of de totale pensioengrondslagsom. Deze premie draagt de werkgever af aan de pensioenuitvoerder. Vervolgens verdeelt de uitvoerder jaarlijks (reglementair) de premie over de deelnemers volgens de middelloonregeling. Door het betalen van de

overeengekomen premie heeft de werkgever aan zijn pensioenverplichting voldaan. Hij kan dan niet meer worden aangesproken op mogelijke toekomstige tekorten in de regeling.

Er wordt in feite een voorwaardelijk pensioen (de hoogte is onzeker) met een onvoorwaardelijke premie (de hoogte staat vast) toegezegd. Het opgebouwde pensioen kan niet meer worden aangetast. De toekomstige opbouw is afhankelijk van de beschikbare premie in combinatie met het deelnemersbestand.

### 6.3.1 Eindloon- en middelloonregeling

Vanaf 2015 is de fiscale wetgeving erop gericht dat een werknemer in minimaal veertig jaar een pensioen van 75% van het gemiddelde pensioengevend loon kan opbouwen. De pensioenopbouw is weliswaar gericht op een pensioenleeftijd van 67 jaar. Desalniettemin mag in een pensioenregeling een pensioenleeftijd vóór 67 jaar worden opgenomen. Als in de

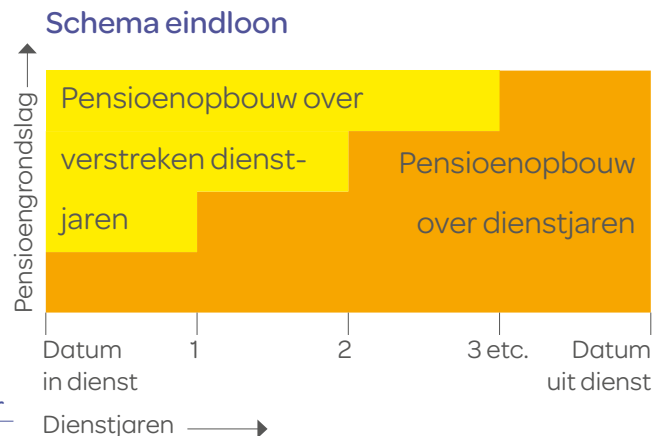


pensioenregeling wordt uitgegaan van een lagere pensioenleeftijd dan 67 jaar, moet het maximale opbouwpercentage van het ouderdomspensioen ten opzichte van die leeftijd actuarieel worden herrekend. De actuarieel herrekende maximum opbouwpercentages in een eindloonstelsel ten opzichte van 67 jaar per 1 januari 2015 zijn hierna onder [Opbouwpercentage bij een pensioenregeling met pensioenleeftijd eerder dan 67 jaar](#) opgenomen.

### Kenmerken eindloonregeling

Kenmerkend voor eindloon is dat een loonstijging doorwerkt naar het pensioen over eerdere jaren. De verhoging van de aanspraak die te maken heeft met verstreken diensttijd, eindloonstelsel is uitsluitend mogelijk over vaste loonbestanddelen.

Vanaf 2015 bedraagt in een eindloonregeling bij een pensioenleeftijd van 67 jaar het jaarlijkse fiscaal maximale opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen 1,657% van de pensioengrondslag.

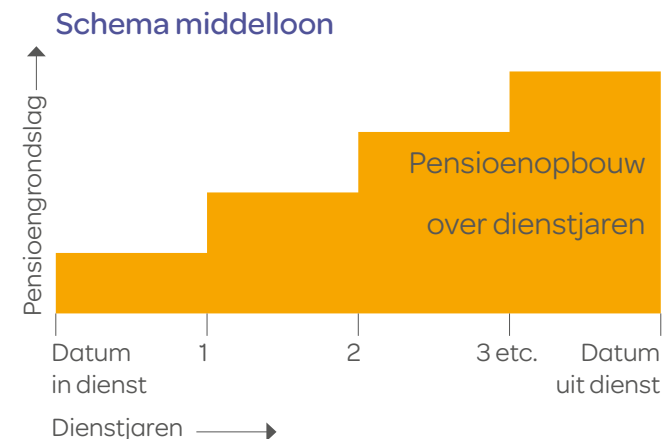


### Kenmerken middelloonregeling

Bij een middelloonregeling wordt per dienstjaar een vast percentage van het pensioengevend loon in het betreffende jaar toegekend. Hierdoor is het pensioen gebaseerd op het gemiddelde loon van de werknemer. Omdat bij het bepalen van het maximale opbouwpercentage rekening is gehouden met een carrièreperspectief, bedraagt per 1 januari 2015 bij een pensioenleeftijd van 67 jaar het jaarlijkse fiscaal maximaal opbouwpercentage 1,875% van de pensioengrondslag.

Loonsverhogingen of -verlagingen hebben geen gevolgen voor de reeds opgebouwde rechten. Verhoging of verlaging heeft alleen gevolgen voor de toekomst; backservice ontbreekt.

Bij een afwijkend salarisverloop kan de Belastingdienst een middelloonregeling met een afwijkend opbouwpercentage aanwijzen als pensioenregeling. De werkgever moet hiervoor een verzoek indienen bij de Belastingdienst.





### Geïndexeerde middelloonregeling

Een bijzondere vorm van het middelloonsysteem is de geïndexeerde middelloonregeling. Hierbij worden de pensioenaanspraken jaarlijks geïndexeerd met de prijsindex of loonindex. Een geïndexeerde middelloonregeling lijkt hierdoor sterk op een eindloonregeling. De verhouding tussen het laatste pensioengevend loon en opgebouwde rechten ontbreekt echter. Deze vorm is onder voorwaarden toegestaan.

Bij de bepaling van het opbouwpercentage wordt geen onderscheid gemaakt tussen geïndexeerd en niet-geïndexeerd middelloon.

### Opbouwpercentages eindloon- en middelloonregelingen

De vastgestelde jaarlijkse fiscaal maximale opbouwpercentages voor eindloon- en middelloonregelingen voor ouderdoms-, partner- en wezenpensioen bij een pensioenleeftijd van 67 jaar zijn per 1 januari 2015 als volgt:

Jaarlijkse fiscaal maximale opbouwpercentages	Eindloon	Middelloon
Ouderdompensioen	1,657%	1,875%
Partnerpensioen (max. 70% van OP)	1,160%	1,313%
Wezenpensioen (max. 14% van OP, 28% bij volle wezen)	0,232%	0,263%

### Opbouwpercentage bij een pensioenregeling met pensioenleeftijd eerder dan 67 jaar

Wanneer het pensioen eerder ingaat dan de 67-jarige leeftijd, moet het pensioen actuariel worden herrekend. Deze herrekening kan plaatsvinden op de pensioen-ingangsdatum (wanneer eerder wordt gestopt met werken) maar ook tijdens de opbouwfase. In de opbouwfase leidt de herrekening tot een lagere jaarlijkse maximale opbouw voor het ouderdompensioen.

In het hierna opgenomen overzicht zijn de maximale, ten opzichte van de 67-jarige leeftijd herrekenende, opbouwpercentages opgenomen voor het ouderdompensioen in een eindloonstelsel en een middelloonstelsel bij een pensioenleeftijd van 66, 65, 64, 63, 62, 61 en 60 jaar.



Onderstaande tabel geldt per 1 januari 2015 bij herrekening van de opbouwpercentages op basis van eindloon en middelloon ten opzichte van een pensioenleeftijd van 67 jaar. De toezegging omvat een ouderdomspensioen met daarnaast een partner- en wezenpensioen waarvan de hoogte is bepaald aan de hand van de maximale van ouderdomspensioen afgeleide opbouwpercentages (70% resp. 20% van 1,657%).

Pensioenleeftijd volgens pensioenregeling	Maximaal opbouwpercentage ouderdomspensioen in een eindloonstelsel	Maximaal opbouwpercentage ouderdomspensioen in een middelloonstelsel
67	1,657	1,875
66	1,536	1,739
65	1,428	1,616
64	1,329	1,504
63	1,240	1,403
62	1,158	1,311
61	1,084	1,226
60	1,015	1,149

Het partnerpensioen kan in plaats van zelfstandig ook afhankelijk zijn vormgegeven. Het bedraagt bijvoorbeeld 70% van het ouderdomspensioen. Onder voorwaarden kan dan een hoger maximaal opbouwpercentage voor ouderdomspensioen gelden.

### 6.3.2 Beschikbarepremiestelsel

Een pensioen op basis van een beschikbare-premiereregeling mag niet uitgaan boven een pensioen gebaseerd op middelloon. Beschikbarepremiereregelingen worden niet aangepast aan de loon- of prijsindex en kennen ook geen backservice. Dergelijke verhogingen moeten worden goedge maakt door de beleggingsresultaten in combinatie met de premie.

De uiteindelijke hoogte van de pensioen-uitkering bij een beschikbarepremiereregeling is onder meer afhankelijk van:

- de beschikbaar gestelde premies;
- het rendement dat wordt behaald met de ingelegde premies;
- de duur van de periode waarin de premies rendement kunnen maken;
- de soorten pensioen die worden aangekocht;
- de marktrente en verzekeringstarieven op het moment van aankoop van de uitkering.



### 6.3.2.1 Het gebruik van de staffels

#### Staffel I: OP

Deze staffel geldt als de werkgever aan de werknemer alleen een ouderdomspensioen heeft toegezegd.

#### Staffel II: OP en uitgesteld opgebouwd PP

Deze staffel geldt als de werkgever aan de werknemer een ouderdomspensioen heeft toegezegd en een tijdsevenredig partnerpensioen op opbouwbasis van 70% van het ouderdomspensioen, dat ingaat ná de pensioendatum (PP-na).

#### Praktische mogelijkheden

Naast de opbouw van kapitaal voor OP en PP-na op basis van staffel II kan nog een zuivere risicoverzekering (rentedekking) voor het PP bij overlijden vóór pensioeningangsdatum (PP-vóór) worden gesloten. Op grond van gelijke behandelingscriteria kan dit:

- op vrijwillige basis: de kosten worden uit de beschikbare premie onttrokken (ten koste van het OP);
- op verplichte basis: de kosten komen voor rekening van de werkgever en

De rentedekking mag maximaal 70% van het bereikbare OP bedragen.

Ook is het mogelijk voor alle werknemers een L90-dekking te verzekeren. Bij deze dekking komt bij overlijden vóór de pensioendatum 90% van het opgebouwde kapitaal ter beschikking voor de aankoop van partner- en/ of wezenpensioen. De deelnemer zonder partner kan de L90-dekking omzetten in een LO-dekking. Bij deze dekking is bij overlijden vóór de pensioendatum geen kapitaal beschikbaar, waardoor een hoger ouderdomspensioen wordt opgebouwd. Het is toegestaan dat een uitkering bij overlijden van een deelnemer zonder partner terugvloeit naar de werkgever.

#### Staffel III:

#### OP en direct ingaand opgebouwd PP

Deze staffel is van toepassing als de werkgever aan de werknemer een ouderdomspensioen heeft toegezegd met een direct ingaand tijdsevenredig opgebouwd partnerpensioen (PP-vóór) ter grootte van 70% van het tot het moment van overlijden van de werknemer

opgebouwde ouderdomspensioen. ‘Direct ingaand’ betekent dat het partnerpensioen ingaat na het overlijden van de werknemer ongeacht op welk moment hij overlijdt.

#### Praktische mogelijkheden

Bij een dergelijke toezegging is het fiscaal vereist dat bij overlijden voor alle deelnemers minimaal 90% van de ‘poliswaarde’ wordt toegezegd: een L90-dekking. De deelnemer zonder partner kan de L90-dekking vervolgens uitruilen voor een hoger of eerder ingaand OP. Dit geldt ook voor de deelnemer met partner, mits hiervoor toestemming is verleend door de partner. In plaats van een L90-dekking kan de deelnemer met partner ook kiezen voor een PP-vóór op basis van vooraf vastgestelde pensioenuitkeringen (rentedekking). De kosten voor de rentedekking worden onttrokken uit de beschikbare premie.



### Staffel IV: OP en direct bereikbaar PP

Deze staffel geldt als de werkgever aan de werknemer een ouderdomspensioen en een direct ingaand partnerpensioen heeft toegezegd, waarbij voor het PP-vóór wordt uitgegaan van het bereikbare pensioenbedrag. In dit geval zal een deel van het PP-vóór op risicobasis verzekerd moeten zijn als de werknemer overlijdt vóór de pensioendatum. Het partnerpensioen is een combinatie van een op risicobasis verzekerd partnerpensioen voor de periode tot de pensioendatum en een tijdsevenredig opgebouwd partnerpensioen.

Voor de toepassing van staffel IV moet sprake zijn van een partner. Daarom is een toezegging op basis van staffel IV slechts in uitzonderingssituaties toepasbaar.

### 6.3.2.2 Uniform toepasbare staffels (besluit 2014)

Vaststelling van de beschikbarepremie binnen de fiscaal toegestane grenzen is niet eenvoudig. Daarom bestaan fiscaal uniform toepasbare beschikbarepremiestaffels voor

verschillende pensioensoorten. Deze staffels voorzien in de opbouw van een ouderdomspensioen, al dan niet in combinatie met een partnerpensioen ter grootte van 70% van dat ouderdomspensioen.

In 2014 is een nieuw staffelbesluit uitgebracht. Met ingang van 1 januari 2015 moeten alle beschikbarepremieregelingen aan de staffels in dit besluit voldoen. Op basis van dit besluit zijn, in tegenstelling tot voorgaande jaren, slechts nog netto staffels van toepassing. Oude regelingen die nog op bruto staffels waren gebaseerd en en uitkomen boven de maxima van de netto staffels, dienden per 1 januari 2015 te zijn aangepast.

#### Pensioenleeftijd eerder dan 67 jaar

Ook bij een beschikbarepremieregeling is een lagere pensioenleeftijd dan 67 jaar mogelijk. In dat geval kan gewoon de staffel bij pensioenleeftijd 67 jaar worden gebruikt. De herrekening (lagere pensioenopbouw) blijkt dan uit de kortere periode van belegging en premiebetaling.

### Netto staffels

Per 1 januari 2015 moet bij beschikbarepremieregelingen worden uitgegaan van netto staffels. In tegenstelling tot bruto staffels, zijn opslagen voor kosten en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (pva) niet inbegrepen bij netto staffels. Naast de premie die voortvloeit uit de staffels, worden de kosten en premies voor aanvullende verzekeringen en dekkingen (zoals pva) apart bij de werkgever in rekening gebracht. Dit geldt ook voor de door de werkgever aan de adviseur verschuldigde advieskosten (fee). Dit vergroot de transparantie, want de werknemer weet nu welk bedrag daadwerkelijk in zijn pensioen wordt geïnvesteerd. De premies voortvloeiende uit de staffels mogen uitsluitend worden aangewend voor de bij de betreffende staffel behorende pensioen-soorten.



### Staffelbesluit 2014 (4% rekenrente, pensioenleeftijd 67 jaar) (bijlage I bij het staffelbesluit)

Leeftijdsklassen tot 67 jaar	Percentage van de pensioengrondslag (opbouw gericht op 1,875% per dienstjaar bij middelloonstelsel)			
	Staffel I OP	Staffel II OP en uitgesteld opgebouwd PP	Staffel III OP en direct ingaand opgebouwd PP	Staffel IV OP en direct ingaand bereikbaar PP
15 tot en met 19	3,4	4,1	4,6	4,8
20 tot en met 24	3,9	4,7	5,3	5,7
25 tot en met 29	4,7	5,7	6,4	6,9
30 tot en met 34	5,8	6,9	7,7	8,2
35 tot en met 39	7,0	8,4	9,3	9,8
40 tot en met 44	8,6	10,2	11,3	11,8
45 tot en met 49	10,4	12,5	13,6	14,2
50 tot en met 54	12,8	15,4	16,5	17,2
55 tot en met 59	15,8	18,9	20,0	20,7
60 tot en met 64	19,6	23,6	24,3	24,8
65 tot en met 66	23,0	27,7	28,0	28,1

De staffels in het besluit uit 2014 zijn onder meer gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- maximale opbouw volgens het middelloonstelsel per 1 januari 2015 (1,875%);
- een sterftetafel GBM/GBV 2007-2012 met leeftijdscorrecties (-5, -6).

#### 6.3.2.3 Staffel op basis van 3% rekenrente (bijlage IV bij het staffelbesluit)

In het staffelbesluit van 2014 heeft de staatssecretaris ook staffels opgenomen die berekend zijn op basis van een rekenrente van 3% in plaats van 4%. Dit levert hogere staffelpercentages en dus ook hogere beschikbare premies op. Ook deze staffels gaan uit van een pensioenleeftijd van 67 jaar, een jaarlijkse opbouw van 1,875% en sterftetafel GBM/GBV 2007-2012.



## Staffelbesluit 2014 (3% rekenrente, pensioenleeftijd 67 jaar)

Leeftijdsklassen tot 67 jaar	Percentage van de pensioengrondslag (opbouw gericht op 1,875% per dienstjaar bij middelloonstelsel)			
	Staffel I OP	Staffel II OP en uitgesteld opgebouwd PP	Staffel III OP en direct ingaand opgebouwd PP	Staffel IV OP en direct ingaand bereikbaar PP
15 tot en met 19	5,9	7,2	8,1	8,4
20 tot en met 24	6,6	8,0	9,0	9,5
25 tot en met 29	7,6	9,3	10,4	11,0
30 tot en met 34	8,8	10,8	11,9	12,5
35 tot en met 39	10,3	12,5	13,8	14,4
40 tot en met 44	11,9	14,6	15,9	16,6
45 tot en met 49	13,9	17,0	18,4	19,1
50 tot en met 54	16,2	19,8	21,2	22,1
55 tot en met 59	19,1	23,3	24,6	25,4
60 tot en met 64	22,6	27,7	28,5	29,1
65 tot en met 66	25,6	31,5	31,8	31,9

### Voorwaarden

Tegenover de hogere staffelpercentages staan strikte voorwaarden:

- het overrendement dat met het beleggen van de beschikbare premie wordt behaald, mag uitsluitend worden aangewend voor een fiscaal maximaal toegestane indexatie van het pensioen. De maximale indexatie bedraagt 3%.
- restuitkeringen aan de werkgever of deelnemer zijn niet toegestaan. Als na maximale indexatie van een maximaal middelloon overrendement resteert, dan vervalt dat overrendement aan de pensioenuitvoerder.
- het pensioen mag per jaar en in totaal, inclusief de indexatie niet meer bedragen dan een fiscaal maximaal middelloonpensioen.





### Toetsing

Dit betekent dat doorlopend moet worden getoetst op bovenmatigheid. Hiervoor is het nodig om historische grondslagen te bewaren. Deze voorwaarden maken toepassing van deze staffels minder aantrekkelijk. Om hieraan tegemoet te komen heeft de staatssecretaris van Financiën in het staffelbesluit goedgekeurd dat in plaats van de doorlopende toets op middelloon op zogenaamde eventmomenten getoetst mag worden aan het actuele loon (oftewel een toets op eindloon). Toetsing moet plaatsvinden uiterlijk op het moment van:

- a waardeoverdracht;
- b overlijden van de (gewezen) deelnemer;
- c onderlinge ruil van pensioen;
- d echtscheiding of beëindiging van het partnerschap;
- e emigratie;
- f op elke feitelijke ingangsdatum van elk soort pensioen;
- g bij een relevante wijziging in wet- of regelgeving.

De toetsmomenten moeten in het pensioenreglement zijn opgenomen.

Afgezien van de 3% rekenrente zijn de uitgangspunten voor de berekening van de 3% staffel gelijk aan die van de 4% staffel.

Alle staffels, ook die uit eerdere besluiten, zijn te vinden op [belastingdienstpensioensite.nl](http://belastingdienstpensioensite.nl).

#### 6.3.2.4 Bijzonderheden ten aanzien van de staffels

##### Gelijkblijvende premie

In een beschikbarepremiereregeling mag de premie ook een gelijkblijvend percentage van de pensioengrondslag voor iedere deelnemer zijn. Voorwaarde is dat de premie niet hoger is dan het (laagste) premiepercentage dat in een fiscaal zuivere staffel is toegestaan voor de leeftijdscategorie 20- tot en met 24-jarigen.

#### 6.3.4 Hybride pensioenregelingen

In het recente verleden zijn pensioen-toezeggingen ontwikkeld die mengvormen zijn van de drie veel gebruikte pensioenstelsels (eindloon, middelloon en beschikbare premie). Al enige jaren zijn kapitaalverzekeringen met pensioenclausule en CDC- regelingen in gebruik. De staatssecretaris van Financiën

heeft in het staffelbesluit 2014 nog enkele hybride vormen onder voorwaarden goedgekeurd.

#### 6.3.4.1 Kapitaalverzekering met pensioenclausule (bijlage II bij het staffelbesluit 2014)

Bij een kapitaalverzekering met pensioenclausule is sprake van een pensioentoezegging met als uitgangspunt een beoogd middelloon- of eindloonresultaat. In de opbouwfase wordt de middelloon- of eindloontoezegging in euro's als rekenkundige grootheid gebruikt om een pensioenkapitaal (vastgesteld bedrag in euro's bij leven of overlijden) te bepalen. De pensioenpremie wordt bepaald door het verzekerde kapitaal. Het pensioenkapitaal is maximaal gebaseerd op een in veertig jaar op te bouwen ouderdomspensioen van 75% van het gemiddelde loon. Verhogingen van het pensioenkapitaal door loonsverhogingen komen uitsluitend tot uiting in de toekomstige premies. Op de pensioendatum wordt voor het op dat moment aanwezige kapitaal en met de dan geldende verzekeringstarieven het pensioen definitief vastgesteld.



Met andere woorden, een bepaald pensioen wordt beoogd. Vooraf weet men niet hoeveel men krijgt, want er worden geen garanties over de hoogte van het pensioen gegeven. Het eindresultaat kan in positieve of negatieve zin afwijken van het beoogde pensioen. Meestal zal het verzekerde kapitaal zo goed mogelijk worden afgestemd op de te bereiken salaris-/diensttijdnorm.

De kapitaalverzekering met pensioenclausule is een kapitaalovereenkomst in de zin van de PW. Kapitaalovereenkomsten hebben met beschikbarepremieregelingen gemeen dat de te verkrijgen pensioenuitkeringen niet van tevoren vaststaan. Hoewel de Wet LB geen pensioenregelingen met kapitaalovereenkomsten kent, wijst de staatssecretaris van Financiën deze regelingen onder voorwaarden aan als pensioenregeling in de zin van de Wet LB.

De belangrijkste voorwaarden zijn:

- 1 De pensioenregeling is een kapitaalovereenkomst in de zin van de PW.

In de pensioenregeling staat een bepaling waaruit blijkt dat het te verzekeren kapitaal de toezegging is. De pensioenpremie wordt bepaald door het verzekerde kapitaal. Op de pensioendatum koopt de pensioengerechtigde met het kapitaal pensioenuitkeringen aan.

- 2 Er moet rekening worden gehouden met de bijgeschreven winstdeling. Dit kan ertoe leiden dat de premie moet worden verlaagd. Premieverlaging kan achterwege blijven onder twee voorwaarden:
  - In de regeling is bepaald dat de overwaarde wordt aangewend voor indexatie van de pensioenuitkeringen.
  - Het verzekerde kapitaal inclusief de bijgeschreven winstdeling is niet hoger dan het kapitaal dat nodig is voor een fiscaal maximaal geïndexeerd pensioen. Het kapitaal moet jaarlijks worden getoetst.
- 3 Er mogen gelijkblijvende premies worden overeengekomen. Het geldende tarief voor kapitaalverzekeringen is uitgangspunt voor de berekening van de gelijkblijvende premie.

Als in de financiering van de zogenoemde tijdsevenredige rechten een achterstand is ontstaan die volgens de PW niet is toegestaan, kan voor het bedrag van de achterstand direct een koopsom worden gestort.

#### 6.3.4.2 Beschikbare premie direct omzetten in aanspraak op uitkering (bijlage III bij het staffelbesluit 2014)

In de afgelopen jaren is gebleken, dat beleggen de nodige risico's met zich mee kan brengen. Om de werkgever toch te laten profiteren van de voordelen van een beschikbarepremieregeling en de werknemer meer zekerheid te bieden, is een variant ontwikkeld. Daarbij wordt de beschikbare premie direct na toekenning omgezet in een aanspraak op uitkeringen. Hierdoor weet de werkgever zeker dat hij niet meer premie betaalt dan de beschikbaar gestelde premie en is de werknemer verzekerd van bepaalde pensioenuitkeringen.



De premie die bij de pensioenuitvoerder mag worden gestort, mag niet hoger zijn dan de premie die voor een fiscaal maximaal middelloon wordt gestort bij de pensioenuitvoerder. Daarnaast moet eventueel overrendement worden gebruikt voor indexatie. Die indexatie is ook aan fiscale grenzen gebonden. Er geldt een maximale indexatie van 3%. Als na fiscaal maximale indexatie nog overrendement resteert, dan moet dat bedrag aan extra overrendement toekomen aan de pensioenuitvoerder.

Deze voorwaarde maakt deze productvorm mogelijk minder aantrekkelijk. Deze regeling kan niet door een Premiepensioeninstelling (PPI) worden uitgevoerd.

### 6.3.4.3 Premie gebaseerd op kostprijs fiscaal maximaal middelloonpensioen (bijlage V bij het staffelbesluit 2014)

Bij deze variant wordt de hoogte van de beschikbare premie bepaald door de hoogte van de premie die jaarlijks ingelegd zou moeten worden om bij de betreffende

pensioenuitvoerder een fiscaal maximaal middelloonpensioen in te kopen. De hoogte wordt dan bepaald op basis van de berekeningsgrondslagen van de specifieke pensioenuitvoerder. Uiteraard moet de beschikbarepremieregeling dan ook bij die specifieke pensioenuitvoerder worden ondergebracht. De premie die wordt betaald, verschilt dan ook per pensioenuitvoerder. De premie wordt vervolgens via de pensioenverzekering belegd.

De voorwaarden om een dergelijke pensioenregeling te mogen uitvoeren, zijn gelijk aan die van een 3% rekenrente staffel. Deze regeling kan niet door een Premiepensioeninstelling (PPI) worden uitgevoerd.

### 6.3.5 Nettopensioenregeling (bijlage VII bij het staffelbesluit 2014)

Vanaf 1 januari 2015 is het pensioengevend loon gemaximeerd. In 2016 bedraagt de grens € 101.519 ([zie paragraaf 6.5.3](#)). Belastingplichtigen met inkomens boven

€ 101.519 kunnen nog wel belastingvriendelijk vermogen opbouwen voor hun oudedag in de vorm van een nettolijfrente (derde pijler, zie hiervoor [hoofdstuk 4.5 Nettolijfrente](#)) of een nettopensioen (tweede pijler).

Een nettopensioen moet door de werkgever zijn toegezegd en wordt betaald vanuit het nettoloon. De omkeerregel is hierop dan ook niet van toepassing. De waarde van een nettopensioen is vrijgesteld van vermogensrendementsheffing in box 3 (inkomen uit sparen en beleggen). Daarnaast zijn de latere uitkeringen van het nettopensioen vrij van belastingheffing.

### Schending voorwaarden vrijstelling nettopensioen box 3 en sanctie

De inleg voor het nettopensioen is gemaximeerd op het pensioengevend loon boven € 101.519 dat wordt vermenigvuldigd met een leeftijdsafhankelijk percentage (staffel). Wanneer meer wordt ingelegd, wordt dit beschouwd als een schending van de voorwaarden.



Daarnaast wordt ook als schending aangemerkt als op een tijdstip:

- een netto pensioen aanspraak geheel of gedeeltelijk wordt afgekocht of vervreemd dan wel formeel of feitelijk voorwerp van zekerheid wordt;
- de verplichtingen met betrekking tot een aanspraak op een nettopensioen
- overgaan op een andere (niet-toegestane) verzekeraar;
- de belastingplichtige een bijdrage van een inhoudingsplichtige heeft ontvangen ten behoeve van het nettopensioen, terwijl deze inhoudingsplichtige niet in dezelfde mate aan zijn overige werknemers die voor het overige in dezelfde omstandigheden verkeren een bijdrage heeft verstrekt;
- een aanspraak op nettopensioen anderszins niet langer als zodanig is aan te merken.

Wanneer in een jaar een schending van de voorwaarden plaatsvindt, wordt in het daarop volgende jaar een bij forfaitaire benadering bepaald bedrag in box 3 in aanmerking genomen om de genoten box 3-vrijstelling terug te nemen. In het jaar ná het jaar waarin

de schending heeft plaatsgevonden wordt 50% van de nettopensioen aanspraak (waarde op 1 januari van het jaar van schending) vermenigvuldigd met tien en in de vermogensrendementsheffing in box 3 betrokken. Is het aantal kalenderjaren tussen 1 januari 2015 en het moment waarop de schending plaatsvindt lager dan tien, wordt niet met tien vermenigvuldigd, maar met het aantal kalenderjaren tussen 1 januari 2015 en het moment van schending. Daarnaast geldt nog een tegenbewijsregeling.

De Belastingdienst is van mening dat bij afkoop van een klein nettopensioen (onder de afkoopgrens als bedoeld in de artikelen 66 tot en met 68 PW) er geen sanctie van toepassing is.

#### Premiestaffels nettopensioen

Voor het nettopensioen is zowel een premiestaffel op basis van 4% rekenrente als een premiestaffel op basis van 3% rekenrente (met uitkeringsbegrenzing) beschikbaar.

De voorwaarden ten aanzien van de uitkeringsbegrenzing bij een 3% rekenrente staffel zijn vergelijkbaar met die van de 'reguliere' 3% rekenrente staffel waarop de omkeerregel wel van toepassing is (zie [Netto staffels op basis van 3% rekenrente \(bijlage IV\) onder paragraaf 6.3.2.2](#)).

Voor de premiestaffels inzake nettopensioen gelden de volgende uitgangspunten:

- De percentages gelden voor beschikbare premies voor de opbouw van aanspraken van netto-ouderdompensioen (netto-OP), nettopartnerpensioen (netto-PP) en nettowezenpensioen (netto-WzP);
- De pensioengrondslag voor het netto pensioen bestaat uit het loon van de werknemer boven de aftoppingsgrens van € 101.519;
- In verband met de praktische uitvoerbaarheid is besloten voor de premie-inleg aan te sluiten bij de meest ruime premiestaffel (staffel IV);
- De percentages omvatten zowel de premie voor netto-OP over verstreken diensttijd als de risicopremie voor aanvullend netto-



PP en/of netto-WzP over ontbrekende dienstjaren en bereikbaar pensioengevend loon (boven de aftoppingsgrens) in geval van overlijden vóór tijdstip waarop netto-OP zou ingaan. De premies voor aanvullend netto-PP en/of netto-WzP komen in mindering op de maximale inleg op basis van de premiestaffels;

- In de premiepercentages is géén rekening gehouden met premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVA). De PVA-premie kan naast de genoemde percentages worden toegezegd. De PVA-premie behoort tot het belastbaar loon van de werknemer;
- In de premiepercentages is géén rekening gehouden met kostenopslag. De werkelijke kosten kunnen afzonderlijk in rekening worden gebracht. De kosten voor afdekken van beleggingsrisico's (zoals kopen van beleggingsgaranties) moeten worden betaald uit de netto beschikbare premie. De waarde van de door de werkgever betaalde of aan de werknemer toe te kennen vergoeding voor de kosten van de netto pensioenregeling, behoren eveneens tot het belastbaar loon van de werknemer.

De gepubliceerde staffels voor nettopensioen zijn als volgt:

Leeftijdsklassen	Op basis van 4% rekenrente % van pensioengrondslag netto pensioenregeling	Op basis van 3% rekenrente % van pensioengrondslag netto pensioenregeling
15 t/m 19	2,3	4,0
20 t/m 24	2,7	4,6
25 t/m 29	3,3	5,3
30 t/m 34	3,9	6,0
35 t/m 39	4,7	6,9
40 t/m 44	5,7	8,0
45 t/m 49	6,8	9,2
50 t/m 54	8,3	10,6
55 t/m 59	9,9	12,2
60 t/m 64	11,9	14,0
65 t/m 66	13,5	15,3

De hiervoor gepubliceerde beschikbarepremiestaffels voor het nettopensioen zijn, zoals gezegd, gebaseerd op staffel IV. Dit zijn tevens de maximaal beschikbare premies. De gebruikelijke voorwaarden die bij staffel IV gelden – bijvoorbeeld dat deze staffel niet kan worden gebruikt bij werknemers voor wie geen partnerpensioen op risicobasis is verzekerd - zijn bij nettopensioen niet van toepassing.



Uiteraard is het ook mogelijk een staffel II- of III-toezegging te doen, waarbij de risicopremie voor netto-PP en/of netto-WzP naast de beschikbare premie in rekening wordt gebracht. Dit tezamen is dan de maximaal beschikbare premie. Dit in plaats van de premie voor netto-PP en/of netto-WzP uit de beschikbare premie te financieren.

Voor een dergelijke toezegging is het zinvol de maximale jaarlijkse opbouwpercentages voor netto-PP en netto-WzP beschikbaar te hebben. Deze percentages zijn niet gepubliceerd, maar berekend door de maximale opbouwpercentages voor ouderdomspensioen te vermenigvuldigen 70% respectievelijk 14%, daarna met de nettofactor te vermenigvuldigen en vervolgens op drie decimalen naar beneden af te ronden.

### Maximale opbouwpercentages netto-PP en netto-WzP per jaar:

	Netto-PP	Netto-WzP
Eindloon	0,556	0,111
Middelloon	0,63	0,126

De overige kenmerken van een nettopensioen worden in het onderstaande overzicht weergegeven. Ter vergelijking worden hier ook de kenmerken van een nettolijfrente meegenomen.

	Nettopensioen (tweede pijler)	Nettolijfrente (derde pijler)
<b>Inkomensvoorzieningen</b>	Netto-ouderdoms-, netto-partner- en/of nettowezenpensioen	Oudedagslijfrente, nabestaandelijfrente of tijdelijke oudedagslijfrente
<b>Aanbieder</b>	Pensioenfonds, verzekeraar of premiepensioeninstelling (PPI)	Verzekeraar, bank of beleggingsinstelling
<b>Kring van gerechtigden nabestaandenvoorzieningen</b>	<b>Partnerpensioen:</b> (gewezen) echtgenoot dan wel degene met wie (gewezen) werknemer gemeenschappelijk huishouding voert/voerde <b>Wezenpensioen:</b> (pleeg) kinderen tot 30 jaar	Nabestaandelijfrente: elke willekeurige natuurlijk persoon die verzekeringnemer (belastingplichtige) heeft aangewezen
<b>Uitkeringsvormen</b>	Levenslange uitkering in geld (niet beleggingseenheden) die kan variëren binnen de marge 100:75	Levenslange of tijdelijke uitkering die vast en gelijkmatig is in geld of beleggingseenheden



	Nettopensioen (tweede pijler)	Nettolijfrente (derde pijler)
<b>Vererven</b>	Niet mogelijk	Wel mogelijk (in geval van spaarrekening of beleggingsrecht)
<b>Afkoop</b>	Afkoop wordt beheerst door PW. Wordt toch afgekocht: genoten box 3 vrijstelling wordt (forfaitair) teruggenomen.	Sanctie bij schending voorwaarden: genoten box 3 vrijstelling wordt (forfaitair) teruggenomen.
<b>Afkoop langdurige arbeidsongeschiktheid</b>	Niet mogelijk	Onder voorwaarden tot een bepaald maximum mogelijk

verzekerd in de periode dat de werknemer niet in Nederland woonde of niet in Nederland een dienstbetrekking vervulde;

- Een pensioenfonds of lichaam dat bevoegd het verzekeringsbedrijf uitoefent dat (onder voorwaarden) door de minister van Financiën is aangewezen als toegelaten aanbieder, mits aan voorwaarden wordt voldaan;
- En, een onder voorwaarden voor de dga toegelaten aanbieder:
  - De 'eigen' in Nederland gevestigde B.V., zoals een pensioen-B.V. een holding- of werk-B.V.;
  - Een in een lidstaat van de EU of een in een staat niet zijnde een lidstaat van de Europese Unie, die partij is bij de Overeenkomst betreffende Europese Economische Ruimte (EER), gevestigd pensioenfonds of levensverzekeringsmaatschappij dat is aangewezen door de minister van Financiën. En dat zijn pensioenverplichting rekent tot het binnenlands ondernemingsvermogen van diezelfde lidstaat.

## 6.4 Pensioenuitvoerder

Een werkgever moet de pensioenregeling onderbrengen bij een (fiscaal) toegelaten aanbieder (pensioenuitvoerder).

### 6.4.1 Toegelaten aanbieders

Fiscaal moet, om van een zuivere pensioenregeling te kunnen spreken, de pensioenregeling zijn ondergebracht bij een fiscaal toegelaten verzekeraar. Een fiscaal toegelaten verzekeraar is:

- Een voor de Wet VPB vrijgesteld pensioenfonds, zoals een (multi-)ondernemingspensioen-fonds of een bedrijfstakpensioenfonds;
- Een op grond van de Wet op het financieel toezicht erkende verzekeraar of premiepensioen-instelling (PPI) ([zie paragraaf 6.4.2](#));
- Een niet in Nederland gevestigd pensioenfonds of levensverzekeringsmaatschappij, voor zover het pensioen een voortzetting is van pensioen dat reeds bij die pensioenuitvoerder was



## Uitvoerder nettopensioenregeling

Met betrekking tot de pensioenuitvoerder van een nettopensioenregeling is het mogelijk dit bij een pensioenfonds of verzekeraar naar keuze onder te brengen. Indien een werkgever is aangesloten bij een bedrijfstakpensioenfonds dient een verzoek te worden ingediend om de nettopensioenregeling elders onder te kunnen brengen. Hierbij verzoekt de werkgevers het bedrijfstakpensioenfonds vrijstelling te verlenen voor alle werknemers of een deel van de werknemers voor zover het nettopensioen betreft. De werkgever die onder een bedrijfstakpensioenfonds valt heeft dan keuzevrijheid ten aanzien van het onderbrengen van de nettopensioenregeling. Het bedrijfstakpensioenfonds dient dit verzoek te honoreren indien aan de volgende voorwaarden van gelijkheid wordt voldaan:

- De maximale premie-inleg bij de andere pensioenuitvoerder moet minstens even hoog zijn als de maximaal mogelijke premie-inleg in de nettopensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds;

- Indien sprake is van een werkgeversbijdrage dan mag deze bij de andere pensioenuitvoerder niet lager zijn dan de werkgeversbijdrage aan de nettopensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds;
- De pensioensoorten van de andere pensioenuitvoerder moeten aansluiten bij de pensioensoorten in de nettopensioenregeling van het bedrijfstakpensioenfonds.

## 6.4.2 Premiepensioeninstelling (PPI)

Op grond van een Europese richtlijn bestaat vanaf 1 januari 2011 de mogelijkheid om een PPI op te richten. Een PPI is bedoeld voor de uitvoering van (grensoverschrijdende) collectieve beschikbarepremieregelingen binnen Europa.

De PPI voert de beschikbarepremieregelingen uit door middel van sparen of beleggen. De uitvoeringskosten van de PPI worden van de beschikbare premie afgetrokken of apart in rekening gebracht. De deelnemer bouwt in de PPI een individueel pensioenkapitaal op. De deelnemer moet op de pensioendatum voor dit pensioenkapitaal een ouderdomspensioen aankopen bij een verzekeraar. Een PPI mag namelijk geen pensioen uitkeren. De PPI mag zelf geen risico's in verband met arbeidsongeschiktheid, overlijden en levensverwachting (zogenoemde biometrische en verzekeringstechnische risico's) dragen. Daarom mag de beschikbare premie in de PPI alleen worden gebruikt voor de opbouw van ouderdomspensioen. De verzekering van andere pensioensoorten, zoals het partner-, wezen- en arbeidsongeschiktheidspensioen, maar ook de vrijstelling van premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid, moet dus bij een andere partij worden ondergebracht, zoals een verzekeraar. De premie en kosten voor deze aanvullende pensioensoorten worden apart bij de werkgever in rekening gebracht.





Als de deelnemer vóór de pensioendatum overlijdt, vervalt zijn tot op dat moment opgebouwde pensioenkapitaal aan de PPI. De PPI mag echter ook het opgebouwde pensioenkapitaal aan een verzekeraar overdragen, zodat de nabestaanden een partner- en/of wezenpensioen kunnen aankopen. Of dit kan is afhankelijk van de toezegging en moet blijken uit het pensioenreglement.

## 6.5 Opbouwfase

### 6.5.1 Diensttijd/dienstjaren

Bij toekenning van pensioen moet rekening worden gehouden met de diensttijd en het genoten loon. In het algemeen wordt met diensttijd bedoeld de diensttijd die is doorgebracht in de dienstbetrekking waarvoor de pensioentoezegging is gedaan. De begrippen 'diensttijd' en 'dienstjaren' worden door elkaar heen gebruikt, aangezien zij hetzelfde betekenen.

Pensioenopbouw is mogelijk over perioden dat daadwerkelijk arbeid wordt verricht.

Daarnaast is pensioenopbouw ook mogelijk:

- Gedurende perioden van ouderschapsverlof;
- Gedurende perioden van sabbatsverlof van ten hoogste twaalf maanden;
- Gedurende perioden van studieverlof;
- Bij verlof in het kader van de levensloopregeling;
- Bij in het buitenland verrichte werkzaamheden zonder dat hier pensioenopbouw tegenover heeft gestaan;
- Bij ontvangst van een loongerelateerde werkloosheidsuitkering na onvrijwillig ontslag;
- Bij het genieten van een VUT- of pre-pensioenuitkering;
- Gedurende ten hoogste tien jaar na ontslag (vrijwillige voortzetting);
- Bij verzorging door de werknemer van een kind dat jonger is dan zes jaar (deze periode telt geheel mee), of jonger dan twaalf jaar (deze periode telt voor de helft mee voor pensioenopbouw).

### 6.5.2 Franchise

Iedereen die voor de AOW-leeftijd vijftig jaar in Nederland heeft gewoond, ontvangt vanaf de AOW-leeftijd een volledige AOW-uitkering. In pensioenregelingen moet hiermee rekening worden gehouden. Dit betekent dat van het pensioengevend loon meestal een bedrag wordt afgetrokken, omdat later al AOW wordt ontvangen. Dat bedrag heet franchise. De voor de franchise minimaal in aanmerking te nemen AOW is gebaseerd op de enkele gehuwden-AOW (inclusief vakantietoeslag). De hierbij behorende minimumfranchise bedraagt in 2016 voor middelloon (en beschikbarepremieregelingen gebaseerd op middelloon) 100/75 \* enkele gehuwden-AOW (€ 9.714,75) = € 12.953 en voor eindloon 100/66,28 \* enkele gehuwden-AOW (€ 9.714,75) = € 14.657.



Bij een lager dan fiscaal maximaal opbouwpercentage is het toegestaan een lagere franchise te hanteren. In onderstaande tabel zijn deze lagere franchises vermeld bij een pensioenleeftijd van 67 jaar:

### Middelloon

Indien in een pensioenregeling een percentage per dienstjaar wordt toegepast van

Meer dan	maar niet meer dan	Wordt de AOW-franchise
-	1,701	€ 10.343
1,701	1,788	€ 11.675

### Eindloon

Indien in een pensioenregeling een percentage per dienstjaar wordt toegepast van

Meer dan	maar niet meer dan	Wordt het AOW-franchise
-	1,483	€ 11.704
1,483	1,570	€ 13.211

Ook bij beschikbarepremieregelingen mogen deze lagere franchises worden gebruikt. Hiervoor gelden aparte beschikbarepremiestaffels. Deze zijn te vinden op [belastingdienstpensioensite.nl](http://belastingdienstpensioensite.nl).

### 6.5.3 Pensioengevend loon

Volgens de wettelijke definitie van een fiscaal zuivere pensioenregeling moet de pensioentoezegging mede gebaseerd zijn op het pensioengevend loon. Tot het pensioengevend loon mogen alle loonbestanddelen (in geld of in natura) worden gerekend, met uitzondering van het genot van een ter beschikking gestelde auto. Onder pensioengevend loon wordt het fiscale loon (dit is het loon waarover loonheffing wordt berekend) verstaan. Dit heeft als gevolg dat ook andere eindheffingbestanddelen (op het loon ingehouden bijdragen of premies voor pensioen, VUT, werknemersverzekeringen of de levensloopregeling) op grond van de wetssystematiek in beginsel tot het pensioengevend loon behoren. Voorwaarde is dat de betreffende eindheffingsbestanddelen individualiseerbaar zijn. Voor zover over bepaalde loonbestanddelen pensioen wordt opgebouwd volgens het eindloonstelsel, komen loonstijgingen gedurende de vijf jaar voorafgaande aan de pensioeningangsdatum in aanmerking tot ten hoogste 2% boven de gemiddelde loonindex voor de CAO-lonen.



Loonstijgingen als gevolg van gangbare functiewijzigingen of gangbare leeftijds-periodieken mogen wel worden meegeteld. Over niet-vaste loonbestanddelen, zoals provisie, bonussen en dergelijke, kan alleen pensioenopbouw plaatsvinden volgens een middelloonregeling of beschikbare-premiereregeling. Verder is het pensioengevend loon vanaf 1 januari 2016 gemaximeerd op € 101.519 (zie ook [paragraaf 6.3.5](#)).

#### 6.5.4 Verlaging loon door demotie, deeltijd en arbeidsongeschiktheid

Het pensioengevend loon hoeft niet te worden verlaagd indien de verlaging het gevolg is van:

- het aanvaarden van een deeltijdfunctie die ten minste 50% bedraagt van de omvang van het dienstverband tien jaar direct vóór de pensioeningangsdatum;
- het terugtreden naar een lager gekwalificeerde functie in de periode van tien jaren direct voorafgaande aan de pensioeningangsdatum (demotie);

- ziekte of arbeidsongeschiktheid. Hierbij mag het loon dat de arbeidsongeschikte genoot vóór aanvang van de arbeidsongeschiktheid worden geïndexeerd met de loonindex in de bedrijfstak tijdens de periode van arbeidsongeschiktheid.

#### 6.5.5 Cafetariasysteem

Bij een flexibel beloningssysteem - ook wel cafetariasysteem genoemd - kan een werknemer bepaalde delen of onderdelen van de beloning ruilen voor andere, veelal onbelaste beloningsvormen.

Hierdoor daalt het fiscale loon en ook het pensioengevend loon. De ruil geldt vaak voor een beperkte periode. Dat betekent dat de pensioenuitvoerder het pensioengevend loon tijdelijk moet verlagen en daarna weer verhogen. Bij eindloonregelingen heeft zo'n verlaging, mits gevolgd door een verhoging, geen enkel effect. De staatssecretaris van Financiën heeft daarom goedgekeurd dat deze verlagingen van het fiscale loon tot

gevolg hebben dat het pensioengevend loon onder voorwaarden niet neerwaarts hoeft te worden aangepast. Hierdoor heeft de verlaging ook bij andere dan eindloonregelingen geen gevolg.

De hoogte van het pensioengevend loon hoeft niet te worden aangepast onder de volgende voorwaarden:

- er is een schriftelijk vastgelegde regeling. Hieraan moet ten minste 75% van de werknemers kunnen deelnemen.
- volgens de regeling wordt het loon tijdelijk, dus niet structureel, verlaagd.
- de werknemer heeft minstens eenmaal per jaar de mogelijkheid om een gemaakte keuze te herzien.
- maximaal 30% van het bedrag van het loon vóór de ruil van loon in andere beloningsvormen, kan daadwerkelijk worden geruild, met behoud van het oorspronkelijke loon als pensioengevend loon.



- het gaat om één of meer beloningsbestanddelen uit een lange lijst, zoals:
  - vrije vergoeding van verhuiskosten;
  - vrije vergoeding van opleiding of studie bedoeld om daarmee inkomen uit arbeid te verwerven;
  - vermindering van de arbeidstijd binnen het kalenderjaar met maximaal 10%;
  - vrije vergoedingen van extra kosten van tijdelijk verblijf buiten het land van herkomst (kostenvergoeding uit 30%-regeling).
- Met name de laatste twee mogelijkheden kunnen een aanzienlijk verschil betekenen tussen het fiscale loon en het pensioengevend loon.

## 6.5.6 Inhaal en inkoop van pensioen bij pensioentekort

Om pensioentekorten die in het verleden zijn ontstaan te repareren, kan gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid tot inhaal en/of inkoop van pensioen. Voorwaarde is dat de pensioenregeling deze mogelijkheid biedt.

### Inhaal

Inhaal van pensioen is mogelijk als de bij de huidige werkgever opgebouwde pensioenrechten lager zijn dan het fiscaal maximum. Hierbij gaat het om de bij de huidige werkgever doorgebrachte diensttijd. Ook de fictieve diensttijd die is verkregen door waardeoverdracht uit vorige dienstbetrekking(en) telt mee als diensttijd bij de huidige werkgever. Uitgangspunt voor inhaal is dus het fiscale maximale pensioen dat per dienstjaar kan worden opgebouwd.



### Let op!

Inhaal en/of inkoop van pensioen wordt 'pensioen-aanvullen' genoemd. Een basispensioenregeling en een pensioenaanvulregeling werken als communicerende vaten: de basispensioenregeling bepaalt immers de pensioen-aanvulruimte. Als de basispensioenregeling en de pensioenaanvulregeling niet bij dezelfde pensioenuitvoerder zijn ondergebracht, bestaat het risico dat de fiscale begrenzing niet kan worden bewaakt en wordt overschreden. Wanneer de fiscale begrenzing wordt overschreden, dan is de gehele aanspraak ineens bij de werknemer belast en is 20% revisierente verschuldigd!





### Inkoop

Inkoop van pensioen is mogelijk als het totaal van de bij de vorige werkgever(s) opgebouwde pensioenrechten onder het niveau van de pensioentoezegging van de huidige werkgever ligt. Uitgangspunt voor inkoop is dus de pensioenregeling van de huidige werkgever.

Inhaal en/of inkoop van pensioen speelt in de volgende situaties:

- Inhaal van pensioen dat niet is opgebouwd bij de huidige werkgever;
- Inkoop van pensioen over diensttijd vóór 8 juli 1994;
- Inkoop van pensioen over 'ontbrekende diensttijd'. Hiervan is sprake als het overgedragen pensioenkapitaal uit voorgaande dienstbetrekkingen bij de huidige werkgever op minder 'fictieve' dienstjaren recht geeft dan de daadwerkelijke dienstjaren in de vorige dienstbetrekkingen.

Het pensioentekort kan via inhaalpremies geheel of gedeeltelijk worden aangevuld. Omdat over deze inhaalpremie(s) geen rendement kon worden behaald, mag de berekende inhaalpremie worden vermenigvuldigd met een samengestelde factor van 1,04 voor elk jaar gelegen tussen het einde van het in te halen jaar en de aanvang van het jaar waarin de inhaal plaatsvindt. Dit geldt alleen voor beschikbare premiereregeling op basis van een rekenrente van 4%.

De Belastingdienst heeft expliciet aangegeven dat extra premiestortingen ter compensatie van tegenvallende beleggingsresultaten op basis van de fiscale regeling niet zijn toegestaan.

### Invloed van inhaal en inkoop op lijfrentepremieaftrek verleden

Vaak betekent inhaal of inkoop op vrijwillige basis en voor rekening van de werknemer een individuele verbetering van de pensioenregeling. Dit heeft gevolgen voor de pensioenaangroei en daardoor voor in het verleden genoten lijfrentepremieaftrek. De

Belastingdienst kan deze aftrek terugdraaien als blijkt dat door inhaal of inkoop het pensioentekort geringer is dan noodzakelijk voor de afgetrokken lijfrentepremie.

### 6.5.7 Inkoop van pensioen in een eindloonregeling

Inkoop van pensioen is toegestaan als het totaal van de bij de vorige werkgever(s) opgebouwde pensioenrechten lager is dan wanneer alle dienstjaren bij de huidige werkgever zouden zijn doorgebracht.

Binnen een individuele regeling moeten de opgebouwde prepensioenaanspraken (van vóór 1 januari 2006) meetellen bij de bepaling van de inkoopruimte voor pensioenopbouw. Slechts bij het bepalen van de fiscale ruimte voor collectieve inkoop van ouderdomspensioen over de jaren vóór 2006 hoeft hiermee geen rekening te worden gehouden.



Inkoop van pensioen in een eindloonregeling is mogelijk in de volgende situaties:

- een gemis aan dienstjaren na waardeoverdracht van pensioenkapitaal naar de huidige werkgever;
- ontbrekende diensttijd van vóór 8 juli 1994 die een werknemer heeft doorgebracht bij vorige werkgevers of daarmee verbonden buitenlandse lichamen.

### 6.5.8 Hoogte pensioenopbouw 100%-norm

De jaarlijkse fiscaal maximale opbouwpercentages waarop eindloon-, middelloon- en beschikbarepremieregelingen zijn gebaseerd, zien op een in veertig dienstjaren op te bouwen ouderdomspensioen van 75% van het gemiddelde loon. Een werknemer kan echter meer dan veertig dienstjaren werkzaam zijn, waardoor meer pensioen wordt opgebouwd dan 75% van het gemiddeld genoten loon. Het ouderdomspensioen mag echter niet uitkomen boven 100% van het laatstverdiende loon inclusief AOW (100%-norm). Zodra het pensioen de 100%-norm overstijgt, past het niet langer binnen

de grenzen van de Wet LB. In [paragraaf 6.6.2.2 Uiterste pensioeningangsdatum](#) is aangegeven dat het pensioen dan moet ingaan op een voorgeschreven ingangsdatum.

Bij eindloon- en middelloonregelingen is van tevoren al duidelijk of, en zo ja wanneer, het op te bouwen ouderdomspensioen meer dan 100% van het laatstgenoten loon bereikt. Er vindt eigenlijk een doorlopende toetsing plaats. Eindloon- en middelloonregeling zijn namelijk uitkeringsovereenkomsten waarbij een uitkering van een bepaalde hoogte is toegezegd.

Bij beschikbarepremieregelingen en hybride pensioenregelingen is pas op de pensioendatum duidelijk of het aan te kopen ouderdomspensioen hoger is dan 100% van het laatstgenoten loon. Voor deze regeling vindt toetsing aan de 100%-norm plaats op de volgende momenten:

- bij aanvang van de pensioenregeling;
- bij wijziging van de regeling;
- op het moment onmiddellijk voorafgaand aan de ingangsdatum van het pensioen (op de pensioendatum of bij eerder overlijden).

Als op de pensioeningangsdatum van een beschikbarepremieregeling blijkt dat meer dan 100% van het laatst verdiende loon (incl. AOW) aan pensioen is opgebouwd, dan is de omkeerregel uitsluitend van toepassing op de pensioenopbouw tot 100%. Over het meerdere boven de 100% wordt fiscaal in één keer afgerekend. Dat deel wordt aangemerkt als loon uit tegenwoordige dienstbetrekking, ook al heeft de pensioengerechtigde inmiddels de AOW-leeftijd bereikt.

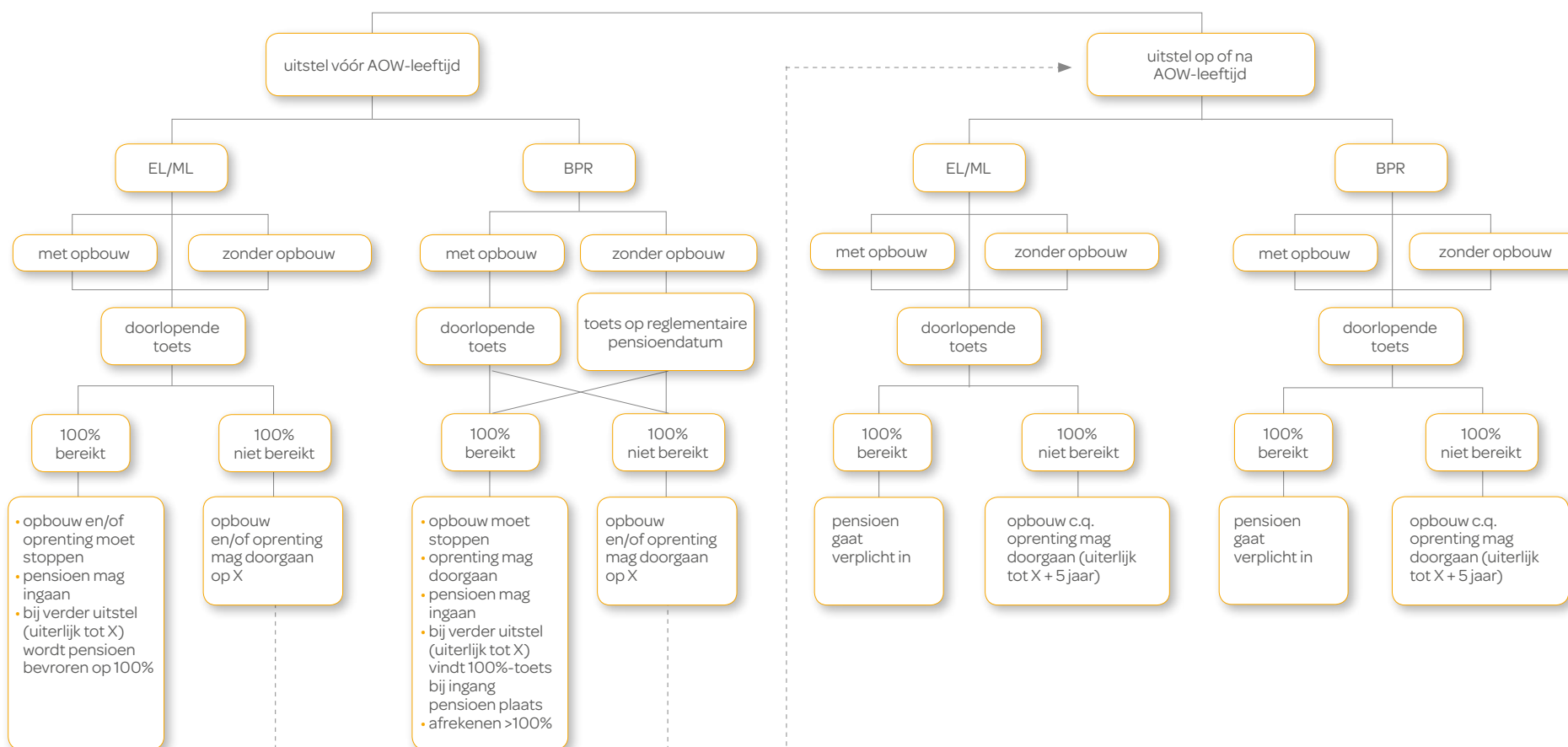
Voor beschikbarepremieregelingen is bepaald dat wanneer wordt doorgewerkt zonder voortgezette pensioenopbouw, de 100%-toets mag plaatsvinden op de feitelijke ingangsdatum. Als wordt doorgewerkt met voortgezette pensioenopbouw, moet bij uitstel tot ná de AOW-leeftijd, ná de AOW-gerechtigde leeftijd doorlopend worden getoetst aan de 100%-norm.

De maxima voor het partner-, wezen-, overbruggings- en prepensioen worden op dezelfde wijze getoetst.



In onderstaand schema is weergegeven wat de mogelijkheden zijn bij uitstel van de pensioendatum en hoe op de 100% norm moet worden getoetst.

## Uitstel pensioendatum



(X) = AOW-gerechtigde leeftijd



**Overschrijding 100% norm**

Overschrijding van de 100%-norm is uitsluitend toegestaan in de volgende omstandigheden:

- indexering van pensioen;
- waardeoverdracht;
- variabilisering van pensioenuitkeringen binnen de bandbreedte 100:75;
- gehele of gedeeltelijke uitruil van partner- en wezenpensioen in ouderdompensioen;
- aanpassing van de in de pensioenregeling vastgestelde ingangsdatum van het ouderdompensioen aan de pensioenrichtleeftijd.

**Knip voor opbouw- en risico PP en WzP**

De aftopping van het pensioengevend loon op € 101.519 heeft naast gevolgen voor het OP ook gevolgen voor de omvang van het PP en WzP. Het op 31 december 2014 opgebouwde PP en WzP blijft echter onaangetast. Dit kan ook voor het op risicobasis verzekerde PP en WzP. Door deze zogenaamde “knip” kan voor de dienstjaren gelegen vóór 1 januari 2015 uit worden gegaan van het fiscaal kader

van voorliggende jaren. Zonder dat daarbij rekening hoeft te worden gehouden met de aftopping van het pensioengevend loon en het verlaagde opbouw- percentage.

**Splitsen van een bovenmatig pensioen**

Als blijkt dat een pensioenaanspraak bovenmatig is, is het onder voorwaarden toegestaan de pensioenregeling te splitsen in een fiscaal zuiver deel en een onzuiver c.q. bovenmatig deel. De waarde van de aanspraak van het bovenmatige deel wordt onmiddellijk progressief belast. De waarde van het bovenmatige deel valt daarna in box 3 in de vermogensrendementsheffing. Op het fiscaal zuivere deel blijft de omkeerregel van toepassing.

**6.6 Uitkeringsfase****6.6.1 De pensioenuitkering**

De omkeerregel zorgt ervoor dat niet de pensioenaanspraken, maar de genoten pensioenuitkeringen worden belast. De pensioenuitkeringen worden in box 1 belast als loon uit vroegere dienstbetrekking.

**6.6.2 Ingangsdatum pensioen**

Per 1 januari 2014 is voor pensioen de Wet VAP in werking getreden. Hierdoor is de pensioenrichtleeftijd verhoogd naar 67 jaar en is de uiterste pensioeningangsdatum opgeschoven naar vijf jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.

**6.6.2.1 Vervroeging pensioeningangsdatum**

Pensionering veronderstelt een einde van het arbeidzame leven. Als de pensioeningangsdatum wordt vervroegd, zonder dat wordt gestopt met werken, dan is in beginsel sprake van fictieve gedeeltelijke afkoop. Gevolg is dat de volledige aanspraak progressief wordt belast en revisierente is verschuldigd.

Sinds het besluit van 30 augustus 2011 is (gedeeltelijke) vervroegde pensionering op of na de zestigjarige leeftijd versoepeld. Deze versoepeling houdt in dat pensioen in kan gaan zonder dat (gedeeltelijk) stoppen met werken nodig is. Als voorwaarde geldt dat de werkgever en de pensioenuitvoerder







aan vervroeging moeten willen meewerken en dat de pensioendatum niet verder dan de zestigjarige leeftijd wordt vervroegd. Als de pensioendatum naar een leeftijd vóór zestig jaar wordt vervroegd, geldt nog wel de aanvullende voorwaarde dat dit alleen in dezelfde mate is toegestaan als waarin de dienstbetrekking wordt beëindigd.

Ook iemand die als zelfstandig ondernemer werkzaam is, mag het pensioen dat hij als werknemer heeft opgebouwd niet zonder meer eerder dan op zestigjarige leeftijd laten ingaan. Als een werknemer die op of na de zestigjarige leeftijd vervroegd met pensioen is gegaan, na verloop van tijd betaalde economische activiteiten gaat verrichten of uitbreiden, dan heeft dit geen fiscale gevolgen voor het pensioen.

Wanneer het pensioen eerder ingaat dan de 67-jarige leeftijd, moet het pensioen actuariael worden herrekend. Deze herrekening kan plaatsvinden op de pensioeningangsdatum maar ook tijdens de opbouwfase. In de opbouwfase leidt de herrekening tot een lagere jaarlijkse maximale

opbouw voor het ouderdomspensioen. Zie [Opbouwpercentages bij een pensioenregeling met pensioenleeftijd eerder dan 67 jaar](#).

Wanneer bij een beschikbarepremieregeling het pensioen eerder ingaat dan de 67-jarige leeftijd, hoeft het pensioen niet actuariael te worden herrekend. Voor beschikbarepremieregelingen kan namelijk gewoon worden uitgegaan van de gepubliceerde staffels. Bij vervroegde ingang van het pensioen is het dan aanwezige kapitaal de basis voor de aankoop van pensioenuitkeringen. Daarop hoeft geen correctie meer plaats te vinden. Correctie vindt namelijk 'automatisch' plaats door een kortere opbouwperiode en een langere uitkeringsduur. Hierdoor vallen de uitkeringen lager uit dan bij aankoop op 67-jarige leeftijd. De mogelijkheid van vervroeging van de pensioeningangsdatum moet in de pensioenregeling zijn opgenomen. Vervroeging is echter ook toegestaan voor de ex-werknemer zonder dat dit in de regeling is opgenomen. Als het pensioen (gedeeltelijk) wordt vervroegd naar een jongere leeftijd dan zestig jaar, geldt als voorwaarde dat hij (gedeeltelijk) niet meer werkt op de vervroegde ingangsdatum.

### 6.6.2.2 Uitstel pensioeningangsdatum en uiterste pensioeningangsdatum

#### Uitstel van pensioeningangsdatum

Uitstel van de pensioeningangsdatum is alleen mogelijk indien en voor zover de pensioengerechtigde na die datum blijft doorwerken in een dienstbetrekking of als ondernemer.

Pensioenrechten uit een vorige dienstbetrekking kunnen alleen worden uitgesteld tot na de oorspronkelijke pensioeningangsdatum als de pensioengerechtigde nog werkt in een andere dienstbetrekking of als ondernemer. (Gewezen) werknemer en pensioenuitvoerder kunnen overeenkomen dat de pensioenregeling later ingaat, bijvoorbeeld op het moment dat het pensioen uit zijn huidige dienstbetrekking wordt uitgekeerd. Instemming van de oude werkgever is niet nodig.

Ook hier geldt dat de mogelijkheid van uitstel van de pensioeningangsdatum in de pensioenregeling moet worden vermeld.



Als dit niet is vastgelegd, is het niet mogelijk om later met pensioen te gaan.

## Voorwaarden voor uitstel van de pensioendatum

Voor een deel zijn de voorwaarden die worden gesteld aan het uitstellen van de pensioendatum hetzelfde voor zowel werknemer als ondernemer. De belangrijke voorwaarde die voor zowel werknemer als ondernemer geldt, is dat:

- 1 De pensioenregeling de mogelijkheid bevat van uitstel en de pensioenuitvoerder bereid is mee te werken aan het uitstel en de daaraan gekoppelde voorwaarden.

Voor de ondernemer geldt daarnaast dat:

- 2a Het aantal werkzame uren ten minste gelijk is aan het aantal uren dat de ondernemer werkzaam was in loondienst. Bij een lager aantal werkzame uren moet het pensioen direct ingaan naar de mate van de vermindering van de omvang (van het aantal uren). Dit ziet op de situatie dat een werknemer na uitstel van zijn pensioendatum besluit als ondernemer door te werken.

- 3a De ondernemer aan de pensioenuitvoerder een ondertekende verklaring moet overleggen waaruit blijkt dat hij werkzaam is als ondernemer, en in welke mate hij dat is (volledig of met deeltijdfactor, in procenten uitgedrukt). De ondernemer verplicht zich tegenover de pensioenuitvoerder om een structurele vermindering van de omvang van de gewerkte uren door te geven.

Voor de werknemer geldt dat:

- 2b De omvang van het dienstverband na uitstel ten minste gelijk is aan de omvang van het dienstverband vóór uitstel. Bij een verminderde omvang moet het pensioen direct ingaan naar de mate van de vermindering van de omvang van het dienstverband.
- 3b De pensioenuitvoerder periodiek, maar tenminste jaarlijks, controleert of en in hoeverre de deelnemer in dienstverband doorwerkt. Hiertoe volstaat een door de werknemer ondertekende verklaring.

Vervolgens geldt voor zowel de ondernemer als de werknemer dat:

- 4 De pensioenuitvoerder de onder punt 3a en 3b bedoelde verklaringen administreert en bewaart. Daarbij geldt een bewaartermijn van zeven jaar. De pensioenuitvoerder overlegt de verklaringen desgevraagd aan de inspecteur.
- 5 Als de werkzaamheden structureel in omvang afnemen, het ouderdomspensioen direct ingaat, hetzij volledig, hetzij gedeeltelijk naar de mate van vermindering van de omvang.
- 6 Uitstel alleen mogelijk is als de werknemer/ondernemer vóór de (in pensioenregeling genoemde) ingangsdatum om uitstel heeft verzocht.



### Uiterste pensioeningangsdatum

Het pensioen moet uiterlijk ingaan:

- bij de beëindiging van de dienstbetrekking of het ondernemerschap vóór de pensioendatum: op de vastgestelde pensioendatum;
- bij de beëindiging van de dienstbetrekking of het ondernemerschap op of na de pensioendatum: het tijdstip van beëindiging;
- als het pensioen vóór de AOW-leeftijd 100% van het laatst vastgestelde pensioengevend loon bedraagt: op de AOW-leeftijd. Tevens dient de pensioenopbouw op dat moment te stoppen. Het pensioen mag nog wel worden verhoogd wanneer het pensioengevend loon stijgt na het bereiken van de 100%-grens;
- als de 100%-grens op of na de AOW-leeftijd wordt bereikt: op het tijdstip waarop die grens wordt bereikt;
- als geen van de hiervoor beschreven situaties van toepassing is: vijf jaar na de AOW-leeftijd.

### 6.6.2.3 Eindigen VUT-uitkeringen en gewijzigde AOW-leeftijd

Omdat de AOW ingaat op de verjaardag en de AOW-leeftijd vanaf 2013 in stappen wordt verhoogd, sluiten VUT-uitkeringen niet naadloos meer aan op de AOW-uitkeringen. Hierover heeft de Belastingdienst het volgende bepaald.

### VUT-uitkeringen en de gewijzigde AOW-ingangsdatum

Als VUT-uitkeringen eindigen op de eerste dag van de maand waarin iemand 65 jaar wordt, dan mogen deze worden verschoven naar de AOW-ingangsdatum. Hierbij is van belang dat eventuele samenloop met ouderdomspensioen wordt bewaakt. Als het ouderdomspensioen op de eerste dag van de maand van de 65e verjaardag ingaat, dan zou tot de 65e verjaardag zowel ouderdomspensioen als VUT worden uitgekeerd. Omdat VUT-uitkeringen in het algemeen dienen om de nog niet ontvangen AOW-uitkeringen te compenseren, bestaat de kans dat de VUT-uitkeringen door samenloop met ouderdomspensioen hoger zijn dan naar maatschappelijke opvattingen redelijk wordt geacht en dus fiscaal bovenmatig kunnen zijn. Het gevolg van fiscale bovenmatigheid is dat de gehele VUT-aanspraak wordt belast en dat revisierente is verschuldigd.



#### 6.6.2.4 Overbruggingspensioen, prepensioen en VUT-uitkeringen en de gewijzigde AOW-leeftijd

Op basis van overgangsrecht moeten uitkeringen inzake een overbruggingspensioen, prepensioen of VUT uiterlijk stoppen bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd. Dit overgangsrecht is door het verhogen van de AOW-leeftijd niet aangepast. In beginsel betekent dit als na 1 januari 2013 de einddatum van de VUT-uitkeringen wordt verschoven naar de verhoogde AOW-ingangsdatum, dat de VUT-regeling niet meer aan de fiscale voorwaarden voldoet. Dit leidt tot belastbaarheid van de gehele aanspraak en de werknemer is revisierente verschuldigd. Daarnaast stelt de Belastingdienst dat in deze situatie de VUT-regeling een 'regeling voor vervroegde uittreding' (RVU) is geworden (zie hoofdstuk 5.8). Het gevolg daarvan is dat de werkgever 52% (pseudo-)eindheffing over alle door hem betaalde premies en bijdragen is verschuldigd.

Voor de werknemer geldt dat een eigen bijdrage niet uit het bruto loon, maar uit het netto loon moet zijn voldaan. En dit met terugwerkende kracht.

#### Tegemoetkoming staatssecretaris van Financiën bij stapsgewijs verhogen AOW-leeftijd

Door het stapsgewijs verhogen van de AOW-leeftijd, hebben gerechtigden tot een overbruggingspensioen, prepensioen en VUT mogelijk te maken met een zogenoemd AOW-gat. De staatssecretaris van Financiën heeft goedgekeurd dat, vooruitlopend op wijziging van wettelijke bepalingen, uitkeringen inzake overbruggingspensioen, prepensioen en VUT mogen worden 'uitgesmeerd' tot aan de AOW-leeftijd. Onder de volgende voorwaarden is dan geen RVU-heffing (zie hoofdstuk 5.8) van toepassing:

- De omvang van de bestaande uitkeringsrechten mag niet worden vergroot (uitkeringsrechten moeten actuariael neutraal worden herrekend), en;
- De uiterste einddatum van de uitkeringen is de AOW-leeftijd van de gerechtigde tot overbruggingspensioen, prepensioen of VUT.

#### 6.6.3 Uitruil

De mogelijkheden en onmogelijkheden van onderlinge ruil van pensioensoorten worden in eerste instantie bepaald door de wet. Soms kunnen uitruilrechten worden beperkt door de inhoud van de pensioenregeling.

Gehele of gedeeltelijke uitruil van pensioenvormen dient uiterlijk op de ingangsdatum van het pensioen plaats te vinden. De ruil geschiedt op basis van algemeen aanvaarde actuariële grondslagen. Bij uitruil van ouderdoms-, overbruggings- of prepensioen voor een hoger partner- of wezenpensioen, mag het partnerpensioen na uitruil niet meer bedragen dan 70% van het pensioengevend loon en het wezenpensioen mag niet meer bedragen dan 14% (bij volle wezen: 28%) van het pensioengevend loon. Bij uitruil van ouderdoms-, partner-, wezen- of overbruggingspensioen voor een hoger prepensioen, mag het prepensioen ingaande op zestig jaar nooit meer bedragen dan 100% van het pensioengevend loon.



Uitruil is niet mogelijk nadat één van de bij uitruil betrokken pensioenen is ingegaan of wanneer de deelnemer niet voldoet aan de voorwaarden van de desbetreffende pensioenvorm.

Voor de ex-werknemer is uitruil tussen ouderdoms- en partnerpensioen ook fiscaal toegestaan als dit niet is opgenomen in de pensioenregeling. De ruil moet wel binnen de grenzen van de Wet LB blijven. Het partnerpensioen mag niet meer bedragen dan 70% van het laatste loon. Verder moet de (ex-)partner met de uitruil instemmen.

#### 6.6.4 Variabilisering

Het is mogelijk pensioenuitkeringen in hoogte te laten variëren, waarbij de laagste uitkering niet minder bedraagt dan 75% van de hoogste uitkering. De keuze voor variabilisering in uitkeringshoogte moet uiterlijk op de ingangsdatum van het pensioen worden gemaakt. Wanneer variabilisering leidt tot tijdelijke overschrijding van de 100%-norm, is dat toegestaan. Bij de toetsing aan de

bandbreedte 100:75 wordt een deel van de uitkering dat wordt ontvangen vóór de AOW-leeftijd als compensatie voor de AOW-inbouw niet meegeteld. Dit bedrag is gelijk aan twee maal de voor die jaar geldende AOW-uitkeringen voor gehuwde personen vermeerderd met de vakantietoeslag. Het is mogelijk dat door een maximale variabilisering van het pensioen ingaand vóór de AOW-leeftijd, het pensioen op de AOW-leeftijd nihil is.

Als variabilisering niet in de regeling is opgenomen, is het fiscaal toch toegestaan. Een pensioengerechtigde ex-werknemer heeft dan echter wel instemming van zijn (ex-)partner nodig. Uiteraard moet ook de pensioenuitvoerder aan variabilisering meewerken.

## 6.7 Bijzondere onderwerpen

### 6.7.1 Verboden handelingen

Voor het kwalificeren als fiscaal zuivere pensioenregeling, mag géén sprake zijn van:

- een wijziging van een regeling of omstandigheid waardoor de aanspraken niet meer als pensioenregeling zijn aan te merken;
- het prijsgeven of afzien van de pensioen-aanspraak (is altijd verboden);
- afkoop of vervreemding van de aanspraak, dan wel het formeel of feitelijk voorwerp van zekerheid worden (hoofdregel).

Dit worden ook wel de ‘verboden handelingen’ genoemd.



**Let op!**

Van een verboden handeling is geen sprake wanneer sprake is van afkoop:

- indien het pensioen niet meer bedraagt dan de afkoopgrens (2016: € 465,94 per jaar) en aan de in de PW genoemde voorwaarden is voldaan;
- in verband met fiscale bovenmatigheid.

Als een verboden handeling met pensioen gebeurt, heeft dit tot gevolg dat:

- de waarde van de gehele aanspraak bij de werknemer ineens progressief wordt belast als loon uit vroegere dienstbetrekking;
- de werknemer standaard 20% revisierente is verschuldigd over de waarde van de pensioenaanspraak.

## 6.7.2 Pensioenregeling voorleggen aan de Belastingdienst

De werkgever kan de Belastingdienst verzoeken om aan te geven of zijn pensioenregeling voldoet aan de wettelijke bepalingen. Dit verzoek moet worden gedaan vóórdat de regeling wordt ingevoerd of gewijzigd. Als de werkgever het verzoek na invoering indient, zal de Belastingdienst wel aangeven op welke onderdelen de regeling eventueel niet voldoet, maar geen goedkeurende beschikking verstrekken. Indien de Belastingdienst heeft geconstateerd dat de regeling niet voldoet, is de gehele pensioenaanspraak belast.

### Fiscale glijclausule

Als de fiscale glijclausule in het pensioenreglement is opgenomen, kan de regeling met terugwerkende kracht worden aangepast tot een aanvaardbaar pensioen. Hiervoor is geen goedkeuring van de Belastingdienst nodig.

De herziene regeling wordt geacht vanaf de invoering of de wijziging aan de fiscale eisen te hebben voldaan. De aanpassing met terugwerkende kracht moet plaats-



vinden direct nadat is geconstateerd dat de pensioenregeling niet voldoet aan de wettelijke normen. Deze 'fiscale glijclausule' moet in de pensioenovereenkomst of het pensioenreglement zijn opgenomen. De glijclausule werkt alleen als de pensioenregeling vóór invoering wordt voorgelegd aan de Belastingdienst.

### 6.7.3 Indexatie

Ingegane pensioenen en premievrije pensioenen worden veelal geïndexeerd. Het is toegestaan dat voor- en na-indexatie met een vast percentage plaatsvinden, met een maximum van 3%. In dat geval blijft de pensioenregeling fiscaal zuiver.

Voorindexatie is het verhogen van pensioenaanspraken vóór de feitelijke pensioeningangsdatum. Dit kan - net als de na-indexatie - gebeuren met een loon- of prijsindexcijfer of met een vooraf overeengekomen vast percentage. De (vaste) voorindexatie kan niet worden toegepast op beschikbarepremieregelingen. Voorindexatie is alleen mogelijk bij eindloonregelingen zonder verdere opbouw in een bestaande

dienstbetrekking en bij middelloonregelingen. Bij eindloonregelingen kan worden gedacht aan premievrije aanspraken na ontslag, vrijwillige voortzetting na ontslag en voortgezette opbouw tijdens perioden van VUT of prepensioen.

Na-indexatie houdt in dat pensioenuitkeringen vanaf de feitelijke pensioeningangsdatum worden geïndexeerd, bijvoorbeeld met het loon- of prijsindexcijfer. Indexatie kan ook plaatsvinden met een vooraf overeengekomen vast percentage (vaste na-indexatie). De (vaste) na-indexatie kan worden toegepast op eindloon-, middelloon- en beschikbarepremieregelingen.

### 6.7.4 Werknemersbijdrage aan de pensioenregeling

Volgens de Wet LB behoort de eigen bijdrage van de werknemer die wordt ingehouden als bijdrage aan een pensioenregeling niet tot het loon. Dit heeft tot gevolg dat de werkgever over de ingehouden pensioenpremies geen loonheffingen verschuldigd is. Hierdoor wordt het loon voor de loonheffingen verlaagd. Pensioenpremies die niet worden ingehouden

op het loon, waren tot 1 januari 2005 aftrekbaar voor de inkomstenbelasting. Sinds 1 januari 2005 kunnen werknemersbijdragen alleen nog in mindering komen op het belastbare loon wanneer de werkgever de premie op het loon heeft ingehouden.

In een beperkt aantal situaties is de - niet op het loon ingehouden - werknemersbijdrage nog wel aftrekbaar als negatief loon. Het betreft de werknemer die door premiebetaling in staat wordt gesteld:

- pensioentekorten te herstellen over perioden waarin hij uitgesloten was van deelname aan een pensioenregeling;
- pensioen te blijven opbouwen tijdens een periode van onbetaald verlof;
- de pensioenopbouw voort te zetten gedurende de periode dat hij een VUT- of prepensioenuitkering ontvangt;
- door te gaan met pensioenopbouw zolang hij - na onvrijwillig ontslag - een loongerelateerde uitkering ontvangt;
- na ontslag de pensioenopbouw vrijwillig voort te zetten gedurende maximaal tien jaar.



### 6.7.5 Redelijke termijn bij pensioen

Bij een beschikbarepremieregeling is veelal de hoogte van het uiteindelijk uit te keren pensioen afhankelijk van de hoogte van het pensioenkapitaal.

Een verzekerd pensioenkapitaal kan worden uitgekeerd bij het in leven zijn van de deelnemer op de pensioendatum of op de datum van diens eerder overlijden. De belanghebbenden bij een dergelijke overeenkomst (de pensioengerechtigde of diens nabestaanden) moeten voor de aankoop van pensioen uit het pensioenkapitaal een redelijke termijn in acht nemen. Binnen deze redelijke termijn kunnen zij zich - zonder fiscale sanctie - oriënteren en eventuele offertes beoordelen.

Bij pensioenovereenkomsten bestond onduidelijkheid over de invulling van het begrip 'redelijke termijn'. De Belastingdienst heeft op 4 mei 2010 haar standpunt bekend gemaakt.

Op de pensioendatum bedraagt de redelijke termijn voor de pensioengerechtigde in ieder geval zes maanden. Bij het eerder overlijden

van de deelnemer bedraagt de redelijke termijn voor de nabestaanden in ieder geval twaalf maanden. In beide situaties geldt dat op verzoek verlenging van de redelijke termijn mogelijk is, als de belanghebbende aannemelijk kan maken dat deze in zijn geval nog niet verstreken is. De inspecteur zal dit aan de hand van feiten en omstandigheden moeten beoordelen.

#### 6.7.5.1 Tijdelijke verlenging redelijke termijn bij pensioen

Voor pensioenregelingen gebaseerd op een kapitaal- of een premieovereenkomst, waarbij de premie wordt belegd, of wordt gebruikt voor de verzekering van een kapitaal, geldt zoals hiervoor opgemerkt een 'redelijke termijn' waarbinnen de pensioenuitkeringen moeten worden aangekocht en moeten ingaan van in principe zes maanden. In geval van bijzondere omstandigheden kan worden afgeweken van de genoemde termijnen. Het Centraal Aanspreekpunt Pensioenen (CAP) heeft aangegeven dat de huidige ongunstige aankooptarieven voor pensioenuitkeringen in combinatie met de aangekondigde wetswijziging (Wet variabele

pensioenuitkeringen per 1 juli 2016) kunnen worden aangemerkt als een bijzondere omstandigheid die een tijdelijke verlenging van de redelijke termijn rechtvaardigt. De redelijke termijn voor het aankopen van een pensioenuitkering is op basis hiervan tijdelijk verlengd tot en met 31 december 2016. Met de tijdelijke termijnverlenging wordt naast de regeling Pensioenknip ([zie hierna bij paragraaf 6.7.6](#)) een extra optie geboden voor een soepele overgang naar het nieuwe wetsvoorstel variabele pensioenuitkering.

### 6.7.6 Pensioenknip

Op 8 juli 2015 is de tijdelijke regeling pensioenknip in aangepaste vorm in werking getreden. De pensioenknip kan gebruikt worden door (gewezen) deelnemers met een premie- of kapitaalovereenkomst. Toepassing van de pensioenknip is alleen mogelijk als de pensioendatum vóór 1 januari 2017 ligt. De pensioenknip is onder meer weer mogelijk gemaakt vanwege de lage rentestand en om het voor deelnemers mogelijk te maken om eventueel te kunnen deelnemen aan de Wet variabele pensioenuitkeringen per 1 juli 2016 ([zie hierna paragraaf 6.7.7](#)).





Pensioenkapitaal dat op de pensioendatum wordt aangewend, moet volledig worden gebruikt voor het aankopen van levenslange uitkeringen van ouderdomspensioen en eventueel partnerpensioen. De uitkeringen worden aangekocht tegen de op dat moment geldende tarieven. Bij een pensioenknp wordt het beschikbare pensioenkapitaal op de pensioendatum gesplitst. Een deel van het kapitaal wordt gebruikt voor het aankopen van tijdelijke uitkeringen. Het resterende kapitaal wordt na afloop van de tijdelijke uitkeringen gebruikt voor het aankopen van levenslange uitkeringen. Bij het knippen wordt eerst vastgesteld hoe hoog de pensioentermijnen zouden zijn als het volledige pensioenkapitaal gebruikt zou worden voor levenslange pensioenen. Deze pensioenen worden vervolgens niet levenslang, maar tijdelijk uitgekeerd. Daar is een deel van het pensioenkapitaal voor nodig. Als het pensioenkapitaal bestemd is voor het aankopen van een ouderdoms- en partnerpensioen, dan wordt naast een tijdelijk ouderdomspensioen ook een tijdelijke dekking van partnerpensioen verzekerd. Het

andere deel van het kapitaal wordt uitgesteld en komt beschikbaar na afloop van de tijdelijke periode. Met het dan beschikbare kapitaal moeten levenslange uitkeringen van ouderdomspensioen en eventueel partnerpensioen worden aangekocht. De levenslange uitkeringen moeten aansluiten op de tijdelijke pensioenuitkeringen. Deze pensioenen worden aangekocht tegen de dan geldende tarieven. Na afloop van de tijdelijke uitkeringen heeft de gepensioneerde recht op te shoppen met het resterende kapitaal. Het beschikbare pensioenkapitaal moet tenminste € 10.000,- bedragen.

### 6.7.7 Wet variabele pensioenuitkeringen

Op 21 november 2015 is bij de Tweede Kamer het wetsvoorstel Wet variabele pensioenuitkering ingediend. Dit wetsvoorstel maakt het mogelijk dat werknemers met een pensioenregeling gebaseerd op een premieovereenkomst of een kapitaalovereenkomst kunnen kiezen voor een (deels) variabel, risicodragend pensioen om zo eventueel een stijgende pensioenuitkering

te krijgen. Het wetsvoorstel beoogt daarbij ook een oplossing te bieden voor een bestaand knelpunt in de huidige pensioenregelingen: door de huidige lage rentestand ontvangen werknemers op pensioendatum een lage vaste pensioenuitkering voor hun opgebouwde pensioenkapitaal. Het wetsvoorstel treedt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip in werking. De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 juli 2016.

### 6.7.8 Vrijwillige voortzetting na ontslag

Op grond van de per 1 januari 2012 gewijzigde fiscale wetgeving kan de pensioenopbouw maximaal tien jaar in plaats van drie jaar na ontslag fiscaal gefacilieerd worden voortgezet. Voor de vrijwillige voortzetting is de medewerking van de pensioenuitvoerder nodig. Het is niet relevant of een loongerelateerde uitkering wordt ontvangen. De voorwaarden zijn:

- de belastingplichtige is als werknemer ten minste drie jaar deelnemer geweest aan de pensioenregeling die vrijwillig wordt voortgezet;



- de pensioenregeling moet in beginsel ongewijzigd worden voortgezet;
- wijziging is slechts toegestaan indien de pensioenrechten van de werknemer daardoor niet worden verbeterd;
- de vrijwillige voortzetting is slechts mogelijk voor zover geen samenloop plaatsvindt met een pensioenregeling bij een eventuele nieuwe werkgever, de vorming van een oudedagsreserve of deelname aan een beroepspensioenregeling;
- de uitbreiding van de pensioengevende diensttijd mag niet plaatsvinden in de periode van drie jaren voorafgaande aan de ingangsdatum van de pensioenregeling die vrijwillig wordt voortgezet, tenzij degene die de pensioenregeling vrijwillig voortzet aannemelijk maakt dat hij de dienstbetrekking om medische redenen heeft beëindigd.

In de PW is opgenomen dat IB-ondernemers die voorheen in loondienst waren, nog tien jaar hun pensioen bij hun oude pensioen-uitvoerder mogen voortzetten.

Een pensioenuitvoerder is niet verplicht om mee te werken aan een vrijwillige voortzetting.

### 6.7.9 Overdracht levenslooptegoed naar pensioenregeling

Op verzoek van de werknemer mag levenslooptegoed worden overgedragen naar een pensioenuitvoerder. Voorwaarde is dat de pensioenopbouw ook na de overdracht niet bovenmatig is, gerelateerd aan salaris en diensttijd van de werknemer. De overdracht mag op elk moment plaatsvinden, maar uiterlijk op de laatste dag vóór de AOW-leeftijd of een eerdere pensioendatum. Het overgangsrecht voor de levensloopregeling eindigt op 31 december 2021. De pensioenrichtleeftijd bedraagt dan 67 jaar. Praktisch gezien kunnen alleen personen die op 31 december 2012 ten minste de leeftijd van 58 jaar hebben bereikt hun levenslooptegoed nog aanwenden om hun vervroegd pensioen te financieren.

Overdracht is alleen mogelijk als dit met de uitvoerder van de pensioenregeling is overeengekomen. Er bestaat dus geen wettelijk recht. [Zie ook hoofdstuk 8 Levensloop en spaarloon.](#)

### 6.7.10 Restbegunstiging

Uit de verzorgingsgedachte vloeit voort dat het pensioen uitsluitend mag toekomen aan de (gewezen) werknemer en na diens overlijden aan zijn (gewezen) echtgenoot/partner en/of (pleeg)kinderen. Het is fiscaal niet toegestaan dat het pensioen wordt uitgekeerd aan iemand anders, tenzij genoemde personen eerder dan of gelijktijdig met de werknemer zijn overleden. In dat geval is sprake van restbegunstiging. Voorwaarde is dat er een verwaarloosbare kleine kans bestaat dat bij overlijden van de werknemer vóór de pensioendatum het kapitaal wordt uitgekeerd aan een erfgenaam die niet behoort tot de hiervoor omschreven kring van gerechtigden. Restbegunstiging kan alleen spelen bij werknemers met partner. Indien een werknemer alleenstaand wordt, moet de verzekeringsovereenkomst worden aangepast.



Dit geldt zowel bij overlijden van de partner als bij scheiding. De aanpassing is op twee manieren mogelijk:

- 1 de verzekering wordt omgezet in een verzekering bij leven. Daarnaast kan er een afzonderlijke verzekering zijn voor het bijzonder partnerpensioen voor de ex-partner of voor het wezenpensioen.
- 2 de begunstiging wordt aangepast. Voor zover het kapitaal bij overlijden meer bedraagt dan de koopsom voor een eventueel bijzonder partnerpensioen of wezenpensioen, dient de werkgever of de pensioenuitvoerder van de werknemer als ontvanger te worden aangewezen.

Een werkgever kan geen begunstigde van pensioen zijn. Fiscaal is het echter geen bezwaar wanneer een uitkering uit een pensioenregeling terugvloeit naar de werkgever.

### 6.7.11 Collectieve risicoverzekering als arbeidsvoorwaarde

Hoewel geen pensioen (partner- en/of wezenpensioen) in de zin van de Wet LB, is het ook mogelijk om door middel van een collectieve risicoverzekering bij overlijden van de werknemer (in aanvulling op het pensioen) te zorgen voor een uitkering van een bedrag ineens aan de partner (en/of kinderen/erfgenamen). Deze collectieve risicoverzekering kan als arbeidsvoorwaarde worden gesloten door de werkgever. Zie verder [hoofdstuk 3.6.6](#).

### 6.7.12 IAS/IFRS

Door de toenemende pensioenlasten en de introductie van de internationale boekhoudregels International Accounting Standard/International Financial Reporting Standard (IAS/IFRS) moeten ondernemingen sinds 1 januari 2005 de pensioenverplichtingen (ook die in de toekomst ontstaan!) jaarlijks waarderen tegen de dan geldende marktwaarde op de balans van de onderneming. Door rentewijzigingen fluctueert deze markt-

waarde in de winst- en verliesrekening. Hierdoor worden bij een vermogenstekort de bijstortverplichtingen zichtbaar gemaakt. Vermelding van de pensioencijfers op de balans is niet noodzakelijk bij een beschikbarepremieregeling (CDC en DC).

## 6.8 Pensioen en echtscheiding

### 6.8.1 Wet VPS

In de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (Wet VPS) zijn de gevolgen van scheiding voor ouderdomspensioen geregeld. Hoofddregel is dat beide echtgenoten recht hebben op de helft van het ouderdomspensioen dat tijdens het huwelijk is opgebouwd.

De Wet VPS is van toepassing op:

- scheidingen die op of na 1 mei 1995 plaatsvinden of hebben plaatsgevonden;
- scheidingen van tafel en bed die op of na 1 mei 1995 definitief worden of zijn geworden door inschrijving in het huwelijksgoederenregister;
- beëindigingen van geregistreerd partnerschap.



De toepassing van de Wet VPS kan worden uitgesloten bij huwelijkse voorwaarden of in het echtscheidingsconvenant.

### 6.8.1.1 Te verevenen pensioensoorten

De Wet VPS is niet van toepassing op VUT-regelingen, lijfrenten, arbeidsongeschiktheidspensioen, AOW- en Anw-uitkeringen. De wet geldt wel voor prepensioen als bij beëindiging van de dienstbetrekking vóór de pensioendatum een premievrije aanspraak wordt toegekend.

Een opgebouwd partnerpensioen wordt in beginsel niet volgens de Wet VPS verevend. Hoofddregel is dat opgebouwd partnerpensioen - dat na de scheiding bekend staat als 'bijzonder partnerpensioen' - op grond van de PW toekomt aan de ex-echtgenoot. Bij conversie wordt het opgebouwde partnerpensioen echter wel betrokken. Het wordt dan omgezet in een deel van de eigen aanspraak op ouderdompensioen ten behoeve van de ex-echtgenoot.

In de volgende paragrafen wordt de werknemer aangeduid als 'vereveningsplichtige' en zijn ex-echtgenoot als 'vereveningsgerechtigde'.

### 6.8.2 Verevening en conversie

Standaardverevening houdt in dat de echtgenoten beiden de helft krijgen van het ouderdompensioen dat tijdens de huwelijkse periode is opgebouwd. Het huwelijksgoederenregime is hierbij niet van belang.

### Voorbeeld

Pieter en Thea zijn begin 2005 getrouwd. Pieter heeft vanaf begin 1996 pensioen opgebouwd. Thea heeft geen pensioen opgebouwd. Bij scheiding op 1 januari 2015 bedragen de pensioenaanspraken van Pieter:

- Ouderdompensioen 1996 – 2004: € 12.000
- Ouderdompensioen 2005 – 2015: € 9.000
- Opgebouwd partnerpensioen 2005 – 2015: € 6.600

Pieter en Thea hebben beiden recht op de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdompensioen. Ieder krijgt dus een aanspraak van € 4.500. Pieter heeft daarnaast recht op € 12.000 ouderdompensioen dat hij al voor het huwelijk had opgebouwd. Thea heeft bij overlijden van Pieter recht op een bijzonder partnerpensioen van € 6.600.



Indien het verzoek tot verevening binnen twee jaar na scheiding bij de pensioenuitvoerder is ingediend, krijgt de vereveningsgerechtigde bij de pensioenuitvoerder een rechtstreeks recht op uitbetaling van zijn/ haar deel van het ouderdomspensioen.

Is de mededeling niet binnen twee jaar gedaan, dan heeft de vereveningsgerechtigde geen rechtstreeks recht op uitbetaling. Het is dan aan de pensioenuitvoerder of deze meewerkt. Zo niet, dan heeft hij/zij een vorderingsrecht op de ex-echtgenoot tot uitbetaling van het vereveningsdeel.

Het verevende ouderdomspensioen is voor het moment van uitkeren afhankelijk van de leeftijd en in leven zijn van de vereveningsplichtige. Pas op het moment dat de vereveningsplichtige de pensioenleeftijd bereikt, zal ook het verevende ouderdomspensioen aan de vereveningsgerechtigde worden uitgekeerd.

Bij overlijden van de vereveningsplichtige komt het verevende ouderdomspensioen te vervallen. Omdat het verevende ouderdomspensioen alleen wordt uitgekeerd wanneer de vereveningsplichtige in leven is, wordt ook wel gesproken over een voorwaardelijk recht.

Bij overlijden van de vereveningsplichtige wordt wel het op grond van de PW verkregen bijzonder partnerpensioen uitgekeerd ten behoeve van de vereveningsgerechtigde.

Mocht de vereveningsgerechtigde overlijden vóór de vereveningsplichtige, dan krijgt de vereveningsplichtige weer aanspraak op het volledige pensioen. In dat verband wordt gesproken over het weer 'aanwassen' van de aanspraak.

Verevening blijft achterwege als bij scheiding blijkt dat het aan de vereveningsgerechtigde uit te betalen deel per jaar minder bedraagt dan de afkoopgrens (2016: € 465,94 per jaar).

### Afwijken van standaardverevening

Ex-echtgenoten kunnen van standaardverevening afwijken door:

- 1 een andere verdeling dan ieder de helft van het ouderdomspensioen overeen te komen;
- 2 af te spreken dat ook de voorhuwelijkse periode bij de verevening wordt betrokken;
- 3 conversie, deze term wordt hierna toegelicht, of;
- 4 af te spreken dat de Wet VPS niet van toepassing is.

Een andere verdeling dan ieder de helft van het ouderdomspensioen kan overigens wel successierechtelijke gevolgen hebben.

### Conversie

Conversie is het afsplitsen van het vereveningsdeel van het tijdens het huwelijk opgebouwde ouderdomspensioen, zodat de vereveningsgerechtigde een zelfstandig recht op ouderdomspensioen verkrijgt.



Tevens verkrijgt de vereveningsgerechtigde de volledige aanspraak op het - tot aan de scheidingsdatum - opgebouwde partnerpensioen. Na de conversie hebben beide ex-partners hun eigen ouderdompensioen en maakt het, voor wat betreft het ouderdompensioen, voor geen van beiden uit of de ander nog wel of niet meer in leven is.

#### Voorbeeld

Thea uit het vorige voorbeeld besluit voor conversie te kiezen. De totale waarde van het ouderdompensioen dat tijdens het huwelijk is opgebouwd bedraagt € 40.000. De waarde van het partnerpensioen bedraagt € 10.000. Pieter verkrijgt een aanspraak met een waarde van € 20.000. Het partnerpensioen waarop Thea bij overlijden recht heeft, wordt omgezet in ouderdompensioen. Hierdoor krijgt Thea een zelfstandig recht op ouderdompensioen ter waarde van € 30.000.

### 6.8.3 Fiscale behandeling van het vereveningsdeel

Het vereveningsdeel dat de pensioen-uitvoerder rechtstreeks aan de vereveningsgerechtigde uitbetaalt, wordt via de loonbelasting als inkomen uit vroegere arbeid belast. De pensioen-uitvoerder houdt als inhoudingsplichtige op de pensioenbedragen loonheffingen in. Krijgt de vereveningsgerechtigde het pensioen uitbetaald door de ex-echtgenoot, dan worden de uitkeringen via de inkomstenbelasting belast als belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen (box 1). Voor de ex-echtgenoot vormt de betaling van het verevende pensioen aan de andere partner voor de inkomstenbelasting een persoonsgebonden aftrekpost (box 1). In deze situatie verloopt de belastingheffing dus via de aangifte.

### 6.8.4 Scheidingen vóór 1 mei 1995

Voor scheidingen tussen 27 november 1981 en 1 mei 1995 geldt de regeling volgens het Boon-Van Loon-arrest. Deze uitspraak van de Hoge Raad gaat ervan

uit dat pensioen een onderdeel is van de huwelijksgoederengemeenschap die bij scheiding moet worden verdeeld.

Op grond hiervan moeten de waarde van een deel van het ouderdompensioen en de waarde van een deel van het partnerpensioen worden verrekend. Het gaat om de waarde die in totaal is opgebouwd tot het moment van scheiding en deling van de gemeenschap, dus inclusief de voorhuwelijkse periode.

#### Voorbeeld

Ans en Koos zijn in 1985 gescheiden. Tot het moment van scheiding heeft Koos pensioenen met de volgende waarde opgebouwd:

- Waarde ouderdompensioen € 20.000
- Waarde partnerpensioen € 10.000
- Totaal waarde pensioen € 30.000

Ans krijgt de helft van de totale waarde, dus € 15.000. Hiervan is € 10.000 bestemd voor partnerpensioen en € 5.000 voor ouderdompensioen.



## 6.9 Directeur-grotaandehouder

### 6.9.1 Definitie directeur-grotaandehouder (dga)

De dga is een gewone werknemer. Maar in tegenstelling tot een gewone werknemer hoeft de pensioentoezegging aan een dga niet verplicht te worden verzekerd bij een professione(e)l(e) pensioenfonds of verzekeraar. Zijn toezegging mag ook in eigen beheer worden ondergebracht. Een dga is een werknemer die direct of indirect 10% of meer van de aandelen van de vennootschap, zijnde zijn werkgever, bezit. Sinds 1 oktober 2012 is het een voorwaarde dat aan de aandelen stemrecht is verbonden. Het begrip 'indirect' leggen we uit in een voorbeeld:

#### Voorbeeld

Piet heeft 100% aandelen met stemrecht in BV A. BV A bezit 100% aandelen met stemrecht in BV X. Piet is in dienst bij BV X. Piet bezit dan indirect meer dan 10% van de aandelen met stemrecht in BV X. Bij de 10% van de aandelen met stemrecht wordt niet meegeteld het eventuele aandelenbezit van de echtgenote, zelfs al vallen haar aandelen in de huwelijksgoederengemeenschap.

Heeft een dga meer dan 10% van de aandelen in een BV, maar is aan minder dan 10% van de aandelen stemrecht verbonden? Dan heeft dit tot gevolg dat opbouw van pensioen in eigen beheer per 1 oktober 2012 niet meer kan plaatsvinden. Gaat deze dga toch door met de opbouw in eigen beheer? Dan wordt de opgebouwde pensioenaanspraak direct belast en is 20% revisierente verschuldigd.

#### Dga en Pensioenwet

Op 1 januari 2007 is de PW ingegaan. De PW biedt geen beschermende werking voor personen die na 1 januari 2007 dga zijn geworden en voor dga's die na 1 januari 2007 een pensioentoezegging hebben gekregen. De invoering van de PW heeft fiscaal geen gevolgen voor het dga-pensioen. Als aan de dga een pensioen wordt toegezegd dat voldoet aan de eisen van de Wet LB, is in fiscale zin nog steeds sprake van een pensioenregeling. De omkeerregel is dan van toepassing.



### 6.9.2 Pensioengevend loon: gebruikelijk loon

Een dga kan alleen pensioen opbouwen over een daadwerkelijk genoten loon of het gebruikelijke loon, als dat hoger is.

Gebruikelijk loon houdt in dat de werknemer van een BV die al dan niet samen met zijn echtgenoot of samenwonende partner meer dan 5% van de aandelen bezit, geacht wordt een loon te ontvangen dat voor de meest vergelijkbare dienstbetrekking gebruikelijk is. Om discussie te voorkomen, is in de wet bepaald dat het genoten loon ten minste wordt gesteld op het hoogste van de volgende bedragen:

- 75% van het loon uit de meest vergelijkbare dienstbetrekking;
- het hoogste loon van de werknemers die in dienst zijn van dezelfde BV of een met de BV verbonden onderneming;
- € 44.000 (2016).

Alleen als de dga aannemelijk kan maken dat een lager loon reëel is, mag een lager loon worden vastgesteld. Hierbij wordt een doelmatigheidsmarge van 25% in aanmerking genomen.

### Afroommethode

Een andere manier om het loon van de dga vast te stellen is de zogenaamde 'afroommethode'. Bij deze werkwijze wordt het loon vaak (door de belastinginspecteur) hoger vastgesteld, omdat rekening wordt gehouden met de opbrengst van de BV minus kosten, lasten en afschrijvingen. De Hoge Raad heeft in 2012 bepaald dat de afroommethode alleen toepasbaar is als de opbrengsten van de vennootschap (nagenoeg) geheel voortvloeien uit de door de dga verrichte arbeid die de dga als werknemer in zijn vennootschap verricht. Deze methode kan dus niet worden toegepast als ook andere werknemers in dienst van die vennootschap zijn.

### Versoepeling gebruikelijkloonregeling

De gebruikelijkloonregeling is versoepeld voor de dga voor wie het vast te stellen loon voor de arbeid in de BV niet hoger is dan € 5.000. Hierbij kan gedacht worden aan de dga van een besloten vennootschap waarin de ondernemingsactiviteiten louter bestaan uit vermogensbeheer. De dga hoeft zich dan geen gebruikelijk loon meer toe te kennen.

### 6.9.3 Eigen beheer

De dga kan zijn pensioen onderbrengen bij:

- de eigen vennootschap (intern eigen beheer);
- een speciaal daarvoor op te richten rechtspersoon (extern eigen beheer), zoals een 'pensioen BV';
- de rechtspersoon kan onder voorwaarden ook in een lidstaat van de EU gevestigd zijn;
- een verzekeringsmaatschappij.

Voor het pensioen dat geheel of gedeeltelijk in eigen beheer wordt ondergebracht gelden de volgende regels:

- de AOW-franchise wordt bij een middel-loon- en eindloonregeling minimaal gesteld op respectievelijk  $100/75 * \text{de AOW}$  voor een alleenstaande (inclusief vakantiegeld) ofwel € 18.948 (2016) of  $100/66,28 * \text{de AOW}$  voor een alleenstaande (inclusief vakantiegeld) ofwel € 21.441
- pensioenopbouw over loon in natura is niet mogelijk;
- een partner- of wezenpensioen mag worden opgebouwd (echter niet in eigen beheer) als de dga daadwerkelijk een partner of kind kan aanwijzen;





- de eigen bijdrage van de dga mag maximaal 50% zijn;
- de franchise in het overbruggingspensioen is gelijk aan de AOW-franchise in het ouderdompensioen (indien van toepassing).

### Regels voor de BV waarin eigen beheer plaatsvindt

Vanaf 15 september 2009 heeft de dga onder voorwaarden de mogelijkheid het pensioen in eigen beheer onder te brengen bij een buitenlandse pensioenuitvoerder. Deze pensioenuitvoerder moet zijn gevestigd in een lidstaat van de Europese Unie (EU), of in een staat van de Europese Economische Ruimte (EER).

#### 6.9.4 Dekkingsverzekering

Bij het verzekeren in eigen beheer ligt het risico voor het nakomen van de toegezegde pensioenen bij de BV van de dga. De BV kan dit risico afdekken door het afsluiten van een kapitaaldekkingverzekering bij een verzekeraar. Een dekkingverzekering is een eenvoudig product waarmee de dga via de onderneming (de BV) een vermogen

bij een verzekeraar kan laten opbouwen. Met de uitkering van de dekkingverzekering op pensioendatum beschikt de BV over voldoende middelen om het in eigen beheer gehouden pensioen te kunnen afstorten bij een verzekeraar. Bij voortijdig overlijden is er ook voldoende in kas om het partner- en/of wezenpensioen te kunnen uitkeren als er ook een adequaat overlijdenrisico mee wordt verzekerd. Kenmerkend voor de dekkingverzekering is dat de dga als de verzekerde optreedt en de eigen BV optreedt als verzekeringnemer en begunstigde. De kapitaaldekkingverzekering is een vermogensbestanddeel van de BV en kan in het faillissement worden betrokken.

#### 6.9.5 Geen fiscale glijclausule

De dga die zijn pensioen (gedeeltelijk) in eigen beheer opbouwt, kan geen beroep doen op de fiscale glijclausule. De dga doet er dus goed aan om vóór invoering de regeling aan de Belastingdienst voor te leggen.

#### 6.9.6 Voorperiode/oprichtingsperiode

Een BV oprichten kost tijd. De periode waarin de ondernemingsactiviteiten al zijn gestart, maar de BV nog niet bestaat, noemen we de voorperiode. In deze voorperiode wordt de rechtspersoon vaak geduid als BV in oprichting.

De voorperiode, zijnde de oprichtingsperiode van de BV, is geen diensttijd, want de BV bestaat nog niet. De dga is dan nog geen werknemer. Over deze periode kan een dga geen pensioen opbouwen. Overigens kon de voorperiode tot 1 juni 1999 wel worden meegenomen als pensioengevende diensttijd.

#### 6.9.7 Prijsgeven pensioenaanspraak

Het prijsgeven van een pensioenaanspraak in eigen beheer, oftewel afzien van de pensioenaanspraak, leidt tot progressieve belastingheffing over de waarde van de pensioenaanspraak in het economisch verkeer. Veelal is daarnaast ook 20% revisierente verschuldigd.



Bij bedrijfseconomische neergang leidt het prijsgeven van pensioenrechten niet tot belastingheffing. Zo zullen er bij faillissement geen (liquide) middelen meer zijn om het pensioen daadwerkelijk uit te keren. In deze situatie hebben de aanspraken feitelijk geen waarde. Alleen als de pensioenaanspraak niet voor verwezenlijking vatbaar is, kan er zonder loonheffing en revisierente van worden afgezien. De dga mag alleen het deel prijsgeven dat niet te verwezenlijken is. Wel valt de verplichting, voor zover ervan wordt afgezien, vrij in de winst van de vennootschap. In de praktijk komt het regelmatig voor dat een gedeelte van het pensioen niet kan worden uitgekeerd, oftewel niet voor verwezenlijking vatbaar is.

Er is pas sprake van een belastbaar feit als een voor verwezenlijking vatbaar deel van de aanspraak geheel of gedeeltelijk wordt prijsgegeven. In die situatie is er slechts een belastbaar bedrag ter grootte van de waarde van het voor verwezenlijking vatbare deel.

### Voorbeeld

De opgebouwde pensioenaanspraak bedraagt € 15.000 per jaar.

De waarde van deze pensioenaanspraak is € 150.000. Er is slechts € 90.000 aan liquide middelen aanwezig.

De Belastingdienst zal zich op het standpunt stellen dat jaarlijks € 15.000 moet worden uitgekeerd tot een totaalbedrag van € 90.000 (voor verwezenlijking vatbaar).

De dga ziet af van zijn pensioenrechten. Hij geeft dus zijn in eigen beheer gehouden pensioenaanspraak prijs. Over de waarde van de voor verwezenlijking vatbare rechten is belasting en revisierente verschuldigd. Van de pensioenaanspraak van € 150.000 is € 60.000 niet voor verwezenlijking vatbaar (kwijtgescholden). Over € 90.000 is wel loonheffing en revisierente verschuldigd.

Als de pensioendatum van het in eigen beheer gehouden pensioen wordt uitgesteld zonder dat sprake is van actuariële oprenting van de pensioenaanspraken, is ook sprake van prijsgeven. In dat geval is over de gehele aanspraak belasting en revisierente verschuldigd.

### 6.9.8 Waardeoverdracht

De dga kan de pensioenrechten die hij bij een verzekeraar heeft opgebouwd, overbrengen naar zijn eigen BV. Bij deze waardeoverdracht worden de elders opgebouwde pensioenrechten omgezet in fictieve dienstjaren bij de eigen pensioenregeling. Het is niet toegestaan het pensioen dat als een 'normale' werknemer bij een (vorige) werkgever is opgebouwd, over te dragen naar eigen beheer.

Gedeeltelijke overdracht van een pensioenaanspraak naar een niet-toegelaten verzekeraar wordt beschouwd als afkoop van de gehele aanspraak.



Het wettelijk recht op waardeoverdracht dat werknemers op grond van de PW hebben, geldt niet voor de dga. De dga valt namelijk niet onder de PW, waardoor hij geen wettelijk recht op waardeoverdracht heeft. Hij kan wel een verzoek tot waardeoverdracht doen. De pensioenuitvoerder is niet verplicht om aan het verzoek mee te werken.

Waardeoverdracht kan voor de dga interessant zijn als de regeling in eigen beheer een salaris-/diensttijdregeling bevat. De overgedragen pensioenaanspraken worden dan omgezet in dienstjaren bij de eigen BV. Indien na de waardeoverdracht minder dienstjaren worden toegekend bij de BV, kan de dga het verschil in dienstjaren inkopen.

De mogelijkheid om in- en uitgaande waardeoverdracht te doen, moet blijken uit de pensioenregeling.

### 6.9.9 Inkoop diensttijd (vóór en ná 1994)

Inkoop van dienstjaren is het inkopen van pensioentekorten na waardeoverdracht. Als het aantal door waardeoverdracht verkregen dienstjaren (fictieve dienstjaren) minder is dan de dienstjaren doorgebracht bij de vorige werkgever (werkelijke dienstjaren), kan het verschil in de huidige pensioenregeling worden ingekocht.

Inkoop van ontbrekende dienstjaren voor en na waardeoverdracht is niet beperkt tot jaren vóór 8 juli 1994.

Indien geen waardeoverdracht heeft plaatsgevonden, is het niet toegestaan om over de jaren na 8 juli 1994 ontbrekende dienstjaren in te kopen. De dienstjaren vóór 8 juli 1994 kunnen wel worden ingekocht.

De inkoop van de dienstjaren kan geheel voor rekening van de BV komen. Dit is echter alleen toegestaan indien sprake is van zakelijk handelen.

De staatssecretaris heeft in een besluit aangegeven dat de kosten van inkoop van dienstjaren zakelijk zijn, als in een bepaald jaar de ingekochte diensttijd niet meer bedraagt dan de diensttijd in dat jaar zelf. Een dga kan dus jaarlijks één dienstjaar inkopen zonder discussie over de zakelijkheid van deze handeling. Voorwaarde is dat de totale arbeidsbeloning (zonder de kosten van de extra pensioentoezegging) in fiscaal opzicht zakelijk moet zijn. Mocht een dga verscheidene dienstjaren ineens willen inkopen of de pensioentoezegging op andere wijze willen verhogen, waardoor over de zakelijkheid twijfel kan ontstaan, dan kan hij dit voorleggen aan de Belastingdienst.



### 6.9.10 Scheiding dga

Uit de pensioenregeling blijkt of en in hoeverre het pensioen van de dga bij het verbreken van het partnerschap of bij echtscheiding moet worden verdeeld. Een gescheiden dga zal naar aanleiding van een arrest van de Hoge Raad vrijwel altijd op verzoek van de ex-partner het aan hem of haar toekomende deel van de pensioenaanspraak moeten afstorten bij een verzekeraar. Van de ex-partner kan immers niet worden gevergd dat hij of zij afhankelijk blijft van de onderneming van de dga en het risico moet blijven dragen dat later niet aan de pensioenverplichting kan worden voldaan. Alleen als de dga aannemelijk maakt dat het vrijmaken van de benodigde financiële middelen of het lenen hiervan de continuïteit van de onderneming in gevaar brengt, hoeft er op dat moment niet bij een verzekeraar afgestort te worden.

### 6.10 Internationale aspecten van pensioen

In de Wet LB komen onder meer de volgende internationale aspecten van pensioen aan de orde:

- Een werknemer emigreert naar het buitenland. Hij heeft Nederlands pensioen opgebouwd waarop de omkeerregel van toepassing is (conserverende aanslag).
- Een werknemer wil pensioen opbouwen over loon dat hij ontvangt voor werkzaamheden die hij verricht in Nederland voor binnenlandse onderdelen van het bedrijf en in het buitenland voor buitenlandse onderdelen van het bedrijf (salary split).
- Een werknemer gaat een dienstbetrekking aan in het buitenland, maar wil zijn pensioen in Nederland blijven opbouwen ((tijdelijke) uitzending naar het buitenland).
- Een emigrant brengt het pensioen dat hij in Nederland heeft opgebouwd in een buitenlandse pensioenregeling in (waardeoverdracht naar het buitenland).

- Een werknemer gaat deelnemen in een Nederlandse pensioenregeling en wil zijn in het buitenland opgebouwde pensioen overdragen naar de Nederlandse pensioenuitvoerder (waardeoverdracht naar Nederland).

#### 6.10.1 Emigratie en conserverende aanslag

Zodra een binnenlandse belastingplichtige emigreert, eindigt zijn binnenlandse belastingplicht voor de inkomstenbelasting. Wanneer de emigrant recht heeft op pensioenuitkeringen waarvoor in Nederland heffing achterwege is gebleven, wordt het pensioen direct voorafgaand aan de emigratie progressief belast. Tevens is revisierente (maximaal 20%) verschuldigd. Op schriftelijk verzoek van de belastingplichtige verleent de Belastingdienst gedurende tien jaar uitstel van betaling voor de inkomstenbelasting over de pensioenaanspraak en voor de revisierente.





Deze aanslag heet een conserverende aanslag. Na tien jaar vervalt het recht tot invordering van de conserverende aanslag. Als de belastingplichtige binnen tien jaar na emigratie geen verboden handelingen verricht met het pensioen (bijvoorbeeld afkoop, vervreemding, prijsgeven), hoeft de aanslag niet meer te worden betaald. Wanneer de waarde van de pensioenaanspraken wordt overgedragen naar een land buiten de EU, moet in het kader van de conserverende aanslag een zekerheidstelling plaatsvinden.

De conserverende aanslag wordt opgelegd over de in totaal verleende belastingfaciliteit.

### 6.10.2 Salary split

Er is sprake van een salary split als het loon van een Nederlandse werknemer die gelijktijdig werkzaam is bij één of meer buitenlandse onderdelen van het bedrijf, wordt gesplitst in een binnen- en een buitenlands deel. Volgens de staatssecretaris van Financiën is het niet mogelijk om gedurende de periode van salary split pensioen op te bouwen over het buitenlandse deel van het loon. Dit kan pas

wanneer de buitenlandse dienstbetrekking is beëindigd. Het Nederlandse bedrijf kan dus geen vrijgestelde pensioenaanspraak toezeggen over het loon van zowel de Nederlandse als de buitenlandse dienstbetrekking.

Van een vrijgestelde aanspraak is slechts sprake indien het pensioengevend loon niet hoger is dan het loon bij het Nederlandse bedrijf. Wel is inkoop over de buitenlandse, binnen concernverband doorgebrachte diensttijd achteraf, dus bij terugkeer bij het Nederlandse bedrijf, mogelijk.

De eventuele eigen bijdrage voor pensioenopbouw vindt slechts plaats over het Nederlandse deel van het loon.

### 6.10.3 Uitzending naar buitenland

Bij uitzending van werknemers in concernverband naar het buitenland komt het voor dat de deelname aan de Nederlandse pensioenregeling voor het in het buitenland verdiende loon wordt voortgezet.

De Nederlandse pensioenregeling wordt niet onzuiver indien de buitenlandse vestiging zelf een pensioentoezegging aan de (uitgezonden) werknemer doet die overeenkomt met de pensioenregeling van het Nederlandse bedrijf. Deze pensioenaanspraak kan ook worden verzekerd bij de verzekeraar van de Nederlandse pensioenregeling. Bij die Nederlandse pensioenverzekeraar zijn dan zowel de aanspraken ondergebracht die zijn toegezegd door het Nederlandse bedrijf als de aanspraken die zijn toegezegd door het buitenlandse concern. Duidelijk moet blijken dat de aanspraken over de buitenlandse diensttijd daadwerkelijk zijn toegekend door de buitenlandse vestiging. De kosten van de pensioenaanspraak over het buitenlandse loon moeten ten laste komen van het buitenlandse concern.

Indien deze kosten eerst worden betaald door het Nederlandse bedrijf, dienen ze aan het buitenlandse lichaam te worden doorbelast (inclusief de kosten van de backservice bij loonsverhogingen). Hoewel voortzetting van de regeling fiscaal onder voorwaarden dus



mogelijk is, levert dit juridisch ook de nodige problemen op. De meeste verzekeraars weken dan ook niet aan voortzetting mee. Vaak zijn de voorwaarden niet afgestemd op langdurig verblijf in het buitenland. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het verkrijgen van een WIA-beschikking bij arbeidsongeschiktheid.

#### 6.10.4 Waardeoverdracht naar buitenland

In drie situaties is het fiscaal toegestaan pensioen onder te brengen bij een buitenlandse pensioenuitvoerder:

- 1 De pensioenuitvoerder is door het Ministerie van Financiën aangewezen als toegelaten buitenlandse pensioenuitvoerder;
- 2 Een in het buitenland wonende werknemer heeft zijn pensioen ondergebracht bij een aldaar gevestigde, niet-toegelaten pensioenuitvoerder en gaat in Nederland in dienstbetrekking werken, terwijl hij zijn pensioenopbouw wil voortzetten bij de buitenlandse pensioenuitvoerder. De opbouw van het pensioen mag onder voorwaarden bij de niet-toegelaten buitenlandse pensioenuitvoerder worden voortgezet;

- 3 Een in Nederland wonende werknemer werkt in het buitenland en bouwt daar pensioen op bij een niet-toegelaten pensioenuitvoerder. Vervolgens aanvaardt hij in Nederland een dienstbetrekking, terwijl hij zijn pensioen in het buitenland wil blijven opbouwen. In dit geval is het toegestaan de opbouw van het pensioen bij de niet-toegelaten buitenlandse pensioenuitvoerder voort te zetten.

Naast de fiscale eisen dient ook te worden voldaan aan de voorschriften van de PW.

Sinds 1 januari 2001 is overdracht naar een niet-toegelaten buitenlandse pensioenuitvoerder alleen toegestaan als de belanghebbende in het buitenland gaat werken. Voor een dergelijke geruisloze overdracht van pensioenkapitaal wordt onder de volgende voorwaarden toestemming gegeven:

- 1 De belastinginspecteur gaat akkoord met de hoogte van het over te dragen kapitaal.
- 2 Het pensioenkapitaal wordt rechtstreeks en in zijn geheel overgedragen aan de buitenlandse verzekeraar ter verwerving van pensioenaanspraken.

- 3 De Nederlandsche Bank verleent voor de overdracht ontheffing indien dit op grond van wet- of regelgeving geboden is. Indien geen ontheffing vereist is, moet de belanghebbende dit aantonen.
- 4 Belanghebbende maakt aannemelijk dat hij in het desbetreffende land een substantiële dienstbetrekking (een termijn van ten minste vijf jaar) heeft aanvaard.
- 5 Belanghebbende maakt aannemelijk dat:
  - a de nieuwe pensioenregeling een in het desbetreffende land gebruikelijke pensioenregeling is;
  - b de te zijner tijd te verrichten uitkeringen betrokken zullen worden in een in dat land van kracht zijnde heffing naar het inkomen, met inbegrip van dat deel van de uitkeringen dat gerelateerd kan worden aan het in Nederland opgebouwde pensioenkapitaal. Onderdeel b is alleen van toepassing bij (voorgenomen) emigratie.
- 6 Belanghebbende overlegt een exemplaar van de nieuwe pensioenregeling.



- 7 Belanghebbende overlegt een verklaring van de buitenlandse verzekeraar waarin wordt aangetoond dat een substantieel pensioentekort ontstaat als het pensioenkapitaal niet wordt overgedragen. De overdracht moet een pensioenbreuk voorkomen.
- 8 Indien sprake is van (voorgenomen) emigratie, verstrekt belanghebbende gegevens waaruit de nieuwe woonplaats blijkt.
- 9 Ter zake van de waardeoverdracht wordt geen enkele aftrek op het inkomen van belanghebbende en/of van zijn partner toegepast.

Indien aan deze voorwaarden is voldaan, kan de Belastingdienst een verklaring geven waarin de verzekeraar niet aansprakelijk wordt gesteld voor de door belanghebbende verschuldigde belasting en revisierente.

Als aan de genoemde voorwaarden wordt voldaan, wordt geen te belasten loon geconstateerd. Wel wordt een conserverende aanslag opgelegd. De verschuldigde belasting wordt niet ingevorderd als het pensioenkapitaal in stand blijft en er geen sprake is van afkoop van pensioen of andere vormen van afwikkeling die niet zijn toegestaan.

### 6.10.5 Waardeoverdracht naar Nederland

Belastingplichtigen die in dienst zijn geweest bij een buitenlandse werkgever en in Nederland werkzaam zijn, kunnen pensioenkapitaal overdragen naar een in Nederland toegelaten verzekeraar. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- 1 De waardeoverdracht gaat rechtstreeks van de buitenlandse verzekeraar naar een in Nederland toegelaten verzekeraar.
- 2 Er kunnen niet meer pensioenrechten worden ingekocht dan overeenkomen met het overgedragen kapitaal.
- 3 Ter zake van de waardeoverdracht vindt geen enkele aftrek plaats op enig in Nederland belastbaar inkomen van de pensioengerechtigde en/of diens partner.

- 4 De vóór de waardeoverdracht zuivere Nederlandse pensioenregeling blijft ook na de waardeoverdracht zuiver.
- 5 De uitkeringen uit de pensioenregeling worden beschouwd als loon uit vroegere dienstbetrekking.

De aanspraken op buitenlandse pensioenen hoeven vóór de waardeoverdracht naar Nederlandse maatstaven niet zuiver te zijn. Na de waardeoverdracht kent de Nederlandse werkgever of de pensioenuitvoerder een met dat kapitaal corresponderende verhoging van de pensioenaanspraak toe.

De te zijner tijd uit te keren pensioentermijnen vormen geen belastbaar loon voor zover zij betrekking hebben op de in het buitenland verrichte arbeid, indien de werknemer op het moment van uitkering (wederom) buitenlands belastingplichtige is. Hebben zij betrekking op de in Nederland verrichte arbeid, dan hangt het af van de verdragssituatie met het betreffende land.



Indien de werknemer op het moment van uitkering in Nederland belastingplichtig is, geldt het volgende:

- het deel van het pensioen dat in het buitenland is opgebouwd en waarover een fiscale faciliteit is genoten, wordt in de belastingheffing betrokken;
- het deel van het pensioen dat in het buitenland is opgebouwd en waarover géén fiscale faciliteit is genoten, wordt niet in de belastingheffing betrokken.

De berekening van de pensioenuitkering dat buiten de belastingheffing valt, hangt af van het stelsel waarin het pensioen is opgebouwd: een eindloon-, middelloon- of beschikbare premiestelsel.

Als het kapitaal wordt ingebracht in een pensioenregeling die is gebaseerd op een eindloonregeling, kunnen fictieve dienstjaren worden toegekend. Bij een middelloonregeling kan voor het kapitaal een extra pensioenbedrag worden ingekocht.

Bij een beschikbarepremieregeling dient het overgedragen kapitaal als premie voor een toekomstig pensioen.

Bij de uitkering van de pensioentermijnen wordt afgezien van belastingheffing tot het bedrag van de pensioenaanspraken die in het buitenland zijn belast. De werknemer moet wel aannemelijk maken dat in het buitenland daadwerkelijk belasting is geheven over de verkrijging van die aanspraken, dan wel geen verlaging van daadwerkelijk geheven belasting heeft plaatsgevonden.

In de Nederlandse regeling kan door deze waardeoverdracht een bovenmatigheid optreden. Net als bij waardeoverdracht in een binnenlandse verhouding wordt de regeling toch als een zuivere pensioenregeling in de zin van de Wet LB aangemerkt.

### 6.10.6 De 30%-regeling

De 30%-regeling is een fiscale regeling voor bepaalde buitenlandse werknemers die tijdelijk in Nederland werken. Werknemers die naar Nederland komen, kunnen onder voorwaarden in aanmerking komen voor een belastingvrije kostenvergoeding van ten hoogste 30% van hun loon. Over deze zogenaamde 'extraterritoriale kostenvergoeding' hoeven zij geen loon- en inkomstenbelasting te betalen.

Of een werknemer onder de 30%-regeling valt, blijkt uit een beschikking van de Belastingdienst. Deze beschikking wordt thans afgegeven voor een maximale duur van acht jaar.

Sinds 1 januari 2015 geldt de werkkostenregeling voor alle bedrijven. Als gevolg van deze regeling kan over de kostenvergoeding in het kader van de 30%-regeling, onder voorwaarden, pensioen worden opgebouwd.





# Arbeidsongeschiktheid

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 7





# Arbeidsongeschiktheid

- 7.1 [Inleiding](#)
  - 7.2 [Arbeidsongeschiktheidsvoorziening in dienstbetrekking](#)
  - 7.3 [Arbeidsongeschiktheidsvoorziening in privé](#)
  - 7.4 [Overgangsrecht en saldomethode](#)
  - 7.5 [Advieskosten AOV](#)
  - 7.6 [Privévoorziening in box 3](#)
  - 7.7 [Overlijdensuitkering door ongeval](#)
  - 7.8 [Buitenlandse rechtsvormen](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

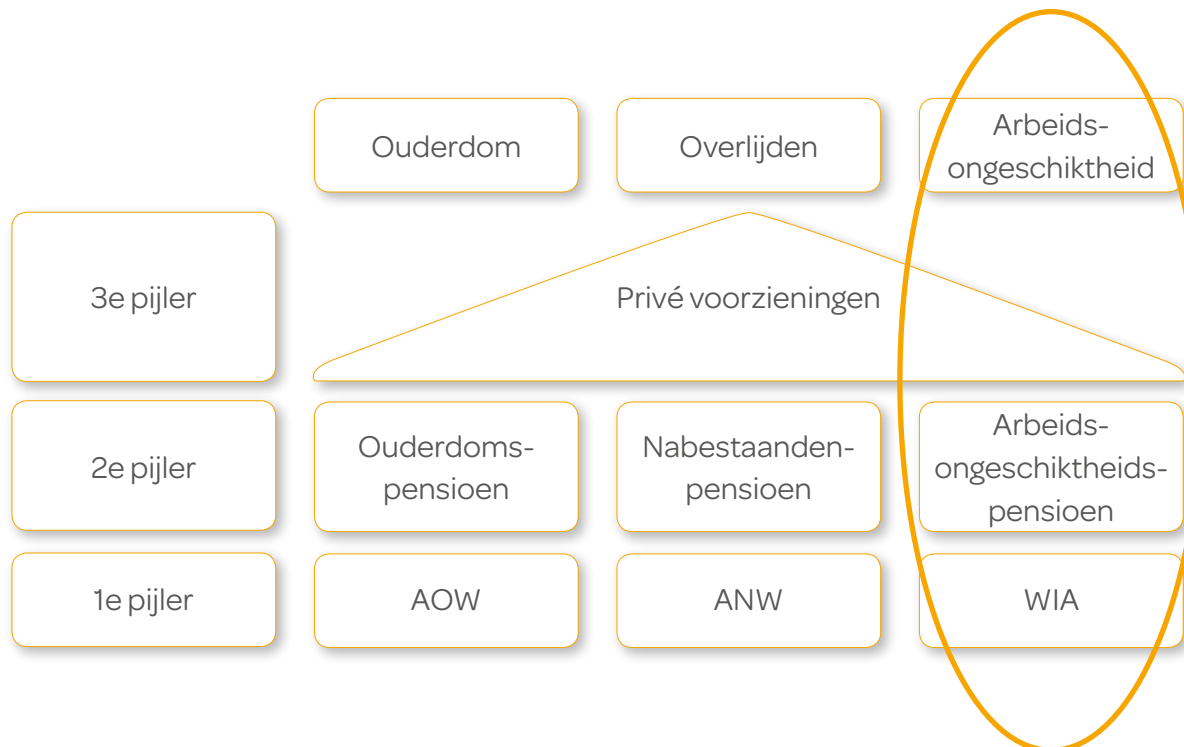
De overheid treedt meer en meer terug. Sociale voorzieningen worden beperkt, ook op het gebied van arbeidsongeschiktheid. Hierdoor wordt het steeds belangrijker om zelf maatregelen tegen inkomensverlies bij arbeidsongeschiktheid te treffen. Dit kan op verschillende manieren. In loondienst kan de werkgever bepaalde aanspraken voor werknemers toezeggen. Wie bij een bedrijf werkt waar niets is geregeld, wie niet als werknemer voor de sociale verzekeringen wordt aangemerkt of als zelfstandig ondernemer in zijn inkomen voorziet, kan privé een arbeidsongeschiktheidsverzekering sluiten. In dit hoofdstuk zetten we de mogelijkheden en de fiscale gevolgen op een rij. Ook besteden we aandacht aan de advieskosten van een arbeidsongeschiktheidsverzekering, de privévoorziening in box 3 en aan overlijden door een ongeval.





## 7.1 Inleiding

Als iemand door ziekte of ongeval zijn werkzaamheden voor een langere periode geheel of gedeeltelijk niet meer kan uitvoeren wordt gesproken van arbeidsongeschiktheid. De gevolgen van arbeidsongeschiktheid kunnen aanzienlijk zijn. Voor Nederlandse werknemers geldt dat er bij arbeidsongeschiktheid - net als bij pensionering - inkomen ontvangen kan worden uit drie bronnen: overheid (WIA), de werkgever ([zie paragraaf 7.2](#)) en eventuele aanvullende voorzieningen in de privésfeer ([zie paragraaf 7.3](#)). Vanwege deze driedeling wordt het Nederlandse stelsel van inkomensvoorzieningen ter zake van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid vaak aangeduid als het 3-pijlermodel:



## 7.2 Arbeidsongeschiktheidsvoorziening in dienstbetrekking

Alles wat een werknemer van de werkgever ontvangt, wordt als loon belast. Deze fiscale hoofdregel is ook van toepassing op aanspraken. Een aanspraak is een afspraak om na verloop van tijd of onder voorwaarden een of meer uitkeringen te ontvangen. Als een werkgever voor het personeel bepaalde risico's zoals arbeidsongeschiktheid afdekt, zijn dit aanspraken die voor de werknemer als loon worden belast. In dat geval is de premie die de werkgever betaalt voor de werknemer loon.

Op de premie moet de werkgever loonheffing inhouden en afdragen aan de Belastingdienst. Loonheffing is de gecombineerde heffing van loonbelasting en premies volksverzekeringen. Als we het hebben over loonheffingen, dan komt daar in voorkomende gevallen de (inkomensafhankelijke) bijdrage Zorgverzekeringswet bij. Het loon is bij de werknemer belast in box 1. De ingehouden loonheffing kan de werknemer verrekenen met de verschuldigde inkomstenbelasting.





Sinds 1 januari 2013 dient de werkgever over het zogenoemde premieloon (maximaal € 52.763 op jaarbasis) premie sociale verzekeringen en werkgeversheffing Zorgverzekeringswet te betalen. Dit is dus geen inhouding op het loon van de werknemer, maar een werkgeverslast bovenop het betaalde loon en de ingehouden loonheffing. Wanneer een werkgever ontbreekt, zoals bij uitkeringen op grond van een arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV), dan is de bijdrage voor de Zorgverzekeringswet een premie die in mindering wordt gebracht op de bruto uitkeringen.

### 'Omkeerregel'

Voor een aantal aanspraken heeft de wetgever een uitzondering op de hiervoor omschreven hoofdregel gemaakt. Bij deze uitzondering geldt de omkeerregel: de aanspraak is onbelast en de uitkeringen zijn belast. De omkeerregel is bijvoorbeeld van toepassing op de in [hoofdstuk 6.2](#) beschreven pensioensoorten, waaronder het in [hoofdstuk 6.2.4](#) beschreven arbeidsongeschiktheidspensioen. Bij deze arbeidsongeschiktheidsdekking zijn de door de werkgever betaalde premies

onbelast. Een eventuele werknemersbijdrage komt in mindering op zijn brutoloon, waardoor de werknemer over een lager loon loonheffing betaalt. De uitkeringen bij arbeidsongeschiktheid zijn belast.

De omkeerregel geldt ook bij aanspraken op uitkeringen wegens overlijden of invaliditeit door een ongeval. De door de werkgever betaalde premies (maar ook eventuele opslagen en kosten) zijn onbelast, eventuele uitkeringen zijn belast. Belangrijk is dat bij een dergelijke aanspraak de omkeerregel verplicht van toepassing is. Als onbelaste uitkeringen (en dus een belaste aanspraak) zijn beoogd, moet de werkgever ervoor zorgen dat de aanspraak niet voldoet aan de voorwaarden die gelden bij de omkeerregel, maar bij de hoofdregel. Dit is het geval wanneer bijvoorbeeld ook wordt uitgekeerd bij ziekte of als het ongeval niet tot invaliditeit of overlijden leidt. De premies zijn dan belast en de uitkeringen onbelast. Dit is ook het geval als geen sprake is van periodieke uitkeringen, maar van een eenmalige uitkering bij ziekte of overlijden.

## 7.2.1 Werkkostenregeling

Vanaf 1 januari 2011 geldt de zogenaamde Werkkostenregeling (WKR) voor vergoedingen en verstrekkingen door de werkgever aan de werknemers.

Bij de WKR worden alle vergoedingen en verstrekkingen die de werkgever niet als individualiseerbaar loon aanwijst, beschouwd als belast loon voor de werkgever (eindheffing). Er zijn aangewezen vergoedingen, verstrekkingen en zakelijk gemaakte kosten voor of door werknemers die onbelast blijven. Dat geldt niet voor de vergoeding van de premie of het verstrekken van de aanspraak.

Deze blijft binnen de WKR alleen onbelast als het totaal aan te belasten vergoedingen en verstrekkingen onder 1,2% van de totale fiscale loonsom van de werkgever blijft. Deze 1,2% wordt ook wel aangeduid als vrije ruimte en is in feite een heffingsvrijstelling. Over het bedrag boven de vrije ruimte betaalt de werkgever loonbelasting in de vorm van eindheffing. Het tarief bedraagt 80%.





### 7.2.2 De AOV en directeur-groootaandeelhouder

Een directeur-groootaandeelhouder (dga) is doorgaans niet verzekerd voor de werknemersverzekeringen. Dit komt door het ontbreken van een gezagsverhouding met de dga. Daarnaast kan een dga vaak niet tegen zijn wil worden geschorst en/of ontslagen. Een dga is dan ook een bijzondere werknemer. Als een dga wel tegen zijn zin kan worden ontslagen, is sprake van een gezagsverhouding, waardoor hij vaak wel verplicht verzekerd is voor de werknemersverzekeringen. Deze dga wordt dan gelijk gesteld met de overige werknemers.

In de Regeling aanwijzing directeur-groootaandeelhouder is bepaald dat er geen sprake is van een verzekeringsplicht voor de werknemersverzekeringen, als:

- a de dga - al dan niet samen met zijn echtgenoot - tenminste 50% van de stemrechten in de algemene vergadering van aandeelhouders van hun BV kan uitoefenen;
- b de dga - al dan niet samen met zijn echtgenoot - zoveel aandelen bezit, dat op

basis van de statuten van de BV de overige aandeelhouders - zonder medewerking van de dga zelf - niet tot een besluit tot schorsing en/of ontslag van de dga kan overgaan;

- c alle bestuurders in de algemene vergadering van aandeelhouders een (nagenoeg) gelijk aantal stemmen kunnen uitbrengen (waarbij een klein verschil niet fataal is);
- d sprake is van een vennootschap waarin ten minste 2/3e van de aandelen gehouden worden door bloed- en aanverwanten tot in de derde graad (zogenaamde familievennootschappen).

Wanneer aan één van bovenstaande voorwaarden voldaan wordt, is de dga dus niet verzekerd voor de werknemersverzekeringen en hoeft de werkgever (de BV) dan ook geen premies werknemersverzekeringen af te dragen. Deze dga heeft dan bij arbeidsongeschiktheid of werkloosheid vervolgens geen recht op een uitkering van het UWV.

Kortweg gesteld geldt dat als iemand op basis van (gezamenlijk) aandelenbezit niet

ontslagen kan worden, hij niet verzekerd is voor de werknemersverzekeringen. Voor deze dga geldt het gehele loon als maatstaf voor zijn te sluiten AOV.

Daarnaast heeft een dga te maken met de gebruikelijkloonregeling als hij arbeid verricht voor een BV waarin hij of zijn partner een aanmerkelijk belang heeft. Dit is het geval bij het bezit van 5% of meer van de aandelen. Kort gezegd komt deze regeling er op neer dat zijn loon een zakelijke hoogte moet hebben. Voor de gebruikelijk loonregeling zie [hoofdstuk 6.9.2 Pensioen](#).

### 7.3 Arbeidsongeschiktheidsvoorziening in privé

Als de werkgever geen voorziening voor arbeidsongeschiktheid heeft getroffen of een werkgever ontbreekt, kan het verstandig zijn in privé een AOV af te sluiten. In de praktijk wordt dit vooral gedaan door ondernemers en directeuren/groootaandeelhouders die voor de werknemersverzekeringen niet als werknemer zijn aangemerkt.





### 7.3.1 Schade- of sommen-AOV

Een AOV in privé is óf een schadeverzekering óf een sommenverzekering.

In de praktijk is het veelal een verzekering die daar tussen zit, bijvoorbeeld een schadeverzekering met elementen van een sommenverzekering waardoor het eigenlijk een niet-zuivere sommenverzekering is.

#### Schade-AOV

De schade-AOV in haar oervorm heeft als doel of strekking om te voorzien in uitkeringen bij inkomstenderving door arbeidsongeschiktheid. Als de uitkeringen vermeerderd met restinkomen meer bedragen dan het inkomen voorafgaand aan de arbeidsongeschiktheid, dan worden de uitkeringen gekort. Om grote fluctuaties uit te middelen wordt bij het bepalen van het inkomen voorafgaand aan de arbeidsongeschiktheid vaak uitgegaan van het driejaarsgemiddelde. Het niet meer uitkeren dan de daadwerkelijk geleden schade noemen we het indemniteitsbeginsel. Het korten van de uitkeringen is mogelijk op grond van de

zogenaamde correctiebepaling. Indien geen sprake is van inkomstenderving wordt niet uitgekeerd. Kortom, een schade-AOV voorziet uitsluitend in het afdekken van schade wegens arbeidsongeschiktheid. Wanneer geen schade wegens arbeidsongeschiktheid aanwezig is, wordt niet uitgekeerd.

#### Sommen-AOV

Bij de sommen-AOV spelen inkomsten bij de schade-afwikkeling geen rol. Bij de arbeidsongeschiktheidsverzekering die een sommendekking biedt, wordt namelijk (een percentage) van het verzekerd bedrag uitgekeerd, als de gebeurtenis waartegen men verzekerd is (arbeidsongeschiktheid) zich (gedeeltelijk) voordoet.

Bij arbeidsongeschiktheid van meer dan 80 procent is dit het gehele verzekerde bedrag en bij een lager percentage arbeidsongeschiktheid een percentage van het verzekerd bedrag volgens een tabel. Er wordt niet gekeken of met de uitkering de schade geheel of gedeeltelijk wordt vergoed.

#### Niet-zuivere sommen-AOV

Bij de niet-zuivere sommen-AOV gaat het bijvoorbeeld om een schade-AOV waar in de polisvoorwaarden of met een clause op de polis is geregeld, dat de verzekerde jaarlijks zijn inkomen moet opgeven. Vervolgens heeft de verzekeraar de mogelijkheid om het verzekerde bedrag (naar beneden) bij te stellen tot 80 procent van het gemiddelde inkomen van de voorgaande drie jaar, als daar aanleiding toe is. De verzekerde die op deze manier jaarlijks zijn inkomen opgeeft, krijgt als garantie dat de verzekeraar in de uitkeringsfase de correctiebepaling niet meer toepast. Of het is een AOV die qua doelomschrijving of strekking op een sommendekking lijkt, maar waar door een clause op de polis toch gekort kan worden op de uitkeringen als bijvoorbeeld samenloop bestaat met een andere AOV of voorziening bij arbeidsongeschiktheid.





### 7.3.2 Voorwaarden voor premieaftrek

Fiscaal maakt het op zich niet uit of het om een schade-AOV, een sommen-AOV of een variant hierop gaat. Wel van belang is of op grond van de verzekering bij arbeidsongeschiktheid een recht op periodieke uitkeringen of een recht op een eenmalige uitkering (een kapitaaluitkering) ontstaat.

In deze paragraaf gaan we in op de eerste vorm. De premies voor aanspraken op periodieke uitkeringen en verstrekkingen bij invaliditeit, ziekte of ongeval zijn fiscaal aftrekbaar. Voorwaarde is dat degene die de premies betaalt, ook de eventuele uitkeringen krijgt. Het komt erop neer dat de begunstigde van de periodieke uitkeringen dezelfde moet zijn als de verzekeringnemer/premiebetaler.

Wat zijn periodieke uitkeringen? Het Ministerie van Financiën geeft in het zogenaamde lijfrentebesluit de volgende omschrijving:

#### Periodieke uitkeringen

‘Ter zake van tijdelijke arbeidsongeschiktheid is verzekerd een van dag tot dag verkregen wordende periodieke uitkering tot de in deze polis vermelde dagbedragen. De uitbetaling van de door de verzekeraar verschuldigd geworden termijnen geschiedt op de laatste dag van elke kalendermaand c.q. week, met dien verstande, dat bij beëindiging van de tijdelijke arbeidsongeschiktheid de uitbetaling zal geschieden op de dag, volgende op die, waarop die beëindiging aan de verzekeraar is bekend geworden.’

#### Fiscaal zijn er dus twee smaken:

- Periodieke uitkeringen: de premies zijn aftrekbaar en de uitkeringen zijn belast in box 1.
- Kapitaaluitkering: de premies zijn niet aftrekbaar en de uitkering is onbelast ([zie paragraaf 7.6](#)).

Een voorbeeld is de ondernemer die een verzekering sluit die voorziet in periodieke uitkeringen bij arbeidsongeschiktheid. Als de ondernemer zelf begunstigde is, kan hij de premies als uitgave voor inkomensvoorziening bij zijn aangifte inkomstenbelasting in aftrek brengen.





Het is overigens niet noodzakelijk dat de verzekerde dezelfde is als de verzekeringnemer en begunstigde. Zo kan bijvoorbeeld de vrouw van een ondernemer een AOV sluiten met haar man als verzekerde.

Deze verzekering voorziet in periodieke uitkeringen die ingaan als de ondernemer arbeidsongeschikt wordt. Als de vrouw ook begunstigde is voor de uitkeringen, zijn de premies voor de verzekering bij haar aftrekbaar. Is de man de begunstigde, dan voldoet de verzekering fiscaal niet. De premies zijn dan niet aftrekbaar in box 1 en de uitkeringen zijn onbelast.

Zoals gezegd zijn de premies als uitgave voor inkomensvoorziening aftrekbaar. Hierbij is bij een AOV de hoogte van de aftrek niet aan een maximum gebonden. Er hoeft dus niet zoiets als een jaar- of inhaalruimte te worden berekend. Als de verzekering op de juiste wijze is vormgegeven, zijn de premies volledig aftrekbaar. Uiteraard is de hoogte van

de premies wel gekoppeld aan de hoogte van de periodieke uitkeringen die op grond van de verzekeringsvoorwaarden maximaal verzekerd kunnen worden.

#### Voorbeeld

Hakim is ondernemer en zijn enige inkomen is winst uit onderneming. Hij heeft zijn arbeidsongeschiktheidsrisico afgedekt. Hij is verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde van de AOV die voorziet in periodieke uitkeringen. De jaarlijkse premie bedraagt € 7.000. Hakim heeft een belastbare winst uit onderneming van € 50.000. De premie van € 7.000 kan als uitgave voor inkomensvoorziening in aftrek komen op de belastbare winst. Het belastbaar inkomen in box 1 van Hakim bedraagt € 43.000.

### 7.3.3 Schending van de voorwaarden

De wet geeft niet nadrukkelijk aan welke aanvullende voorwaarden gelden voor de aftrekbaarheid van premies voor een AOV. Wel verbindt de wet nadelige fiscale gevolgen aan bepaalde handelingen van de verzekeringnemer. Dit wordt aangeduid als schending van de voorwaarden, zoals afkoop van de verzekering en het wijzigen van de begunstiging. Hierna gaan we hier dieper op in.

#### Afkoop

Met afkoop wordt bedoeld dat de verzekeringnemer de verzekering tussentijds beëindigt. Voor de fiscale gevolgen maakt het verschil in welke fase de afkoop plaatsvindt.

Bij afkoop van de verzekering voordat het verzekerde risico is ingetreden, wordt een deel van de koopsom of vooruitbetaalde premie terugbetaald. Dit bedrag is in box 1 als negatieve uitgaven voor inkomensvoorzieningen progressief belast bij de verzekeringnemer. Er is geen revisierente verschuldigd.







Bij afkoop van de verzekering nadat het verzekerde risico is ingetreden, zijn er andere gevolgen. In dit geval wordt een afkoopsom ineens uitgekeerd in plaats van periodieke uitkeringen. De premies voor de verzekering waren aftrekbaar onder de voorwaarde dat periodieke uitkeringen zijn verzekerd. Nu een bedrag ineens wordt uitgekeerd, zijn de premies achteraf gezien ten onrechte in aftrek gebracht. Als sanctie wordt de afkoopsom bij de verzekeringnemer progressief belast in box 1.

De verzekeraar is vanaf 2011 verplicht op de door hem uitbetaalde afkoopsom loonheffing in te houden tegen een vast tarief van 52%. Daarnaast is de begunstigde 20% revisierente verschuldigd over de daadwerkelijk ontvangen afkoopsom.

### Voorbeeld

Ingrid heeft een arbeidsongeschiktheidsverzekering afgesloten. Zij raakt arbeidsongeschikt en krijgt recht op periodieke uitkeringen in verband met arbeidsongeschiktheid. Zij wil dit recht afkopen en is een bedrag ineens overeengekomen met de verzekeraar. De afkoopsom bedraagt € 20.000. Wat zijn de gevolgen?

De verzekeraar keert € 20.000 uit onder inhouding van loonheffing (52%). Ingrid ontvangt dus € 9.600. Ingrid moet bij haar aangifte inkomstenbelasting de afkoopwaarde van € 20.000 opgeven. Daarnaast is zij hierover 20% revisierente verschuldigd. Zij ontvangt voor de revisierente een aanslag in de inkomstenbelasting. Als bij Ingrid in box 1 het maximale tarief (52%) van toepassing is, is zij uiteindelijk het volgende bedrag verschuldigd:

### Inkomstenbelasting

52% over	€ 20.000	=	€ 10.400
Revisierente			
20% over	€ 20.000	=	<u>€ 4.000</u>
Totaal			€ 14.400

Ingrid kan de door de verzekeraar ingehouden loonheffing verrekenen met de verschuldigde inkomstenbelasting.

### Overige schendingen van voorwaarden

Naast afkoop zijn er andere handelingen die tot nadelige fiscale gevolgen leiden:

- Het recht op periodieke uitkeringen wordt gewijzigd in een uitkering ineens.
- De verzekering wordt verpand.
- De verplichting wordt overgedragen aan een niet-toegestane verzekeraar.
- Wijziging begunstiging.
- Wijziging verzekeringnemer, voor zover deze wijziging ertoe leidt dat verzekeringnemer en begunstigde voor de Wet IB2001 niet als dezelfde kunnen worden beschouwd.





### Gevolgen van schending van de voorwaarden

Als er een schending plaatsvindt, is de waarde van de verzekering bij de verzekeringnemer belast. Deze waarde wordt gesteld op de afkoopwaarde of op het totaal van de betaalde premies als dit meer bedraagt. Als er al een of meer uitkeringen zijn gedaan wordt de waarde gesteld op de afkoopwaarde. Daarnaast is de verzekeringnemer 20% revisierente over de waarde verschuldigd.

#### Voorbeeld

Iwan heeft een AOV afgesloten die voorziet in periodieke uitkeringen. Hij is zelf begunstigde. De verzekering voldoet aan de eisen voor aftrek en hij heeft vijf jaar lang € 5.000 premie per jaar betaald. Iwan bedenkt zich en laat zijn vriendin Maaike als begunstigde van de periodieke uitkeringen aantekenen. Iwan is op dat moment nog niet arbeidsongeschikt. De wijziging van de begunstigde is een schending van de voorwaarden. Achteraf gezien heeft Iwan de premie ten onrechte afgetrokken.

De waarde van de verzekering is op het moment van de wijziging nihil. Wel moet hij op dat moment inkomstenbelasting betalen over de afgetrokken premies (€ 25.000). Hij is ook 20% revisierente verschuldigd over de (afkoop)waarde van de verzekering. Bij een waarde van nihil bedraagt de revisierente nihil. Na de wijziging van de begunstiging is de premie niet meer aftrekbaar voor Iwan en zijn eventuele uitkeringen onbelast.

### 7.3.4 Belaste of onbelaste uitkeringen

De periodieke uitkeringen uit een AOV die aan de aftrekvoorwaarden voldoet, zijn belast in box 1. Vanaf 2011 moeten inkomensverzekeraars over deze uitkeringen loonheffingen aangeven, inhouden en afdragen aan de Belastingdienst. De ingehouden loonheffingen kunnen vervolgens worden verrekend met de verschuldigde inkomstenbelasting.

Voldoet een AOV niet aan de aftrekvoorwaarden ([zie paragraaf 7.3.3. en 7.6](#)), dan

zijn de uitkeringen niet belast in box 1. Dit kan bijvoorbeeld doordat de begunstigde niet dezelfde persoon is als de verzekeringnemer.

Het is wel mogelijk dat de werkgever (een rechtspersoon zoals NV of BV) verzekeringnemer is en de werknemer de begunstigde en verzekerde is. In dat geval keert de verzekeraar bij arbeidsongeschiktheid rechtstreeks de periodieke uitkeringen aan de werknemer uit. De verzekeraar is dan de inhoudingsplichtige en moet over de uitkeringen loonheffing inhouden, aangeven en afdragen. De verzekeraar treedt dan in de plaats van de werkgever en neemt zijn inhoudingsplicht over.

Als de werkgever de begunstigde is, keert de verzekeraar de periodieke uitkeringen aan de werkgever uit. In dat geval worden hierover geen loonheffingen ingehouden. Als de werkgever de uitkeringen doorbetaalt aan de arbeidsongeschikte werknemer, is dit loon. De werkgever moet loonheffingen inhouden over de bedragen die hij dan aan de werknemer betaalt. De werkgever is dan inhoudingsplichtige.





## Schema: betrokken partijen bij een AOV

Verzekeringnemer en premiebetaler	Ontvanger uitkeringen	Premie aftrekbaar als	Verzekeraar houdt loonheffing op uitkeringen in
BV	DGA/werknemer	Last voor de BV	Ja <sup>1</sup>
BV Stichting Gemeente	BV Stichting Gemeente	Last voor de BV Last voor de Stichting Last voor de Gemeente	Nee
Stichting/ Gemeente	Verzekerde	Last voor Stichting/ Gemeente	Ja <sup>1</sup>
VOF Maatschap	VOF/vennoot Maatschap/maat	Uitgave voor inkomensvoorziening	Ja (tnv verzekerde)
Eenmanszaak	Ondernemer	Uitgave voor inkomensvoorziening	Ja
Natuurlijke persoon	Natuurlijke persoon (zelfde)	Uitgave voor inkomensvoorziening	Ja

<sup>1</sup> heffing vindt plaats uit hoofde van de inhoudingsplicht van de verzekeraar

## Vergoeding cursus/opleiding

Het komt regelmatig voor dat een verzekeraar een cursus of opleiding aanbiedt of vergoedt met als doel de duur van de arbeidsongeschiktheid te bekorten. Als belanghebbende alleen onder bepaalde voorwaarden hierop recht heeft, bijvoorbeeld omdat de verzekeraar hier eerst goedkeuring aan moet verlenen, dan is de vergoeding of verstrekking onbelast. Gelden deze voorwaarden niet, dan is de vergoeding of verstrekking belast.

## Zwangerschaps- en bevallingsuitkering

In de Wet arbeid en zorg (WAZO) is geregeld dat een vrouw recht heeft op minstens zestien weken (betaald) verlof in verband met zwangerschap en bevalling van haar kind. Als het gaat om een vrouw in dienstbetrekking, moet de werkgever het loon doorbetalen maar krijgt dit op grond van de WAZO van het UWV vergoed. Is sprake van zwangerschaps- of bevallinggerelateerde arbeidsongeschiktheid? Dan kan de werkgever een beroep doen op de ZW en zal het UWV het loon aan de werkgever vergoeden. Voor de werkneemster is er dus sprake van belast loon.

De vrouwelijke ondernemer, die dus niet in dienstbetrekking is, kan zich voor het verlies aan inkomen in de periode van zestien weken van zwangerschap en bevalling van haar kind verzekeren. De meeste AOV's geven recht op een eenmalige of periodieke uitkering. Tot medio 2012 zijn veel belastingadviseurs er van uitgegaan dat een dergelijke eenmalige of periodieke uitkering inkomen is in de zin van de Wet IB2001 en dus belast zou zijn in box 1.





De Belastingdienst heeft echter het standpunt ingenomen dat een dergelijke eenmalige of periodieke uitkering voortvloeit uit de door de ondernemster afgesloten verzekeringsovereenkomst. Deze eenmalige of periodieke uitkering is op grond van de bestaande regelgeving niet belast voor de loon- en inkomstenbelasting. Alleen eenmalige of periodieke uitkeringen ter zake van invaliditeit, ziekte of ongeval zijn belast. De onderhavige uitkeringen worden gedurende een beperkte periode uitgekeerd wegens zwangerschap en niet wegens invaliditeit, ziekte of ongeval die in beginsel wel belast zijn.

#### 7.4 Overgangsrecht en saldomethode

Van 2001 tot en met 2008 had de verzekeringnemer van een AOV die voldeed aan de aftrekvoorwaarden de keuze om de premies wel of niet in aftrek te brengen. Bij aftrek van de premies werd de heffing toegewezen aan box 1 en waren de uitkeringen belast. Werden de premies niet afgetrokken, dan vond belasting plaats in box 3 en waren de uitkeringen onbelast.

Deze overgangsmaatregel is later met een jaar uitgebreid en geldt nu voor alle niet-afgetrokken premies in de periode 2001 tot en met 2009. Voor een uitgebreide uitleg van de saldomethode en de overgangsmaatregel verwijzen wij naar [hoofdstuk 4.3.1](#).

De overgangsmaatregel heeft ook gevolgen voor de AOV. Alle niet-afgetrokken premies in de periode 2001 tot en met 2009 komen in aanmerking voor de onbeperkte saldomethode. Dit houdt in dat een eventuele uitkering in box 1 pas belast is, als het totaal van de uitkeringen meer bedraagt dan het saldo van de niet-afgetrokken premies uit de periode 2001 tot en met 2009. Als wettelijke eis geldt wel dat de verzekeringnemer kan aantonen dat de saldomethode op dat deel van de premie van toepassing is.

##### Voorbeeld

Job heeft in 2001 een AOV gesloten waarvan de premie aftrekbaar is. Tot en met 2009 heeft hij jaarlijks € 5.000 premie betaald. Bij de belastingaangifte heeft hij die premies niet op zijn inkomen in mindering gebracht. In 2010 wordt Job arbeidsongeschikt en krijgt hij een

uitkering van € 10.000 per jaar. Stel dat de uitkering tot 2020 ongewijzigd doorloopt. Hoe verloopt de belastingheffing?

Omdat de verzekeringspremies aftrekbaar zijn, vindt de belastingheffing plaats in box 1. Voor de premies in de periode 2001 tot en met 2009 geldt de onbeperkte saldomethode. Job moet wel aantonen dat deze methode van toepassing is door aan de Belastingdienst te bewijzen dat hij de premies niet heeft afgetrokken. Het saldo van de niet-afgetrokken premies is in totaal  $9 * € 5.000 = € 45.000$ . De uitkeringen in de jaren 2010 tot en met 2013 zijn volledig onbelast. In 2014 zijn de uitkeringen tot en met € 5.000 onbelast. Op dat moment is het bedrag van de niet-afgetrokken premies (€ 45.000) uitgekeerd en zijn de volgende uitkeringen in 2014 of later jaren volledig belast. Op de belaste uitkeringen moet de verzekeraar loonheffingen inhouden en afdragen aan de Belastingdienst.





### Beperkte saldomethode vanaf 2010

Vanaf 2010 kan op een AOV ook de beperkte saldomethode van toepassing zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval als de verzekeringnemer de premies niet of niet helemaal in aftrek brengt. Per jaar komt maximaal € 2.269 in aanmerking voor de saldomethode. In de praktijk zal de beperkte saldomethode alleen worden toegepast als de verzekeringnemer vergeten is de premies op zijn inkomen in mindering te brengen. Deze zogenaamde 'beperkte saldomethode' is op 1 januari 2011 met terugwerkende kracht tot 1 januari 2009 in werking getreden.

#### Voorbeeld

Eva heeft in 2010 een AOV gesloten. De jaarlijkse premie is € 4.000. Eva heeft de premie niet afgetrokken. Na 5 jaar premiebetaling wordt zij begin 2015 arbeidsongeschikt. De periodieke uitkeringen bedragen € 10.000 per jaar. Volgens de saldomethode zijn de uitkeringen tot een bedrag van € 11.345 (5 x € 2.269) onbelast. Daarna zijn de uitkeringen belast.

### 7.5 Advieskosten AOV

Advieskosten die adviseurs in rekening brengen bij klanten voor adviezen bij lijfrenten en arbeidsongeschiktheidsverzekeringen waren tot 1 januari 2013 aftrekbaar, mits de premies voor de verzekering zelf ook voor aftrek in aanmerking kwamen. Vanaf 1 januari 2013 zijn de advieskosten voor deze verzekeringen niet meer aftrekbaar in de inkomstenbelasting. Uitsluitend de daadwerkelijke premies voor een AOV en of lijfrente is dan nog aftrekbaar. Hetzelfde geldt voor de inleg voor een lijfrente.

De afschaffing van de aftrekbaarheid van de advieskosten hangt samen met de invoering van het provisieverbod per dezelfde datum. Het provisieverbod geldt voor ingewikkelde financiële producten zoals pensioenverzekeringen, levensverzekeringen en hypotheek. Ook inkomensverzekeringen, waaronder betalingsbeschermers en de AOV vallen onder het provisieverbod. Vanaf 1 januari 2013 mag de adviseur niet langer provisie van de aanbieder van het financiële product ontvangen. De adviseur dient dus

de advieskosten rechtstreeks in rekening te brengen bij de klant. Met de afschaffing van de aftrekbaarheid van advieskosten kan de klant deze kosten vanaf 1 januari 2013 niet meer aftrekken.

### 7.6 Privévoorziening in box 3

Als een AOV voldoet aan de eisen voor aftrek, kunnen de premies ten laste van het inkomen in box 1 worden gebracht. De uitkeringen zijn dan belast in box 1. Als niet wordt voldaan aan de voorwaarden voor aftrek, vindt belastingheffing plaats in box 3. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het verzekeren van een kapitaaluitkering ineens.





### Wat is een kapitaaluitkering?

Het Ministerie van Financiën geeft in een besluit de volgende omschrijving:

#### Kapitaaluitkering

‘Ter zake van tijdelijke arbeidsongeschiktheid is verzekerd een bij het einde van de arbeidsongeschiktheid verschuldigd wordende som, waarvan de grootte wordt bepaald door de in deze polis vermelde dagbedragen te vermenigvuldigen met de in dagen uitgedrukte duur van de tijdelijke arbeidsongeschiktheid. De verzekeraar is bevoegd op de verzekerde som voorschotten uit te betalen.’

Door deze clausule te hanteren, kunnen feitelijk wel periodiek bedragen worden uitgekeerd. Deze bedragen worden dan aangemerkt als voorschotten op de kapitaaluitkering. De voorschotten (uitkeringen) zijn dan belast in box 3 en de premie is niet aftrekbaar.

Als de begunstigde een ander is dan de verzekeringnemer, voldoet een AOV niet aan de aftrekvoorwaarden. Het maakt dan niet uit of sprake is van periodieke uitkeringen. Een dergelijke verzekering wordt belast in box 3. De premie is niet aftrekbaar en de uitkering is onbelast in box 1.

De waarde van de AOV behoort jaarlijks tot de rendementsgrondslag in box 3. De waarde zal overigens in de opbouwfase te verwaarlozen zijn. In box 3 is dan geen heffing verschuldigd. Daarnaast geldt in box 3 een onbeperkte vrijstelling voor een (risico)verzekering die uitsluitend voorziet in een kapitaaluitkering ineens ij invaliditeit, ziekte of ongeval. Aangezien de waarde in de opbouwfase te verwaarlozen is, lijkt deze onbeperkte vrijstelling een wassen neus. Uiteindelijk komt het erop neer dat alleen in de uitkeringsfase van periodieke uitkeringen of bij een kapitaaluitkering ineens daadwerkelijk sprake kan zijn van een heffing in box 3.

Bij periodieke uitkeringen als voorschotten op de kapitaaluitkering wordt de waarde van het recht op periodieke uitkeringen per 1 januari van het belastingjaar in de vermogensrendementsheffing betrokken.

## 7.7 Overlijdensuitkering door ongeval

Het is mogelijk een eenmalige kapitaaluitkering bij overlijden ten gevolge van een ongeval te verzekeren. Deze verzekering wordt vaak in combinatie met een AOV gesloten. De fiscale behandeling van de eenmalige overlijdensuitkering wijkt af van de eenmalige arbeidsongeschiktheidsuitkering.

### 7.7.1 Dienstverband

In geval van een dienstverband is bij aanspraken op periodieke uitkeringen wegens overlijden of invaliditeit door een ongeval de omkeerregel van toepassing. De door de werkgever betaalde premies (de aanspraak) zijn niet belast bij de werknemer. Het gevolg is dat de periodieke uitkeringen bij overlijden of invaliditeit wel belast zijn.





Voor de eenmalige kapitaaluitkering bij overlijden geldt een specifieke vrijstelling in de Wet LB als de uitkering niet meer bedraagt dan driemaal het loon over een maand (inclusief naar rato vakantiegeld en eventuele vaste dertiende maand). Het meerdere is belast. De vrijstelling is van toepassing als een van de volgende personen verzekerd is en overlijdt:

- de werknemer;
- de echtgenoot van de werknemer;
- degene die in het (voorafgaande) kalenderjaar de fiscale partner is van de werknemer;
- de eigen kinderen of pleegkinderen.

### 7.7.2 Privévoorziening

Het is uiteraard ook mogelijk een ongevalverzekering in privé af te sluiten. Voor de premie geldt geen fiscale faciliteit. De premie is dus niet aftrekbaar in box 1; de overlijdensuitkering is dan ook onbelast in box 1. Daarnaast is de waarde van de verzekering vrijgesteld in box 3 als sprake is van een kapitaaluitkering.

### 7.7.3 Erfrechtelijke gevolgen

De uitkering bij overlijden uit een ongevalverzekering heeft dezelfde gevolgen als een 'gewone' overlijdensrisicoverzekering. De uitkering wordt gelijkgesteld aan een verkrijging krachtens erfrecht. Hierop geldt alleen een uitzondering voor zover de premies voor deze verzekering niet aan het vermogen van de erflater is/zijn onttrokken. Meer over de erfrechtelijke gevolgen van een overlijdensuitkering uit een ongevalverzekering is te lezen in [hoofdstuk 10.7](#).

### 7.8 Buitenlandse rechtsvormen

De laatste jaren is een toename van het ondernemen in een buitenlandse rechtsvorm in Nederland te zien. Ondernemen in een buitenlandse rechtsvorm kan fiscale gevolgen en gevolgen voor de aansprakelijkheid van de ondernemer hebben. Op de site van de Belastingdienst is een lijst te vinden met 'gekwalificeerde buitenlandse samenwerkingsverbanden'. Hierop is vermeld of deze als fiscaal transparant (vallend onder de inkomstenbelasting) of fiscaal niet-transparant (vallend onder de vennootschapsbelasting) zijn aan te merken. In beginsel geldt dat een AOV bij een fiscaal transparante buitenlandse rechtsvorm hetzelfde wordt behandeld als bij een VOF (als sprake is van een samenwerkingsverband) of bij een IB-ondernemer. Wanneer sprake is van een fiscaal niet-transparante rechtsvorm, dan wordt de AOV in principe hetzelfde behandeld als bij een BV. [Zie paragraaf 7.3.4](#).





# Arbeidsongeschiktheid

Onderstaand noemen wij een aantal in Nederland veel voorkomende buitenlandse rechtsvormen:

## Buitenlandse rechtsvormen

Afkorting	Toelichting	Fiscaal transparant?
LLP	Limited Liability Partnership	Ja
Ltd	Limited (Engels, Cypriotisch, Hong Kong)	Nee
EOOD/AD	Bulgaarse rechtsvormen	Nee
AG	Aktiengesellschaft (Duits)	Nee
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung (Duits)	Nee
SA	Société Anonyme (Frans, Luxemburgs)	Nee
SC	Société Civile (Frans, Luxemburgs)	Ja





# Levensloop en spaarloon

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 8





# Levensloop en spaarloon

- [8.1 Levensloopregeling](#)
- [8.2 Deelname levensloopregeling](#)
- [8.3 Opbouw levenslooptegoed](#)
- [8.4 Opname levenslooptegoed](#)
- [8.5 Heffingskortingen](#)
- [8.6 Verlofspaarregelingen \(tot 1 januari 2006\)](#)
- [8.7 Samenvatting levensloopregeling](#)
- [8.8 Bedrijfsspaarregelingen](#)
- [8.9 Inleg spaarloon afgeschaft](#)
- [8.10 Spaarloon geblokkeerd houden](#)
- [8.11 Spaarloon in aandelen of aandelenopties](#)
- [8.12 Vitaliteitsregeling](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

Tot 2012 konden werknemers belastingvrij sparen met de spaarloonregeling en de levensloopregeling. De spaarloonregeling is per 1 januari 2012 afgeschaft. Vanaf 1 januari 2016 is de vrijstelling in box 3 voor het spaarloontegoed vervallen.

Voor de levensloopregeling kunnen zich sinds 1 januari 2012 geen nieuwe deelnemers meer aanmelden. Bestaande deelnemers aan de levensloopregeling kunnen onder bepaalde voorwaarden nog wel gebruikmaken van deze regeling.





## 8.1 Levensloopregeling

Het kabinet heeft de levensloopregeling op 1 januari 2012 afgeschaft. Er is een overgangsregeling die loopt tot 1 januari 2022. Via de levensloopregeling kunnen werknemers een deel van hun brutosalaris sparen voor onbetaald verlof of om eerder te stoppen met werken. Vanaf 2013 is voor de opname van (een deel van) het tegoed verlof niet langer een vereiste. De regeling stond niet open voor zelfstandigen.

### 8.1.1 Overgangsrecht levensloopregeling

Inleg in de levensloopregeling is vanaf 2012 alleen nog mogelijk als het saldo in het levensloopproduct op 31 december 2011 € 3.000 of meer bedroeg. Er geldt geen leeftijdsgrens. Vanaf 2013 is onbetaald verlof niet langer vereist voor opname van (een deel van) het tegoed. Opname van het tegoed is vanaf dat moment bestedingsvrij. Op basis van het overgangsrecht voor de levensloopregeling kan uiterlijk tot 1 januari 2022 worden opgebouwd. Voorzover het saldo op 31 december 2021 niet volledig is opgenomen, wordt tot het tegoed op 31 december 2021 tot het loon gerekend en dus progressief in box 1 belast.

#### Tegoed minder dan € 3.000

Bedroeg het tegoed op 31 december 2011 minder dan € 3.000, dan is het (resterende) tegoed vrijgevallen per 1 januari 2013. Slechts 80% van de waarde per 31 december 2011 is belast. Het eventuele meerdere is volledig belast. De uitkering is belast in box 1.

#### Tegoed € 3.000 of meer

Voor deelnemers met een saldo op 31 december 2011 van € 3.000 of meer gold dat bij opname van het gehele tegoed in 2013, 80% van de waarde per 31 december 2011 wordt belast en het meerdere voor 100%. Ook voor deze opname geldt dat geen verlof hoeft te worden genoten. Deze 80%-regeling gold in 2015 weer bij volledige opname van het tegoed.

Inleg in 2012 of later levert geen levensloopverlofkorting meer op. Reeds opgebouwde levensloopverlofkorting blijft staan en daarvan kan dus nog gebruik worden gemaakt. Inleg is mogelijk op basis van de 'oude' regels. Dat wil zeggen dat de jaarlijkse inleg maximaal 12% van het salaris mag bedragen tot een maximaal tegoed van 210% van dat salaris.

De tekst hierna heeft alleen betrekking op werknemers die in aanmerking komen voor het overgangsrecht voor de levensloopregeling.





# Levensloop en spaarloon

## 8.1.2 Toegelaten uitvoerders levensloopregeling

Toegelaten uitvoerders zijn:

- banken;
- verzekeraars;
- dochters van pensioenfondsen;
- beleggingsinstellingen.

De werkgever mag het levenslooptegoed niet in eigen beheer houden.

## 8.2 Deelname levensloopregeling

### 8.2.1 Werknemer

Deelname aan de levensloopregeling was een wettelijk recht. Elke werknemer kon dus sparen voor levensloopverlof. Vanaf 2012 is deelname alleen nog mogelijk voor werknemers die op 31 december 2011 een levensloopsaldo van € 3.000 of meer hadden. De deelnemer kan zelf kiezen bij welke instelling hij spaart; dat hoeft dus niet de organisatie te zijn waarmee de werkgever een collectief contract heeft gesloten. Zo'n collectief contract kan de werknemer wel bepaalde voordelen bieden, zoals een hogere rente over het levenslooptegoed.

Op verzoek van de werknemer kan het tegoed aan een andere uitvoerder worden overgedragen.

### 8.2.2 Schriftelijk vastleggen

De levensloopregeling moet schriftelijk worden vastgelegd waarbij ten minste het volgende moet worden opgenomen:

- Het doel van de regeling, te weten het treffen van een geldelijke voorziening die uitsluitend bedoeld is voor het opnemen van extra verlof. Hoewel het tegoed vanaf 2013 bestedingsvrij kan worden opgenomen, vereist de wet nog steeds dat in de regeling is bepaald dat het doel van de regeling bedoeld is voor het opnemen van extra verlof.
- De naam van de instelling waar de regeling wordt aangehouden.
- Een bepaling dat de werknemer schriftelijk verklaart of hij eerdere werkgeversaanspraken heeft op grond van de levensloopregeling.
- Een bepaling dat de levensloopregeling niet kan worden afgekocht, vervreemd, prijsgegeven dan wel formeel of feitelijk voorwerp van zekerheid kan worden. De regeling mag de mogelijkheid bieden om de aanspraken af te kopen bij beëindiging van de dienstbetrekking (zie ook [paragraaf 8.4.5](#)).

### 8.2.3 Directeur-groootaandeelhouder (dga)

Dga's die enig werknemer zijn, mogen deelnemen aan de levensloopregeling. Zij zijn immers ook werknemer. Deelname kan wel invloed hebben op de gebruikelijkloonregeling van de dga. De Belastingdienst toetst het loon van de dga aan wat gebruikelijk is in soortgelijke dienstbetrekkingen. Als het loon van de dga vóór de inleg in de levensloopregeling aan deze toets voldoet, speelt de omvang van de inleg in de levensloopregeling geen rol.

Als het ingelegde bedrag echter hoger is dan 12% van het loon, toetst de Belastingdienst het loon ná inleg in de levensloopregeling aan het loon ná inleg in de levensloopregeling in soortgelijke dienstbetrekkingen. De conclusie van de Belastingdienst kan dan zijn dat de inleg in de levensloopregeling te hoog is. Een te hoge inhouding kan worden gecorrigeerd. De correctie moet wel binnen hetzelfde kalenderjaar plaatsvinden. De uitvoerder stort de te veel ingehouden bijdrage terug naar de werkgever/BV. Die keert het bedrag na inhouding van loonheffing alsnog uit aan de dga.





## 8.2.4 Zelfstandig ondernemer

De levensloopfaciliteit geldt niet voor zelfstandig ondernemers.

## 8.3 Opbouw levenslooptegoed

### 8.3.1 Jaarlijks maximum

Werknemers mogen per kalenderjaar maximaal 12% van hun brutosalaris over dat jaar laten inhouden voor de levensloopregeling. Dit is nog mogelijk tot en met 31 december 2021. Rechtstreekse inleg vanuit privé-gelden is niet toegestaan. Op het in te houden bedrag is voor de loonheffing de omkeerregel van toepassing. Dat betekent dat het ingehouden bedrag, mits aan alle voorwaarden wordt voldaan, in mindering komt op het belastbare loon en dus niet wordt belast. De uitkering wordt te zijner tijd wel belast en tot het loon (in box 1) gerekend. Een werkgeversbijdrage is onbelast (zie ook [paragraaf 8.3.4](#)). Het tegoed wordt niet gerekend tot het vermogen in box 3.

### Voorbeeld

Theo verdient bruto € 50.000 per jaar. Hij wil voor het maximale bedrag deelnemen aan een levensloopregeling. Hij laat 12% van het brutoloon inhouden. Zijn inleg is dus € 6.000. De werkgever stort dit op de door Theo uitgekozen levenslooprekening. Afgezien van eventuele pensioenpremie bedraagt het belastbaar loon door de inleg € 44.000.

Voor werknemers die geboren zijn in 1950, 1951, 1952, 1953 of 1954 geldt het maximum niet. Het plafond van 210% ([zie paragraaf 8.3.3](#)) is wel op deze werknemers van toepassing.

### 8.3.2 Werknemersverzekeringen

Op 1 januari 2013 is de Wet uniformering loonbegrip in werking getreden. Vanaf dat moment vormt de inleg in de levensloopregeling niet langer loon voor de werknemersverzekeringen. De uitkeringen zijn dat wel.

Er geldt geen overgangsrecht voor inleg waarvoor in het verleden geen aftrek op het premieloon heeft plaatsgevonden. Dat betekent dat met ingang van 2013 een uitkering leidt tot heffing van premie werknemersverzekeringen (voor zover het maximum premieloon niet wordt overschreden).

### 8.3.3 210%-norm

Als op 1 januari van een nieuw kalenderjaar het tegoed op de levenslooprekening of in de levensloopverzekering 210% of meer van het salaris over het afgelopen kalenderjaar bedraagt, mag gedurende het nieuwe kalenderjaar niet meer worden ingelegd. Wel mag het tegoed verder toenemen door rente-bijbeschrijving of rendementen op beleggingen. Als het tegoed 1 januari van een later kalenderjaar weer minder bedraagt dan 210% van het salaris (bijvoorbeeld door salarisverhoging of lagere waarde van de beleggingen), dan is inleg weer mogelijk. Door de inleg in het lopende jaar mag de 210%-norm worden overschreden.





### Voorbeeld

Hans verdient in 2015 en 2016 bruto € 60.000 per jaar. Op 1 januari 2015 bedraagt zijn levenslooptegoed € 130.000, waardoor hij in 2015 niet mag inleggen. Door tegenvallende beleggingsresultaten bedraagt op 1 januari 2016 zijn levenslooptegoed nog maar € 120.000 (dit is minder dan 210% van het salaris over 2015). Hij laat in 2016 12% van zijn brutosalaris inhouden. De inleg is dan € 7.200 waardoor het totale tegoed € 127.200 bedraagt. Dat is meer dan 210% van € 60.000. Toch is dit toegestaan, omdat alleen naar het tegoed per 1 januari wordt gekeken voor de toepassing van de 210%-norm.

De werknemer moet aan de huidige werkgever melden of hij bij eerdere werkgevers al levenslooptegoed heeft opgebouwd. Daardoor kan de huidige werkgever toetsen of de totale tegoeden bij het begin van een kalenderjaar de norm van 210% nog niet hebben overschreden.

De norm van 210% is gerelateerd aan het loon in het voorafgaande kalenderjaar: het totale brutoloon in dat jaar is maatgevend en niet het nieuwe loon in het jaar waarin eventueel in de levensloopregeling kan worden gestort.

Een te hoge inhouding kan worden gecorrigeerd. De correctie moet wel binnen hetzelfde kalenderjaar plaatsvinden. De uitvoerder stort de te veel ingehouden bijdrage terug naar de werkgever. Die keert het bedrag na inhouding van loonheffing alsnog uit aan de werknemer.

### 8.3.4 Bijdrage werkgever

Werkgevers mogen aan hun werknemers een bijdrage voor inleg in het levenslooptegoed geven. Hierbij blijft de maximuminleg van 12% van het brutojaarsalaris onverminderd gelden. De werkgever mag geen voorwaarden stellen aan de bijdrage (bijvoorbeeld dat het levenslooptegoed moet worden gebruikt voor vervroegd stoppen met werken). Verder moet elke werknemer, dus ook werknemers die niet deelnemen aan de levensloopregeling, een bijdrage ontvangen. Deze werknemers, onder wie de werknemers die het maximumtegoed

hebben bereikt, ontvangen de bijdrage na inhouding van loonheffing bij het salaris.

Geeft de werkgever geen bijdrage aan de werknemers die niet deelnemen aan de levensloopregeling of stelt de werkgever voorwaarden aan de bijdrage, dan worden de levenslooptegekans van alle werknemers progressief belast als loon uit vroegere dienstbetrekking. De werkgeversbijdrage kan dus niet worden beperkt tot een aantal deelnemers aan de regeling. Op grond van de hardheidsclausule wordt echter goedgekeurd dat de levenslooptegekans van die deelnemers die geen hogere bijdrage krijgen, niet progressief worden belast.

Werkgeversbijdragen kunnen fiscaal gezien worden gestaffeld, afhankelijk van de leeftijd van de werknemer, of worden gesteld op een vast bedrag of een percentage van het loon. Een leeftijdsafhankelijke bijdrage van de werkgever kan overigens wel strijdig zijn met de Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd bij arbeid.





## 8.4 Opname levenslooptegoed

Tot 1 januari 2012 hadden werknemers recht op deelname aan de levensloopregeling, maar geen recht op opname van levensloopverlof. Opname van het verlofsaldo moest de werknemer in overleg met zijn werkgever regelen. Werknemers hebben wel recht op de wettelijke vormen van verlof, zoals zorg- en ouderschapsverlof. Gaat de werkgever niet akkoord met opname van verlof, dan kan de werknemer het saldo eventueel aanwenden voor de verbetering van het pensioen (mits deze mogelijkheid in de pensioenregeling is opgenomen). Het pensioen mag door overdracht van het levenslooptegoed niet bovenmatig worden (zie paragraaf 8.4.4). Vanaf 1 januari 2013 hoeft het levenslooptegoed niet meer opgenomen te worden voor verlof. Het opgebouwde tegoed kan bestedingsvrij worden opgenomen.

Laat de deelnemer het tegoed staan, dan wordt het tegoed op de dag vóór het bereiken van de AOW-leeftijd, de eerdere pensioendatum of het bereiken van 31 december 2021 tot het loon gerekend en dus progressief in box 1 belast.

Werknemer en werkgever moeten gezamenlijk de uitvoerder verzoeken om het levenslooptegoed uit te keren. De uitvoerder maakt vervolgens (periodiek) de uitkering over aan de werkgever. De werkgever keert het bedrag onder inhouding van loonheffing aan de werknemer uit.

### 8.4.1 Maximale uitkering

De uitkering gedurende het verlof mag samen met loon (deeltijdverlof) maximaal 100% van het salaris direct voorafgaand aan de verlofperiode bedragen. Er geldt wettelijk geen minimumuitkering. Eventuele productvoorwaarden kunnen wel een minimum voorschrijven.

### 8.4.2 Verlofvormen

Vanuit fiscaal oogpunt zijn er geen wettelijk voorgeschreven vormen van levensloopverlof.

## 8.4.3 Pensioenopbouw tijdens verlofperiode

De staatssecretaris heeft in 2008 een ruimer beleid gepubliceerd voor pensioenopbouw tijdens (levensloop) verlof. Vóór die publicatie was al duidelijk dat pensioenopbouw tijdens levensloopverlof mogelijk is. Het dienstverband blijft immers in stand. Voor de pensioenopbouw tijdens levensloopverlof mag nu worden uitgegaan van het loon dat direct vóór of direct na het levensloopverlof werd genoten, ook als het loon in de levenslooperiode nihil of anderszins aanzienlijk lager dan gebruikelijk is.

Dit ruimere beleid geldt niet voor perioden van geheel of gedeeltelijk onbetaald verlof, voor zover in de verlofperioden cumulatie plaatsvindt met:

- pensioenopbouw in een pensioenregeling bij een eventuele nieuwe werkgever;
- de vorming van een oudedagsreserve;
- deelname aan een beroepspensioenregeling.

De werkgever zal hiervan via een verklaring van de werknemer op de hoogte moeten blijven.





### Voorbeeld

Linda heeft een loon van € 60.000. Haar pensioenopbouw bedraagt 1,875% op basis van middelloon, met een franchise van € 15.000. Linda besluit met levensloopverlof te gaan. Het bedrag dat ze uit haar gespaarde levenslooptegoed opneemt, bedraagt € 20.000.

Zij kan haar pensioenopbouw onverminderd voortzetten: 1,875% \* (€ 60.000 - € 15.000) = € 843,75.

### 8.4.4 Overdracht levenslooptegoed naar pensioenregeling

Op verzoek van de werknemer mag levenslooptegoed worden overgedragen naar pensioen. Voorwaarde is dat de pensioenopbouw ook na de overdracht niet bovenmatig is, gerelateerd aan salaris en diensttijd van de werknemer.

De overdracht mag op elk gewenst moment plaatsvinden, maar uiterlijk op de laatste dag vóór het bereiken van de AOW-leeftijd of een eerdere pensioendatum en uiterlijk op 31 december 2021.

Overdracht is alleen mogelijk als dit met de uitvoerder van de pensioenregeling is overeengekomen. Er bestaat dus geen wettelijk recht.

### Relatie met vroegpensioen

De levensloopregeling is vastgelegd in de Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/ prepensioen en introductie levensloopregeling (Wet VPL). Tegelijk met de introductie van de levensloopregeling zijn de mogelijkheden om fiscaal gefacilieerd eerder te stoppen met werken beperkt.

Voor werknemers die geboren zijn vóór 1 januari 1950 en voor wie op 31 december 2004 reeds een VUT-, overbruggings- of prepensioenregeling van toepassing was, geldt een overgangsregeling. Onder voorwaarden kan voor deze groep werknemers de VUT-, overbruggings- of prepensioenregeling worden voortgezet ([zie hoofdstuk 6.2.7](#)).

De levensloopregeling is zo vormgegeven dat bij maximale gebruikmaking van de fiscale faciliteit drie jaar eerder kan worden gestopt met werken tegen 70% van het laatstverdiende salaris. Dit aspect is voor de werknemersorganisaties een argument geweest om in te stemmen met de Wet VPL.

## Let op!

Door overdracht van levenslooptegoed naar een pensioenregeling wordt het pensioen aangevuld. Als de werknemer eerder gebruik heeft gemaakt van de jaarruimte, kan achteraf blijken dat die lijfrenteaftrek ten onrechte is genoten. De aangevulde pensioenaanspraken worden hierdoor niet aangetast. Wel zal de Belastingdienst de te veel genoten lijfrenteaftrek terugnemen.







Het tot 31 december 2005 opgebouwde kapitaal voor overbruggings- en prepensioen kan worden overgeheveld naar de levensloopregeling. De overheveling telt niet mee voor de maximale storting van 12% per jaar. Het totale maximum van 210% blijft echter wel gelden. Overheveling is slechts mogelijk als werkgever en pensioenuitvoerder deze optie aanbieden.

## 8.4.5 Afkoop levenslooptegoed

In de levensloopregeling moet zijn vastgelegd dat aanspraken op de levensloopregeling niet kunnen worden afgekocht, vervreemd, prijsgegeven of voorwerp van zekerheid kunnen worden. Bij afkoop of vervreemding van het levenslooptegoed wordt de gehele levensloopregeling onzuiver. Het totale tegoed wordt dan ineens belast als loon uit vroegere dienstbetrekking. Afkoop heeft in beginsel alleen gevolgen voor de betreffende werknemer.

Afkoop is wel toegestaan bij het beëindigen van de dienstbetrekking. In dat geval wordt de gehele aanspraak ineens belast als loon uit vroegere dienstbetrekking.

In 2015 wordt bij opname van het gehele tegoed ineens, 80% van de waarde per 31 december 2013 belast. Het meerdere wordt volledig belast. Er kan ook voor worden gekozen om bij het beëindigen van de dienstbetrekking het levenslooptegoed aan te houden voor een volgende dienstbetrekking. Het onderbrengen van het levenslooptegoed bij een andere aanbieder/uitvoerder (die ook aan de voorwaarden voor aanbieders voldoet) is geen afkoop of vervreemding.

## 8.4.6 Faillissement werkgever

Als een werknemer het levenslooptegoed wil opnemen maar de werkgever bestaat niet meer, bijvoorbeeld omdat deze failliet is gegaan, dan keert de uitvoerder rechtstreeks uit aan de werknemer onder inhouding van loonheffing. Periodieke uitkeringen zijn dan niet mogelijk. Immers, een dienstverband ontbreekt en om die reden kan geen sprake zijn van verlof.

## 8.4.7 Overlijden werknemer

Bij overlijden van de werknemer mag het levenslooptegoed na inhouding van loon

heffing als loon ineens worden uitgekeerd aan de erfgenamen. De erfgenamen hebben de keuze het levenslooptegoed nog in de aangifte van de overleden werknemer in aanmerking te nemen als loon uit tegenwoordige dienstbetrekking. Het levenslooptegoed kan ook in hun eigen aangifte worden opgenomen als loon uit een vroegere dienstbetrekking van een ander. Vervolgens betalen de nabestaanden erfbelasting over het resterende bedrag.

Er is dan geen recht op levensloopverlofkorting, omdat er geen sprake is van de opname van het tegoed voor het financieren van onbetaald verlof.

## 8.4.8 Echtscheiding

Bij echtscheiding kan de ex-echtgenoot/partner van de werknemer geen aanspraak maken op een uitkering uit de levensloopregeling. Wel kan de waarde van het levenslooptegoed, rekening houdend met de fiscale claim en afhankelijk van de huwelijksvoorwaarden, worden meegenomen bij de boedelverdeling.





## 8.5 Heffingskortingen

Heffingskortingen worden niet van het inkomen afgetrokken. Zij verminderen het bedrag van de verschuldigde inkomstenbelasting en premies volksverzekeringen.

De heffingskortingen bestaan, indien sprake is van zowel belasting- als premieplicht, uit een belastingdeel en een premiedeel.

### 8.5.1 Levensloopverlofkorting

Om de levensloopregeling aantrekkelijker te maken, is de levensloopverlofkorting geïntroduceerd. Deze heffingskorting bedraagt € 209 per jaar waarin levenslooptegoed (hoe weinig ook) is opgebouwd in de levensloopregeling (daarbij tellen alleen jaren van opbouw tot en met 2011 mee). Bij de totstandkoming van de levensloopregeling heeft de wetgever aangegeven dat met opbouwjaren bedoeld wordt de jaren waarin daadwerkelijk geld wordt ingelegd in de regeling (hoe gering die inleg ook is).

In 2014 heeft een rechtbank geoordeeld dat jaren waarin rente wordt genoten over het levenslooptegoed, ook meetellen als opbouwjaren voor de levensloopverlofkorting. In de toekomst zal moeten blijken of dit standpunt ook door andere en hogere rechters wordt gevolgd.

De levensloopverlofkorting is een korting op de te betalen loon- en inkomstenbelasting in het jaar waarin levenslooptegoed is opgenomen. De te benutten levensloopverlofkorting is maximaal gelijk aan het opgenomen tegoed. Eventueel niet-benutte levensloopverlofkorting schuift door naar een volgende periode van verlof waarin levenslooptegoed wordt opgenomen.

De levensloopverlofkorting is van toepassing bij reguliere opname van verlof, bij de belastingheffing over het tegoed in verband met het bereiken van de AOW-leeftijd of de eerdere pensioendatum en bij opname ineens in 2015. Bij overdracht van het levenslooptegoed naar een pensioenregeling, kan het opgebouwde recht op levensloopverlofkorting dus niet worden benut.

## 8.6 Verlofspaarregelingen (tot 1 januari 2006)

De levensloopregeling is gebaseerd op de verlofspaarregeling en heeft deze vanaf 1 januari 2006 vervangen.

Het opgebouwde verlofspaartegoed kon per 1 januari 2006 worden aangemerkt als een levenslooptegoed. Een verlofspaartegoed in tijd kan nog volgens de regels van de verlofspaarregeling worden opgenomen. Deze tegoeden tellen wel mee voor de maximale jaargrens van 210%.





## Levensloop en spaarloon

### 8.7 Samenvatting levensloopregeling

In onderstaand overzicht staan samengevat de belangrijkste kenmerken van de levensloopregeling:

Doel	Sparen voor onbetaald verlof. Verlof is geen vereiste meer voor opname.
Deelname mogelijk voor	Werknemers.
Maximum spaartegoed	210% van het brutojaarsalaris van het voorafgaande kalenderjaar.
Maximum aftrekbare inleg per jaar	12% van het brutojaarsalaris (alleen nog mogelijk als levenslooptegoed op 31-12-2011 € 3.000 of meer was).
Bijdrage werkgever	Als de werkgever hiervoor heeft gekozen, dan gelijke bijdrage voor alle werknemers (ook niet-deelnemers).
Opname mogelijk	Geen beperkingen voor opname.
Inhouding en afdracht uitkering	Volgens tabel door (ex)werkgever en bij ontbreken werkgever door uitvoerder. Verrekening in aangifte inkomstenbelasting (progressief tarief).
Heffingskorting	€ 209 per jaar waarin is opgebouwd (uitsluitend voor opbouw tot en met 2011).
Uiterste opnamedatum	Dag vóór bereiken AOW-leeftijd, eerdere pensioendatum dan wel 31 december 2021.
Overheveling naar pensioen mogelijk	Ja, mits toegestaan volgens de pensioenregeling, er ruimte is om het pensioen fiscaal aan te vullen en overheveling uiterlijk 31 december 2021 plaatsvindt.





## 8.8 Bedrijfspaarregelingen

Bedrijfspaarregelingen werden in Nederland altijd gezien als interessante arbeidsvoorwaarde. Via een bedrijfspaarregeling konden werknemers fiscaal voordelig sparen. Tot 1 januari 2003 waren er drie soorten bedrijfspaarregelingen: de spaarloon-, premiespaar- en winstdelingsregeling. Per 1 januari 2003 zijn de premiespaar- en winstdelingsregeling afgeschaft. Per 1 januari 2012 is inleg van spaarloon niet meer mogelijk. Nu kan een werkgever geen bedrijfspaarregelingen meer aanbieden.

## 8.9 Inleg spaarloon afgeschaft

Met een spaarloonregeling kon de werknemer belastingvrij een deel van zijn brutoloon (maximaal € 613 per jaar) sparen. Per 1 januari 2012 is inleggen in de spaarloonregeling niet meer mogelijk. Het spaarloontegoed over 2010 en 2011 is per dezelfde datum vrijgegeven, zodat dit vrij ter besteding opgenomen kan worden. In 2009 was spaarloon over eerdere jaren al vrijgegeven.

## 8.10 Spaarloontegoed geblokkeerd houden

Opname van het tegoed was niet verplicht. Voor het tegoed dat nog geblokkeerd op een spaarloonrekening stond, gold tot 1 januari 2016 een speciale vrijstelling in box 3. Per 1 januari 2016 is de speciale vrijstelling komen te vervallen. De box 3 vrijstelling zorgde ervoor dat het voor deelnemers nog steeds interessant kon zijn om hun spaarloontegoed geblokkeerd te houden.

## 8.11 Spaarloon in aandelen of aandelenopties

Het spaarloon kon ook bestaan uit (certificaten van) aandelen van een onderneming. In dat geval gold onder voorwaarden een dubbele inlegmogelijkheid voorzover in aandelen werd gespaard en het tegoed geblokkeerd was.

### Voorbeeld

Een werknemer nam voor € 300 deel aan de spaarloonregeling. Voor de overige € 313 verstreekte de werkgever aandelen in zijn onderneming. Dit bedrag mocht worden verdubbeld, zodat de werknemer € 626 in aandelen mocht ontvangen.

Ook sparen in aandelenopties was toegestaan. De werknemer mocht binnen de blokkerings-termijn van tenminste vier jaar het optierecht niet uitoefenen of dit recht vervreemden of afkopen. Deed hij dit wel, dan moest de waarde van de opties in geld op de geblokkeerde spaarloonrekening worden gestort. Net als bij aandelen mocht het maximale spaarloonbedrag worden verdubbeld voorzover het geld werd benut voor aandelenopties.





# Levensloop en spaarloon

---

## 8.12 Vitaliteitsregeling

De spaarloon- en levensloopregeling zijn per 1 januari 2012 komen te vervallen. Hiervoor in de plaats zou de vitaliteitsregeling worden ingevoerd. De vitaliteitsregeling gaat niet door. De spaarloonregeling wordt niet vervangen door een andere regeling. Per 1 januari 2016 is ook de vrijstelling in box 3 voor spaarloon-tegoed komen te vervallen.



# Sparen en beleggen

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 9





- [9.1 Belastingheffing in box 3](#)
- [9.2 Waarderingsgrondslagen](#)
- [9.3 Heffingvrij vermogen](#)
- [9.4 Vrijgesteld vermogen in box 3](#)
- [9.5 Onroerende zaak in box 1 of box 3](#)
- [9.6 Buitenlands belastingplichtigen](#)
- [9.7 Gegevensuitwisseling](#)
- [9.8 Foreign Account Tax Compliance Act \(FATCA\)](#)
- [9.9 Common Reporting Standards \(CRS\)](#)
- [9.10 Herziening box 3 per 1 januari 2017](#)
  - [Afkortingen](#)
  - [Colofon](#)

## Inleiding

Nederlanders zetten steeds meer geld op spaarrekeningen. Bijna 80% van het vermogen staat op spaarrekeningen, ondanks de lage rente. Eén van de redenen is de economische crisis: de spaarpot is bedoeld als financiële buffer om tegenslagen zoals werkloosheid te kunnen opvangen. Een andere belangrijke stimulans is de onzekerheid over toekomstige (pensioen) uitkeringen en de behoefte om extra te sparen voor de oude dag. Ook huishoudens die te maken hebben met een hypotheekschuld die groter is dan de (gedaalde) waarde van hun woning, zetten geld opzij om op de kortere of langere termijn de restschuld te kunnen aflossen.

In dit hoofdstuk leggen we uit hoe het inkomen uit sparen en beleggen fiscaal wordt behandeld. We bespreken de vermogensrendementsheffing en alle aspecten die bij de berekening hiervan een rol spelen. Aan het eind staan we ook kort stil bij de buitenlandse belastingplicht en de gegevensuitwisseling met de Belastingdienst. Daarnaast blikken we kort vooruit naar de wijzigingen in box 3 per 1 januari 2017.





## 9.1 Belastingheffing in box 3

De belastingheffing in box 3 vindt plaats over een zogenoemd forfaitair rendement. De werkelijke inkomsten, zoals rente, dividend of huur, zijn hierbij niet van belang. Het forfaitair rendement is vastgesteld op 4% en wordt berekend over de rendementsgrondslag. De rendementsgrondslag is het saldo van de bezittingen minus de schulden in box 3 op 1 januari. Het belastingtarief in box 3 bedraagt 30%. Per saldo wordt dus 1,2% over de rendementsgrondslag geheven: 30% belastingheffing over het forfaitair rendement van 4%.

Een forfaitaire wijze van belastingheffing kan voordelig zijn als het daadwerkelijk behaalde totale netto rendement meer bedraagt dan 4%. Het systeem kan ook nadelig uitpakken, vooral wanneer met het box 3-vermogen geen of zelfs een negatief rendement wordt behaald. Box 3 bevat geen tegenbewijsregeling voor situaties waarin de werkelijke inkomsten uit sparen en beleggen lager zijn dan de forfaitaire 4%.

In box 3 kan geen verlies ontstaan. Als het saldo van de schulden meer bedraagt dan de waarde van de belaste bezittingen, is de rendementsgrondslag negatief en is er geen belastbaar inkomen uit sparen en beleggen. Box 3 kent geen verliesrekening!

### Voorbeeldberekening in box 3

Bezittingen	_____	
AF Schulden (na aftrek drempelbedrag voor schulden € 3.000)	_____	-/-
	_____	
Rendementsgrondslag (1 januari)	_____	
AF heffingvrij vermogen	_____	-/-
AF heffingvrij vermogen van fiscale partner (indien aanwezig)	_____	-/-
	_____	
Grondslag forfaitair rendement (minstens € 0)	_____	
	_____	
Voordeel uit sparen en beleggen 4%:	_____	
AF evt. persoonsgebonden aftrek	_____	-/-
	_____	
Belastbaar inkomen uit sparen en beleggen	_____	
	_____	
Belasting 30%	_____	





**Let op!**

Wanneer een belastingplichtige kort na 1 januari een vermogensbestanddeel verkrijgt, bijvoorbeeld de verkoopwinst uit zijn eigen woning, kan hij hierover het hele jaar rendement behalen. Dit vermogensbestanddeel telt niet mee voor de rendementsgrondslag voor de vermogensrendementsheffing in dat jaar. Er is over dit vermogensbestanddeel dus ook geen vermogensrendementsheffing verschuldigd in dat jaar. Dit is een punt van aandacht bij schenkingen, verkoop van de eigen woning en grote aankopen, zoals een auto.

**9.1.1 Peildatum box 3-vermogen**

De heffing in box 3 is gebaseerd op de waarde van het vermogen. Om deze waarde te kunnen bepalen, is de vermogenswaarde (bezittingen minus schulden) op 1 januari van het jaar van belang. Het is dan ook aantrekkelijk het vermogen op deze peildatum zo laag mogelijk te houden.

**Soms tijdsevenredige heffing**

Bij immigratie, emigratie en ook bij overlijden geldt een afwijkende peildatum. Zo geldt bij aanvang van de binnenlandse belastingplicht deze begindatum als eerste peildatum. Bij het einde van de binnenlandse belastingplicht in een jaar is deze einddatum de peildatum. Het forfaitaire rendement van 4% wordt in deze bijzondere gevallen tijdsevenredig berekend. Daarbij worden delen van de kalendermaand verwaarloosd.

**Let op!**

Is er in een deel van het jaar belastingplicht, dan bestaat wel volledig recht op het heffingvrij vermogen. In het hierna volgende voorbeeld wordt dit echter buiten beschouwing gelaten.

**Voorbeeld**

Op 1 januari 2016 bezit Benno (alleenstaand) € 110.000. Hij emigreert op 25 augustus van dat kalenderjaar. Op die datum bedraagt zijn vermogen € 120.000. Afgezien van vrijstellingen en tegemoetkomingen wordt het forfaitaire rendement van Benno als volgt berekend.

De peildatum in 2016 is 1 januari. De waarde van de op deze datum aanwezige vermogensbestanddelen bedraagt € 110.000. Benno is in 2016 gedurende zeven hele kalendermaanden (t/m juli) binnenlands belastingplichtig geweest.

Het inkomen uit sparen en beleggen komt uit op  $4\% \times 7/12 \times € 110.000 = € 2.566$ .

De aanslag bedraagt  $30\% \times € 2.566 = € 770$ .





### 9.1.2 Bezittingen in box 3

In de inkomstenbelasting kennen we de zogenoemde rangorderegeling. Deze regeling houdt in dat een inkomensbestanddeel in beginsel maar in één box kan vallen. Als meerdere boxen voor wat betreft de heffing in aanmerking kunnen komen, geldt de box die het eerst in de wet wordt genoemd. Dus eerst box 1, dan box 2 en de rest valt in box 3. De eigen woning die als hoofdverblijf wordt gebruikt, belandt bijvoorbeeld niet in box 3, aangezien deze al wordt belast in box 1. Hoewel de eigen woning kan worden aangemerkt als een bezitting, maakt zij dus (in het geval het een hoofdverblijf betreft) geen deel uit van de rendementsgrondslag.

De volgende bezittingen worden meegenomen in de rendementsgrondslag:

- bank-, giro- en spaartegoeden;
- aandelen en obligaties;
- contant geld en vorderingen;
- tweede woning;
- overige onroerende zaken;
- het niet-vrijgestelde deel van kapitaalverzekeringen;

- rechten op periodieke uitkeringen (voor zover niet belast in box 1);
- (rechten op) roerende zaken die de belastingplichtige niet voor persoonlijke doeleinden gebruikt of die dienen ter belegging. Voorbeelden van roerende zaken zijn kunst, meubilair en de auto. Over de waarde van deze bezittingen wordt normaliter geen belasting geheven, tenzij ze hoofdzakelijk (= meer dan 70%) worden benut als beleggingsobject of ter verhuur worden aangeboden. De bewijslast hiervoor berust bij de inspecteur van de Belastingdienst;
- overige bezittingen (zoals het aandeel in het vermogen in een Vereniging van Eigenaren).

Binnenlandse belastingplichtigen moeten, buiten de vrijgestelde bestanddelen, in de aangifte alle onderdelen van het belastbaar vermogen in box 3 opnemen, dus ook de banktegoeden in Luxemburg, de zilveren munten onder de matras, het contant geld dat op de peildatum aanwezig is en de aandelen die zijn belegd op Jersey. Om dubbele heffing

te voorkomen, wordt veelal een tegemoetkoming in de te betalen belasting verleend in situaties waarin ook het andere land belasting mag heffen over (inkomsten uit) dit vermogen.

### 9.1.3 Schulden in box 3

Schulden in box 3 zijn verplichtingen die een waarde in het economisch verkeer hebben. Op grond van de rangorderegeling worden schulden die in box 1 of box 2 vallen, in box 3 buiten beschouwing gelaten.



**Voorbeelden van box 3-schulden zijn:**

- consumptieve leningen;
- schulden waarvan de rente niet in box 1 of box 2 kan worden afgetrokken, zoals:
  - deel van de hypotheek waarvan de rente niet aftrekbaar is;
  - leningen voor lijfrente- of kapitaalverzekeringen;
- studieschulden;
- leningen voor ziektekosten;
- leningen voor aandelenlease.

**De volgende schulden horen op grond van de wet niet in box 3 thuis:**

- schulden en vorderingen die voortvloeien uit de heffing van belastingen m.u.v. erfbelasting;
- totaal van schulden die onder de drempel van € 3.000 blijven;
- lopende schuldtermijnen korter dan één jaar;
- schulden ter zake van periodieke giften, partneralimentatie en andere verplichtingen die als persoonsgebonden aftrek in box 1 in aanmerking zijn genomen.

**Belastingenschulden en -vorderingen**

Schulden en vorderingen die voortvloeien uit belastingen (inclusief premies volksverzekeringen) blijven buiten beschouwing voor de vermogensrendementsheffing. Denk hierbij aan schulden op grond van inkomstenbelasting en andere heffingen van de rijksoverheid, lagere overheden, bijvoorbeeld de onroerendezaakbelasting van de gemeente, en waterschappen.

Hierop zijn twee uitzonderingen:

- Vorderingen en schulden met betrekking tot de erfbelasting tellen mee voor het belastbare inkomen uit sparen en belegging in box 3;
- Belastingenschulden van een voorlopige aanslag die de belastingplichtige niet heeft kunnen betalen vóór 31 december omdat er nog geen (nadere) voorlopige aanslag is opgelegd. Terwijl hij daar wel tijdig om heeft verzocht. Tijdig is: (i) als het verzoek om een voorlopige aanslag schriftelijk of digitaal is ingediend uiterlijk 8 weken voor het einde van het kalenderjaar, of (ii) als een aangifte uiterlijk 13 weken voor het einde van het kalenderjaar is ingediend.

**Schulden onder de drempel van € 3.000**

Er is een zogenoemde 'doelmatigheidsdrempel' ter grootte van € 3.000 per belastingplichtige. Dit betekent dat op het totaal van de schulden per 1 januari een bedrag van € 3.000 in mindering wordt gebracht. Bij partners wordt het bedrag verdubbeld, zodat in totaal de eerste € 6.000 aan schulden buiten beschouwing moet worden gelaten. De partners mogen dit bedrag onderling toedelen, maar zij mogen geen hogere drempel in aanmerking nemen dan het deel van de schulden dat zij aan zichzelf toerekenen.

**Tip**

Door belastingenschulden vóór 1 januari te betalen, wordt de grondslag van box 3 verlaagd. Dit kan alleen op basis van een opgelegde (voorlopige) aanslag.





### Voorbeeld

Toni is gehuwd en heeft - samen met zijn vrouw Veronique - bezittingen met een waarde van € 400.000 en schulden die op 1 januari 2016 in totaal € 221.000 bedragen. Toni deelt al het vermogen aan zichzelf toe. Per saldo zou zijn rendementsgrondslag dus € 179.000 bedragen. Omdat op het schulden-totaal de eerste € 3.000 per persoon aan schulden buiten beschouwing blijft, wordt bij de berekening slechts een schuldumfang van € 221.000 - € 6.000 is € 215.000 in aanmerking genomen. De rendementsgrondslag - afgezien van het heffingvrij vermogen - bedraagt dan (€ 400.000 - € 215.000 =) € 185.000.

### Lopende termijnen korter dan één jaar

Termijnen van rente, huur en pacht die korter lopen dan één jaar, worden niet meegenomen bij bepaling van de rendementsgrondslag. Als de rente op een spaarrekening jaarlijks op 1 oktober wordt bijgeschreven, is op 1 januari sprake van een lopende rentetermijn van drie maanden. Deze rentetermijn hoeft niet bij het saldo van de spaarrekening te worden

opgeteld. Dit ligt anders als de rente niet jaarlijks wordt bijgeschreven ([zie ook paragraaf 9.2.2](#) en [paragraaf 9.4.7](#)).

Schulden in verband met aftrekposten in box 1 Schulden ter zake van periodieke giften, partneralimentatie en andere verplichtingen die als persoonsgebonden aftrek in box 1 in aanmerking zijn genomen, kunnen niet als schuld worden aangemerkt voor box 3. Op grond van een rechterlijke uitspraak waren schulden ter zake van partneralimentatie wel aan te merken als box 3-schulden. Met ingang van 31 december 2009 is de wet gewijzigd en is dit geen box 3-schuld meer. De verplichting tot het betalen van kinderalimentatie was echter wel nog aftrekbaar als box 3-schuld. Per 1 januari 2012 is ook dit in de wet gerepareerd.

## 9.2 Waarderingsgrondslagen

Zoals eerder aangegeven wordt in box 3 belasting geheven over een forfaitair rendement van de waarde van de vermogensbestanddelen. In deze paragraaf wordt de beperking van deze waarde en de waarderingsmaatstaven behandeld.

### 9.2.1 Algemene waardebepaling

Hoofregel is dat bezittingen en schulden in box 3 in aanmerking moeten worden genomen tegen 'de waarde in het economisch verkeer' op de peildatum. Vrij vertaald is dat de waarde die het vermogensbestanddeel heeft als het op dat moment wordt verkocht aan een onafhankelijke persoon (derde). Subjectieve waarde-elementen blijven daarbij buiten beschouwing. Denk hierbij aan de emotionele waarde van een 'Vermeer' van oma, die als belegging wordt aangehouden.

### 9.2.2 Speciale waarderingsvoorschriften

Naast de algemene waardebepaling kennen de volgende vermogensbestanddelen speciale waarderingsvoorschriften:

#### De tweede woning (voor eigen gebruik)

Bij een tweede of volgende woning wordt de waarde gesteld op de WOZ-waarde. Een uitzondering hierop is de verhuurde woning en een woning met erfpacht. In het geval van een verhuurde woning mag de WOZ-waarde worden gecorrigeerd met de waarde-





drukkende werking van de verhuur, mits de huurder recht heeft op huurbescherming. Is er sprake van erfpacht van bij aanvang tenminste twaalf jaar, dan mag worden aangesloten bij de waardering voor verhuurde woningen.

Indien de woning op erfpachtgrond staat en jaarlijks een canon is verschuldigd, wordt de waarde van de erfpachtcanon gesteld op zeventien maal het jaarlijkse bedrag. Dit bedrag wordt in mindering gebracht op de WOZ waarde.

### Lopende termijnen langer dan een jaar

De waarde van lopende termijnen van rente, huur en pacht met een duur van meer dan een jaar, worden in box 3 belast. Bij een spaarrekening waar de rente na bijvoorbeeld vijf jaar wordt uitgekeerd, moet de waarde van de lopende rentetermijn jaarlijks op de peildatum worden opgeteld bij het saldo van de spaarrekening ([zie voor meer informatie paragraaf 9.4.7](#)).

## Effecten

### Beursgenoteerde effecten

Voor de waardering van effecten die genoteerd staan aan de effectenbeurs te Amsterdam, wordt de waardering op de peildatum gebaseerd op de slotnotering van de Officiële Prijscourant uitgegeven door Euronext Amsterdam N.V. Deze notering is de slotwaarde op de laatste handelsdag van het jaar. Voor effecten die aan buitenlandse beurzen zijn genoteerd, kan eveneens de slotkoers op de betrokken beurzen worden aangehouden. Voor de waardering van aandelen in gefailleerde fondsen of ondernemingen is alleen de laatst bekende koers bekend. De waarde in het economisch verkeer kan dan afwijken van de laatst bekende koers. Het is aan de belastingplichtige om aan te tonen dat de waarde in het economisch verkeer afwijkt van de laatst bekende koers.

### Niet-beursgenoteerde effecten

Dit zijn effecten die niet zijn opgenomen in enige bij ministeriële regeling aangewezen prijscourant. Voor deze effecten moet de waarde in het economisch verkeer per de peildatum worden opgenomen.

## Opties

Personeelsopties moeten worden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer. Voor opties die zijn genoteerd aan de Nederlandse beurs, kan de slotnotering van de Officiële Prijscourant als waarde worden gehanteerd. Voor niet-beursgenoteerde opties is de waarde in het economisch verkeer de box 3-waarde.

### Periodieke uitkeringen en genotsrechten

De waarde van periodieke uitkeringen die niet in box 1 in de heffing zijn betrokken, wordt in box 3 belast. Voorbeelden zijn een erfpachtcanon en rechten van vruchtgebruik. In het Uitvoeringsbesluit IB 2001 zijn waarderingstabellen voor periodieke uitkeringen opgenomen.

### Periodieke uitkeringen

De waardering van een periodieke uitkering is afhankelijk van de hoogte en de verwachte looptijd van deze uitkering. In het Uitvoeringsbesluit IB 2001 wordt in de waarderingstabellen een onderscheid gemaakt tussen uitkeringen die afhankelijk zijn van één of





meer levens en tussen uitkeringen voor bepaalde of onbepaalde tijd. Aan de hand van de waarderingstabellen wordt de waarde van een periodieke uitkering vastgesteld.

### Genotsrechten

Volgens de waarderingsvoorschriften wordt er voor genotsrechten (zoals een vruchtgebruik) forfaitair van uitgegaan dat het vermogensbestanddeel 4% rendement oplevert. Dit betreft 4% van de volle waarde van het vermogensbestanddeel. Deze waarde wordt contant gemaakt, waarbij rekening wordt gehouden met de looptijd van het genotsrecht en de leeftijd van de gerechtigde. Hiervoor worden de tabellen voor de periodieke uitkeringen gebruikt.

Een bijzondere bepaling geldt voor het genotsrecht dat na een echtscheiding is overeengekomen voor de woning. Als voldaan wordt aan de voorwaarden, wordt de waarde van het genotsrecht op nihil gesteld voor zowel alimentatiebetaler als alimentatieontvanger.

Als een vruchtgebruik of recht van gebruik is gevestigd op een vermogensbestanddeel dat in box 3 is geplaatst, wordt de waarde van dit vermogen gesplitst in twee delen: het recht van (vrucht)gebruik en het bloot eigendom.

De waardering van de rechten van (vrucht)gebruik geschiedt op basis van de genoemde tabellen. De waarde van het bloot eigendom is dan een kwestie van rekenen: de volle waarde verminderd met het recht van vruchtgebruik.

### Vruchtgebruik van de ouderlijke woning: geen overgangsrecht

Ouders kunnen het bloot eigendom van de ouderlijke woning overdragen aan de kinderen. In die situaties wordt sinds 1 januari 2001 de waarde van het vruchtgebruik van de woning bij de ouders betrokken in de heffing van box 3. Dit geldt niet voor het vruchtgebruik dat krachtens erfrecht is verkregen of op een vergelijkbare wijze op grond van een testament of van een verdeling van de nalatenschap. Het overdragen van het vruchtgebruik bij leven viel tot de genoemde datum onder de eigenwoningregeling met het bijbehorende eigenwoningforfait en de hypotheekrente aftrek. Er bestaat geen

overgangsrecht voor ouders die het bloot eigendom vóór 1 januari 2001 hebben overgedragen.

Voor de ouders vormt de woning geen hoofdverblijf meer in box 1. De woning (en de eventuele bijbehorende schuld) wordt tot het vermogen in box 3 gerekend. Eventuele hypotheekrente is dus niet langer aftrekbaar. Voor de kinderen wordt de waarde van het vermogen (het bloot eigendom) eveneens in box 3 belast. De rente over de schuld die is aangegaan om het bloot eigendom te kopen, kunnen zij niet aftrekken in box 1. De schuld zelf wordt wel in mindering gebracht op het box 3-vermogen. Voor de waardering van het bloot eigendom en het vruchtgebruik gelden de hierboven vermelde waarderingsregels.

### 9.3 Heffingvrij vermogen

Voor de rendementsgrondslag geldt een heffingvrij vermogen van € 24.437 per persoon. Fiscale partners hebben een totaal vrijgesteld vermogen van € 48.874. Mensen met een bescheiden vermogen zijn dus geen vermogensrendementsheffing verschuldigd.





### 9.3.1 Toerekeningsregels en overdracht heffingvrij vermogen

Tussen fiscale partners, die het gehele kalenderjaar fiscaal partner zijn of geacht worden te zijn, is een vrije toerekening van vermogensbestanddelen die tot box 3 behoren mogelijk. Daarnaast kunnen deze fiscale partners ook het heffingvrij vermogen overdragen aan de andere partner. Op deze manier kan worden voorkomen dat heffingvrij vermogen 'verloren' gaat. Een verdeling tussen de fiscale partners is alleen mogelijk voor de gezamenlijke grondslag sparen en beleggen. Hieronder wordt verstaan de rendementsgrondslag van de belastingplichtige en zijn partner, verminderd met het heffingvrij vermogen.

Voor personen die in de loop van het kalenderjaar Nederland verlaten of juist binnenkomen, is een vrije toerekening niet mogelijk. Voor deze situaties wordt voor de toerekening in box 3 altijd uitgegaan van de juridische eigendom.

#### Voorbeeld

Jan en Mien zijn het hele kalenderjaar fiscale partners. Jan heeft een vermogen van € 30.000. Mien heeft geen bezittingen. Als Mien haar heffingvrij vermogen overdraagt aan Jan, is hij geen belasting verschuldigd in box 3.

### 9.3.2 Vermogen minderjarig kind

Het vermogen van minderjarige kinderen wordt in box 3 toegerekend aan de ouder die 'het gezag uitoefent' over deze kinderen. Als het gezag over het kind aan beide ouders toekomt, wordt het vermogen aan ieder voor de helft toegerekend. Bij de ouders wordt jaarlijks 30% belasting geheven over 4% forfaitair rendement over het vermogen van hun minderjarige kinderen op 1 januari.

### 9.4 Vrijgesteld vermogen in box 3

Binnen box 3 zijn enkele vermogensbestanddelen, eventueel tot een bepaald maximum, vrijgesteld van de vermogensrendementsheffing. Het betreft de volgende bezittingen:

- nettolijfrente;
- nettopensioen aanspraak volgend uit een nettopensioenregeling;
- voorwerpen van kunst en wetenschap, tenzij deze hoofdzakelijk (= meer dan 70%) als belegging dienen;
- roerende zaken voor eigen gebruik, zoals de inboedel, auto en caravan, tenzij deze hoofdzakelijk als belegging dienen;
- belastingvorderingen en -schulden, tenzij in verband met erfrecht of voorlopige aanslag ([zie paragraaf 9.1.3](#));
- contant geld en vergelijkbare vermogensrechten tot maximaal € 520 per belastingplichtige;
- kapitaalverzekeringen van vóór 14 september 1999 (onder voorwaarden een vrijstelling tot maximaal € 123.428);
- uitvaartverzekeringen mits de totale waarde hiervan lager is dan € 6.956;
- rechten op kapitaaluitkeringen die uitsluitend kunnen plaatsvinden bij invaliditeit, ziekte of ongeval;





- bepaalde schuldvorderingen en verkregen bloot eigendom krachtens erfrecht;
- nog te vorderen of nog te betalen termijnen (van rente, pacht, huur) met een looptijd van maximaal 1 jaar;
- groene beleggingen tot maximaal € 57.213;
- bossen, natuurterreinen en landgoederen;
- aandelen in bepaalde participatiemaatschappijen;
- rechten op periodieke uitkeringen of schulden ter zake van periodieke giften, parteneralimentatie en andere verplichtingen die als persoonsgebonden aftrek in box 1 in aanmerking zijn genomen;
- geërfde rechten op roerende zaken.

#### 9.4.1 Nettolijfrente en nettopensioen

Per 1 januari 2015 is het voor belastingplichtigen met een belastbaar loon boven € 100.000 (2016: € 101.519) niet meer mogelijk om pensioen op te bouwen. Zij kunnen hiervoor een nettolijfrente of, via de werkgever, een nettopensioen aangaan.

De opgebouwde waarde in de nettolijfrente of het nettopensioen is vrijgesteld van vermogensrendementsheffing in box 3.

Zie voor nettolijfrente ([hoofdstuk 4.5 Nettolijfrente](#)) en voor nettopensioen ([hoofdstuk 6.3.5 Nettopensioenregeling \(bijlage VII\)](#)).

#### 9.4.2 Vrijstelling voor contant geld en vergelijkbare vermogensrechten

De vrijstelling bedraagt € 520 per belastingplichtige (€ 1.040 voor partners). Naast contant geld vallen onder deze vrijstelling waarde- en cadeaubonnen, airmiles, bonuspunten, spaarzegels e.d.

#### 9.4.3 Vrijgestelde kapitaalverzekering door overgangsrecht

Onder voorwaarden wordt een vrijstelling in box 3 gegeven voor kapitaalverzekeringen die vóór 14 september 1999 zijn afgesloten en waarvan (na deze datum) het verzekerd kapitaal niet is verhoogd en de looptijd niet is verlengd. De vrijstelling is € 123.428 per persoon en geldt voor de gezamenlijke waarde van deze overgangsverzekeringen. Dit bedrag wordt niet geïndexeerd. De vrijstelling vervalt per 14 september 2029 ([zie ook hoofdstuk 3.5.3 Bezittingsvrijstelling](#)).

#### 9.4.4 Vrijgestelde uitvaartverzekering

Een verzekering die uitsluitend uitkeert bij overlijden, is vrijgesteld. Als toegestane kring van verzekerden gelden de belastingplichtige zelf, zijn partner of een bloed- of aanverwant. De uitkering kan in geld of in natura plaatsvinden.

Jaarlijks wordt de totale waarde van de rechten uit een uitvaartverzekering vrijgesteld van vermogensrendementsheffing indien het verzekerde bedrag maximaal € 6.956 bedraagt dan wel de waarde van de verzekering maximaal € 6.956 is.

Indien niet aan deze voorwaarden is voldaan, wordt de waarde van de verzekering geheel belast met vermogensrendementsheffing.





**Voorbeeld**

Bram heeft één kapitaalverzekering én een uitvaartverzekering afgesloten met als verzekerde zijn echtgenote Carla. Bij een eventueel overlijden keren beide een bedrag van € 3.500 uit. De verzekerde bedragen en de waarde van de rechten uit de uitvaartverzekering tezamen zijn derhalve hoger dan de vrijstelling. Omdat Carla nog jong is, waardoor haar sterftekansen laag zijn, is de waarde van de kapitaalverzekering beduidend lager dan € 6.956. Hierdoor blijven de beide verzekeringen toch geheel vrijgesteld.

**Let op!**

Als de verzekering ook uitkeert bij leven is de vrijstelling niet van toepassing. Het is wel toegestaan om bij de verzekering bepaalde risico's mee te verzekeren, bijvoorbeeld premievrijstelling bij invaliditeit. Voor nieuw af te sluiten verzekeringen is het daarom raadzaam de kapitaalverzekering te splitsen in een overlijdensrisicoverzekering en een verzekering die bij leven uitkeert. Voor bestaande verzekeringen kan een splitsing in twee verzekeringen worden overwogen.

**9.4.5 Rechten op kapitaals-uitkeringen bij invaliditeit, ziekte of ongeval**

De rechten op deze verzekeringen zijn altijd vrijgesteld van vermogensrendementsheffing. Er geldt geen maximum. Indien naast de uitkering bij invaliditeit, ziekte of ongeval nog andere zaken worden meeverzekerd, bijvoorbeeld een uitkering op een bepaalde datum, wordt de gehele waarde van de verzekering belast.

**9.4.6 Schuldvorderingen krachtens erfrecht**

Naar wettelijk erfrecht krijgt de langstlevende ouder (als geen testament met een andere strekking is opgemaakt) van rechtswege alle goederen uit de nalatenschap toegedeeld, inclusief de schulden die daarop betrekking hebben. Hierdoor wordt de langstlevende ouder 'overbedeeld' en worden de kinderen 'onderbedeeld'. Om dat te compenseren, krijgen de kinderen volgens het erfrecht een vordering op de langstlevende ouder.





Deze vordering is pas opeisbaar wanneer de langstlevende ouder overlijdt of bij faillissement. Daarnaast kunnen de kinderen de vordering in bepaalde gevallen tussentijds opeisen op grond van de zogenoemde wilsrechten, bijvoorbeeld bij hertrouwen van de langstlevende ouder. In dat geval bepaalt het erfrecht dat de langstlevende ouder aan de kinderen het bloot eigendom moet overdragen van goederen met de waarde van de vordering, vermeerderd met de tot dat moment aangegroeide rente. De langstlevende houdt dus wel het vruchtgebruik. Als de kinderen 'slechts' op grond van het wettelijk erfrecht, of materieel voldoende vergelijkbaar daaraan (bijvoorbeeld een vruchtgebruik-testament), een niet opeisbare vordering krijgt op de langstlevende of het bloot eigendom, dan wordt deze vordering of bloot eigendom niet meegenomen in de rendementsgrondslag van de kinderen. De langstlevende ouder, die de beschikking heeft over de vererfde bezittingen, wordt daarentegen wel belast.

## 9.4.7 Lopende termijnen van inkomsten en verplichtingen

Sommige spaarproducten keren de rente niet jaarlijks uit, maar pas aan het einde van de looptijd. De termijn loopt dan langer dan een jaar. In dat geval moet de waarde in het economisch verkeer van de rentetermijn als bezitting in box 3 worden meegenomen. Hierbij moet worden uitgegaan van de contante waarde van de vordering inclusief de rente.

## 9.4.8 Groene beleggingen: heffingvrij vermogen en heffingskorting

Voor groene beleggingen kent box 3 een vrijstelling van maximaal € 57.213 per belastingplichtige. Daarnaast geldt een extra heffingskorting van 0,7%. Deze extra heffingskorting wordt berekend door 0,7% te nemen van de op peildatum aanwezige waarde (met als maximum het vrijgestelde bedrag). Opgeteld bij het voordeel van de vrijstelling in box 3 van een effectieve belastingdruk 1,2%, betekent deze fiscale facilitatie dus een rendementsverhoging van maximaal 1,9%.

Fiscale partners, die het gehele kalenderjaar fiscale partners zijn of geacht worden te zijn, kunnen op gezamenlijk verzoek het vrijgestelde maximum van de groene beleggingen naar elkaar overhevelen. Het maximum van de andere partner wordt dan verlaagd tot nihil. Partners hebben daardoor een vrijstelling van maximaal € 114.426. Als de vrijstelling wordt overgedragen, krijgt de andere partner ook over die vrijgestelde bedragen 0,7% heffingskorting.

De vrijstelling geldt voor aandelen, winstbewijzen van en geldleningen aan aangewezen groene fondsen. Deze fondsen lenen hoofdzakelijk (70% of meer) aan of beleggen in projecten die ten goede komen aan het milieu, zoals natuur en bos.





## 9.5 Onroerende zaak in box 1 of box 3

Onroerende zaken kunnen zowel in box 1 als 3 worden geplaatst. Dit is afhankelijk van het gebruik. De eigen woning die als hoofdverblijf dient, wordt in box 1 belast. De onroerende zaken die door een eigen onderneming worden aangehouden of die hieraan ter beschikking worden gesteld, vallen in box 1. Voorwaarde voor plaatsing in box 3 is dat de belegging in onroerende zaken het normale vermogensbeheer niet te buiten gaat.

De plaatsing in box 1 of box 3 geeft vooral bij onroerende zaken veel aanleiding tot discussie.

### 9.5.1 Normaal actief vermogensbeheer

Een onroerende zaak wordt in box 3 geplaatst bij normaal vermogensbeheer. Daarvan is sprake als het pand uitsluitend wordt aangehouden als belegging. Alleen bij een meer bedrijfsmatige exploitatie kunnen de inkomsten uit het pand worden belast in box 1 als 'resultaat uit overige werkzaamheid'.

Er is dan sprake van het rendabel maken van vermogen op een wijze die normaal, actief vermogensbeheer te buiten gaat. De wet noemt als voorbeelden het uitponden van onroerende zaken, het in belangrijke mate zelf verrichten van groot onderhoud of andere aanpassingen aan een onroerende zaak, of het aanwenden van voorkennis of daarmee vergelijkbare bijzondere vormen van kennis.

Ook bij beleggingen in effecten kan de vraag worden gesteld of meer arbeid wordt verricht dan voor normaal vermogensbeheer gebruikelijk is. Verricht een particulier meer dan de gebruikelijke arbeid, dan kunnen de opbrengsten worden aangemerkt als resultaat uit overige werkzaamheid. Dit speelt ook als de opbrengsten voortvloeien uit een meer dan gebruikelijk inzicht in de markt. Een voorbeeld is een makelaar die privé regelmatig panden aan- en verkoopt. Hij bereikt dankzij een meer dan gebruikelijk inzicht een positief resultaat, dat meer bedraagt, of met meer zekerheid is te voorspellen, dan bij zuivere belegging of speculatie het geval is.

### 9.5.2 Box 1 of box 3 voordeliger?

Als de particuliere belegger een pand verhuurt aan een derde en dit pand in box 3 wordt geplaatst, kunnen de huuropbrengsten en de verkoopwinsten onbelast worden geïncasseerd. De onderhouds- en financieringskosten zijn niet aftrekbaar. Indirect wordt met financieringskosten wel rekening gehouden: de schuld mag in mindering worden gebracht op de waarde van het pand waarover de vermogensrendementsheffing wordt berekend.

Voor deze panden wordt de waarde gesteld op de WOZ-waarde, gecorrigeerd met de waarde-drukkende werking van de verhuur. Deze correctie mag alleen worden gemaakt als de huurder recht heeft op huurbescherming.

Als de vastgoedbelegging in box 1 wordt geplaatst, worden de resultaten belast volgens het winstregime. Anders dan bij box 3 kan dan wél rekening worden gehouden met kosten van financiering, onderhoud en afschrijving.





Deze kosten kunnen met toepassing van de regels van goed koopmansgebruik ten laste van de winst worden gebracht en geven dus een besparing van maximaal 52%. Keerzijde van de medaille is dat de gerealiseerde waardemutaties ook tot het belastbare voordeel behoren: verliezen zijn aftrekbaar, (verkoop)winsten belast. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de regels voor afschrijving van onroerende zaken. Zo mag een beleggingspand slechts worden afgeschreven tot 100% van de WOZ-waarde en een bedrijfspand tot 50% van de WOZ-waarde.

Gezien het voorgaande kan het interessant zijn om bepaalde beleggingen in onroerende zaken - met hoge financieringslasten en/of onderhoudskosten - in het box 1-regime te 'trekken'. De voordelen van de aftrekposten en eventuele faciliteiten van box 1 moeten wel worden afgezet tegen het nadeel van de belastingheffing over gerealiseerde waardeverminderingen van de onroerende zaken en het afschrijvingsregime. Indien uit een belegging jaarlijks een positief rendement wordt verwacht, zal het nettorendement in box 3 veelal hoger zijn dan in box 1.

### Voorbeeld

Piet heeft een verhuurd pand met een waarde van € 100.000. Het rendement na aftrek van alle kosten bedraagt 4% ofwel € 4.000 per jaar.

Als het pand in box 1 wordt geplaatst, bedraagt de belasting (stel) 42% van € 4.000 is € 1.680. Als het pand in box 3 wordt geplaatst, bedraagt de effectieve belastingdruk  $1,2\% \times € 100.000$  is € 1.200. Het resterende rendement na belastingheffing is daarom in box 3 hoger dan in box 1.

## 9.6 Buitenlands belastingplichtigen

Een persoon die niet in Nederland woont, maar wel inkomensbestanddelen uit Nederland geniet, kan daarvoor toch in Nederland worden belast. Een voorbeeld is een Belg met een vakantiewoning in Nederland. Er is dan sprake van buitenlandse belastingplicht over het binnenlands inkomen.

Onder de heffing van box 3 vallen de volgende vermogensbestanddelen:

- in Nederland gelegen onroerende zaken;
- rechten die direct of indirect betrekking hebben op in Nederland gelegen onroerende zaken, bijvoorbeeld de zakelijke rechten van erfpacht, opstal, vruchtgebruik, bewoning en gebruik;
- rechten op aandelen in de winst van een onderneming waarvan de leiding in Nederland is gevestigd, hieronder valt niet het normale effectenbezit.

### Kwalificerende buitenlandse belastingplichtigen

Per 1 januari 2015 is de zogenoemde regeling voor kwalificerend buitenlandse belastingplichtigen in werking getreden. Met deze regeling is geen keuze meer mogelijk voor buitenlandse belastingplichtigen om als binnenlands belastingplichtige te worden aangemerkt. Om gebruik te maken van bijvoorbeeld heffingskortingen en hypotheekrenteaftrek zal de belastingplichtige die in het buitenland woonachtig is per 1 januari 2015 dus moeten kwalificeren als 'kwalificerende buitenlandse belastingplichtige'.





Hiervoor gelden de volgende voorwaarden:

- De belastingplichtige woont in een EU-land, in Liechtenstein, Noorwegen, IJsland, Zwitserland, op Bonaire, Sint Eustatius of Saba;
- Het inkomen van de belastingplichtige is geheel of nagenoeg geheel (ten minste 90%) in Nederland onderwerpen aan loon- of inkomstenbelasting, en;
- De belastingplichtige kan een inkomensverklaring overleggen van de Belastingdienst van zijn woonland.

### 9.6.1 Belastingverdragen

De Nederlandse Belastingdienst belast de hiervoor vermelde vermogenbestanddelen. Dit is anders als een eventueel belastingverdrag tussen Nederland en het land waar de buitenlandse belastingplichtige woont, bepaalt dat het land van herkomst mag heffen. Er moet dus worden bekeken of tussen het desbetreffende woonland en Nederland een belastingverdrag is gesloten en wat hierin is bepaald.

### 9.6.2 Bankproducten

Spaar- en effectenrekeningen die een buitenlandse belastingplichtige in Nederland aanhoudt, worden in Nederland niet belast. Op grond van de belastingverdragen zijn deze vermogensbestanddelen veelal aan het woonland toegewezen en worden zij daar belast. Op grond van de Europese Spaarrenterichtlijn wisselt Nederland gegevens uit met andere landen ([zie hierna](#)).

### 9.7 Gegevensuitwisseling

Financiële instellingen zijn wettelijk verplicht bepaalde informatie door te geven aan de Nederlandse Belastingdienst. Deze 'renseignering' geldt voor alle klanten, zowel Nederlandse als buitenlandse klanten. Zowel natuurlijke als niet-natuurlijke klanten.

De gegevensaanlevering aan de Belastingdienst bestaat uit vier stromen die zien op:

- betaal- en spaarproducten;
- leenproducten;
- beleggingsproducten;
- specifieke ESRR (Europese SpaarRente Richtlijn) gegevens.

### 9.7.1 Betaal- en spaarproducten

De ontvangen rente en de saldi per 31 december van betaal- en spaarproducten worden jaarlijks aan de Belastingdienst doorgegeven. Het betreft de betaal- en spaarrekeningen, deposito's e.d.

### 9.7.2 Leenproducten

Hierbij wordt de betaalde rente en de saldi per 31 december jaarlijks doorgegeven aan de Belastingdienst. Het ziet op hypothecaire geldleningen, persoonlijke leningen en consumptief krediet. Daarnaast worden de ontvangen rente en de saldi per 31 december van bouwdepots doorgegeven.

### 9.7.3 Beleggingsproducten

Voorbeelden van beleggingsproducten zijn effectenportefeuilles, aandelen, obligaties, aandelenopties en goudrekeningen. Bij beleggingsproducten, wordt de rente of dividend en het saldo aan de Belastingdienst doorgegeven. Van dit soort producten wordt het ontvangen dividend en obligatierente en de daarop ingehouden bronbelasting, de betaalde obligatierente en de waarde per 31 december jaarlijks doorgegeven aan de Belastingdienst.





### 9.7.4 Specifieke ESRR (Europese SpaarRente Richtlijn) gegevens

Op 1 juli 2005 is de spaarrenterichtlijn in werking getreden. Deze Europese richtlijn (en de daarvan afgeleide nationale wetgeving) verplicht financiële instellingen om rentebetalingen aan haar klanten die buiten Nederland, maar binnen de EU wonen aan de Belastingdienst door te geven. De Belastingdienst geeft deze informatie door aan de fiscus van het desbetreffende land. Deze richtlijn zorgt ervoor dat de rente op spaar-tegoeden in de EU-lidstaten op de juiste manier kan worden belast.

De spaarrenterichtlijn heeft betrekking op rentebetalingen tussen de volgende landen:

#### EU-lidstaten

- België
- Bulgarijë
- Cyprus
- Denemarken
- Duitsland
- Estland
- Finland
- Frankrijk
- Griekenland
- Hongarije
- Ierland
- Italië
- Kroatië
- Letland
- Litouwen
- Luxemburg
- Malta
- Nederland
- Oostenrijk
- Polen
- Portugal
- Roemenië
- Slovenië
- Slowakije
- Spanje
- Tsjechië
- Verenigd Koninkrijk
- Zweden

#### Afhankelijke en geassocieerde gebieden

- Aruba
- Bonaire
- Curaçao
- Saba
- Sint Maarten
- Sint Eustatius
- Guernsey
- Jersey
- Eiland Man
- Britse Maagden-eilanden
- Montserrat





### Bronheffing

De financiële instellingen in een aantal landen wisselen gedurende een overgangperiode nog geen informatie uit, maar houden in plaats daarvan een bronheffing in over de uitbetaalde rente. Vanaf 1 juli 2011 bedraagt de bronbelasting 35%. De financiële instellingen dragen de heffing af aan de nationale belastingdienst. De bronheffing kan als voorheffing worden verrekend met de in Nederland verschuldigde belasting.

### Welke gegevens worden gerenseigneerd?

De financiële instellingen geven onder andere de volgende gegevens door:

- rente op bank- en girorekeningen;
- rente op pand-, bank- en spaarbrieven;
- rente op obligaties;
- rente op deposito's en effectenrekeningen;
- rente op een geldlening;
- rente op een depot bij een verzekeringsmaatschappij waaruit de premie voor een kapitaalverzekering wordt betaald;
- rente die is aangegroeid of gekapitaliseerd op het moment van verkoop, terugbetaling of aflossing van schuldvorderingen;

- ontvangen dividenden van beleggingsinstellingen die meer dan 25% van hun vermogen hebben geïnvesteerd in schuldvorderingen;
- ontvangen verkoopopbrengsten van aandelen in beleggingsinstellingen die voor meer dan 25% van hun vermogen geïnvesteerd hebben in schuldvorderingen.

### 9.8 Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA)

FATCA is een Amerikaanse wet. Deze wet bepaalt dat alle financiële instellingen, wereldwijd, informatie over Amerikaanse klanten, personen en bedrijven, moeten doorgeven aan de Amerikaanse Belastingdienst, de IRS. Het doel van FATCA is het tegengaan van belastingontduiking en zwartsparen door Amerikaanse personen en bedrijven. Op 18 december 2013 is een zogeheten Intergovernmental Agreement (IGA) getekend waarin afspraken zijn gemaakt tussen de Nederlandse overheid en die van de Verenigde Staten over gegevensuitwisseling van Nederlandse en Amerikaanse belastingplichtigen.

De gegevensuitwisseling wordt opgenomen in de bestaande rensigneringsstromen. Hiervoor is de Nederlandse wetgeving aangepast.

### 9.9 Common Reporting Standards (CRS)

In vervolg op FATCA is binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) een modelverdrag ontwikkeld op basis waarvan landen bilateraal, gelijk aan FATCA, financiële informatie over inwoners kunnen uitwisselen. Dit heet de Common Reporting Standard (CRS). De CRS wetgeving is per 1 januari 2016 in werking getreden. Op basis van de CRS en de daaruit voortvloeiende Nederlandse wettelijke regelingen zullen financiële instellingen de fiscale status van achterliggers van financiële producten moeten identificeren, vastleggen en hierover rapporteren. De identificatie van de fiscale status moet plaatsvinden conform het strakke stramien dat de CRS voorschrijft, de rapportagestromen zullen verlopen via de Nederlandse Belastingdienst (voor het eerst in 2017 over het jaar 2016).





Ook vanuit de Europese Unie is de CRS omarmd en zal deze worden neergelegd in een Richtlijn, de Directive on Administrative Cooperation (DAC). Gelijk met de introductie van de (nieuwe versie van de) DAC zal de Europese Spaarrente Richtlijn komen te vervallen. Op grond van de DAC is de CRS voor Europese landen en in Europees perspectief geen vrijblijvendheid meer.

### 9.10 Herziening box 3 per 1 januari 2017

In het belastingplan 2016 is voorgesteld om de wijze van het bepalen van het forfaitair rendement in box 3 te wijzigen. Vanaf 1 januari 2017 wordt het forfaitaire rendement in box 3 afhankelijk gemaakt van de omvang van het vermogen. Voorgesteld is om de structuur van box 3 te herzien door met ingang van 1 januari 2017 het forfaitaire rendement als volgt te wijzigen:

Grondslag*	Forfaitair rendement 2015/2016	Forfaitair rendement 2017**
€ 0 – € 75.000	4,0%	2,9%
€ 75.000 – € 975.000	4,0%	4,7%
> € 975.000	4,0%	5,5%

\* De hoogte van de (exacte) grondslag is mede afhankelijk van de hoogte van de (indexatie van het) heffingvrije vermogen. In deze tabel is uitgegaan van een heffingvrij vermogen van € 25.000.

\*\* De nieuwe forfaits worden jaarlijks aangepast aan de hand van de werkelijke rendementen in de daaraan voorafgaande jaren.

Het in aanmerking te nemen rendement neemt dus toe naarmate het vermogen toeneemt. Daarnaast wordt het heffingvrije vermogen verhoogd tot € 25.000 per persoon.





# Schenk- en erfbelasting

Gids Productfiscaliteiten 2016

HOOFDSTUK 10





- [10.1 De Successiewet 1956](#)
- [10.2 Inleiding in de schenkbelasting](#)
- [10.3 Inleiding in de erfbelasting](#)
- [10.4 De eigen woning](#)
- [10.5 Kapitaalverzekering](#)
- [10.6 Lijfrente](#)
- [10.7 Erfrechtelijke gevolgen van een overlijdensuitkering uit een ongevallenverzekering](#)
- [10.8 Pensioen](#)
- [10.9 Gouden handdruk](#)
- [10.10 Levensloop](#)
- [Afkortingen](#)
- [Colofon](#)

## Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de gevolgen van de schenk- en erfbelasting in het algemeen en meer in het bijzonder voor de eigen woning, kapitaalverzekering eigen woning, lijfrente, overlijdensuitkering uit een ongevallenverzekering, pensioen, gouden handdruk en levensloopregeling.





## 10.1 De Successiewet 1956

### 10.1.1 Het partnerbegrip

Binnen de Successiewet wordt als partner aangemerkt:

- de echtgenoot;
- de geregistreerde partner;
- samenwonenden, als zij:
  - beiden meerderjarig zijn;
  - op hetzelfde woonadres zijn ingeschreven in de Basisregistratie Personen;
  - een notarieel samenlevingscontract met wederzijdse zorgverplichting zijn aangegaan;
  - geen bloedverwanten in de rechte lijn zijn;
  - voor de erfbelasting: minimaal zes maanden samenwonen voor overlijden;
  - voor schenkbelasting: minimaal twee jaar samenwonen voorafgaand aan de schenking;
  - niet met een ander aan deze voorwaarden voldoen.

Verder worden als partner beschouwd:

- samenwoners zonder samenlevingscontract met wederzijdse zorgverplichting als zij gedurende een onafgebroken periode van ten minste vijf kalenderjaren een gezamenlijke huishouding hebben. Dit moet blijken uit de inschrijving in de Basisregistratie Personen;
- een bloedverwant in de eerste graad kan aangemerkt worden als partner als deze een uitkering krijgt op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning in verband met de in het kalenderjaar voorafgaand aan het overlijden verleende mantelzorg aan de andere bloedverwant;
- samenwonenden die aan de genoemde voorwaarden voldoen behalve inschrijving op hetzelfde woonadres in de Basisregistratie Personen als gevolg van een opname in een verpleeg- of verzorgingshuis vanwege medische redenen of ouderdom.

### 10.1.2 Woonplaats(fictie)

Hoofregel is dat een schenking in Nederland wordt belast als degene die schenkt tijdens de schenking in Nederland woont. Bij een erfenis geldt dat deze in Nederland wordt belast als de erflater tijdens zijn of haar overlijden in Nederland woonde.

Het in Nederland wonen geldt in de Successiewet ook voor:

- een persoon met de Nederlandse nationaliteit die binnen tien jaar na het verlaten van Nederland een schenking doet, of is overleden;
- iedereen - alle nationaliteiten - die in Nederland heeft gewoond en een schenking doet binnen één jaar na het verlaten van Nederland;
- een persoon met de Nederlandse nationaliteit die in dienstbetrekking staat tot de Nederlandse staat, bijvoorbeeld de ambassade; deze persoon wordt verondersteld samen met zijn echtgenoot en kinderen tot 27 jaar in Nederland te wonen;
- die situatie waarin een rechtspersoon met vestigingsplaats Nederland een schenking doet.





# Schenk- en erfbelasting

## 10.2 Inleiding in de schenkbelasting

### Wanneer is sprake van een schenking?

Onder een schenking verstaat de wetgever het begrip gift zoals bedoeld in het Burgerlijk Wetboek. Hiervan is sprake als de ene partij - de schenker - de andere partij - de verkrijger - verrijkt ten koste van het vermogen van de schenker. Er kan ook sprake zijn van een gift als de schenker geen of een te lage tegenprestatie vraagt aan de verkrijger. Als de schenker handelt uit vrijgevigheid, kan de verkrijger schenkbelasting verschuldigd zijn. Schenkbelasting wordt geheven over de waarde van de schenking. De fiscale gevolgen van een schenking zijn opgenomen in de Successiewet.

### 10.2.1 Vrijstellingen schenkbelasting

Als er sprake is van een schenking betekent dit niet dat er altijd schenkbelasting moet worden betaald. Er gelden namelijk vrijstellingen. Hierdoor kan het zijn dat de verkrijger over (een deel van) de verkrijging geen schenkbelasting verschuldigd is.





## Vrijstellingen schenkbelasting

Ontvanger van de schenking	Schenkingsvrijstellingen	Voorwaarden
Kinderen	€ 5.304 per kalenderjaar	Niet in combinatie met de eenmalig verhoogde vrijstelling voor kinderen tussen de 18 en 40 jaar. Wel in combinatie met de eenmalig aanvullende verhoogde schenking van € 27.567 voor eigen woning of studie (zie hierna).
Kinderen	€ 25.449, € 53.016 of € 27.567 eenmalig	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ouders mogen eenmalig € 25.449 aan (de partner van) hun kind(eren) tussen de 18 en 40 jaar oud schenken.</li><li>• De vrijstelling kan worden verhoogd tot € 53.016 als de schenking wordt gebruikt voor<ul style="list-style-type: none"><li>- aankoop, verbetering of onderhoud van een eigen woning of voor de aflossing van (een gedeelte van de) eigen woningschuld of restschuld. De eigenwoningschuld wordt beperkt met de gebruikte vrijstelling.</li><li>- studie of beroepsopleiding die duurder is dan € 20.000 (mits vastgelegd in notariële akte)</li></ul></li><li>• Als er vóór 2010 al gebruik is gemaakt van de normale eenmalig verhoogde vrijstelling, dan kan nog eenmalig aanvullend € 27.567 worden geschonken voor aankoop of verbouwing van een eigen woning of de aflossing van een eigenwoningschuld of restschuld (<a href="#">zie hoofdstuk 2.6.6</a>).</li><li>• Voorwaarde voor de verhoogde vrijstelling tot € 53.016 is dat er niet eerder gebruik is gemaakt van de tijdelijk verhoogde vrijstelling tot € 100.000.</li></ul>
Sociaal belang behartigende of het algemeen nut beogende instellingen	Volledig vrijgesteld	Verkrijging dient het algemeen en sociaal belang.
Overige ontvangers van een schenking	€ 2.122 jaarlijks	Geen





Sinds 2010 zijn er alleen nog maar zogenaamde voetvrijstellingen. Deze vrijstellingen gelden altijd ongeacht de hoogte van de verkrijging.

De ontvanger moet altijd aangifte van schenking doen als hij gebruik wil maken van een van de eenmalig verhoogde vrijstellingen. Een combinatie met de jaarlijkse vrijstelling van ouders aan kinderen is niet toegestaan. De eenmalig verhoogde vrijstellingen kunnen ook worden toegepast als het kind zelf niet aan de leeftijdsgrens voldoet, maar zijn partner wel. De voorwaarden hiervoor zijn:

- De partner heeft niet voor een andere schenking door zijn of haar schoonouders een beroep gedaan op de eenmalig verhoogde vrijstelling.
- Deze toepassing vervalt als de schoonouders nog een keer een schenking doen waarbij een beroep wordt gedaan op de verhoogde vrijstelling.

## 10.2.2 Tarief schenkbelasting

Als de schenking meer bedraagt dan de vrijstellingen, is schenkbelasting verschuldigd. Het tarief voor de schenkbelasting is gelijk aan die voor de erfbelasting en is af te leiden uit de volgende tabel:

### Tarieven schenkbelasting

Belaste deel van de verkrijging	Tariefgroep I Partner* en (pleeg)kind	Tariefgroep IA Kleinkinderen en verdere afstammelingen	Tariefgroep II Overige verkrijgers, zoals broer, zus, oom tante, vriend of vriendin
€ 0 - € 121.903	10%	18%	30%
vanaf € 121.903	20%	36%	40%

\* Onder voorwaarden wordt hieronder ook de ex-partner of aanstaande echtgenoot verstaan.  
Zie hiervoor paragraaf 10.1.1





## Voorbeeld

Victor (38) krijgt een schenking van € 130.304 van zijn vader. De hierover verschuldigde schenkbelasting kan Victor als volgt bepalen. Een deel ter grootte van € 5.304 is vrijgesteld. Over het meerdere ter grootte van € 125.000 is Victor schenkbelasting verschuldigd. De schenkbelasting wordt als volgt bepaald:

$20\% * (\text{€ } 125.000 - / - \text{€ } 121.903)$	=	€	619
$10\% * \text{€ } 121.903$	=	€	12.190 +
<b>Totaal schenkbelasting</b>			<b>€ 12.809</b>

## Schenkbelasting ex-echtgenoot/partner

Voor de hoogte van de verschuldigde schenkbelasting is de familierechtelijke verhouding op het moment van schenking van belang. Op basis van de wet wordt een verkrijging door de partner en (pleeg)kinderen belast in tariefgroep I. Voor de voormalig partner of van tafel en bed gescheiden echtgenoot geldt tariefgroep II. In sommige gevallen wordt dit niet als rechtvaardig ervaren. Bijvoorbeeld als de schenking wordt gedaan ter uitvoering van een door de echtgenoten overeengekomen echtscheidingsregeling (convenant). In deze situatie mag tariefgroep I worden toegepast. Dit geldt alleen voor de tariefgroep en niet voor de toepassing van de vrijstelling.

## 10.3 Inleiding in de erfbelasting

### Wat is erfbelasting?

Erfbelasting wordt geheven over de waarde van wat op grond van erfrecht wordt verkregen (hierna te noemen: de erfenis) door het overlijden van iemand die op het moment van overlijden in Nederland woonde. Wat de erfgenaam uit de nalatenschap krijgt, wordt bepaald op grond van het erfrecht of het door een erflater - degene die overleden is - gemaakt testament.





### 10.3.1 Vrijstellingen erfbelasting

Over een erfenis hoeft niet altijd erfbelasting te worden betaald. Voor bepaalde erfgenamen gelden namelijk vrijstellingen. Hierdoor kan het zijn dat de erfgenaam minder of geen erfbelasting verschuldigd is. In deze Gids beperken we ons tot de volgende vrijstellingen:

• Partners	€ 636.180
na pensioenimputatie minimaal	€ 164.348
• Kinderen die grotendeels op kosten van de overledene werden onderhouden en die als gevolg van ziekte of gebreken vermoedelijk de komende 3 jaar niet in staat zijn de helft te verdienen van hetgeen lichamelijk en geestelijk gezonde personen van gelijke leeftijd zouden kunnen verdienen.	€ 60.439
• Kinderen en kleinkinderen	€ 20.148
• Ouders	€ 47.715
• Andere verkrijgers	€ 2.122

Dit zijn allemaal voetvrijstellingen. Alleen het meerdere van de verkrijging boven de vrijstelling wordt belast.

#### 180 dagen regeling

Schenken worden, onder verrekening van de verschuldigde schenkbelasting, betrokken in de erfbelasting wanneer de schenker binnen 180 dagen na de schenking overlijdt. Hierop zijn enkele uitzonderingen gemaakt, onder meer voor schenkingen voor een dure studie of voor de eigen woning waarop een verhoogde vrijstelling is toegepast. Deze schenkingen worden dus niet betrokken in de erfbelasting wanneer de schenker overlijdt binnen 180 dagen na de schenking.

#### Vrijgestelde aanspraken

Naast de vrijstellingen voor personen zijn er ook vrijstellingen voor specifieke verkrijgingen. Zo is de waarde van de aanspraken uit een pensioenregeling, de waarde van een lijfrente en de waarde van aanspraken op periodieke uitkeringen uit een goudenhanddruk-stamrecht vrijgesteld van erfbelasting.







## Imputatie op de vrijstelling erfbelasting

Hoewel de hiervoor genoemde waarde van aanspraken is vrijgesteld, kunnen zij toch leiden tot een heffing van erfbelasting. Een gedeelte van de waarde komt namelijk in mindering op de vrijstellingen van partners. Dit wordt ook wel imputatie genoemd.

Partners kunnen door het overlijden van de andere partner recht hebben op pensioenuitkeringen, lijfrente-uitkeringen en/of periodieke uitkeringen uit een goudenhanddrukstamrecht. De helft van de waarde van deze aanspraken komt in mindering op de vrijstelling voor de erfbelasting (imputatie). De minimum vrijstelling ná imputatie is € 164.348.

De gekapitaliseerde waarde van het pensioen, lijfrente of periodieke uitkering wordt bepaald aan de hand van de omrekeningstabel (zie hierna). Het uitkeringsbedrag wordt vermenigvuldigd met een leeftijdsfactor. Bij de bepaling van de waarde van pensioen, lijfrente en/of periodieke uitkering wordt rekening gehouden met een aftrek van latente inkomstenbelasting van 30%.

## Omrekeningstabel

De waarde van een periodieke uitkering in geld die afhankelijk is van het leven van één persoon, wordt gesteld op het jaarlijkse bedrag van de uitkering, vermenigvuldigd met:

16	wanneer degene gedurende wiens leven de uitkering moet plaats hebben,	jonger dan 20 jaar is
15		20 jaar of ouder, doch jonger dan 30 jaar is
14		30 jaar of ouder, doch jonger dan 40 jaar is
13		40 jaar of ouder, doch jonger dan 50 jaar is
12		50 jaar of ouder, doch jonger dan 55 jaar is
11		55 jaar of ouder, doch jonger dan 60 jaar is
10		60 jaar of ouder, doch jonger dan 65 jaar is
8		65 jaar of ouder, doch jonger dan 70 jaar is
7		70 jaar of ouder, doch jonger dan 75 jaar is
5		75 jaar of ouder, doch jonger dan 80 jaar is
4		80 jaar of ouder, doch jonger dan 85 jaar is
3		85 jaar of ouder, doch jonger dan 90 jaar is
2		90 jaar of ouder is





De werking van de imputatieregeling wordt in het onderstaande voorbeeld toegelicht.

### Voorbeeld

Cora en Jan zijn getrouwd. Jan overlijdt en Cora krijgt na zijn overlijden een pensioenuitkering van € 51.000 per jaar. Cora is 50 jaar. Volgens de leeftijdstabel moet haar uitkering worden vermenigvuldigd met factor 12. De voor de erfbelasting geldende factoren staan in de hiervoor weergegeven tabel.

Vrijstelling erfbelasting voor partner		€ 636.180
Gekapitaliseerde waarde		
pensioenuitkering (12 x € 51.000)	€ 612.000	
Latente inkomstenbelasting (30% x € 612.000)	€ 183.600	
Imputatie $\frac{1}{2}$ x (€ 612.000 -/- € 183.600)		<u>€ 214.200 -/-</u>
<b>Restant vrijstelling</b>		<b>€ 421.980</b>





### 10.3.2 Tarief erfbelasting

Erfbelasting wordt, evenals schenkbelasting, geheven op basis van een dubbel progressief tarief. Dit tarief stijgt naarmate de erfenis in waarde toeneemt en naarmate de verkrijger een verdere verwant is van de erflater. De tariefgroepindeling voor de erfbelasting is gelijk aan die voor de schenkbelasting.

#### Tarief erfbelasting

	Tariefgroep I	Tariefgroep IA	Tariefgroep II
Belaste deel van de verkrijging	Partner* en (pleeg)kind	Kleinkinderen en verdere afstammelingen	Overige verkrijgers, zoals broer, zus, oom tante, vriend of vriendin
€ 0 - € 121.903	10%	18%	30%
vanaf € 121.903	20%	36%	40%

\* Onder voorwaarden wordt hieronder ook de ex-partner of aanstaande echtgenoot verstaan.

#### Erfbelasting aanstaande of ex-echtgenoot/partner

Voor de hoogte van de verschuldigde erfbelasting is de familierechtelijke verhouding op het moment van overlijden van belang. Op basis van de wet wordt een verkrijging door de partner en (pleeg)kinderen belast in tariefgroep I. Voor een aanstaande echtgenoot/partner - niet-samenwonend - betekent dit dat een verkrijging wordt belast in tariefgroep II. In sommige gevallen is dat niet rechtvaardig. Bijvoorbeeld als iemand binnen zes maanden vóór de huwelijksdatum is overleden en de voorbereidingen voor het huwelijk in volle gang zijn. In deze schrijvende situaties mag tariefgroep I worden toegepast. Dit geldt alleen voor de tariefgroep en niet voor de toepassing van de vrijstelling.





## 10.4 De eigen woning

### 10.4.1 Gevolgen voor de schenkbelasting

#### Geldlening van ouders aan de kinderen

Jongeren die een huis willen kopen, kloppen steeds vaker bij hun ouders aan. Zij kunnen helpen door borg te staan of door een lening te verstrekken. De ouders kunnen het geld lenen van de bank en het vervolgens doorlenen aan de kinderen.

De lening die de ouders aan de kinderen verstrekken, moet marktconform zijn. Dit wil zeggen dat een rentepercentage - zoals die in de markt geldt - wordt overeengekomen. De rente moet daadwerkelijk worden betaald. Dan kan worden gesproken van een 'zakelijke' lening. Het is aan te bevelen de lening schriftelijk vast te leggen. Als geen overgangsrecht van toepassing is dient, om als eigenwoningschuld te worden aangemerkt, ten minste sprake te zijn van een annuïtaire aflossing die schriftelijk is vastgelegd met daarbij opgenomen het aflossingsschema ([zie ook hoofdstuk 2.5](#)).

Daarnaast kan een lening, anders dan bij een bank, pas worden aangemerkt als eigenwoningschuld als ten minste een aantal gegevens door de belastingplichtige wordt doorgegeven aan de Belastingdienst ([zie ook hoofdstuk 2.11.3](#)). Na afloop van elk jaar kunnen de ouders een bedrag aan het kind schenken dat gelijk is aan de verschuldigde rente. Zodra vaststaat dat de verschuldigde rente niet hoeft te worden betaald, is sprake van een schenking. Er moet dus voorkomen worden dat op voorhand vaststaat dat het kind geen rente hoeft te betalen. Voor zover de schenking meer bedraagt dan de vrijstelling, is over het meerdere schenkbelasting verschuldigd.

Als de lening niet zakelijk is, kan de gehele lening als schenking worden aangemerkt. Over het gehele bedrag is dan schenkbelasting verschuldigd. Van schenking is ook sprake als de ouders en kind(eren) een te lage rente afspreken. Tevens moeten ze de looptijd van de lening in de gaten houden. Van schenking onder de Successiewet is ook sprake bij een direct opeisbare renteloze lening of een direct opeisbare lening met een rente lager dan 6%.

Tot 2010 kon ongestraft een direct opeisbare lening worden verstrekt met een rente lager dan 6%. Sinds 2010 is dit nog steeds mogelijk, maar wordt het verschil tussen de vereiste 6% en de overeengekomen rente als schenking gezien.

De hoogte van de schenking is dan het jaarlijks vruchtgebruik van de lening. Het vruchtgebruik wordt berekend over het verschil tussen 6% en de in rekening gebrachte rente.

#### Schenking van de eigen woning

Naast het verstrekken van een lening kunnen ouders hun eigen woning aan hun kinderen schenken. Schenking van de woning vindt plaats als er geen zakelijke verkoopprijs wordt betaald. Dit wordt gezien als een bevoordeling waarover schenkbelasting verschuldigd is.

Geen schenkbelasting is verschuldigd als de verkoopprijs van de woning op zakelijke gronden is vastgesteld. Zakelijk wil zeggen dat de prijs overeenkomt met het bedrag dat een niet-familie lid zou hebben betaald. De overdracht van de eigen woning door middel van een schenking vindt plaats bij de notaris.





## Tarieven en vrijstellingen

Schenking van de eigen woning is belast met schenkbelasting. Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.2](#).

### 10.4.2 Gevolgen voor de erfbelasting

#### Vererving van de eigen woning

Als een eigen woning vererft, moeten de erfgenamen erfbelasting betalen. Onder de Successiewet kon tot 2010 de heffing worden verlaagd door een vruchtgebruik-bloot eigendom constructie. Het verkopen of schenken van het bloot eigendom van een woning door ouders aan kinderen waarbij het vruchtgebruik bij de ouders bleef, had als gevolg dat de waardestijging van de woning buiten de heffing bleef. Onder de huidige Successiewet wordt de woning bij overlijden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer. Hierdoor wordt de waardestijging meegenomen voor de erfbelasting. Onder de Wet IB 2001 is deze constructie minder aantrekkelijk geworden. De ouders kunnen de woning namelijk niet meer als eigen woning aanmerken, waardoor de hypotheekrente niet meer aftrekbaar is in box 1.

In een beleidsbesluit van het Ministerie van Financiën van 4 april 2012 is overgangsrecht opgenomen voor de situaties die vóór 1 januari 2010 zijn ontstaan. Op grond van dit overgangsrecht mogen de kinderen bij het overlijden van (een van) hun ouders toch uitgaan van de waarde van de woning op het moment dat deze door de ouders aan de kinderen werd overgedragen. Deze waarde wordt vervolgens vermeerderd met de waardestijging die is ontstaan vanaf 1 januari 2010 tot de overlijdensdatum. Het overgangsrecht geldt ook voor de situaties waarin het vruchtgebruik is omgezet in huur.

Als een eigen woning wordt geërfd, moet deze voor de toepassing van de Successiewet in beginsel worden gewaardeerd tegen de waarde in het economisch verkeer. Daarbij mogen de erfgenamen kiezen of de WOZ-waardering in het jaar van verkrijging wordt gebruikt of die van het jaar volgend op het jaar van verkrijging. Er mag bij de waardering rekening worden gehouden met onder meer de op de eigen woning gevestigde huur- en pachtrechten, vruchtgebruik en erfpacht. Het voert te ver om deze rechten hier toe te lichten.

## Tarieven en vrijstellingen

Een verkrijging van de eigen woning door overlijden wordt belast. Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

### 10.5 Kapitaalverzekering

#### 10.5.1 Gevolgen voor de schenkbelasting

Een kapitaalverzekering kan op verschillende manieren worden geschonken. Een verzekeringnemer kan zijn verzekeringnemerschap overdragen of de verkrijger als onherroepelijk begunstigde opnemen op de verzekering. Tevens kan van schenking worden gesproken als een verzekering tegen een te lage prijs wordt overgedragen.

Schenkbelasting is verschuldigd over het verschil tussen de zakelijke prijs en de prijs die is betaald. Schenking tast het fiscale regime van de verzekering niet aan.





## Tarieven en vrijstellingen

Schenking van een kapitaalverzekering is belast met schenkbelasting. Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.2](#).

### 10.5.1.1 Kapitaalverzekering Eigen Woning, Spaarrekening Eigen Woning en Beleggingsrecht Eigen Woning

Zowel de Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW) als de Spaarrekening Eigen Woning (SEW) mogen niet worden geschonken. Dit is namelijk een vervreemding die niet is toegestaan. In [hoofdstuk 3.3.6](#) zijn de gevolgen hiervan omschreven. Dit geldt ook voor het beleggingsrecht eigen woning (BEW).

## Tarieven en vrijstellingen

Schenking van een kapitaalverzekering is over de waarde (afkoopwaarde) belast met schenkbelasting. Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.2](#).

### 10.5.2 Gevolgen voor de erfbelasting

De overlijdensuitkering uit een kapitaalverzekering wordt niet op grond van erfrecht uit de nalatenschap van de erflater verkregen, maar op grond van een overeenkomst. Volgens het huidige verzekeringsrecht heeft de begunstigde van een levensverzekering een zelfstandig recht tegenover de verzekeraar.

Aangezien de uitkering niet op grond van het erfrecht wordt verkregen, is de uitkering zonder nadere regelgeving onbelast volgens de Successiewet. De wetgever heeft echter door een fictiebepaling de uitkering alsnog in de wet betrokken. De uitkering uit een levensverzekering wordt namelijk geacht door erfrecht verkregen te zijn, tenzij en voor zover de premies niet zijn onttrokken aan het vermogen van de erflater.

Als de verzekeringnemer dezelfde persoon is als de verzekerde en de premieschuldige, dan wordt de premie onttrokken aan diens vermogen. Als de verzekerde overlijdt, is de uitkering die de begunstigde ontvangt, volgens de erfbelasting krachtens erfrecht

verkregen en dus belast. Als niets aan het vermogen van de erflater is onttrokken, is geen erfbelasting verschuldigd. Dat is bijvoorbeeld het geval als degene die de premie voor de overlijdensuitkering verschuldigd is ook de begunstigde van de uitkering is. Er is dan geen erfbelasting verschuldigd.

Bij een verzekering zijn de premies niet onttrokken aan het vermogen van de erflater als:

- de verzekeringnemer een ander is dan de verzekerde van de overlijdensuitkering. Bij een overlijdensdekking op twee levens is dit mogelijk bij twee verzekeringnemers en als de verzekering kruislings wordt gesloten. Dit is het geval als de ene persoon verzekeringnemer is van het overlijdensrisicodeel van de andere persoon en andersom;
- er sprake is van premiesplitsing, waarbij de premie van een verzekering die uitkeert bij zowel in leven zijn op een bepaalde datum als bij overlijden vóór die datum, wordt gesplitst in een gedeelte voor de uitkering bij leven en een gedeelte bij overlijden;
- de premiesplitsing wordt aangetekend op de polis.





Het kan ingewikkeld zijn om te bepalen of en in hoeverre iets is onttrokken aan het vermogen van de verzekerde, als de verzekeringnemer/premieschuldige en de verzekerde een gemeenschappelijk vermogen hebben. Dit speelt met name een rol bij partners. Voor deze personen moeten de huwelijkse voorwaarden of het samenlevingscontract de constructie kunnen dragen. Als het hierbij mogelijk is dat de premie uit een ander dan het gemeenschappelijk vermogen afkomstig is, kan de constructie werken. Bij een algehele gemeenschap van goederen tussen de verzekeringnemer/premieschuldige en verzekerde is er altijd iets onttrokken aan het vermogen van de erflater. Dit komt doordat de premies voor verzekeringen worden geacht uit het gemeenschappelijke vermogen te zijn betaald omdat zij als kosten van de huishouding worden beschouwd. In dat geval werkt het kruislings sluiten of een premiesplitsing niet.

## Gevolgen bij huwelijk in algehele gemeenschap van goederen

Bij echtgenoten die getrouwd zijn in een gemeenschap van goederen heeft toepassing van premiesplitsing op hun verzekering geen fiscaal effect. Tot 1 januari 2010 werd de verkrijging van de gehele uitkering belast met erfbelasting bij de verkrijger/begunstigde. De verkrijger mocht alleen de helft van de betaalde premies in mindering brengen op de totale uitkering. Deze situatie werd door de wetgever onredelijk geacht. De wetgeving is op dit punt gewijzigd. Vanaf 1 januari 2010 wordt de helft van de uitkering belast met erfbelasting bij de verkrijger/begunstigde van de verzekering.

## Premiesplitsing

Bij een premiesplitsing splitst de verzekeraar de premie in een levendeel en een overlijdensrisicodeel. Op het polisblad wordt aangegeven dat de premie voor het overlijdensrisicodeel is verschuldigd door bijvoorbeeld de partner van de verzekeringnemer.

Voor een juiste uitwerking moet de premiesplitsing aan de volgende voorwaarden voldoen:

- 1 De premieverschuldigheid moet goed zijn geregeld.
- 2 De verzekeraar moet de premies op een juiste wijze splitsen.
- 3 Het huwelijksgoederenregime moet de splitsing kunnen dragen.

## 1 Premieverschuldigheid

Van belang is wie de premie verschuldigd is. Deze persoon wordt ook wel de premieschuldige of premieplichtige genoemd. Bij een premiesplitsing staat op de verzekeringspolis wie de premie verschuldigd is. Wie uiteindelijk de premies daadwerkelijk betaalt, is niet van belang. Het maakt ook niet uit van welke bankrekening de premies worden overgemaakt. Betaling van een en/of-rekening is geen probleem.





## Voorbeeld

José en Henk zijn ongehuwd. Henk is verzekeringnemer en verzekerde van een kapitaalverzekering die zowel bij in leven zijn op een bepaalde datum, als bij overlijden vóór die datum uitkeert.

José is begunstigde voor de uitkering bij overlijden. De premie wordt gesplitst in een levendeel en een overlijdensrisicodeel. Op het polisblad wordt aangegetekend dat José de premies voor het overlijdensdeel is verschuldigd.

In bovengenoemde situatie zal een uitkering ten gevolge van het overlijden van Henk niet in de erfbelasting worden betrokken. Het maakt voor de heffing van de erfbelasting niet uit wie de premie heeft betaald.

Als Henk de premie betaalt en deze premie niet verrekt met José, kan het overigens in het jaar van betaling wel leiden tot een schenking van Henk aan José. Afhankelijk van de hoogte van de premie voor het overlijdensrisicodeel kan deze schenking onder de algemene vrijstelling vallen.

## In de praktijk

Het is in de praktijk lastig en kostbaar om voor iedere premiebetaling de premies te incasseren bij de verschillende premieplichtigen. Premie-incasso kan plaatsvinden bij de verzekeringnemer. Hiervoor gelden enkele voorwaarden:

- Bij de aanvraag moeten alle premieplichtigen verklaren ermee akkoord te gaan dat de door hen verschuldigde premie wordt geïncasseerd bij de (eerste) verzekeringnemer.
- Bij de aanvraag levert de premieplichtige voor het overlijdensrisicodeel bij de verzekeraar een verklaring in. Hierin gaat hij ermee akkoord dat de door hem verschuldigde premie wordt geïnd bij de (eerste) verzekeringnemer. De (eerste) verzekeringnemer verklaart zich akkoord met de bovengenoemde wijze van incasso.
- De premieplichtigen moeten deze verklaringen opnieuw afleggen na elke wijziging in de premiebetaling van de verzekeringsovereenkomst.

## 2 Verzekeraar moet premie juist splitsen

De verzekeraar moet een juiste splitsing aanbrenge tussen de overlijdensrisico- en levenpremies. In 1999 zijn rekenregels verschenen voor premiesplitsing bij aanvang van een verzekering en voor tussentijdse premiesplitsing. Het voert te ver om deze rekenregels in deze uitgave te behandelen. Voor samenwonenden is voor de toepassing van premiesplitsing een samenlevingscontract echter niet noodzakelijk.

### Premiesplitsing gedurende de looptijd van de verzekering

Het komt voor dat verzekeringnemers gedurende de looptijd van de verzekering om premiesplitsing verzoeken. Ook dan moet de splitsing voldoen aan de vereisten die gelden voor een nieuwe verzekering (zie hiervoor). De echtgenoten of partners moeten, om erfbelasting te voorkomen, de waarde van de bestaande verzekering wel met elkaar verrekenen.







### 3 Huwelijksgoederenregime draagt de constructie

Voor echtgenoten die getrouwd zijn in gemeenschap van goederen, heeft premiesplitsing geen zin. Dit pakt alleen goed uit als de verzekeringspremie uit het privévermogen van de premieschuldige kan worden voldaan. De huwelijkse voorwaarden of het samenlevingscontract moeten dit mogelijk maken. Op grond van het gevoerde beleid worden de premies niet als kosten van de huishouding aangemerkt, tenzij echtgenoten en samenwoners iets anders in het contract hebben afgesproken.

#### Tarieven en vrijstellingen

Een overlijdensuitkering uit een kapitaalverzekering kan belast zijn met erfbelasting. Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

#### Voorbeeld

Eric en Marja zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. Eric heeft een kapitaalverzekering gesloten waarbij hij verzekeringnemer, verzekerde en begunstigde is. Voor de overlijdensrisicoverzekering is Marja begunstigde en is zij als premieschuldige op het polisblad aangetekend. Als Eric overlijdt, komt er een kapitaal vrij van € 100.000. Eric en Marja hebben verder geen vermogen. Ondanks de premiesplitsing is de helft van de uitkering belast met erfbelasting. Eric en Marja waren namelijk gehuwd in gemeenschap van goederen. Aangezien de uitkering ruim onder de algemene vrijstelling voor echtgenoten van € 636.180 blijft, is (als er in de nalatenschap geen ander vermogen zit) geen erfbelasting verschuldigd.

### 10.5.2.1 Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW), Spaarrekening Eigen Woning (SEW) en Beleggingsrecht Eigen Woning (BEW)

#### KEW

Komt de verzekerde te overlijden, dan ontvangt de begunstigde de uitkering. De uitkering valt niet in de nalatenschap. De begunstigde van een levensverzekering heeft een zelfstandig recht tegenover de verzekeraar. Bij een KEW kan premiesplitsing worden toegepast, zodat de uitkering mogelijk onbelast is voor de erfbelasting. Een KEW wordt voor de erfbelasting hetzelfde behandeld als een 'gewone' kapitaalverzekering.

#### SEW/BEW

Komt de rekeninghouder te overlijden, dan valt het tegoed van de SEW/BEW in zijn nalatenschap. De uitkering komt namelijk niet uit een overeenkomst (van levensverzekering). Voor de erfgenamen is dit dus een erfrechtelijke verkrijging. Het tegoed op de rekening is belast met erfbelasting. Premiesplitsing is bij een SEW/BEW niet aan de orde. Er wordt namelijk geen premie betaald.





## Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

## 10.6 Lijfrente

### 10.6.1 Gevolgen voor de schenkbelasting

Een lijfrenteverzekering die onder het Brede Herwaarderingsregime (BHW) of de Wet IB 2001 valt, mag niet worden geschonken. Dit geldt ook voor de nettolijfrente. Schenking is namelijk een vervreemding die niet is toegestaan. In [hoofdstuk 4.3.3](#) zijn de gevolgen hiervan omschreven.

Een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule kan wel worden geschonken aan een ander persoon. Dit is mogelijk op grond van het overgangsrecht voor lijfrenteverzekeringen die vallen onder het pre-BHW-regime voor lijfrenteverzekeringen die zijn afgesloten vóór 15 oktober 1990 (premiebetalend) of vóór 1 januari 1992 (koopsom).

Hoe kan een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule worden geschonken? Er zijn verschillende mogelijkheden:

- Vóór expiratie
  - schenking van de overeenkomst.
- Na expiratie
  - schenking van de termijnen;
  - schenking van het expiratiekapitaal.

We werken deze mogelijkheden uit aan de hand van enkele voorbeelden.

#### Voorbeeld schenking verzekeringsovereenkomst

Cor wijst zijn dochter Marieke tijdens de looptijd aan als begunstigde van de kapitaalverzekering met lijfrenteclausule. Hierbij maakt het verschil of de begunstiging herroepelijk of onherroepelijk plaatsvindt. De begunstiging is herroepelijk als deze nog kan worden gewijzigd. Door het aanvaarden van de begunstiging wordt deze onherroepelijk. Bij een herroepelijke begunstiging wordt Marieke bij expiratie verzekeringnemer en begunstigde van de direct ingaande lijfrente. Cor is verzekerde.

Op het moment van expiratie gaat er vermogen over van Cor naar Marieke. Dit is een belaste schenking ter hoogte van het expiratiekapitaal. Voor de bepaling van de schenkbelasting kan op het expiratiekapitaal 30% latente inkomstenbelasting in mindering worden gebracht. Dit omdat over de toekomstige termijnen inkomstenbelasting zal worden geheven.





De verschuldigde schenkbelasting kan als volgt worden berekend:

Expiratiekapitaal	€ 50.000
Af: latentie 30% van € 50.000	€ 15.000 -/-
Verkrijging	€ 35.000
Af: algemene vrijstelling kind	€ 5.304 -/-
Belaste verkrijging	€ 29.696
Het verschuldigde schenkbelasting bedraagt:	
10% van € 29.696	€ 2.969

Dezelfde som kan worden gemaakt als de begunstiging onherroepelijk is. Het moment van schenken is dan het moment waarop de begunstiging is aanvaard. De waarde van de schenking is de zogenaamde afkoopwaarde.

### Voorbeeld schenking van termijnen

Cor heeft een kapitaalverzekering met lijfrenteclausule. Binnenkort expireert de verzekering. Het expiratiekapitaal bedraagt € 50.000. Dochter Marieke is net achttien jaar geworden en gaat studeren. Cor besluit het expiratiekapitaal aan te wenden voor een direct ingaande lijfrente voor Marieke met een duur van zes jaar. De jaarlijkse uitkering bedraagt € 10.000.

Cor is verzekeringnemer en verzekerde van de direct ingaande lijfrente. Cor kan als verzekeringnemer de begunstiging van de toekomstige termijnen wijzigen en behoudt op deze manier grip op de verzekering en daarmee de schenking. Marieke wordt begunstigde van de lijfrentetermijnen. De termijnen worden voor de inkomstenbelasting belast in box 1 bij Marieke.

In beginsel vallen de geschonken lijfrente-termijnen onder het schenkingsrecht. Omdat de termijnen onder de inkomstenbelasting vallen, is op grond van de samenloopregel echter géén schenkbelasting verschuldigd.





### Tarieven en vrijstellingen

Schenking van een lijfrenteverzekering is belast met schenkbelasting. Voor de tarieven en de (imputatie op) vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.2](#).

#### 10.6.1 Bancaire lijfrente

Een lijfrenterekening, waaronder een nettolijfrente, mag niet worden geschonken. Dit is namelijk een vervreemding die niet is toegestaan. In [hoofdstuk 4.3.3](#) zijn de gevolgen hiervan omschreven.

### Tarieven en vrijstellingen

Wordt een lijfrenterekening toch geschonken dan is dit belast met schenkbelasting. Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.2](#).

#### 10.6.2 Gevolgen voor de erfbelasting

Een verkrijging door overlijden op grond van een levensverzekering, waaronder een (netto) lijfrenteverzekering, is belast. Echter, de verkrijging van een nabestaandenlijfrente (BHW-regime en Wet IB 2001-regime) is vrijgesteld van erfbelasting als de lijfrente voldoet aan de fiscale definitie van een nabestaandenlijfrente in de inkomstenbelasting ([zie hoofdstuk 4.1.3.4](#)).

De vrijstelling voor de erfbelasting geldt ook voor de stakingslijfrente ([zie hoofdstuk 4.2.2](#)). Na overlijden van de erflater kunnen de nabestaanden een stakingslijfrente bedingen. De vrijstelling is onder de volgende voorwaarden van toepassing:

- Het is een stakingslijfrente in de zin van de inkomstenbelasting.
- De lijfrentepremie is bij de erflater in aftrek genomen.
- De lijfrentetermijnen moeten toekomen aan de (gewezen) echtgenoot /partner of (klein)kinderen jonger dan dertig jaar van de erflater.

De aanspraak op een lijfrente kan de algemene vrijstelling voor de partner verlagen tot een bepaald minimum. Voor de werking van deze imputatie verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

De vrijstelling van erfbelasting geldt niet voor de verkrijging van een nabestaandenlijfrente waarop het pre-BHW-regime van toepassing is. Op de waarde wordt 30% latente inkomstenbelasting in mindering gebracht. Over het restant van de verkrijging wordt erfbelasting geheven. Is geen premie onttrokken aan het vermogen van de overleden verzekerde (premiesplitsing), dan is geen erfbelasting verschuldigd over de verkregen aanspraak. Dit geldt ook voor een verkrijging uit een saldolijfrente. Voor de werking van de saldolijfrente verwijzen wij naar [hoofdstuk 4.6.3](#).





## Voorbeeld

Klaas en Marie zijn gehuwd in gemeenschap van goederen. Klaas heeft onder het BHW-regime een nabestaandenlijfrente gesloten. Klaas overlijdt en Marie (40) is de enig erfgenaam. Zij koopt een lijfrente aan met een duur van tien jaar en een jaarlijkse uitkering van € 25.000. Naast de lijfrente heeft het overige gemeenschappelijke vermogen een waarde van € 1.200.000. Deze situatie werkt voor de erfbelasting als volgt uit.

De verkrijging krachtens erfrecht bedraagt € 600.000. De andere € 600.000 behoort immers op grond van het huwelijksvermogensrecht al toe aan Marie. De verkrijging van € 600.000 valt onder de vrijstelling voor echtgenoten van € 636.180. Echter, de waarde van de nabestaandenlijfrente komt in mindering op de vrijstelling.

Gekapitaliseerde<sup>1</sup> waarde lijfrente:

$$5 * 0,83 * € 25.000 = € 103.750$$

$$5 * 0,60 * € 25.000 = € 75.000$$

$$\text{Totaal} \quad \quad \quad € 178.750 \text{ -/- } 30\% \text{ latentie} = € 125.125$$

De helft van de gekapitaliseerde waarde van de lijfrente ( $€ 125.125/2 = € 62.563$ ) komt in mindering op de vrijstelling.

De vrijstelling bedraagt hierdoor nog  $€ 636.180 \text{ -/- } € 62.563 = € 573.617$ .

De verkrijging krachtens erfrecht van € 600.000 is voor een deel ter grootte van € 26.383 ( $€ 600.000 \text{ -/- } € 573.617$ ) belast. Marie is hierover erfbelasting verschuldigd ter grootte van € 2.638.

<sup>1</sup> artikel 6 Uitvoeringsbesluit Successiewet 1956

## Premiesplitsing

Hoe kan er niets worden onttrokken aan het vermogen van de verzekerde? Ook bij een lijfrenteverzekering is premiesplitsing mogelijk. Deze methode is uitgebreid beschreven in [paragraaf 10.5.2](#).



### Let op!

Een lijfrente moet na premiesplitsing blijven voldoen aan de fiscale eisen van de Wet IB 2001.

## Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de (imputatie op) vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).





### 10.6.2.1 Bancaire lijfrente

Komt de rekeninghouder te overlijden, dan valt het saldo van de lijfrenterekening, waaronder een nettolijfrente, in de nalatenschap. Evenals de lijfrenteverzekering is het saldo op een bancaire lijfrenterekening vrijgesteld van erfbelasting.

De aanspraak op een lijfrente kan de algemene vrijstelling voor de partner verlagen tot een bepaald minimum. Voor de werking van deze imputatie verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

#### Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de (imputatie op) vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

#### Voorbeeld

Erik en Erica zijn buiten gemeenschap van goederen gehuwd. Zij hebben geen kinderen. Op het moment dat Erik overlijdt, heeft hij een tegoed van € 50.000 op zijn lijfrenterekening opgebouwd. Erica is de enige erfgenaam. Wat zijn de gevolgen voor de erfbelasting?

De verkrijging van de lijfrenterekening is vrij van erfbelasting. Erica dient voor het tegoed van de rekening een toegestane uitkeringsvorm aan te kopen. De helft van de waarde komt echter in mindering op de vrijstelling tussen partners. Na imputatie resteert de volgende vrijstelling:

Vrijstelling erfbelasting	€ 636.180
Af: Tegoed	€ 50.000
Latentie (30%)	€ 15.000 -/-
	€ 35.000
Imputatie $\frac{1}{2}$ * € 35.000	€ 17.500 -/-
Restant vrijstelling	€ 618.680

### 10.7 Erfrechtelijke gevolgen van een overlijdensuitkering uit een ongevalverzekering

De overlijdensuitkering uit een ongevalverzekering wordt erfrechtelijk hetzelfde behandeld als een overlijdensuitkering uit een overlijdensrisicoverzekering. De uitkering wordt geacht te zijn verkregen krachtens erfrecht. Als echter net als bij een overlijdensrisicoverzekering 'niets aan het vermogen van de erflater is onttrokken', dan valt de overlijdensuitkering uit de ongevalverzekering niet in de nalatenschap van de overleden verzekerde en is er geen erfbelasting verschuldigd.

De situatie kan zich voordoen dat een ongevalverzekering is afgesloten door een werkgever tot wie de verzekerde in dienstbetrekking stond. Mogelijkerwijs moet een ongevalsuitkering in de vorm van uitkeringen en verstrekkingen ineens wegens overlijden van de werknemer ten gevolge van een ongeval, voor de loon- en inkomstenbelasting, aangemerkt worden als loon uit dienstbetrekking.





Om samenloop met erfbelasting te vermijden is goedgekeurd dat dergelijke ongevalsuitkeringen voor de heffing van erfbelasting buiten beschouwing worden gelaten. Als geen sprake is van loon uit dienstbetrekking, kan de ongevalsuitkering wel belast zijn met erfbelasting. Als een ongevallenverzekering is gesloten op grond van - ten minste - een op schrift gestelde, bij of naar aanleiding van de arbeidsovereenkomst gedane toezegging door de werkgever, moet namelijk worden aangenomen dat iets aan het vermogen van de erflater is onttrokken.

## 10.8 Pensioen

### 10.8.1 Gevolgen voor de schenkbelasting

Over de toekenning van pensioenaanspraken (inclusief nettopensioen) is geen schenkbelasting verschuldigd. Hoofdregel is dat toekenning van pensioen plaatsvindt in een dienstbetrekking. Er zal dan geen sprake zijn van vrijgevigheid.

Bovenmatige pensioenaanspraken worden evenmin met schenkbelasting belast, maar zullen mogelijk wel in de loonbelasting worden betrokken. Zie hiervoor [hoofdstuk 6.5.8](#).

### 10.8.2 Gevolgen voor de erfbelasting

De uitkeringen op grond van een nabestaandenpensioen (partnerpensioen en wezenpensioen) zijn vrijgesteld van erfbelasting als de pensioenregeling voldoet aan de fiscale bepalingen in de loonbelasting. Als de pensioenregeling niet voldoet aan de fiscale bepalingen in de loonbelasting, is fiscaal dus geen sprake is van pensioen en kan wel erfbelasting verschuldigd zijn. Dit is net als bij andere levensverzekeringen afhankelijk van de vraag of de premies worden geacht te zijn onttrokken aan het vermogen van de erflater. Dit geldt ook voor nettonabestaandenpensioen.

De aanspraak op een partnerpensioen kan de algemene vrijstelling voor de partner verlagen tot een bepaald minimum. Voor de werking van deze imputatie verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

## Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de (imputatie op) vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

## 10.9 Gouden handdruk

### 10.9.1 Gevolgen voor de schenkbelasting

Aanspraken uit een goudenhanddrukstamrecht moeten bij in leven zijn van de (ex-)werknemer toekomen aan de (ex-)werknemer. De uitkeringen moeten uiterlijk op 31 december van het jaar waarin de werknemer de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, ingaan. Schenking van een goudenhanddrukstamrecht is niet mogelijk. Hiervoor gelden dezelfde fiscale gevolgen als bij afkoop van een lijfrenteverzekering of lijfrenterekening.





## 10.9.2 Gevolgen voor de erfbelasting

### 10.9.2.1 De goudenhanddrukverzekering

Uitkeringen bij overlijden van de werknemer moeten toekomen aan zijn (gewezen) echtgenoot of partner. De uitkeringen kunnen ook toekomen aan de (pleeg)kinderen die de leeftijd van dertig jaar nog niet hebben bereikt. Ook is het toegestaan dat de uitkeringen bij overlijden terugvloeien naar de ex-werkgever. Een verkrijging door overlijden op grond van een levensverzekering, waaronder een goudenhanddrukstamrecht, is belast met erfbelasting, omdat er altijd sprake is van onttrekking aan het vermogen van de werknemer/erflater.

Een uitkering uit een goudenhanddrukstamrecht is vrijgesteld van erfbelasting als de verzekering voldoet aan de fiscale bepalingen in de loonbelasting ([zie hoofdstuk 5.4.3](#)).

De aanspraak op een gouden handdruk kan de algemene vrijstelling voor de partner verlagen tot een bepaald minimum. Voor de werking van de imputatie verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

### Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de (imputatie op) vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

### 10.9.2.2 De goudenhanddrukrekening

Komt de rekeninghouder (ex-werknemer) te overlijden, dan valt het tegoed van diens rekening in de nalatenschap. De bancaire goudenhanddruk wordt gelijkgesteld met de goudenhanddrukverzekering. Het tegoed op een bancaire goudenhanddrukrekening is vrijgesteld van erfbelasting als de rekening voldoet aan de fiscale bepalingen in de loonbelasting ([zie hoofdstuk 5.4.3](#)). Uitkeringen bij overlijden van de werknemer moeten toekomen aan zijn (gewezen) echtgenoot of partner. De uitkeringen kunnen ook toekomen aan de (pleeg)kinderen die de leeftijd van dertig jaar nog niet hebben bereikt. Als er geen nabestaanden zijn, komt het saldo van de stamrechtrekening toe aan de erfgenamen. In [hoofdstuk 5.4.3](#) zijn de fiscale gevolgen hiervan omschreven.

De aanspraak op een gouden handdruk kan de algemene vrijstelling voor de partner verlagen tot een bepaald minimum. Voor de werking van de imputatie verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

### Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de (imputatie op) vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

## 10.10 Levensloop

### 10.10.1 Gevolgen voor de schenkbelasting

De werknemer kan een levensloopvoorziening opbouwen op een geblokkeerde levenslooprekening als deze onder het overgangsrecht voor de levensloopteregeling valt ([zie hoofdstuk 8.1.1](#)). Het saldo van deze rekening mag alleen bestaan uit ingehouden loon en het daarover gerealiseerd rendement. Op het saldo van de levenslooprekening rust een belastingclaim. Daarom mag het saldo niet worden geschonken. Dit wordt aangemerkt als afkoop.







## 10.10.2 Gevolgen voor de erfbelasting

Bij overlijden van de werknemer kan de waarde van de levenslooprekening worden uitgekeerd aan zijn erfgenamen. Dit wordt aangemerkt als loon uit tegenwoordige dienstbetrekking van de overleden werknemer. De verkrijging van het levenslooptegoed is belast met erfbelasting. Op de waarde van de verkrijging wordt de daadwerkelijk verschuldigde loonbelasting in mindering gebracht.

### Tarieven en vrijstellingen

Voor de tarieven en de vrijstellingen verwijzen wij naar [paragraaf 10.3](#).

### Voorbeeld

Joris neemt deel aan de levensloopregeling. Hij overlijdt. Het tegoed van de levensloopregeling bedraagt € 50.000. Edwin, de zoon van Joris, is de enig erfgenaam. Edwin kan het levenslooptegoed aan zichzelf laten uitkeren. Hij heeft hierbij de keuze om het bedrag nog in de aangifte van zijn overleden vader als loon uit tegenwoordige dienstbetrekking te belasten (postuum loon) of in zijn eigen aangifte in aanmerking te nemen als loon uit een vroegere dienstbetrekking van een ander. Het tegoed van € 50.000 verminderd met de verschuldigde loon- en/of inkomstenbelasting is belast voor de erfbelasting.



## Afkortingen

---

AFM	Autoriteit Financiële Markten
Anw	Algemene nabestaandenwet
AOP	Arbeidsongeschiktheidspensioen
AOV	Arbeidsongeschiktheidsverzekering
AOW	Algemene ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AWR	Algemene wet inzake rijksbelastingen
BEW	Beleggingsrecht Eigen Woning
BHW	Brede Herwaardering
BRP	Basisregistratie Personen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde (omzetbelasting)
BW	Burgerlijk Wetboek
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
dga	Directeurgrootaandeelhouder
DNB	De Nederlandsche Bank
FOR	Fiscale oudedagsreserve
GBM/GBV	Gehele Bevolking Mannen/Gehele Bevolking Vrouwen (overlevingstafel)
HR	Hoge Raad
Inv. wet IB 2001	Invoeringswet Wet IB 2001
IOAW	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOW	Wet Inkomensvoorziening oudere werklozen
KEW	Kapitaalverzekering eigen woning
NHG	Nationale Hypotheek Garantie
Pre BHW	Pre Brede Herwaardering
PSK/OSK	Protocol Stroomlijning Kapitaaloverdrachten/ Overeenkomst Stroomlijning Kapitaaloverdrachten



## Afkortingen

---

PSW	Pensioen- en spaarfondsenwet
PVA	Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid
PW	Pensioenwet
RVU	(Regeling voor) Vervroegde Uittreding
SEW	Spaarrekening Eigen Woning
SVn	Stichting Stimulering Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten
SW	Successiewet 1956
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
VOF	Vennootschap Onder Firma
VUT	(Regeling voor) Vervroegde uittreding
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZO	Wet arbeid en zorg
Wet IB 1964	Wet op de inkomstenbelasting 1964
Wet IB 2001	Wet inkomstenbelasting 2001
Wet LB	Wet op de loonbelasting 1964
Wet VAP	Wet verhoging AOW- en Pensioenrichtleeftijd
Wet VPB	Wet op de vennootschapsbelasting 1964
Wet VPL	Wet aanpassing fiscale behandeling VUT/ prepensioen en introductie levensloopregeling
Wet VPS	Wet verevening pensioenrechten bij scheiding
WIA	Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen
WIB	Wet op de internationale bijstandsverlening bij de heffing van belastingen
WKR	Werkkostenregeling
Wlz	Wet langdurige zorg (per 1 januari 2015 de vervanger van Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten)
WOZ	Wet waardering onroerende zaken
WW	Werkloosheidswet
ZW	Ziektewet



Reaal  
Croeselaan 1  
3521 BJ Utrecht  
[www.reaal.nl](http://www.reaal.nl)